Dan Sandu

Cuvinte în așteptarea Învierii

Presa Universitară Clujeană

DAN SANDU

CUVINTE ÎN AȘTEPTAREA ÎNVIERII

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2024

Referenţi ştiinţifici:

Pr. Prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gârdan

Pr. Conf. univ. dr. Emilian-Iustinian Roman

Pe copertă: **„Învierea Domnului", frescă bizantină, Biserica Chora, sec. al XIV-lea, Constantinopol**

ISBN 978-606-37-2177-9

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro

Preoților care iubesc Cuvântul

Recunoștință

Este adevărat, am amânat publicarea acestei cărți (și câte ar mai fi putut fi!), deși textele așteaptă cuminți într-un hard de vreo 15 ani. Când vrei să te arunci în mare, te gândești de câteva ori, analizezi riscurile, potențialul eșec, rațiunile de a o face sau nu, neprevăzutele „întâlniri" din adâncuri, rostul și folosul unei astfel de „întreprinderi". Uneori, o brâncă, ajută. Sunt lucruri pe care le facem pentru noi, pentru experiența sau satisfacția proprie, dar sunt lucruri pe care trebuie ori simțim nevoia să le facem pentru alții. Dacă nu le faci (deși ai putea), ei îți dau brânci. Așa am ajuns să las spre lume, în formă scriptică, gândurile, învățăturile, învățămintele – roade ale insomniilor de sâmbătă noaptea, nu pentru că nu aveam somn, ci pentru că a doua zi niște zeci sau sute de oameni îmi dăruiau timpul lor, să îl sfințească și să se folosească, să-i facă mai mult cerești decât pământești. Mi-e teamă să mă gândesc câți au plecat dezamăgiți, mă întăresc la gândul că unii au pus la suflet, motiv pentru care m-au încurajat, prin cuvânt și faptă, că spre Creator nu mergem decât împreună, în adevăratul pelerinaj spre înviere.

Lui îi datorez cuvintele pe care le-am rostit, din Cuvântul Lui, pe parcursul ultimilor ani. El este adevăratul Pescar de oameni, care-i îndeamnă pe toți să se îndrepte spre lăcașurile sfinte în zile și mai sfinte. El ne trimite nouă puterea de a sta în fața sutelor de ochi, de minți și suflete care trebuie hrănite, alinate, încurajate, mângâiate, vindecate, în „exodul lor spre lumină", cum ar fi exprimat-o Sabin Bălașa.

Le sunt recunoscător multor părinți predicatori, colegi de slujire și de catedră, care s-au folosit din cartea apărută în 2011, așteptând să mai urmeze și altele, de data aceasta într-un alt format, datorat dorinței de a ușura lectura potențialilor cititori. Mi-ar fi plăcut să fac un audio-book, să-i însoțească pe oameni în mers, cum eu însumi petrec câteva ore pe zi, altfel pierdute, dacă nu s-ar fi inventat aceste minunății electronice, care îți vorbesc în căști, pe calculator sau în habitaclul autoturismului, în locul zgomotului de fond, printre alergările de rutină zilnică.

Exprim uimirea și îndatorarea față de toți cei care au avut și au răbdarea și curiozitatea, în ultimii 30 de ani, de a fi împreună în periplul de împreună-învățare aici, în „Târgul Ieșilor", unde cândva a funcționat o școală „domnească". Cum aș putea să mai exprim gratitudinea față de familia Mardare, Maria Mariana și Gabriel, nelipsiți de la „ospățul credinței" (în formularea IPS Andrei Andreicuț), fără de care publicarea acestor texte ar mai fi întârziat 15 ani. Ideea distinsei Doamne Maria de a le face publice a beneficiat de munca Domnului profesor Gabriel, de entuziasmul și experiența sa de a lucra cu textele, de a le face să „vorbească", tălmăcind verbalul în livresc. Adâncă recunoștință pentru Precuvântarea în formă de epistolă, poate puțin prea îngăduitoare cu minusurile subsemnatului pe care, cu eleganță, le-a exprimat drept virtuți.

O reverență bunilor și discreților mei prieteni și colaboratori, Ana Maria și Lucian Sebastian Ciorâță, artiști

ai computațiunii și programării care au lucrat, cu timp și fără timp, să facă fișierele audio suportabile în saitul personal, www.dansandu.ro, dar și fiului meu, Iustin Daniel, care a continuat procesarea „rostirilor”, cum le numește Domnul Gabriel, printre obligațiile de serviciu „occidental”, oferindu-le spre audiție în eter (https://www.listennotes.com/podcasts/evanghelia-azi-dr-dan-sandu-cCienE0Afdu).

Nu în ultimul rând, le mulțumesc celor ce mă suportă și mă poartă în rugăciune, familiei restrânse, în care ne întâlnim zilnic și familiei extinse, pe care o întâlnim la fiecare zi de slujire.

Luni, prima zi a Postului Mare, 2024

SEMĂNĂTORUL ŞI PESCARUL DE OAMENI

Precuvântare în formă de epistolă

Cititorule,

Frate, prieten, sau poate doar simplu curios dornic să vadă ce *„se mai scrie"* despre credinţă, de eşti ieşean, ai trecut desigur pe lângă locul în care s-au înfiripat paginile acestei cărţi. Este vorba un lăcaş ctitorit de Ştefan cel Mare şi Sfânt, cu silueta sveltă a bisericilor din Moldova, aflat între casa mitropolitului Dosoftei (reper pentru o staţie de tramvai, pentru majoritatea celor care păşesc prin zonă) şi intrarea monumentală a tempului consumului, „ctitorie" a Vremurilor Noi (adică a deceniilor post-comuniste).

Dacă eşti amator de „evenimente" (megaconcerte, târguri de diverse categorii, probe automobilistice sau de motociclism), probabil că nu ţi-ai dat seama că este un spaţiu în care oamenii vin să se reculeagă, se se roage, să se închine la icoane, să participe la Sfânta Liturghie.

Într-adevăr, este greu de închipuit că asemenea fapte se pot petrece în zgomotul produs de formaţii care-şi testează instrumentele şi puterea staţiilor de amplificare şi nu pot aştepta încheierea slujbelor, aşa încât încep probele odată cu lectura din Sfântul Pavel. Sau în huruitul motoarelor supraturate care le dau impresia, celor aflaţi înăutru, că vehicolele venite în viteză dinspre Podu Roş şi

luând curba în dreptul Palatului Culturii se năpustesc pe uşă şi vor intra în altar...

Nu se întîmplă asta mereu, unii organizatori manifestă o anume decență, vecinătatea cu un hotel prezintă și avantaje, unii turiști trec pragul bisericii și poți citi pe chipul lor schimbarea produsă de trecerea de la zgomotul circulației la spațiul sacru. „Conviețuirea” cu sonoritățile din exterior este, pe de altă parte, o încercare atât pentru cel care rostește cât și pentru cei care ascultă predica. *Scrisorile* alcătuind cartea de faţă au fost la origine fapte de rostire ale autorului, în astfel de condiţii, care solicită în același timp o bună pregătire și simțul umorului. Situația mi-a adus de fiecare dată în minte, de fiecare dată când eram prezent acolo, repetarea motivului creștinismului ca stare de veselie și cumpănire în *Jurnalul fericirii*, scris acum mai bine de o jumătate de veac de părintele Nicolae de la Rohia (Steinhardt pe numele de mirean).

„Ca însușire principală a omului, călugării ortodocși nu socotesc nu socotesc nici bunătatea, nici inteligența, nici dragostea, credința, răbdarea, evlavia ori sfințenia, ci dreapta socotință, care este o virtute foarte complexă și greu de exprimat în cuvinte”, ne spune o notă datată „toamna 1964”.

Cartea de faţă pornește pe această cale trudnică, a cumpănirii temelor dezvoltate pornind de la textele din Sfintele Scripturi prevăzute în calendarul Bisericii Ortodoxe Române. Și pentru că nu este vorba de o lucrare de specialitate, îmi voi permite să inserez aici o mărturisire. Intram în ultimii ani de carieră didactică și mă

reprofilam, urma să predau studenților de la Comunicare şi Relații Publice. În acel moment de cumpănă, rostirile domniei sale în acest spațiu m-au inspirat prin stil şi prin ton, ferm, echilibrat, pe care-l vei regăsi în paginile cărții. Deloc crispat, niciodată agresiv, chiar atunci când este vorba de problemele serioase, de provocările fără de număr şi de ispitele cu care se confruntă credința într-o lume secularizată care, vorba poetului, *„vine, vine, vine, calcă totul în picioare"*. Parafrazându-l pe același autor, întrezăream o expresie a Credinței *„blândă și degajată, fără nicio legătură cu puritanismul bosumflat"* (Steinhardt, *Jurnalul fericirii*).

Ceea ce nu este ușor când spațiul media și „rețelele sociale" promovează „lideri de opinie" (autori având cele mai diverse pregătiri, de la filosofie la inginerie, finanțe sau politică) nesatisfăcuți de propria necredință şi ferm convinşi că au o *„misie importantă"*: aceea de a clătina încrederea cât mai multor oameni în biserica strămoşească, cu slujitorii ei şi cu modelul de comunitate întru Credință. Aceia îşi dau măsura propriei valori prin dispreţul faţă de semeni şi judecata sumară asupra Bisericii ca forţă de coeziune de-a lungul timpului şi de rezistență la noua barbarie, generată de ispita „societății de consum", de pervertire a sărbătorilor creştine în perioade de „shopping" şi „party", de importare a unor false sărbători, cu strigoi şi vârcolaci. Sau, la un nivel dorit elevat, de încercări de aclimatizare a practicilor din Orient, de promovare a unei ideologii vădit primejdioasă pentru om, transumanismul...

Lucrarea prin cuvânt a acestui volum se desfăşoară pe acest teren minat la fiecare pas. Lectura pe îndelete a cărţii ne pune în faţă cu *mărturisirea credinţei întru Hristos* dar şi cu o *mărturie asupra condiţiei de slujitor al Domnului* în vremurile noastre. O căutare asupra relaţiei strânse dintre Credinţă, Libertate şi Cunoaştere, dincolo de idolatria cifrelor şi a experienţelor de laborator.

Printre rânduri sau în evocări explicite aflăm și nostalgia întoarcerii spre izvoarele trăirii duhovniceşti, păstrate în mediul rural chiar şi în condiţiile persecuţiei comuniste, întrezărite în copilăria în satul Mădărjac al cărui aer prosapăt este adus prin predicile domniei sale în lăcaşul înconjurat de surse de poluare.

Pentru a-i înţelege demersul, Cititorule, voi chema în ajutor două imagini: cea a Semănătorului şi cea a Pescarului de Oameni.

Pilda Semănătorului se regăseşte chiar în facerea cărţii. O simplă transcriere a predicilor, postate de altfel spre audiţie în folosul celor care nu au putut ajunge în sfântul lăcaş de către cel care le-a rostit, era supusă riscului de a nu ajunge la sufletul tău. Ceea ce *sună bine* în *vorbire directă*, cu un auditoriu ajutat în înţelegere de inflexiunile vocale ale preotului, de mimică, de gesticulaţie, nu se potriveşte întotdeauna cu punerea în faţa ochilor, când cuvintele primesc sunetul vocii interioare a cititorului. Prin adoptarea formatului epistolar (avându-l ca model pe părintele Pavel Florenski, om de ştiinţă şi teolog ucis în Gulagul stalinist) se îmbină nota de vorbire familiară cu ordonarea ideilor după normele slovei tipărite. Astfel se

creează posibilitatea autorului de a aduce împreună rostirile legate a aceleaşi momente ale calendarului bisericesc din ani succesivi, asemenea tușelor succesive la o pictură.

Scopul urmărit este ca momentele rostirii să se completeze reciproc, să dea adâncime explicării pildelor şi conexiunilor cu viaţa de zi cu zi a credincioşilor. „Ogorul" pregătit temeinic măreşte şansele de a încolţi ale boabelor de credinţă luate din Sfintele Scripturi şi semănate cu mare atenţie prin cuvintele rostite în amvon.

Modestia autorului este evidenţiată de amânarea publicării volumului al cărui corp s-a constituit acum un an: dincolo de vălmăşagul treburilor de zi cu zi, de la cele de cult la cele didactice, trecând prin activitatea de susţinere a copiilor din medii defavorizate, este vorba, fără îndoială, şi de teama că un asemenea gest ar fi o formă de trufie. Poate şi de sentimentul că, pusă între coperţile unei cărţi, rostirea vie a Credinţei încremeneşte.

Aici intervine însă ***chemarea de a fi Pescar de Oameni***. O misiune ce pare imposibilă când pescadoarele Comunicării de Masă ne prind în plasele enorme ale comerţului, ale ştirilor-divertisment şi ale divertismentului care se vrea ştire, într-o lume a confuziei de valori. Uneori joc al mecanicii comunicării, adesea bine orchestrată în laboratoarele de strategii media. Acestrea nu operează cu noţiunea de fiinţe umane ci cu cea de *„target"*(public ţintă), nu sunt interesate de efectul de durată asupra sufletului şi minţii oamenilor ci de *„rating"*.

În faţa lor, preotul dispune doar de puterea Cuvântului, de virtuţile originare ale Rostirii, pervertite de marketing şi propagandă. Pescuirea „om cu om", pregătind împărtăşania, este săvârşită în spovedanie, cea a mulţimii, mai mică, mai mare, prin lectura pericopelor evanghelice şi prin predică. „Cuvinte-undiţă", fraze şi pasaje funcţionând ca o „mreajă" pusă cu pricepere dar fără a răscoli apele. Singura „nadă" este ***cuvântul potrivit***, aş spune pornind de la o spunere a lui Tudor Arghezi, autor al unor psalmi tulburători, cu mult deasupra *Cântării omului*, exploatată de propaganda ateistă. Iar răspunderea efectului îi revine celui care rosteşte predica şi care, acum, Cititorule, ţi se înfăţişează în paginile cărţii.

Perfect conştient fiind pescarul că unii „peşti" se strecoară printre ochiuri, alţii vor încerca să rupă plasa folosindu-se de cele auzite de la „liderii de opinie", el nu recurge nici la artificii literare, nici la arsenalul teologiei, exploatat abuziv în unele comunităţi creştine. Experienţa umană evocată în pildele biblice este pusă în comunicare cu exemple familiare celor aflaţi în faţă, cu mărturisirea propriilor încercări, a eşecurilor dar şi a spreanţei că deceniile de păstorit nu vor fi fost fără roade.

Asemenea celui care se pregăteşte să citească *Psalmii*, printr-o rugăciune anume izvodită de tradiţie, autorul pare a solicita Domnului o favoare: *„de înţelesul celor grăite să mă veselesc, şi să mă gătesc spre lucrarea celor bune"*. Tocmai de aceea, prin reaşezarea temelor şi remodelarea frazelor *pentru a fi citite*, în gând cu cu voce tare, el aspiră la un *transfer de aptitudine (rostitoare)* şi de *atitudine*

(fermitatea credinței) de la preotul slujitor la cititorul care face efortul de a intra pe făgaşul unor texte ceva mai complexe decât postările de pe rețelele sociale.

Ele sunt și mai aşezate decât părerile despre viaţă ale numeroşilor nechemaţi din presă şi din mass-media şi ale unor culturnici cu pretenţii. Faptul este cum nu se poate mai firesc în cadrul înțelegerii Bisericii în mod adecvat: nu ca instituţie şi structură socială (cler, ierarhi, lăcaşe de cult) ci în dimensiunea ei duhovnicească şi sobornicească, de adunare a credincioşilor întru rugăciune.

Între parcarea din fața Palatului Culturii, linia de tramvai, parcarea unui hotel ridicat în anii comunismului și menit să ascundă lăcașul de cult și respectiv esplanada unui mall se află Biserica Sfântul Nicolae Domnesc, o mică insulă în care poți ajunge și prin paginile acestei cărți.

Gabriel Mardare
Eseist, membru al Uniunii Scriitorilor din România

Sumar

PARTEA ÎNTÂI

CUVINTE ÎN AŞTEPTAREA ÎNVIERII

PARTEA A DOUA

PROVOCĂRILE SFINŢENIEI ÎN LUMEA DE AZI

PARTEA A TREIA

PUTEREA BOBULUI DE CREDINŢĂ

PARTEA ÎNTÂI

CUVINTE ÎN AŞTEPTAREA ÎNVIERII

Scrisoarea întâi – *Despre credinţă, iertare, vindecare*

Când ajungem în a doua Duminică din Postul Mare, îl prăznuim pe Sfântul Grigorie Palama, supranumit Teologul Luminii care ne îndeamnă, prin pilda vieții şi prin cele scrise, să reflectăm asupra rostului acestei perioade din viaţa creştinilor. Tocmai în acest moment de cumpănă, punând la încercare slăbiciunile noastre în faţa cerinţelor postirii, mi se pare potrivit să aducem împreună câteva teme aparent disparate: *predica* – din perspectiva rolului ei în comunitatea celor aflaţi în sfântul lăcaş –, *credinţa*, *iertarea* şi *vindecarea*. Cred că toate acestea sunt adunate într-un mănunchi prin scena vindecării slăbănogului din Capernaum.

Să ne aducem aminte faptele, aşa cum au fost relatate de Sfântul Evanghelist Marcu. Mântuitorul Iisus Hristos a venit în Capernaum. După câteva zile, s-a aflat că este acolo, și a intrat într-o casă. Unii comentatori și exegeţi spun că e vorba de casa lui Petru. Aflând că este în acea casă, unde învăța cuvântul lui Dumnezeu, mulțimea a venit să-L asculte. Cei adunaţi acolo au blocat ușa de la intrare încât nimeni nu mai putea trece. În acest timp,

patru bărbați au adus la Iisus un paralitic, un slăbănog, un om care nu putea să meargă, fiind țintuit la pat. Îl duceau cu un fel de brancardă, încercând să ajungă la Iisus ca să-i vină în ajutor. Numai că Iisus Hristos nu putea să-l ajute întrucât nu-l vedea iar ei nu se puteau apropia de Iisus, din cauza îmbulzelii.

Ceea ce ne surprinde, dar nu ne mai impresionează astăzi, este chiar mulțimea adunată, oamenii care voiau să audă ceva ce nu mai auziseră şi să vadă în Iisus pe vestitorul acelei noutăţi. De ce acest fapt nu ne impresionează pe noi, cei ce trăim în ceea ce sociologii numesc „epoca maselor”? Pentru că suntem obișnuiți cu mulțimile mari în public: zecile de mii de oameni pe stadioane, care urmăresc frenetic calendarul competițiilor, la concerte sau manifestări culturale, la marşuri sau mitinguri de protest ori de susținere politică, la comemorări festive ori naționale. Uneori, oamenii se strâng și ad-hoc, pe străzi sau în piețe, cu ocazia unor „flash-mob-uri” deşi sunt doar în trecere. Un astfel de eveniment îi va fi animat și pe cei ce auziseră de Iisus: să auzim ce spune! Un interesant fenomen privind adunarea neprevăzută a mulțimilor de trecători se petrece în piața principală de la catedrala Sfântul Ștefan din Viena: o forfotă permanentă de oameni care circulă dar, în momentul când cineva începe să cânte, să facă o jonglerie, se strâng grupuri în jurul lui, cu oameni gata să asiste la spectacolul neprevăzut în programul personal. Aşadar, nu este greu să strângi mulțimea, trebuie doar să pui în aplicare un talent special, iar lumea vine să vadă, să se distreze sau,

pur și simplu, din curiozitate. Toate acestea conduc la câștig, deoarece din fiecare adunare unii câștigă, unii economic în mod vizibil, alții în notorietate, profitul politic fiind cel mai familiar.

Nu aceasta este calea urmată de Mântuitorul Hristos. În primul rând, El nu a venit în Capernaum ca să fie celebru, să câștige popularitate, ci să predice cuvântul lui Dumnezeu. Ar fi putut să facă o minune sau două, iar mulțimea să fie curioasă să-L vadă şi, astfel, să devină idol, să fie adulat. Însă El vine tainic, într-o casă, pentru a-i învăța pe cei apropiați (orășelul era considerat ca fiind „al Domnului"), nu într-o piață publică. De aici am putea considera că senzaționalul, spectaculosul (viziunile, minunile, mersul pe sârmă) nu trebuie să primeze în Biserică, deşi există denominaţiuni creştine care pun în scenă aşa-ceva. Pentru creștinul ortodox, cel mai important este cuvântul lui Dumnezeu sau predica, apoi ajutorul, acolo unde se poate face. Hristos predică, iar dacă noi trăim credința, aceasta este alimentată din predicație, nu din minunile ocazionale, făcute pe ici, pe colo.

Minunea are rostul ei: întărește sau descoperă credința unora când este făcută pentru a-i ajuta pe oameni; ea reprezintă o intervenție specială a lui Dumnezeu în creație, dar nu constituie fundamentul credinței. Norma credinței este Cuvântul lui Dumnezeu descoperit oamenilor. Ca preot, ucenic al lui Hristos, este la îndemână să nu predici, să nu te pregătești, rezumându-te doar la setul de gesturi rituale presupuse de slujba respectivă. Unii consideră chiar că slujba este predica însăși sau

predica însăși este slujba. Citiți cu atenție în Sfânta Scriptură și veți vedea că Mântuitorul Hristos, oriunde merge, învață și predică. După Înviere, le spune apostolilor: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate pe care vi le-am spus vouă (Matei 28, 19) sau „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura! Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui, iar cel ce nu va crede, se va osândi” (Marcu 16, 16).

Evident că vă veți întreba ce anume spunea Iisus, despre ce vorbea și de unde avea cunoștințele. Astăzi putem doar să deducem, pe baza a ceea ce am aflat din alte locuri din Sfânta Evanghelie. Temele pe care le folosea Iisus predilect erau: „Împărăția Cerurilor”, căci cu aceasta a început: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor” (Matei 4, 17), despre „mântuire”, pentru că le răspunde unora la întrebarea: „Doamne, ce să fac ca să mă mântuiesc?” (Marcu 10, 17), despre „puterea lui Dumnezeu” manifestă în lume prin El, despre „harul” pe care îl aduce și îl dăruiește, despre iubirea și bunătatea Tatălui care dorește mântuirea omului, prin har, credință și prin fapte bune.

Modelul hristic de a predica este consacrat de-a lungul timpului prin lucrarea Bisericii, sub puterea Duhului Sfânt. La Cincizecime, în capitolul al doilea al cărții *Faptele Apostolilor,* Sfântul Apostol Petru rostește prima predică, în care spune că trimiterea Duhului în lume nu este o simplă minune, ci face parte din proiectul salvific

al lui Dumnezeu Treime. Sfântul Pavel predică oriunde ajunge și recomandă predica, prin care omul devine convins că poate să dobândească darul mântuirii, dacă nu, pleacă de la întâlnirea cu Dumnezeu fără să învețe ceva. Atunci când le scrie romanilor, de exemplu, spune următoarele: „Oricine va chema numele lui Dumnezeu, se va mântui. Dar cum vor chema numele Aceluia cei care încă nu au crezut? Și cum vor crede în Acela cei care nu au auzit? Și cum vor crede oamenii dacă nu li se propovăduiește? Și cum vor propovădui dacă nu vor fi trimiși? Pentru că este scris cât de frumoase sunt picioarele celor care vestesc pacea, ale celor care vestesc cele bune. Dar nu toți s-au supus Evangheliei. Prin urmare, credința este din auzire, iar auzirea este prin cuvântul lui Hristos" (Romani 10, 13-17).

Încântarea simțurilor în spațiul liturgic (prin cântări, prin impactul vizual al picturii murale şi al icoanelor) are o la fel de mare importanță și ajută la crearea stării de rugăciune, întrucât fac parte din actul slujirii angelice a lui Dumnezeu. În centrul lor este însă Cuvântul, Cel care edifică, iar edificarea și convingerea sunt fundamentale în manifestarea credinței, dau sens și conținut sensibilității religioase.

O a doua temă a acestui pasaj evanghelic este credința, care i-a făcut pe cei patru prieteni să vină la Hristos cu prietenul lor paralizat, în dorința lor de ai mijloci imposibilul: vindecarea de paralizie totală. Este greu să ne imaginăm ce se întâmplă dacă nu avem o imagine a locuinței din epocă. Din comentariile pe care le-

am citit, am aflat că, în Orientul Mijlociu, casele erau rudimentare, nu erau izolate fonic sau termic, aveau acoperișul plat, format dintr-un rând de scândură sau bârne, un strat de lut și un rând de țigle ceramice. Să ne imaginăm că, în timp ce Mântuitorul predica în casă, cineva începe să bată în tavan, de unde curge moloz și praf. El nu se oprește. Se prea poate ca Petru să fi protestat că i se strică locuința. Observăm, însă, că nimic nu-i poate opri pe acești prieteni care trec peste orice norme sociale și, în felul acesta, își împlinesc dorința ca prietenul lor să beneficieze de harul lui Dumnezeu, de ajutorul Lui.

Credința lor este roditoare prin fapte, astfel încât Biserica Ortodoxă nu a fost niciodată de acord cu învățătura protestantă care spune că omul se poate mântui doar prin credință: „abandonează-te lui Iisus, și El te va mântui!" Biserica Ortodoxă spune: „dăruiește-te lui Iisus, răspunde harului Sfântului Duh prin credință și fapte bune! Acestea vor face lucrător harul prin care Dumnezeu te va mântui!" Harul, inițiativa lui Dumnezeu, credința sau participarea sufletească a omului și faptele bune sau contribuția lui jertfelnică se concretizează în „medicamentul mântuirii". Sfântul Apostol Iacov, propovăduind credința lucrătoare spune: „Dacă va zice cineva: tu ai credință iar eu am fapte, i-aș spune: arată-mi credința ta fără fapte, și eu iți voi arăta din faptele mele credința" (Iacob 2, 12).

Cel care crede cu adevărat, se dăruiește prin fapte. Credința are rosturile și costurile ei. Ea ne face să fim neobișnuiți. Ea ne face să ne expunem. Un om credincios

este un om neobișnuit, ca să nu spunem „ciudat” pentru societatea modernă și post-modernă. Acolo unde ceilalţi se așteaptă mai puțin, un om cu credință se expune, în sensul că se implică deşi ar putea să nu o facă pentru că nu e problema lui. Credința ne implică, ne scoate din egoism și orientarea spre sine prin fapte și mărturisire: nu poți să spui că ai credință dacă aceasta nu se vede în acte concrete și nu se manifestă în conduită. Și, în sfârșit, credința costă: energie, riscuri, timp, economii, vulnerabilitate. Oamenii care l-au dus pe slăbănog nu au lăsat casa spartă, ci după aceea, prin propria lor contribuție, au reparat-o la loc, iar asta pentru ca să-i mulțumească, în primul rând, lui Dumnezeu că le-a ajutat prietenul, iar, în al doilea rând, pentru că este firesc ca atunci când faci un lucru să-ți asumi și consecințele acestuia. Asta a însemnat efort, timp, economii, expunerea la oprobriul celor din jur.

Evanghelistul istorisește că, atunci când l-a văzut pe slăbănog coborât în fața sa, Iisus i-a spus: „Fiule, iertate îți sunt păcatele!” (Marcu 2, 5). Știm că prietenii neputinciosului nu l-au adus pentru iertare. Cuvintele Lui arată, fără tăgadă, că Hristos nu gândește ca un simplu om. El nu s-a oprit la *consecință* întrucât a văzut *cauza* care a dus la situația respectivă și a acționat direct asupra ei. În ultimele decenii medicii, oameni de știință, au ajuns la concluzia că aproximativ cincizeci la sută dintre bolile noastre fizice au cauze emoționale, frământări lăutrince, probleme sufletești. Hristos încearcă să rezolve practic problema emoțională a acestui sărman paralitic.

Înlăturarea suferinței trupului este urmarea firească a acestui proces de tămăduire sufletească, prin iertare.

Este probabil ca, de aici, să fi rămas practica, în tradiția Bisericii, ca atunci când cineva trece printr-o perioadă grea în viață, fie că este ceva legat de familie, de sine însuși, sau de „lipsa sporului", cum se spune în popor, Biserica să-l îndemne să facă vreun lucru important: să se spovedească, adică să-și pună în ordine gândurile, emoțiile, sentimentele, reproșurile, anxietățile, frustrările și să primească iertarea. Dacă acestea sunt bine gestionate, lucrurile pot intra pe făgașul firesc.

Mântuitorul îi oferă iertarea poate și pentru faptul că, în primul rând, ceea ce trebuie eliminat din viața omului este păcatul. Boala nu se poate elimina la comandă, ea te învinge sau o învingi. Păcatul e oarecum la fel, te învinge sau îl învingi, dar sfârșitul nu este identic: la porunca lui Dumnezeu orice păcat se poate șterge. Diferența este una de perspectivă asupra mântuirii: boala nu mai contează după moarte. Dacă ea te învinge, treci din această viață, dar dacă păcatul te învinge, treci din această viață împreună cu el. Tocmai de aceea Hristos nu caută se elimine mai întâi boala, ci păcatul, știind că, procedând astfel, omul respectiv intră într-un alt mod de a percepe suferința pe care o duce.

Omul nu poate fi liber de boală. În general, înțelepciunea omenească recomandă cum să fim frumoși, sănătoși, bogați, deștepți, ca și cum îi este frică să spună că acestea durează un timp. Asta încearcă să spună și Mântuitorul, prin vindecare, spre înțelepțire. Dar ceea ce

face Hristos este nu numai că-l iartă, ci îi arată că prin iertare se schimbă și statutul relației lui cu Dumnezeu. Nu-i spune: „domnule client, ce bine că ai venit, de asta mă ocup eu!”, ci îi spune: „fiule, iertate îți sunt păcatele tale!” Astfel, cel care primește iertarea păcatelor devine, prin adopție, prin înfiere, fiu al lui Dumnezeu. Prin modul de adresare, Hristos creează imaginea de familie, iar iertarea înseamnă revenirea în comuniune. Mă bucur că, în societatea noastră, au fost și încă mai sunt manifestări și acțiuni publice în favoarea familiei alcătuite din bărbat și femeie, în care împărtășirea dragostei este asumată cu nașterea de copii.

Ar mai fi de menționat un detaliu fundamental în vindecarea prin iertare. Când paraliticul primește vindecarea, cei care asistau, cu precădere cărturarii care-L ispiteau sau îl suspectau pe Hristos de încălcarea Legii, cârtesc: „Cine este acesta care se apucă să ierte păcatele? Nu-și dă seama că face o blasfemie? Pentru că numai Dumnezeu poate să ierte păcatele.” Însă Hristos, cunoscând cu duhul ceea ce spuneau ei, le-a zis: „Spuneți-Mi ce este mai ușor, să spui iertate sunt păcatele tale sau ia-ți patul tău și umblă?” (Marcu 2, 9) şi le pune în față dilema pe care nu o puteau rezolva empiric.

Orice om poate rosti cuvintele „iertate îți sunt păcatele”, pentru că nu se vede nimic, dar atunci când Hristos spune „ia-ți patul tău și umblă,” arată că puterea Lui nu este a unui simplu om și că iertarea s-a făcut cu adevărat de vreme ce un paralitic poate să meargă. Deci, dovada Lui văzută confirmă iertarea nevăzută a păcatelor,

care este foarte importantă. De atunci încolo, iertarea a devenit principala preocupare a trimișilor lui Hristos în lume, preoții. Aceștia rostesc, urmând tradiția: „Domnul și Dumnezeul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu harul și cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule/fiică!" Spunând aceasta, duhovnicul îl invită pe credincios, făcându-l fiu sau fiică în familia credinței, la iertarea lui Hristos şi revenirea în comuniunea cu Dumnezeu. Deci, „iertate îți sunt păcatele" înseamnă că nu omul-preot iartă, deoarece singurul care are acea putere este Dumnezeu, chiar dacă vizibil, palpabil noi nu avem garanția că ne-a iertat, ci nădăjduim, prin credință, că Dumnezeu iartă, ceea ce devine fapt real, dar nevăzut.

Hristos are puterea de a ierta păcatele pe pământ, iar această iertare o transmite prin ucenicii Săi. Sfântul Evanghelist Ioan încheie Evanghelia spunând că Hristos, suflând asupra apostolilor, le-a zis: „Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, vor fi iertate, și cărora le veți ține, vor fi ținute" (Ioan 20, 22-23). „Luați Duh Sfânt", adică luați ceva de la Mine, și prin Acesta veți ierta, nu cu putere de la voi. Prin urmare, preotul nu iartă cu putere de la sine, el iartă cu puterea lui Dumnezeu, cu puterea lui Hristos, transmisă prin Duhul Sfânt pe pământ. Important este faptul că le spune cărturarilor: „dar ca să știți că putere are Fiul Omului, să ierte păcatele pe pământ, i-a zis slăbănogului: Fiule, ia-ți patul tău și du-te" (Marcu 2, 10-11).

De aici rezultă că Hristos iartă păcatele pe pământ. Cel care primește iertarea păcatelor, primește bucuria și comuniunea, cel care așteaptă să fie iertat după această

viață va putea primi dezamăgirea iremediabilă. Nu mai are nicio garanție că va fi iertat atât timp cât Hristos oferă iertarea, în primă instanță, pe pământ. Deci iertarea de pe pământ este pregătirea pentru iertarea și viața veșnică. Am mai putea menționa pe femeia care vine și îi spală picioarele cu mir, apoi i le șterge cu părul capului său, iar Mântuitorul spune: „iertate îi sunt păcatele ei pentru că mult a iubit" (Luca 7, 47) *s*au pe tâlharul de-a dreapta crucii, căruia îi promite înainte de a muri: „azi vei fi cu mine în Rai!" (Luca 23, 43) Iertarea păcatelor aduce o bucurie greu de descris pe care trebuie să o fi trăit aceste persoane. Despre o bucurie similară vorbesc mulți credincioși după iertarea pe care o primesc la Taina Spovedaniei.

Ajungem astfel, la rostul Dumnezeieștii Liturghii ca act continuu în Biserică, și anume permanentizarea actului de iertare a lui Dumnezeu pentru oamenii care nu au trăit în vremea Lui. El permanentizează jertfa Sa, pentru ca oamenii să poată primi iertarea aici pe pământ, căci pe pământ are putere Fiul Omului de a ierta păcatele, după cum se spune în multe rugăciuni din timpul slujbei. Ați auzit de atâtea ori rostirea: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor! Beți dintru acesta toți...spre iertarea păcatelor" (Matei 26, 26-28). Nu facem întotdeauna legătura, aşa cum se cuvine: cel care vrea să primească cu adevărat iertarea păcatelor trebuie să se identifice cu Hristos, să fie în casa în care este Hristos. Iar casa în care este Hristos, este Biserica în care ne întâlnim cu El.

Nu mai puțin important este faptul că iertarea duce la schimbare. Nu insistăm asupra ei, dar se spune că omul care este iertat este un om nou, un om mai profund, un om care caută esența și face ca rodul iertării, credința, să înceapă să fie lucrătoare și pentru sine, dar mai ales pentru ceilalți.

De asemenea, Sfânta Evanghelie transmite, disimulat, că atunci când știi că Dumnezeu este într-o casă, e bine să intri în ea, chiar și prin acoperiș. Ştiți că o expresie din popor spune că, atunci când avem un interes, poate chiar meschin, și suntem dați afară pe ușă, intrăm pe geam. Dar să ne gândim: dacă știm că Dumnezeu este în casa aceea și nu putem intra pe ușă, ce facem? Abandonăm, plecăm sau încercăm să vedem dacă este loc în altă parte? Deci, cel puțin în mod figurat trebuie să înțelegem lucrul acesta, că acolo unde este Dumnezeu, acolo trebuie să ne dorim să intrăm, chiar dacă este aglomerație. În mod deosebit, cum spuneam, prin Sfânta Liturghie, Dumnezeu este prezent în casa Sa, adică în Biserica Sa.

Dar Sfânta Evanghelie ne aduce aminte și de suferință. Aceasta-L impresionează pe Dumnezeu și, de fiecare dată, El este mai disponibil, mai pregătit să asculte, mai pregătit să ne primească, dar asta se face prin credința și prin asumarea suferinței. Deci prin credință, în suferință nevoile pot să fie depășite. Prin credință omul poate să primească iertarea. Prin credință vom ști să ne înconjurăm de prieteni credincioși, pentru că un proverb zice: „spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești!” Astfel că paraliticul din Evanghelie ne dă o lecție de viață

prin faptul că a știut ce prieteni a avut alături și, când el a ajuns într-o situație grea, aceștia au știut să fie alături de el, așa cum spune un alt proverb: „un prieten adevărat la nevoie se cunoaște”.

Credința acestora ne apare ca act spontan, negândit, dar empatic: îl ajută pe un semen de-al lor, fără să filozofeze și fără să argumenteze. Pur și simplu, l-au luat de acasă pe slăbănogul prieten, au aflat că Iisus este în Capernaum, l-au adus și, printr-o spărtură dintr-un acoperiș, l-au așezat în fața Lui, rugându-L să-l vindece. Dincolo de gest se află ceva mai adânc, despre care se vorbeşte în capitolul al zecelea din Evanghelia după Ioan – credința autentică sau fidelitatea în credință. Este vorba, în fapt, despre *cum credem* sau *în cine* credem, pentru că nu orice credință este mântuitoare: sunt destui care își manifestă credința într-un mod fanatic, iar aceea nu este o credință mântuitoare.

Este ușor să relativizăm credința și să spunem că toți credem într-un „dumnezeu” pe care unii îl numesc Allah, alții Dumnezeu, alții Iehova, Buddha sau oricum ar fi, reducând diferențele la o problemă de vocabular religios sau de referință culturală. Mă întorc la pasajul cunoscut şi sub numele de „Evanghelia Ierarhului” (Ioan 17). Înțelegerea mistagogică a structurii liturgice a Bisericii Ortodoxe așază ierarhul sau arhiereul ca cel care închipuie sau Îl prefigurează pe Hristos, în Liturghie. Preotul este doar trimisul arhiereului, dar arhiereul cu mitra și cu imaginea arhierească este prefigurarea lui Hristos în Liturghie. Hristos este numit „Marele Arhiereu” (Evrei 4,

14). Măreția Lui constă în faptul că nu mai aduce o jertfă obișnuită, cum se practica la templul din Ierusalim, adică un animal, o junincă, o oaie, un berbec pe care arhiereul trebuia să îl sacrifice. Hristos se aduce pe Sine jertfă punând capăt oricărei forme de sacrificiu sângeros. El își aduce jertfa sângelui Lui pentru ca, după El să nu mai existe în veci jertfe sângeroase. Este piscul jertfei de bună voie pe care se fundamentează credința creștină.

Asta ne face să ne întrebăm: cine este acest „hristos" sau, mai exact „Hristosul?" (Matei 16, 16). Credem că nu există vreun om – credincios sau nu – care să nu-şi fi pus această întrebare. Răspunsul se poate afla în Evanghelie: un „necunoscut" vindecă un orb pe care îl găsește la templu, și se duce apoi să se roage, căci de aceea se îndrepta acolo. După minute bune apare și fostul orb la templu, și-L identifică după înfățișare, cu un gest de mirare-recunoștință. „Necunoscutul" îl întreabă: „crezi tu în Fiul Omului?" Atunci omul întreabă: „cine este Fiul Omului ca să cred în El?" Interlocutorul îi răspunde: „este Cel care îți vorbește." Iar el îi răspunde: „cred, Doamne!" apoi s-a închinat Lui (Ioan 9, 1-7; 9, 35-38).

Minunea recăpătării vederii l-a făcut să creadă în „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu", fără dovezi constrângătoare. Problema omului modern este comoditatea: cel mai lesne îi vine să refuze credința întrucât aceasta ar presupune multe dificultăți, minuni și lucruri care nu se pot explica; mai mult, ar putea duce și la o transformare interioară radicală, de care omul modern comod se ferește. În *Crez*, pe care îl rostim la fiecare Sfântă

Liturghie și pe care nașii îl rostesc la Botez, spunem „cred în”, nu „cred că”. Credem în Tatăl Creator, credem în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Răscumpărătorul, credem și în Duhul Sfânt, Domnul de viață Făcătorul, Sfințitorul. Mai spunem că credem în Maica Domnului? Nu! Nu mai spunem că credem în Maica Domnului deoarece din cauza acestei înțelegeri greșite a credinței, Biserica Ortodoxă a fost suspectată de confuzie între dumnezeire și umanitate. Credem în Biserică? Nu, nu credem în Biserică! Credem în sfinți? Nu, nu credem în sfinți! Credem în icoane? Nu credem în icoane! Credem în preoți? Nu credem în preoți!

Aceste clișee pe care unii le-au pus pe seama învățăturii de credință a Bisericii Ortodoxe pleacă de la o premisă greșită, ceea ce conduce la o concluzie îndreptățită teologic, în opinia eterodocșilor. A fi ortodox și a crede ortodox înseamnă a crede în Dumnezeu Tatăl, în Dumnezeu Fiul, în Dumnezeu Duhul Sfânt, și să credem că Maria este Maica lui Dumnezeu, să credem că icoanele ne conduc și ne ajută a-L cunoaște pe Dumnezeu și a ne încredința Lui. Să credem că Biserica spune sau proclamă Adevărul, spune Înaltpreasfințitul Antonie de Souroj, vestit scriitor și teolog, să nu credem în Biserică, pentru că asta ar fi idolatrie, ci să credem în Dumnezeu și să credem ce spune Biserica.

Făcând această distincție, nu vom mai hrăni suspiciunea că nu facem distincția dintre materie și spirit. Toate denominațiunile protestante îi acuză pe ortodocși că se închină la idoli atunci când se închină la icoane pentru că nu le este limpede un lucru esențial: icoana în sine nu

este subiectul credinței în ea, ci este vehiculul, fereastra, ușa care conduce pe credincios spre o percepție mai înaltă a relației om-Dumnezeu. Ca să ne ajute să trecem din materie în spiritual, Hristos-Dumnezeu S-a făcut om. Omul nu ar fi putut să treacă singur de la starea de materie grosieră la cea de spirit, de aceea Dumnezeu vine, se face materie ca materia să devină compatibilă cu spiritualul personalizat, cu Dumnezeu-Treime. De aici importanța de a face distincția dintre *a crede în* și *a crede că*.

A crede în se adresează numai lui Dumnezeu, de aceea credința în Dumnezeu se numește „adorare”, adică încredințare întru totul, chiar și atunci când rațiunea spune că nu avem suficiente argumente. În ceea ce privește cinstirea sfinților sau a materiei care conduce pe cel ce crede spre Dumnezeu, aceea se numește „venerare”. Între adorare și venerare se află o singură persoană, Maica Domnului, căreia i se cuvine „supravenerarea” sau „preacinstirea”.

Cum ajungem la o autentică relație cu Dumnezeu? Aceasta este de fapt, întrebarea Evangheliei, pe care o recitesc, scriind aceste rânduri. Mântuitorul se autodefinește: „Eu sunt ușa, cel care vine la Mine va intra, va ieși și pășune va afla” (Ioan 10, 9). După numai câteva versete, spune: „Eu sunt păstorul cel bun” (Ioan 10, 11). Cu alte cuvinte, când am afirmat că Dumnezeu se face materie ca să mântuiască persoanele, să transfigureze materia, am vrut să subliniem că El este Mijlocitorul dintre spirit și materie.

El este „ușa”, ceea ce înseamnă că nimeni nu poate să-L înțeleagă pe Tatăl pe care nu L-a văzut. Hristos însuși spune: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată. Numai Fiul, Cel căruia I-a fost dat să-L vadă, acela L-a văzut” (Ioan 1, 18) iar în alt loc „Cine mă vede pe Mine, vede pe Tatăl care M-a trimis pe Mine” (Ioan 12, 45). Cu alte cuvinte, Hristos devine interfața între natura lui Dumnezeu și natura umană. Crezând în Hristos, care Îl revelează lumii pe Tatăl și pe Duhul Sfânt, înțelegem că se creează triada sau Treimea.

Ortodoxia nu este hristocentrică, pentru că nu susţine că totul ține de un Hristos singuratic, căruia credinciosul trebuie să I se abandoneze și El îl va mântui, ci că mântuirea se construiește în cooperare teandrică, la care participă Sfânta Treime în Persoane. Este insuficient să crezi și să-L primești pe Domnul în viața ta ca să fii declarat „sfânt” pe pământ, cum se mulțumește să constate „convertismul” neo-protestant. Credința ortodoxă are un alt crez: nu suntem nici hristocentriști, nici hristomoniști, ci avem o credință trinitară şi anume credem într-Unul Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. De aceea, toate formulele din cultul ortodox se încheie adresându-se Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt. Toate acestea pentru că Hristos spune, chiar în Evanghelia la care ne referim: „Tatăl mă cunoaște și Eu cunosc pe Tatăl” (Ioan 10, 15), iar în alt loc se spune că nimeni nu poate să cunoască pe Iisus Domnul decât dacă este în Duhul Sfânt (I Corinteni 12, 3) sau dacă are iluminarea și cunoașterea Duhului Sfânt. Cu alte cuvinte, nu ne oprim numai la

Hristos, ci înțelegem în mod fundamental că credința este slăvit- trinitară.

La ce ne ajută credința trinitară? În primul rând ca să înțelegem că Dumnezeu este iubire și comuniune de iubire personală, că Hristos, care S-a făcut om face ca și omul să devină ceea ce a fost El. Cea mai frumoasă, sublimă învățătură din toate învățăturile de sorginte religioasă este aceea de theosis, îndumnezeire sau deificare, care se află numai în Ortodoxie.

În textul sfânt despre care vorbim, Mântuitorul Iisus Hristos, după ce afirmă că este ușa și păstorul, se arată că aceiași farisei și cărturari Îl acuză din nou că a făcut blasfemie. De aceea iudeii, spune Evanghelia, au vrut să arunce cu pietre asupra Lui pentru hulă, că S-a făcut pe El însuși Dumnezeu. Hristos le replică: „Dar oare nu scrie în legea voastră că și voi sunteți dumnezei?” (Ioan 10, 34). Cu aceasta, dilema și conflictul s-au încheiat, pentru că Mântuitorul arată că natura umană, prin Hristos, Cel care S-a făcut om, poate să devină îndumnezeită. Se cuvine să facem distincția clară că putem ajunge ca Dumnezeu sau îndumnezeiți prin adopție sau înfiere, nu prin ființă. Hristos este Dumnezeu după ființă, noi putem să devenim ca Hristos prin adopție, prin înfiere sau prin har, aceasta depinzând de decizia noastră și de ajutorul harului dumnezeiesc.

Că avem o credință trinitară, am mai spus-o, dar credem că trebuie repetat, printr-o formulă pe care o rostim înainte de Botez, la intrarea în lăcașul de rugăciune când preotul, împreună cu nașii, în numele copilului

dialoghează: „Te lepezi de Satana?" de trei ori, apoi „Te unești cu Hristos", de trei ori, „Te-ai unit cu Hristos?" de trei ori. Apoi spune: „Și crezi Lui?", iar nașul răspunde: „Cred Lui ca unui Împărat și Dumnezeu!" După aceste trei formule, a patra oară, preotul întreabă: „Te-ai unit cu Hristos?", la care i se răspunde: „M-am unit cu Hristos", apoi „Și te închini Lui?" Preotul îl întreabă ca și cum îl examinează prin repetiție. Acum nașul răspunde: „Mă închin Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimii Celei de o ființă și nedespărțite", deși întrebarea era la singular, dacă crezi în El (Hristos).

Constatăm că prima mărturisire a credinței trinitare, în Ortodoxie, este dată încă din primele zile de viață ale copilului care este adus la Botez. Privind spre Hristos, vedem Treimea, pentru că El este imaginea văzută a lui Dumnezeu Cel nevăzut. Dar El nu rămâne doar la această dimensiune ceremonială sau majestatică. Mântuitorul Hristos spune mai departe, că a venit ca să fie perceput ca un păstor. Și ce face? Se dăruiește pe Sine ca păstor, și nu ca un păstor oarecare, ci ca Păstorul cel bun. El spune: „Eu cunosc oile Mele, și ele mă cunosc pe Mine și ascultă glasul Meu" (Ioan 10, 14).

Este vorba despre fidelitatea, fidelitatea păstorului față de turmă și nu numai a turmei față de păstor. Când vorbim de păstor, Hristos face referire la atitudinea lui față de oamenii pentru care a venit. Totuși, fiecare este chemat să fie păstor. La nivel de țară, există un păstor, un lider, fie că este numit rege, președinte, împărat sau oricum ar fi numit, misiunea lui este de a fi păstor. La nivel de Biserică,

avem un păstor, arhipăstorul care se numește patriarh. În orice activitate – fie în domeniul public, fie în cel privat – şeful nu este un simplu angajator, el trebuie să fie un păstor, adică să-i pese de cei pe care îi are în subordine. La nivel de familie fiecare părinte este un păstor. Iar dacă în aceste structuri s-ar pune accentul destul de apăsat pe fidelitate și empatie, lucrurile ar arăta altfel, pentru că bunătatea s-ar manifesta, în primul rând, prin cunoaștere reciprocă în credință.

Să luăm un exemplu banal, desprins din inspecţiile făcute la profesorii de religie din şcoli, care trebuie promovați. Am constatat că rezultatele bune au la temelie relaţia, cunoaşterea discipolilor. Una este să-i spui pe nume copilului și alta este să-i spui: „Tu de colo!” Adevăratul profesor, v-o spun din experiență, este cel care are o legătură directă și personală cu fiecare copil. Așa este legătura dintre Dumnezeu și noi, El ne cunoaște pe fiecare. Hristos nu este un plătit, nu este un năimit, El este un păstor căruia îi pasă de oile Sale. Chiar El spune că îi pasă și de oaia cea pierdută (Ioan 10, 16), nu numai de cele care îl ascultă. Pentru oaia cea pierdută este în stare să plece în pustie, să o găsească, să o așeze pe umeri și să o aducă înapoi. Aşadar, păstorul este cel care este fidel turmei sale și așteaptă ca această fidelitate să fie întoarsă. Păstorul este cel care, în fidelitatea lui, merge până la capăt, în grija pentru oricare dintre oile sale. Numai Hristos spune că El își pune viața pentru oile Sale. De aceea, în credința ortodoxă, fundamentul este jertfa lui Hristos pentru toate oile Sale și fiecare Liturghie pe care o săvârșim pe pământ este actualizarea jertfei Lui, într-un mod nesângeros.

Cum își manifestă turma, oamenii sau credincioșii fidelitatea față de păstor? În primul rând, prin credința exprimată în fapte. Se ajunge, astfel, de unde am plecat. Practic, dacă un credincios nu-și exprimă credința în Dumnezeu, el nu poate fi parte a turmei lui Hristos. Fidelitatea față de Hristos se arată și prin urmarea Duhului Sfânt în viața de zi cu zi, pentru că Duhul este viața Bisericii, râul de viață care însuflețește credința și o face roditoare. Harul Duhului Sfânt este ca o undiță, este o energie care vine spre om, dar care nu ne agață forțat, decât dacă noi ne prindem de el. Și dacă într-adevăr, răspundem acestui har, care doar ne sensibilizează, i-am răspuns lui Dumnezeu. Dacă răspundem harului, el pune începutul mântuirii, la care omul adăugă faptele și credința în Dumnezeu, începând lucrarea mântuirii.

În al treilea rând – esențial – fidelitatea față de păstor se manifestă și prin schimbarea vieții. Credința nu poate fi eficientă dacă rămâne doar teoretică, la nivel de declarație, care nu schimbă nimic în viață. Nicolae Cabasila scrie că și pruncul care este botezat și nu știe ce se întâmplă cu el, intră în atenția lui Dumnezeu, care schimbă făptura lui din om vechi în om nou, restaurat după chipul adamic. Nu mai este făptură veche, este făptură nouă, în care se pune, potențial, schimbarea vieții în sine. Mai târziu, în colaborare cu nașii, care ar trebui să aibă conștiința nășiei, copilul trebuie să crească și să se formeze în duhul învățăturii de credință.

În al patrulea rând, fidelitatea ne-o arătăm și prin rugăciune. Un model de rugăciune l-a constituit și

teroretizat însuși Sfântul Grigorie Palama, din secolul al XIV-lea, care a inaugurat definitiv învățătura despre har sau despre energiile necreate, într-o dispută pe care a avut-o cu niște teologi sicilieni: Achindin, Varlaam și Gregoras. El a afirmat fără tăgadă, apoi a scris câteva tomuri dogmatice în care spune că Dumnezeu rămâne necunoscut în Ființa Sa, dar se comunică în permanență prin harul trimis în lume de Iisus Hristos, de aceea Hristos este ușa prin care Dumnezeu coboară în umanitate, iar omul poate să se întoarcă spre Dumnezeu. El a arătat că accesul la Dumnezeu, chiar vederea cu ochii fizici, se face prin rugăciune, nu prin explorări raționale, el recomandând Rugăciunea inimii sau rugăciunea minții, respectiv: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!" Rostită cu perseverență, în condițiile golirii minții de grijile vieții, duce la pacea sau isihia inimii și vederea lui Dumnezeu.

Sfânta Evanghelie mai arată și că actul credinței nu este singular. M-am întrebat adeseori de ce se spune că „Eu sunt ușa", prin care membrii „turmei" vor intra și vor ieși și vor afla pășune. E ca și o poezie, dar nu este o simplă compoziţie lirică, destinată delectării. „A intra" și „a ieși" arată că omul nu poate să aștepte ca Dumnezeu să facă totul pentru el. „A pleca" și „a te întoarce" reprezintă o decizie pe care o iei, iar Părinții interpretează că „a intra" înseamnă a te conecta la Hristos, a fi în Hristos în viață, iar „a ieși" este echivalent cu moartea, înseamnă a ieși din viață. Deci, „a intra" înseamnă „a trăi în credința în Hristos", iar „a ieși" înseamnă a pleca din viața

pământească cu Hristos. Prin credință, a ieși din viața cu Hristos este echivalent cu a intra în viața veșnică, „în loc de verdeață” cum se spune în slujbele funerare. Toate acestea nu țin numai de prezența și lucrarea harului, ci țin în mod deosebit de opțiunea personală.

Mântuitorul înfierează, oarecum, faptul că cel care este plătit nu poate fi fidel: trimis la turmă, atunci când vede lupul, un astfel de păstor fuge și lasă turma, iar lupul vine și răpește oile, pentru că nu-i pasă, nu-l doare inima, nu empatizează. Asta este diferența dintre păstorul cel bun și păstorul care nu are nimic bun de oferit turmei. Tocmai astfel ni se arată că Mântuitorul Iisus Hristos este Cel care vine în lume ca să aducă siguranța mântuirii.

Adeseori se spune că omul modern are o mare doză de nesiguranță și de plictis. Plictisul ni-l umple altcineva, prin rețelele de socializare, prin divertismentul cronofag și alte ispite moderne. Ne plictisim, nu facem nimic serios și nimic ziditor și ne pierdem timpul tastând. Or, Mântuitorul tocmai lucrul acesta încearcă să-l spună, să-l transmită: nu suntem în nesiguranță atâta timp cât avem în față faptul că El este ușa, adică știm spre ce ne îndreptăm. Nu suntem în nesiguranță atâta timp cât vom fi convinși că El este Păstorul cel bun, care oricând își dă viața pentru oile Sale.

Ar trebui să mai adăugăm că Sfântul Evanghelist Ioan, prin aceste istorisiri despre Hristos, arată cât de binecuvântați suntem că avem această credință, venită din învățăturile lui Hristos, prin Sfinții Apostoli, nu o credință înființată de predicatori și tele-evangheliști din secolul al

XX-lea, prin deturnarea adevărurilor biblice, după mintea omului modern, arogant și autosuficient. Deci El este ușa, El este Păstorul, El este „Lumina lumii”, El este „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Ce este mai sigur decât să știi că ai o cale, un sens, ai adevărul și ai viață, și toate acestea nu numai aici, ci în eternitate.

De asta El afirmă că a venit pentru ca oile Sale să aibă viață, și să o aibă din belșug, adică nu numai viața biologică. Acest *din belșug* înseamnă a avea viața de aici, dar și a avea viața veșnică, folosind cum se cuvine viața de aici. În alt loc spune: „Eu sunt Pâinea Vieții, cine mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, rămâne în viață, și la judecată nu va veni” (Ioan 6, 51). În alt loc spune: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Rămâneți în mine, căci mlădița care nu rămâne în Mine se taie, se usucă și se aruncă în foc” (Ioan 15, 5). În alt loc se aseamănă cu un izvor, un izvor al vieții (Ioan 4, 14).

Să nu ne închipuim că este vorba doar de simple figuri de stil. Pentru omul credincios, toate aceste denumiri ale lui Hristos arată care sunt jaloanele după care trebuie să se orienteze. Înțelegând calea, adevărul, viața, ușa și păstorul, putem să fim încredințați că El este Arhiereul cel mare. Credem însă, că *Epistola către Efeseni* a Sfântului Pavel oferă o expresie desăvârşită acestui adevăr, astfel încât merită să recitim cu atenţie pasajul de mai jos şi să-i subliniem punctele forte: „Aduceți-vă aminte că odinioară erați păgâni cu trupul”, (adică înainte de a crede, ne comportam numai după regulile trupului). „Erați păgâni cu trupul și erați, în vremea aceea, în afară

de Hristos, înstrăinați de cetățenia lui Israel, străini de așezămintele făgăduinței, lipsiți de nădejde, fără de Dumnezeu în lume” (Efeseni 2, 11-12).

Nu putem fi indiferenți la această intensitate dramatică a condiției umane deficitare. „Acum, însă, fiind în Hristos Iisus, voi, care altădată erați departe, v-ați apropiat prin sângele lui Hristos, căci El este pacea noastră, El este Cel care a unit toate, surpând peretele din mijloc, al despărțiturii. El a desființat vrăjmășia în trupul Său, legea poruncilor și învățăturile ei, ca întru toate pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou și să întemeieze pacea, să-i împace cu Dumnezeu, uniți într-un trup prin cruce, omorând prin ea vrăjmășia și venind a adus pacea vouă, celor de departe și celor de aproape. Căci prin El avem și unii și alții apropierea către Tatăl, întru Duhul Sfânt” (Efeseni 2, 13-18).

Sfântul Pavel concentrează aici expresia Sfintei Treimi: „În El aveți apropierea către Tatăl, în Duhul Sfânt. Deci dar, nu mai sunteți străini, nu mai sunteți locuitori vremelnici, ci sunteți împreună locuitori cu sfinții” (Efeseni 2, 19).

Ce compliment! Hristos spunea că suntem dumnezei, iar Pavel spune că suntem împreună locuitori cu sfinții, oameni din casa lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor. De aceea ne mărturisim în Crez credința într-Una Sfântă, Apostolească Biserică, adică a apostolilor, că suntem zidiți pe temelia apostolilor și a proorocilor. Dar soliditatea acestei construcții se bazează pe piatra cea din capul unghiului – însuși Iisus Hristos.

Revin adesea la aceste texte din Sfânta Evanghelie, după o experiență de peste două decenii de predică. Trebuie să avem în vedere, să avem conștiința faptului – ori de câte ori citim din Sfânta Evanghelie – că acolo nu avem un text făcut de un om deștept, ci este un text inspirat de către Dumnezeu însuși, și întotdeauna ne va transmite ceva, ne va problematiza, ne va învăța ceva la care poate nu ne-am gândit niciodată.

Cu trecerea timpului, am înţeles că într-un fel citești un text la douăzeci de ani, altfel îl înțelegi la patruzeci, altfel la șaizeci și altfel la optzeci. Şi de ce ne-am opri la optzeci? Se vorbește despre faptul că omul nu este făcut să trăiască doar atât cât trăim noi. În Sfânta Scriptură, în Vechiul Testament, se vorbește despre oameni care au trăi chiar și sute de ani, iar acum când îi spui cuiva că acolo se vorbește despre asta, ar spune că nu este firesc ca omul să trăiască atât. Dar știința descoperă astăzi că omul este făcut totuși să trăiască mult mai mult decât se întâmplă în zilele noastre, iar reducerea vieţii nu înseamnă că Dumnezeu n-ar vrea să trăim mai mult, ci pentru că noi, prin modul de viață pe care îl alegem, facem adeseori ca viața noastră să fie mai scurtă, atât în lungime, cât și în pocăință.

Textul despre vindecarea slăbănogului este special ales pentru post, deoarece venim și cerem de la Dumnezeu sănătate, sănătate pe care uneori nu știm să o folosim, pentru că la starea de nesănătate noi decidem dacă ajungem sau nu, prin abuzurile pe care le facem în viață, dar iertarea și sănătatea pe care ni le dăruiește Dumnezeu

se referă mai mult la dimensiunea spirituală. Adică Dumnezeu, atunci când iartă, nu iartă pentru o vreme, ci El iartă definitiv. Atunci când ne spovedim, preotul împărtășește iertarea, nu el iartă, ci dăruiește credinciosului iertarea lui Dumnezeu, prin mâna purtătoare de cruce, pentru că este purtătoare de har, iar harul lui Dumnezeu operează iertarea păcatelor voită de Dumnezeu, iar astfel se petrece tot ceea ce este mai important: restabilirea omului în relația cu Dumnezeu. Revenim și asupra problemei relațiilor.

Am reținut că paraliticul nu a cerut nimic dar prietenii îl aduc în fața lui Iisus și își arată prietenia lucrătoare, nu una a vorbelor. Astăzi constatăm că avem pe mass-media, în mediul virtual mai ales, mii, sute de mii de prieteni. Am văzut că sunt persoane care au și mai mult de sute de mii de „followeri”, anumite site-uri sau profile sunt accesate de milioane de oameni, așa că prietenia, așa cum este înțeleasă astăzi, este superficială.

Prietenia, așa cum era înțeleasă în Sfânta Scriptură, era practică și lucrătoare. Prieten este cel care se trezește la două sau la trei noaptea, îți aduce un pahar cu apă și stă să te asculte, dacă este nevoie, dacă simți nevoia. Spun lucrul acesta amintindu-mi de un preot coleg din Anglia care îmi povestea că a trecut printr-o depresie, iar o credincioasă a venit la el la ora trei dimineața și l-a ascultat, a stat într-un fotoliu lângă el, deoarece el avea tendințe sinucigașe. Acea femeie nu a pierdut timpul ca să se schimbe, a venit într-un capot, iar soțul ei a rămas în fața casei, în mașină, ca să nu deranjeze, și astfel părintele

s-a vindecat. Bunul meu prieten spunea că atunci i-a fost cel mai greu, deși trecuse prin mai multe faze, pentru că era singur, ca preot necăsătorit, dar că atunci s-a vindecat deoarece a simțit că i-a păsat cuiva de el. Şi-a dat seama nu era singur pe cât crezuse până în acea noapte. Un astfel de gest nu a costat nimic, însă lucrarea prieteniei sau a empatiei și-a făcut efectul benefic.

Revenim la situaţia paraliticului care, putem crede, se mântuiește. Poate că de aici am luat noi în limba română termenul de a te mântui, în sensul de a te vindeca sau de a termina, a finaliza, a desăvârși ceva. Se mai spune „am mântuit lucrul cutare”, ceea ce înseamnă că l-am desăvârșit sau „m-a mântuit Dumnezeu”, în sensul că m-a ajutat, m-a scăpat, am depășit ceva. Slăbănogul este mântuit, și este mântuit prin comuniune, printr-un gest comun, în care sunt implicați oamenii și Dumnezeu. Noi, când cerem lui Dumnezeu ceva, așteptăm ca El să ne răspundă direct din cer, dar nu realizăm că Dumnezeu lucrează prin oameni. Vine un om în viața ta, nici nu știi de ce vine, dar îți schimbă total direcția. Întotdeauna ar trebui să avem această dimensiune a discernământului, să vedem că niciun om nu este trimis în viața noastră fără să ne aducă un mesaj, o cale, o direcție. Deci acești oameni, printr-un gest oarecum simplu, aduc acel om chinuit de boală și de niște păcate neiertate, că de aceea ne arată că Hristos îl iartă întâi, iar faptul că știa ce se află în spatele acestei boli se vede din aceea că atunci când fariseii au început să cârtească pentru faptul că blasfemiază, atunci se zice să Iisus, cunoscând cu Duhul ce e în inima lor, i-a

întrebat: „de ce gândiți astfel și de ce se ridică astfel de gânduri în inimile voastre?” (Matei 9, 4).

Deosebit de interesantă este și această expresie: *gândurile care se ridică în inimă*. Prin mijlocirea ei, Mântuitorul arată că nu era o simplă chestiune rațională. Pentru cărturari și farisei era mai mult invidie, mai mult răutate, de asta Hristos spune că se ridicau gânduri rele în inimile lor. De multe ori, păcatele nu le facem cu mintea, le facem cu inima, cu eul, cu identitatea noastră.

O învățătură pe care o desprindem de aici este că fapta bună depășește forma, și asta ar trebui să ne preocupe. Să avem grijă să nu rămânem doar la formă și să uităm de fond, mai ales în perioadele de post. Adeseori, în evaluările pe care le facem independent, constatăm că lumea este nemulțumită, dar de multe ori este o falsă nemulțumire. Ea zice că este o nemulțumire din cauza faptului că nu se mai ridică la înălțimile spirituale de altădată, de copilărie, adică nu se mai roagă suficient de mult, nu mai postește suficient de aspru, nu mai dă milostenie suficient de mult și nu mai vine la Biserică suficient de des.

Este o nemulțumire legitimă și justificată, dar cred că nu aceasta ar trebui să fie pe primul loc. În primul rând, ar trebui să ne nemulțumească faptul că acestea sunt o formă. Dacă mergem la Biserică sau nu, dacă postim sau nu, acestea sunt doar partea văzută a religiozității. Partea nevăzută este lupta (sau lipsa acesteia) cu păcatele grele. Aici este problema: nu împlinim nici partea formală, nu ne mai ocupăm nici de parte profundă și ascunsă, adică

invidia, răutatea, abuzurile, desfrânările, vorbele deșarte, hoțiile, corupția, și multe altele. Oare nu ar trebui să lucrăm mai mult cu marile ispite decât cu micile tentații?

Suntem nemulțumiți că nu am putut să postim, dar marea, adevărata problemă este că nici măcar nu ne-am apucat să vedem dacă suntem la fel de egoiști, invidioși, răi ca înainte. Pentru că dacă ne-am lupta doar cu un singur păcat, de-a lungul unui post întreg, este foarte posibil ca, odată anihilat, să nu mai revenim la el. Acesta este îndemnul postului, de aceea postul pare lung: nu ca să mâncăm doar legume, ci ca să se ofere timp de luptat cu un păcat sau altul, cu egoismul, cu invidia, cu vorba deșartă, cu neglijarea, cu ignorarea sau chiar cu vorba de rău împotriva lui Dumnezeu, să ne împăcăm cu cineva cu care suntem certați.

Să ne rugăm pentru cineva pe care nu-l suportăm. Din experiență pot spune că, atunci când nu te înțelegi cu o persoană, încearcă să te rogi rostindu-i numele timp de două luni și vei vedea că lucrurile se schimbă radical. Se schimbă el, te schimbi și tu. Dumnezeu îl schimbă, pentru că tu vrei ca Dumnezeu să lucreze în sufletul său, cum lucrează în al tău. Dumnezeu lucrează dacă tu depășești antipatia sau resentimentul pe care îl trăiești în raport cu persoana respectivă.

În câteva cuvinte paraliticul primește iertarea de păcate, vindecarea de boală, care trebuie să problematizeze pe fiecare creștin cu privire la marile păcate, la marile ispite, pentru a le elimina, să poată primi iertarea

lui Dumnezeu prin preotul care ascultă spovedania și care transmite iertarea.

Să revenim la Evanghelia de la Ioan, la pericopa despre Păstorul Cel Bun (Ioan 10). Cu toții am remarcat că în Sfânta Scriptură se vorbește des despre oi, iar exegeții biblici au încercat să desprindă rostul acestei alegorii, ca în cazul imaginii înfricoșătoarei judecăți, în care se vorbește despre despărțirea oilor de capre. Exegeții au remarcat că în Sfânta Scriptură se vorbește despre problema oilor de aproximativ o sută de ori. Este cunoscut faptul, cât se poate de firesc, că în vremea Mântuitorului, viața de zi cu zi era de un realism crud, fiind și sursă de inspirație pentru învățăturile spirituale. Să ne gândim că acești oameni erau semiți, trăiau în deșert, în locuri izolate și depindeau de cămile și de oi, care erau singura lor sursă de trai și de a-și întreține familia. Tocmai de aceea Mântuitorul o preia ca fiind imaginea cea mai frecventă și cea mai cunoscută, cea mai familiară tuturor celor care îl ascultau.

Numai că noi, de foarte multe ori, când ascultăm astfel de texte, ne gândim și reținem mai mult parabola oii pierdute pe care păstorul o găsește, dar nu ne gândim la păstor, la dilemele și frământările lui, la deciziile pe care trebuie să le ia. Textul de la Sfântul Ioan, din capitolul al zecelea, tocmai despre asta vorbește, nu atât despre oi, cât despre păstorul oilor. Cine este păstorul? Mântuitorul se auto-intitulează „Păstorul cel bun! Păstorul care își cunoaște oile Sale și pe care oile îl cunosc” (Ioan 10, 14).

Evident că mai nou am auzit critici în care se spune că Biserica este învechită pentru faptul că mai folosește

astfel de terminologie. Chiar atunci când citim rugăciunile dinainte de Botez, spunem despre copil că trebuie să devină oaie în turma lui Hristos sau membru cinstit al Bisericii Sale. Evident că nu ne face plăcere sau ne exprimăm neplăcerea că suntem asemănați cu ele. De ce folosește Hristos această imagine a păstorului și a oilor?

Să ne amintim că oile, în tradiția iudaică, nu erau crescute, în primul rând, pentru a fi sacrificate. Acest lucru se regăsește și în satele româneşti. În vremea copilăriei mele am crescut oi. Toată copilăria am avut această experiență, și niciodată nu era sacrificată oaia, ci erau eventual vândute dacă îmbătrâneau, dar principalul motiv pentru care oaia era ținută era ca să ofere lapte, brânză și mai ales lână, pentru că din lână se făceau hainele. Acum hainele sunt sintetice, iar lâna se aruncă la gunoi, dar în vremea respectivă lâna era fundamentală pentru îmbrăcăminte, mai ales în familiile numeroase.

Dincolo de apropierea pierdută dintre oameni și animale rămâne asemănarea şi anume faptul că adesea avem gândire de turmă, cum se spune într-un limbaj mai neacademic. Specialiștii în psihologia maselor au constatat că atunci când avem o manifestare de stradă cu mulțime multă, oamenii, ca fiinţe idividuale, gândesc mai puțin : cu cât mulțimea este mai mare, cu atât coeficientul de gândire personal este mai mic. Dar cu mult înaintea lor, un scriitor român, Costache Negruzzi, ne prezintă în nuvela *Alexandru Lăpușneanu,* publicată în 1840, modul în care se manifestă spiritul de turmă. Când, nemulţumiţi de traiul lor, oamenii s-au dus să se plângă voievodului, dar nu

știau ce anume să ceară, întrebați fiind ce doresc, nimeni nu a știut să răspundă. Şi atunci cineva din mulțime a rostit: „capul lui Moțoc!”, toată mulțimea a început să strige că asta vrea. Capul lui Moţoc, dregătorul nepopular, a căzut, situaţia poporului nu s-a îmbunătăţit însă. Cam așa se întâmplă atunci când omul adoptă mentalitatea sau gândirea de turmă, gândire colectivă specifică mulțimii.

O a doua asemănare, deși nu ne flatează, este aceea că suntem încăpățânați în ceea ce credem noi că este bine, și chiar dacă se dovedește că încăpățânarea ar aduce mai multe neajunsuri, perseverăm în a crede că doar noi avem dreptate.

Dar cea mai primejdioasă asemănare constă în atracția şi atașarea față de falși păstori. Uneori schimbăm păstorul și credem că dacă vine cineva cu o noutate, trebuie să mergem după el. Cam despre asta ne avertizează Mântuitorul, apoi Sfântul Apostol Pavel, în mod deosebit, când spune că, dacă va veni cineva și va vesti o altă evanghelie decât cea pe care o propovăduiește, să fie supus anatemei, să fie afurisit, cum se spunea odinioară. Nici îngerii din cer dacă vor veni și vă vor propovădui altceva decât ceea ce v-am spus, să nu vă luați după ei, spune Sfântul Pavel (Galateni 1, 7-9).

Cu toate acestea, oamenii se iau după falși păstori. Una dintre cele mai dramatice și grave situații a fost în 1976, în Johannesburg, în Africa de Sud. Este vorba de o sectă, Templul popoarelor, care adunase vreo nouă sute de persoane. După câțiva ani de existență a sectei, falsul păstor și lider a crezut că a primit, prin revelație de la

Dumnezeu, decizia ca toți membrii să moară. A fost o sinucidere în masă a peste nouă sute de persoane. A fost înfiorătoare pentru că au fost sacrificați și copii foarte mici, cărora li s-a picurat cianură cu pipeta. Ulterior a apărut o carte care se numește *Secta sinucigașă,* unde sunt descrise detaliile despre apariția și dispariția grupării religioase. Un exemplu despre riscul de a urma sau de a ne lua după falșii păstori. De aceea Mântuitorul avertizează că sunt și alți păstori care nu sunt păstori cu adevărat, sunt năimiți, sunt plătiți, iar atunci când vine lupul să răpească turma, ei fug ca să-și scape pielea. „Eu, zice Mântuitorul, sunt Păstorul cel Bun, iar oile îmi cunosc glasul, și Eu îmi pun viața pentru oile Mele" (Ioan 10, 11).

Îmi amintesc de o întâmplare întâlnită prin lecturi. Se spune că, undeva prin India, un tânăr păzea oile, iar un turist a oprit mașina în dreptul lui și l-a întrebat câte oi are, iar păstorul i-a răspuns că nu poate spune pentru că nu știa să numere. Atunci persoana de la volan l-a mai întrebat de unde știe dacă o oaie lipsește sau nu, iar el a răspuns că le știe numele fiecăreia. Cam asta este și relația pe care o avem noi cu Dumnezeu. Poate avem senzația că suntem un nimeni din mulțime, dar nu este adevărat. Noi suntem un partener de dialog și de viețuire sau de conviețuire cu Hristos. Dar nu este suficient ca Hristos să ne cunoască pe noi, trebuie ca și noi să-i recunoaștem glasul, că de aceea spune Hristos că oile Îl cunosc pe El și îi ascultă glasul.

Se întâmpla, în acele vremuri, ca oile din diferite turme să se amestece. Era o problemă: oile nu știu cum să

se despartă după aceea, să meargă fiecare la turma ei. Dar când oierul le vorbește și le cântă, ele încep să se despartă, pentru că ele încep să recunoască glasul păstorului. În Israel, se spune că atunci când se întâmpla un astfel de lucru, păstorul își chema oile, ele ieșeau pur și simplu și se separau între cele două turme.

Nu în ultimul rând, Mântuitorul Iisus Hristos arată că poartă grijă de oile Sale, de aceea este Păstorul cel Bun. Furul sau hoțul vine să fure, să junghie și să piardă. „Eu, însă, spune El, am venit ca oile Mele să aibă viață, și să o aibă din belșug" (Ioan 10, 10). Adică nu aduce doar viața obișnuită, ci viața cea veșnică.

Și în sfârșit, al treilea motiv pentru care Hristos folosește parabola păstorului și a oilor este acela că Biserica, este asemenea unui staul, lucru implicit în rostirea Mântuitorului când afirmă că este ușa, prin care cineva intră și iese, realizând, la intrare și la ieșire, existența ușii. Tocmai imaginea aceasta ne duce cu gândul la staulul pe care noi îl numeam, arhaic, târlă. Nu era o construcție. În zona noastră se făcea din stuf și din niște leațuri din lemn, era o împrejmuire pur şi simplu, un loc unde nu bate viforul, pentru că oile nu suferă din cauza frigului dacă au lână, iar atunci ele trebuie să fie doar adăpostite de vânt, de crivăț și de sălbăticiuni.

În epoca viețuirii în lume a Mântuitorului, spun teologii, staulul nu avea nici acoperiș, nici ușă, pentru că în locul acesteia, adică în fața dinspre intrare, dormea păstorul. Fapt interesant este că păstorul trăiește aceeași viață cu turma, este împreună cu turma, este una cu turma,

astfel încât existau toate aceste legături. De aceea nicio oaie nu putea să iasă sau să intre dacă nu îi îngăduia păstorul, iar ele erau dependente de păstor.

Așa suntem și noi, în Biserică. Ideea de spațiu deschis a luat la noi forma aceasta a Bisericii foarte înalte, cu o cupolă care dă imaginea de cer. Cupola este, încă din secolul al șaselea după Hristos, în arhitectură, imaginea cerului sau imaginea deschisă a cosmosului. Biserica este, locul sau staulul unde ne găsim adăpostul, de aceea Mântuitorul folosește imaginea uşii, locul unde ne găsim mântuirea, unde ne regăsim pe noi și unde suntem siguri că cineva ne poartă de grijă mai mult decât ne purtăm noi și ne este mai apropiat nouă decât ne suntem noi înșine.

Experiența pastorală a condus cu timpul spre următoarea concluzie: învăţătura din orice predică este ca să-L lăsăm pe Hristos să ne găsească. Adeseori, Hristos ne cheamă, și noi fugim aiurea. Când pierdeam oile și umblam după ele, ne opream din când în când și stăteam nemișcați să auzim, cu mare atenție, fie o mișcare, fie un zgomot făcut de ele, orice murmur sau sunet pentru a le putea identifica. Or, a-L lăsa pe Hristos să ne găsească înseamnă a da un semn că suntem aici, un mic zgomot, un murmur de rugăciune. Omul care este indiferent față de Hristos înseamnă că nu-L lasă să-l salveze, iar Hristos dă permanent câte un semn, iar o mișcare, oricât de mică, a sufletului nostru, îl ajută și ne va găsi. El ne ascultă cu atenție, iar acest lucru se vede prin ceea ce facem aici și acum. Când spun „aici și acum” mă refer la faptul că Biserica este un spațiu al comuniunii de persoane, la îndemâna fiecăruia, în acest prezent mântuitor.

Tema comuniunii este prezentă şi pe alte meridiane şi în alte contexte decât cel al credinţei. Am revăzut recent un filmuleț despre un studiu făcut la Universitatea Brigham Young din Statele Unite al Americii în care se arată ce îl face pe om să trăiască mai mult. Evident, acolo apar foarte multe răspunsuri, printre ele insistându-se asupra acelor lucruri care contribuie la scurtarea vieții: obezitatea, abuzurile alimentare sau de substanțe și toate celelalte. La polul opus, unii au vorbit despre exercițiile fizice, bucuria vieții și așa mai departe. Neaşteptat este faptul că acest studiu, prezentat în contextul unei conferinţe ştiinţifice, evidenţiază doi factori fundamentali care ne fac să trăim mai mult și mai bine. Primul dintre aceștia este calitatea relației cu ceilalți oameni, nu numai cu cei de aproape ai noștri. Dacă avem niște relații sănătoase, deschise, puternice, bazate pe trăire autentică, pe adevăr și pe onestitate, acestea ne lungesc viața. În al doilea rând, este gradul de integrare socială, adică comuniunea. Și calitatea relațiilor, și integrarea socială, în termenii noștri înseamnă comuniunea.

Ce înseamnă această integrare socială? Doamna care prezenta raportul spunea că integrarea socială se manifestă atunci când ești deschis față de toată lumea, când vorbești cu omul care-ți ia gunoiul și-l saluți, când stai de vorbă cu vecinul și îi transmiți ceva, când poți să vorbești cu oricine şi să asculți pe oricine, când nu te limitezi în niște structuri și prejudecăți care te fac să te claustrezi în propria ta identitate, contrafăcută, în funcție de factori artificiali: statutul politic, statutul social, profesiunea, averea și multe altele.

Prelungind ideile acelui raport, revenim la ceea ce ne învață Evanghelia şi anume că trebuie să prindem curaj. Să prindem curaj în post și să lucrăm cu acele păcate care ne fac antipatici, pe care le purtăm cu toţii. Or, tocmai pe acestea încercăm să le facem mai soft, să nu le evidențiem prea tare nouă înșine, deși știm că ne afectează relațiile cu ceilalți. De exemplu, un om care se laudă și este trufaș, este întotdeauna antipatic, deoarece nimeni nu vrea să asculte pe cel care este încântat de sine, valorile și virtuțile sale. La fel este nu este deloc simpatic un om care se plânge tot timpul.

Una dintre condițiile prin care poți să te faci plăcut cuiva este să nu vorbești despre problemele tale întrucât toți le au pe ale lor, și le ajung. Deci, spune și transmite ceva frumos. Or, poate tocmai cu acestea ar trebui să avem curaj să lucrăm, cu lucrurile, atitudinile și păcatele care ne fac antipatici, pentru că numai buna gestionare a acestora va duce la schimbarea relațiilor între oameni. În Ortodoxie este recomandat ca, în perioada așa-numitelor „posturi lungi”, credincioșii să deprindă obișnuințe bune care, activate în timpul postului, vor putea fi exersate și în afara acestora.

Evanghelia după Ioan are şi un alt rost: a ne arăta că Păstorul cel Bun, Hristos, în societatea ortodoxă, este întruchipat de episcop în Sfânta Liturghie, ca imagine a întrupării sau prefigurare a lui Hristos în lume, deoarece episcopul este păstrătorul unității și a autenticității credinței credincioșilor. Preotul este trimisul episcopului în parohie. Atunci când cineva pleacă din comunitate, fie

că devine, să zicem, ateu, fie că urmează un alt păstor și părăsește Biserica, devenind neoprotestant, evanghelicalist, iehovist, mormon sau orice altă grupare religioasă creează o mare suferință pentru păstor, adică pentru episcop. Noi, preoții, trebuie să îl ajutăm și pe episcop, să nu ne îngrijim numai de credința noastră, întrucât purtăm răspunderea păstrării celor din jur în dreapta credință.

Am trecut prin experienţe care ilustrează cât de acută este această problemă. Îmi amintesc de o conferință în Croația, unde am găsit niște români care promovau penticostalismul în România. Mi s-a părut nefiresc să se spună că Romania este o țară în care penticostalismul triumfă, prin comparație cu Ortodoxia care este nu numai învechită, ci îndepărtată de la adevărul apostolic. O domnișoară vorbea despre faptul că mama ei a intrat în acea comunitate şi abia atunci a cunoscut cu adevărat credința, o credință care a apărut pe scena istoriei la început de secol douăzeci. Unde va fi fost păstrată „adevărata credință” timp de 20 de secole? O astfel de propagandă mi s-a părut absolut nefirească și potrivnică spiritului românesc, mai ales că, intrând înapoi în țară, am văzut că peste tot, ceea ce îți dă speranță în țara asta, este ilustrat de biserici și de oameni care se îndreaptă spre ele. Am slujit în Craiova, în drum spre Iași, și am avut o biserică plină cu oameni. Este frumos să vezi cât de bine sunt îngrijite, cât de mult se străduiesc oamenii să aibă și să umple bisericile. Am simțit în acele momente că asta este România, asta este credința adevărată! Suntem de două mii de ani aici, cu Păstorul nostru, nu trebuie să vină

cineva în secolul douăzeci și să ne spună că suntem într-o eroare de nouăsprezece secole, și acum au venit ei să ne spună care este adevărul. Deci, trebuie să avem grijă de cei din jur, de copii, de rudenii ca să nu fie ademeniți de glasuri străine sau de glasuri de sirenă, așa cum spunea ÎPS Teofan, care îi cheamă la cine știe ce tărâmuri și la ce dulcețuri artificiale și surogate servite pe post de adevăr.

Sfânta Evanghelie ne pune şi în faţa unei alte realităţi şi anume că este ușor să o faci pe slăbănogul și să te plângi. E simplu să credem că suntem mai slăbănogiți decât suntem în realitate. E bine totuși, să încercăm să imităm pe unul dintre cei patru prieteni care arată credință mai multă decât cel paralizat. Textul relatează că, văzând Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului că îi sunt iertate păcatele sale. Deci, credința nu este unidirecţională, cu efecte între noi și Dumnezeu, ea radiază şi are efecte mai mult înspre cei din jurul nostru. Abia atunci, când lucrează și în cei de aproape, ea devine mântuitoare pentru fiecare în parte.

Spunem toate acestea pentru că Dumnezeu, nu-i vindecă astăzi pe toți, în sensul în care ne-am aștepta. Toți venim la Biserică pentru a fi vindecați și avem o anumită cerere, de sănătate, unii pentru boli mai grave, iar alții pentru boli mai puțin grave, însă Dumnezeu nu-i vindecă pe toți, deoarece vindecarea ține și de intensitatea și autenticitatea credinței personale. Dar Dumnezeu binecuvântează și îi iartă pe toți. Aici este frumusețea credinței noastre, că toți sunt chemați să ia binecuvântare, toți sunt chemați să primească iertare, pe care Dumnezeu le dă cu risipă, am spune. De aceea există rânduiala ca, din

când în când, de-a lungul unui an, fiecare să treacă pe la altarul de jertfă al lui Hristos, să-L salute pe Păstorul cel Bun, să-i dea un semn, să-l asculte, să primească iertarea și, în felul acesta, să aibă rezultatul acela pe care l-a avut omul slăbănogit, iertarea păcatelor și sănătate sufletească.

Scrisoarea a doua – *Despre bucuria de a purta Crucea*

Ne-am oprit la aceste cuvinte, prin care Iisus aduce lumină asupra rostului venirii Sale pe pământ. Cu aceasta a început, când a spus: „Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia Cerurilor” (Matei 4, 17). Evanghelia din care cităm revelează tocmai modul în care creștinul se poate îndrepta către Împărăţia Cerurilor, zidi Împărăţia Cerurilor, cum o poate accesa şi cum se împlinesc toate acestea prin asumarea crucii.

Hristos a spus: „Dacă cineva voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa, şi să-Mi urmeze Mie”. Apoi completeză: „Căci ce i-ar folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, şi îşi va pierde sufletul sau ce ar putea da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 24-26).

Sfânta Cruce este, în mod firesc, în inima perioadei Postului Mare şi Biserica a rânduit pentru ea cea de-a treia Duminică. Trecând de rostul simbolic al calendarului liturgic, nu întotdeauna înţeles, cred că este cuvenit și cuvios a ne apleca asupra gesturilor şi a semnificaţiei lor în Duminica Sfintei Cruci. Imediat după ce se termină Sfânta slujbă a Utreniei, între Utrenie şi Sfânta Liturghie, am scos Crucea în mijlocul Bisericii, ne-am închinat şi am lăsat-o la închinare pentru toată săptămâna, eventual cât ţin florile, în aşa fel încât toată lumea care intră în biserică, să o cinstească.

Există o rugăciune specială, care se numește *Învierea lui Hristos*. Interesant este că auzim din această rugăciune doar „Învierea lui Hristos văzând...” şi atât, restul

rugăciunii, nu-l prea mai percepem și pricepem. Ea se cântă în fiecare Duminică, după ce preotul citeşte textul evanghelic al Învierii, adică cea care se citeşte la Utrenie, mai dimineaţă, pe care nu o prinde toată lumea. Atunci preotul ia Evangheliarul, iese cu el în mijlocul bisericii şi îl așează la închinare, aşa încât toată lumea să sărute imaginea Învierii lui Hristos de pe coperta Evangheliarului. Când ne apropiem de Evangheliar, vedem central Învierea lui Hristos, iar în cele patru colţuri, îi descoperim pe cei patru Evanghelişti care au vestit Învierea. Nu putem vedea Crucea, dar Crucea este tot pe Evanghelie, pe coperta opusă, ceea ce înseamnă că, la baza Învierii stă Crucea sau Răstignirea.

Mai este un lucru de menționat: în fiecare Duminică, pentru că preamărim Învierea Domnului, avem icoana Învierii pe tetrapod, în afară de Duminicile cu praznic împărătesc, evident, când se pune icoana praznicului. E mai greu de observat că, în icoana Învierii, Mântuitorul Iisus Hristos trage pe Adam şi pe Eva din iad, deci îi trage din *şeol*, iar El calcă peste două porţi sau două uşi ale iadului. Cele două uşi, stilizate, sunt aşezate în formă de cruce. Mântuitorul, prin Înviere, sfărâmă peceţile iadului, îi eliberează pe cei legaţi – începând de la Adam până la sfârșitul veacurilor – dar uşile nu sar haotic din țâțâni, ci sunt așezate de iconograf tot sub formă de Cruce, iar Hristos calcă pe ele în aşa fel încât înțelegem că Învierea nu este un act magic, este o faptă construită tot pe baza Crucii, întemeiată pe Răstignirea al cărei simbol este acest semn.

Un teolog din secolul al XVII-lea, John Wesley, a reformat Biserica Anglicană şi a propovăduit aşa numita „Evanghelie din şa”. Această denumire venea de la faptul că el nu predica în Biserică, ci se deplasa pe cal, oprea în câte-o piaţă şi acolo predica din Sfintele Scripturi. În felul acesta, a creat o nouă Biserică, numită azi Biserica Metodistă. Rămâne demnă de interes o formulare a acestui pastor, concentrând relaţia noastră cu Mântuitorul: „No Cross, No Christ”, adică dacă nu avem Cruce, nu avem nici Hristos, sau Hristos fără Cruce este de neconceput.

Învierea fără Cruce este de o simplă magie şi Crucea fără de Înviere o crimă odioasă. Pe de altă parte, dacă ne-am opri doar la oprobriul răstignirii și stigmatele Crucii, ar însemna că Hristos a eșuat în a face ceva ontologic pentru umanitate. Dacă am proclama Învierea fără Cruce, ne-am asemăna religiilor primitive animiste, cel mult am crede într-o faptă senzațională ce s-a făcut odată, undeva în istorie, iar noi nu avem nicio legătură cu aceasta. De aceea, Biserica a construit cu mare grijă un întreg cult al cunoașterii și cinstirii Sfintei Cruci.

Să ne întoarcem la rugăciunea evocată mai sus. Ea sună astfel: „Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Domnului Sfânt Iisus, Unuia Celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o slăvim; că Tu eşti Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu ştim, numele Tău numim. Veniţi, toţi credincioşii, să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce, bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvântând pe Domnul, lăudăm Învierea Lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a călcat”.

În rugăciune este menţionată Învierea de două ori şi tot de două ori Crucea. Surprinzător, când vedem Crucea ne înspăimântăm, dar constatăm că în rugăciune se proclamă bucuria oferită lumii prin Cruce. Aflăm în această trăire un paradox, pe care numai creştinismul răsăritean l-a reţinut, unele denominaţiuni creştine au rămas la stigmatele Crucii, la suferinţa, la angoasa, la spaima Crucii, în vreme ce altele o ignoră sau o condamnă ca obiect de tortură. Pentru creştinii ortodocşi deci, Crucea nu reprezintă doar instrumentul de tortură, întrucât, la vremea respectivă, aceasta era funcţia obiectului.

Sfinţii Părinţi au arătat că, dincolo de schingiuirea Mântuitorului, este mult mai importantă roada Crucii, întrucât ea nu rămâne lemn mort. Lemnul mort din care s-a făcut Crucea înviază şi el odată cu Hristos, pentru că El este dătător de viață. Imaginea aceasta este arătată foarte frumos în sculptura de la Biserica Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi. În pridvor, pe primul perete, înspre răsărit, se vede că este stilizat, în sute sau mii de exemplare, pomul a cărui rădăcină este alcătuită într-o formă pătrată, întretăiată, din care se înalță braţele Crucii, care sfârşesc în trei frunze stilizate la fiecare capăt. Aceasta este explicaţia, că pomul din care au gustat protopărinţii noştri, şi care a adus păcatul, este schimbat. Hristos aduce tot lemnul pomului, dar dacă dintr-un pom viu omul a mâncat şi a murit, spiritual vorbind, dintr-un lemn mort, Hristos face un pom viu, adică cel ce aduce viaţa. În sensul acesta numim Crucea „dătătoare de viață”.

Nu are mare importanță cum este confecționată sau din ce material este făcută crucea, ci important este cum este purtată. A fi creştin nu înseamnă doar a face cruce, ci cum faci şi cum îţi asumi Crucea. În ultimul timp tinerii își tatuează cruci pe corp, fără o motivație religioasă, dar nu o mai poartă la gât, nici nu o mai asumă, cum ar fi cazul. Am văzut recent tatuajul unei icoane întregi a Mântuitorului Iisus Hristos pe spatele unui tânăr. Gestul este doar în aparență lăudabil, pentru că, în realitate, tipul de activităţi pe care tinerii le făceau îi condusese în sechestrul poliției, pentru fapte anti-sociale. O icoană tatuată nu este icoană pentru că icoana are legătură directă cu Duhul Sfânt, izvorâtorul harului în materie. Altfel spus, pentru ca o imagine să fie icoană trebuie să îndeplinească minimum trei condiții: să reprezinte canonic imaginea lui Hristos-Dumnezeu sau a unei persoane sfinte sau pline de har, sa fie săvârșită cu respectarea condițiilor de curăție sufletească și trupească a iconarului, respectiv după post și rugăciune și, în final, cel care o pictează să fi dobândit harul, sau cel puțin să se fi străduit să îl dobândească în procesul elaborării icoanei. Altfel, este artă de inspirație religioasă.

Deci, nu este suficient să-ţi pui pe trup imaginea Crucii sau a icoanelor Mântuitorului. De fapt, în secolul al patrulea, Asterie al Amasiei predica și scria că nu este bine să se pună semnul icoanelor şi semnul Crucii pe haine și în locuri necuvenite. A purta Crucea nu înseamnă a ți-o aşeza pe trup, fie că este în ureche, la gât sau pe haine, uneori cu susul în jos sau cu braţele frânte, în funcție de

cât respectă acest obiect sfânt sau de mesajul pe care vor să îl transmită.

Pentru ortodocși, Crucea înseamnă mai mult decât un semn identitar, care să ne arate ce fel de creştini suntem. Purtarea Crucii înseamnă convingerea că, murind cu Hristos păcatului, vom învia. De aceea, Crucea trebuie purtată nu ca pe un talisman care ne apără de rău, ci ca pe cea care vesteşte în permanenţă Învierea. De aceea, pentru Ortodoxie, Crucea este mult mai mult decât simbolul creştinismului, este certitudinea înveșnicirii materiei.

Într-un studiu de piaţă s-a pus întrebarea care ar fi cele mai cunoscute trei simboluri din lume? Unul dintre simboluri a fost Crucea alături de siglele Shell și McDonald's. Nu este suficient să cunoști un simbol, ci important este ce înseamnă el pentru tine. Aş vrea să iau un cuvânt al părintelui John Anthony McGuckin, fost catolic, devenit ortodox şi profesor de teologie, care a scris o enciclopedie a Ortodoxiei din lume. El spune că, în Ortodoxie, Crucea înseamnă patru lucruri.

În primul rând, Crucea este trofeul iubirii lui Dumnezeu: El ne-a oferit iubirea nemărginită, noi i-am dat Crucea și L-am răstignit pe ea, noi am rămas cu iubirea Lui, iar El a rămas cu Crucea noastră. El ne-a iubit şi noi L-am pedepsit. El nu a păstrat acest simbol ca pe un semn al aducerii aminte de suferinţă, ci ca pe un semn al biruinței asupra suferinței. El transformă starea de lucruri existentă şi, în loc de Cruce-batjocură, face din ea obiect-simbol care aduce aminte de persoanele iubite. Hristos nu-şi aduce aminte de suferinţă, ci pentru cine a suferit.

Aceasta arată cât de mare este iubirea Lui. Deci atât am fost noi în stare, să-i dăm Crucea şi să-L aşezăm pe Cruce.

Şi pentru că tot gândim matematic, în cel de-al doilea înţeles, Crucea este un cifru. Aşa cum, când doreşti să ajungi la o comoară trebuie să cunoşti un cifru, Crucea este un cifru prin care înţelegem iubirea şi milostivirea lui Dumnezeu. Adică Logosul lui Dumnezeu, Cuvântul Tatălui vine şi se descoperă omenirii, aduce lumii izbăvirea, eliberarea din păcat şi moarte şi se întoarce la Tatăl. Dar lumea cu ce rămâne? Cu cifrul! Căci dacă ştim să deschidem seiful dragostei lui Dumnezeu, o facem cu semnul Crucii. Dar cum ne-o asumăm, şi cum ne facem Crucea? Pentru că cifrul acela ne arată că noi suntem compatibili cu camera din interior, adică aceea a Mântuitorului Iisus Hristos. De ce? Datorită lui Dumnezeu, care ne-a făcut pe noi după Chipul Chipului Său. Or, Hristos este Chipul Tatălui. Noi nu putem vedea pe Tatăl, dar îl vedem pe Fiul şi, în Fiul, îl vedem pe Tatăl, care ne-a făcut după Chipul Logosului Său: *Să facem om după chipul şi asemănarea noastră* (Facere 1, 26). În felul acesta, Hristos lasă lumii semnul Crucii, dar desființează perceperea Crucii ca pedeapsă. De aceea, în Evanghelie se spune: „Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să-şi ia Crucea şi să-Mi urmeze Mie” (Marcu 8, 24). Nimic nu este obligatoriu în ceea ce transmite Hristos credinciosului.

În al treilea înțeles, Crucea este dovada de netăgăduit a mântuirii prin Hristos. Mulţi oameni au făcut bine lumii, mulţi oameni au devenit paradigmatici prin săvârșirea binelui, însă singurul care a adus binele la nivelul

ontologic, adică structural ființei umane, a fost Hristos. Dacă n-ar fi cruce, nu L-am recunoaște pe Hristos ca singurul Mântuitor, ar fi „unul dintre ceilalți”. De aceea, mă întreb întotdeauna, cu mirare: cum pot, aceia care urăsc Crucea toată viața aceasta, atunci când vor ajunge în faţa lui Hristos, să-L recunoască pe Hristos dacă este lipsit de Cruce? Pe Hristos, prin aceasta îl recunoaştem. Inclusiv în icoana Învierii de care vă spuneam, Hristos îl scoate pe Adam din focul iadului, iar pe latura stângă se află Crucea, ca sceptru al biruinţei. Hristos are sceptrul biruinţei. Aceasta este arma. Nu este o armă prin care El cucereşte şi provoacă suferinţă, ci este arma prin care arată autoritate asupra morţii, asupra dispariției şi asupra iadului.

În cel de-al patrulea înţeles, Crucea este semnul speranţei. Ori de câte ori vrem să ne exprimăm speranţa în ceva ce dorim să dobândim, facem semnul Crucii. Spunem *Doamne ajută!* şi ne facem semnul Crucii. Până şi speranţa de a vindeca pe cineva sau chiar şi speranţa de a vindeca pe cineva posedat, ştiţi că există foarte multe filme în care se arată că dacă cineva era posedat de un demon, exorcistul respectiv arată Crucea, şi faţă de Cruce nu rezistă nicio putere a răului. Deci, iată câtă putere are şi cât de importantă este Crucea ca icoană a speranţei.

Dacă tot am ajuns la ideea de icoană, un lucru foarte important este că, în unele icoane ortodoxe, atunci când îl vedem pe Hristos Răstignit pe Cruce, nu se scrie „Iisus Hristos Împăratul Iudeilor” sau „Regele Iudeilor” (INRI), ci „Domnul Slavei”, adică Hristos este cel care, prin Cruce, aduce slava lui Dumnezeu. În alte inscripţii este scris

Φιλαντροπος Ξεος (Filanthropos Teos). Toate acestea sunt în limba greacă pentru că acolo, în Imperiul Bizantin, vorbitor de greacă, s-au făcut primele icoane. Deci Φιλαντροπος Ξεος înseamnă „Iubitorul de oameni, Dumnezeu”. Deci, chiar până şi pe Cruce şi mai ales pe Cruce realizăm că Hristos este Dumnezeu şi este Iubitorul de oameni.

Deci, în Crucea lui Hristos se cuprinde atât smerenia lui Hristos, cât şi slava Lui. Smerenia, întrucât Dumnezeu fiind, se face om, şi slava întrucât ridică umanitatea până la nivelul dumnezeirii.

De aceea, chiar de la începutul propovăduirii creştine, prima predică a fost ţinută de Petru, care după Pogorârea Duhului Sfânt a luat cuvântul şi a vorbit, spunând iudeilor care erau adunaţi la Ierusalim despre tot ceea ce făcuse Hristos pentru ei. În această predică, menţionată în capitolul II al *Faptelor Apostolilor*, se spune următorul lucru: „Dumnezeu L-a înviat pe acest Iisus Hristos, căruia noi toţi îi suntem mărturisitori sau martori”, iar la versetul 36 spune: „Cu siguranţă, să ştie deci toată casa lui Israel că Dumnezeu prin Iisus Hristos pe care voi L-aţi răstignit, L-a făcut Domn şi Hristos” (Faptele Apostolilor 2, 32; 36)

De aceea este Dumnezeul Slavei, pentru că nu a rămas captiv Crucii şi materiei, cum spuneam, ci revine la slava Tatălui, dând alt sens materiei. Când au auzit iudeii că Hristos a biruit moartea prin Cruce, deci, „voi L-aţi răstignit, iar Dumnezeu L-a făcut Domn şi Hristos”, versetul 37 precizează: „Ei auzind, au fost pătrunşi la

inimă şi au zis către Petru şi către ceilalţi apostoli: bărbaţi, fraţi, acum ce este de făcut? Iar Petru spune: Pocăiţi-vă, şi să se boteze fiecare în numele lui Iisus Hristos şi veţi lua harul Duhului Sfânt", adică asumaţi-vă cruce. Dacă aceasta v-a impresionat, puteţi să o faceţi şi voi, însă nu în aceeaşi măsură.

Sfântul Apostol Pavel scrie că Hristos a suferit smerenia prin Cruce, reamintind în *Epistola către Filipeni*, că „a El acceptat moartea şi încă moarte pe cruce" (Filipeni 2, 8). Dumnezeu, prin smerenia profundă a Fiului Său, Îi dă un Nume faţă de care toate numele aveau să se supună. Deci, de aceea din obiectul de tortură, prin asumarea ei de către Hristos, Crucea devine semnul împăcării dintre Dumnezeu şi oameni, semnul biruinţei.

Același Sfânt Apostol Pavel scrie că „prin Cruce, Hristos a desfiinţat vrăjmăşia în trupul Său, legea poruncilor şi învățăturile ei, ca întru Sine cele două să se zidească într-un singur om nou, să se întemeieze pacea şi să împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniţi într-un trup prin Cruce, omorând prin ea vrăjmăşia" (Efeseni 2, 14-16).

Dacă până atunci, Crucea era considerată obiect de tortură şi de pedeapsă, prin Hristos devine instrumentul prin care se desfiinţează vrăjmăşia şi se aduce pacea.

Prima Cruce apare în secolul al II-lea, reprezentată din jocul grafic format din două cuvinte: ΦΩΣ (fos=lumină) și ZΩΉ (zoi = viață). În mijloc este Ω (omega, O) și era FOS pe verticală și ZOI pe orizontală adică Viaţă şi Lumină, ceea ce însemnă că, încă de atunci, creştinii, în mod intuitiv, deşi nu aveau o teologie elaborată, au văzut

că în Hristos se află împreunarea celor două şi, în consecinţă, aceasta trebuie reprezentată într-o aranjare a cuvintelor care capătă sens sau generează sens, o formă plastică, aceea a Crucii.

În Ortodoxie, Crucea reprezentativă este cea care îl poartă pe sine pe Hristos, pe care trebuie să scrie Φιλάνθρωπος Θεός (Filantropos Teos) sau „Dumnezeu Iubitorul de oameni”, în care Hristos este senin, deloc neliniştit sau speriat de moarte. Aceea este imaginea adevărată a Răstignirii şi a Crucii, pentru că Hristos nu este cadavrul de pe Cruce, ci este Stăpânul vieții, Celui căruia nu I-a fost frică de moarte şi care a învins moartea prin moartea Sa nedreaptă.

Prin aceasta, El face din Cruce simbolul biruinţei vieții. După cum chiar Hristos o afirmă, simbolul crucii a fost prefigurat când Dumnezeu a trimis pedeapsă asupra evreilor nerecunoscători, şerpi veninoşi dar, când a văzut câţi oameni mor, Dumnezeu i-a spus lui Moise: „Ridică un stâlp de aramă şi pune pe el un şarpe şi toată lumea care va fi muşcată şi se va uita la acest simbol, se va vindeca” (Numerii 28, 8). Hristos conchide că, aşa cum Moise a ridicat şarpele în pustie, aşa va fi ridicat pe Cruce Fiul lui Dumnezeu.

Ar mai fi de spus un lucru esenţial în ceea ce priveşte Crucea: Ea a salvat Creştinătatea. Este un aspect de care am devenit conştient destul de târziu, după decenii de predicare, recitind istoria lumii creștine. Au existat două perioade crâncene, spre sfârşitul secolelor V şi VI, reprezentate de mişcarea iconoclastă. Unii împăraţi au

considerat că icoanele trebuie să nu fie în Biserică, deoarece sunt idolatrie, dar nu s-au mulţumit să nu cinstească icoana, ci au dispus distrugerea icoanelor. Cei care se închinau cu icoane erau persecutaţi, erau exilaţi, unii precum a fost Maxim Mărturisitorul au fost chiar mutilaţi – i s-a tăiat mâna dreaptă, ca să nu mai scrie şi limba, ca să nu mai predice. Multe icoane, de o foarte mare valoare, au fost atunci distruse.

Singura care a scăpat a fost Crucea, pentru că ei n-au avut această îndrăzneală atât de mare, încât să eradicheze şi imaginea ei, deoarece era dincolo de orice închipuire să zici că nici Crucea nu mai este necesară în creştinism. L-au scos pe Hristos de pe Cruce, şi aceasta era încă purtată în procesiuni, numai că era pictată şi împodobită cu motive florale, ceea ce justifică oarecum şi din punct de vedere istoric, de ce noi împodobim Crucea cu flori sau cu motive florale. Exista şi un argument estetic: când era purtată în procesiune, era foarte frumoasă. Astfel, pe lângă faptul că oferim o ofrandă prin florile respective, exprimăm un prinos de recunoştinţă pentru faptul că, prin Cruce, creştinismul a fost salvat, iar floarea, evident că pe lângă simbolul frumuseţii, este şi simbolul reînvierii.

Suntem surprinşi să vedem că, pe unele cruci, apar soarele şi luna. Unii au interpretat aceasta ca fiind motive folclorice dar credem că acolo este mai mult decât un simplu folclor şi nu are nici o legătură cu zodiacul, cum sunt tentaţi unii să interpreteze. Sensul e mai profund: ni se aminteşte de momentul morţii lui Hristos pe Cruce. Era amiaza-mare, soarele s-a întunecat, ceea ce a fost presupus

ca fiind o eclipsă. Că a fost sau nu acest fenomen, nu putem nici nega, nici dovedi, dar soarele s-a întunecat şi s-a văzut luna ca şi cum, în mod neobişnuit, întunericul ar fi cuprins Lumina.

Tot în seria simbolurilor se remarcă scalpul de la baza Crucii, o ţeastă de om, schiţat ca un craniu vechi, fără carnație. Prin acest simbol se aduce aminte că Mântuitorul a fost răstignit pe locul Căpăţânii, după cum mărturisește evanghelistul („A fost dus la un loc numit Golgota, care se tâlcuieşte: *locul Căpăţânii*" – Marcu 15, 22). Ni se aminteşte, implicit, faptul că, în urmă cu multe mii de ani, Adam a fost îngropat, iar în felul acesta, prin Cruce, prin Răstignire, Adam cel vechi este restaurat.

Am descris câteva dintre elementele simbolice și istorice legate de Sfânta Cruce, la care să medităm, mai ales, în momentele când ne aflăm în biserică. În sfântul lăcaş se petrece un schimb, prin semnul Crucii, între credincioşi şi preotul care slujeşte. Acesta din urmă foloseşte Crucea pentru a binecuvânta, dar, în fapt, este vorba nu de binecuvântarea preotului ca persoană, întrucât el doar transmite speranţa în Crucea dătătoare de viaţă. La rândul său, credinciosul, când vede Crucea şi simbolul pe care preotul îl transmite, dă şi el o Cruce, oferă o Cruce şi se închină cu semnul Crucii. Cu alte cuvinte, se pune sub protecţia Crucii, atunci când este invitat să o facă.

Ideal ar fi să conștientizăm rolul crucii în toată viaţa pământească, nu numai în biserică. Făcându-ne semnul Crucii, nu ne achităm de o povară, ci ne asumăm o

bucurie, cea a regăsirii de sine, prin Hristos. De aceea, rugăciunea proclamă că, prin Cruce, a venit bucurie la toată lumea. Acest fapt a fost magistral ilustrat de Sfântul Apostol Pavel: „Noi suntem altoiţi în Hristos prin asemănarea morţii Lui, iar în felul acesta vom deveni părtaşi Învierii Lui, cunoscând că omul cel vechi, răstignit fiind împreună cu El, va nimici trupul păcatului pentru a nu mai fi rob al păcatului. Căci dacă Hristos a murit şi a înviat, tot aşa şi noi vom învia împreună cu El. Credem că vom fi părtaşi ai vieţii împreună cu El, ştiind că Hristos cel înviat din morţi, nu mai moare, moartea nu mai are stăpânire asupra Lui" (Romani 6, 5-10).

În felul acesta, înțelegem şi de ce Mântuitorul face legătura între Cruce sau Răstignire şi suflet, pentru că Crucea reprezintă marele dar pe care Dumnezeu L-a dat ca prin El să salveze umanitatea și să creeze premisele pentru mântuirea fiecărei persoane. „Ce poate omul să dea în schimb pentru sufletul său?" (Marcu 8, 36) se întreabă Iisus. Prin urmare, Crucea este cea care va fi şi semnul Fiului Omului. El anunță că, atunci când va veni sfârşitul, va apărea pe cer semnul Fiului Omului şi cei care-L vor recunoaşte, vor fi mântuiţi. Tocmai de aceea sunt curios să înțeleg cum pot unii să-L perceapă pe Hristos fără Cruce, pentru că Hristos fără Cruce reprezintă o sectă sau un simplu grup pietist iudaic.

Să recapitulăm: cine câştigă lumea, nu câştigă nimic, cine-şi pierde sufletul, pierde tot, pentru că sufletul se contemplă nu în comparaţie cu sine, ci cu oglinda lui, care este Chipul lui Hristos, Cel care dă valoare sufletului prin

faptul că El şi-a pus viaţa pentru lume. Învăţătura care se desprinde este că un suflet fără Hristos este doar putere vegetativă ce ține ființa în existență, există dar nu fiinţează, nu se înveșnicește, este viu ca şi cum ar fi mort. De aceea, în *Apocalipsă,* Sfântul Ioan Evanghelistul îi spunea capului Bisericii din Sardes: *Deşi trăiești, tu eşti mort* (Apocalipsa 3, 1). Cu alte cuvinte, dacă acela nu era ancorat în Hristos, nu-şi avea rațiunea de a fi, chiar dacă făcea parte din ierarhie, în timp ce sufletul permeabil la Hristos nu devine doar el viu sau „ființează", ci este purtător şi dătător de viaţă, inspiraţie, speranţă persoanei integrale, devine purtător de viaţă spirituală, viaţă duhovnicească, de care suntem îndemnaţi să ne împărtăşim prin raportarea la Crucea dătătoare de viață.

Scrisoarea a treia – *Despre Credinţă sau despre alegerea între Îndoială şi Iubire*

În Duminica a patra din Postul Mare se citesc două texte evanghelice care prin mesajul lor, se completează, definind orizontul vieții creştine. Primul, relatând vindecarea copilului mut şi surd, posedat de demon, era orânduit acelei zile în fiecare perioadă a Postului Mare, în aşteptarea Învierii Domnului, celălalt, care prezintă cele nouă Fericiri rostite de Mântuitorul, a fost adăugat când Duminica a fost destinată cinstirii Sfântului Ioan Scărarul. Analiza lor ar fi un bun prilej să reflectăm asupra limitărilor noastre ca fiinţe gânditoare, în lumea de azi.

Creștinul ajuns la treapta de cuvios pe calea vieții monastice este asociat, în rânduiala Bisericii noastre, prin textul Fericirilor, cu acei puțini care au depășit starea de îndoială în credință. Evocarea vine ca o contrapondere la viaţa noastră, măcinată de dubii: am făcut sau nu bine, facem sau nu bine, e bine că credem și cât să credem? Părintele raţionalismul francez, René Descartes, exploatat în mod fraudulos de ateismul de stat comunist, a scris formula celebră, consacrând existența noastră ca fiind certificată de dubiu: „Dubito, ergo cogito, cogito ergo sum.” Cu alte cuvinte, numai dacă mă îndoiesc am certitudinea că exist. Cei care au exploatat-o au redus-o la „dubito ergo sum”, îndoiala privind Fiinţa lui Dumnezeu şi punând capăt Credinţei, creând, astfel, noul cult al Raţiunii. Acesta s-a manifestat violent după Revoluţia

Franceză, cu un număr de victime umane pe care nici istoriografia modernă nu o poate preciza cu exactitate.

Formula dubiului a devenit celebră pentru că părea să arate, fără drept de îndoială, că omul este o ființă independentă, neatârnând de nimeni. Varianta teologică a fost propusă de Mitropolitul Kallistos Ware, ca fiind potrivită omului drept „Amo, ergo sum” (iubesc, atunci exist cu adevărat). Fără să iubești, nu exiști cu adevărat. Numai prin iubire, individul urcă la demitatea de persoană, în timp ce lipsa iubirii reduce persoana la starea de individ, adică un exemplar oarecare dintr-o serie numită în biologie specie. Or, persoana înseamnă inițiativă de relație, dorință permanentă de dăruire pentru împlinirea și creșterea spirituală a celuilalt, numit aproapele. Prin amintirea exemplului cuvioşilor, care nu au ocolit îndoiala, nici n-au fost ocoliți de viermele ei, dar au luptat pentru a trece peste ea, ajungem la pericopa prin care celebrăm, în zilele anume rânduite, dubla vindecare înfăptuită de Mântuitorul Hristos: cea a copilului, posedat de demon şi, împreună cu ea, cea a tatălui, stăpânit de îndoială. Prin tandemul Îndoială-Iubire, simțirea omului este adusă în faţa mereu actualei probleme a credinței: ce este ea, cât de mare este în om, dacă o putem măsura cu adevărat prin roadele ei? Părintele Pavel Florenski a consacrat îndoielii un întreg capitol în scrierea sa fundamentală *Stâlpul şi Temelia Adevărului*, apărută acum mai bine de un veac, înainte de revoluția bolşevică. În acel text aflăm un temei al Credinţei: „Demonstrația rațională

nu face decât să provoace, în timp, un vis al eternității, dar niciodată nu ne face să atingem eternitatea însăși".

Credința, în învățătura și practica celor care acceptă lucrarea lui Dumnezeu în viața lor, este o stare despre care nu își pun întrebări, pentru că există: „Cred, deci exist". Credința este legată si de iubire. Totuși, de la aceste postulate până la trăirea efectivă, calea este lungă după cum putem constata fiecare.

În textul Sfintei Evanghelii luăm cunoștință că un părinte, un tată, care are o problemă: copilul său (poate unicul) era stăpânit de un duh necurat, care îi punea viața în pericol. Uneori se credea că avea o problemă de vorbire, era surdo-mut, rostea niște cuvinte neînţelese de nimeni. Se pare, după criteriile medicinei de azi, că avea simptome de epilepsie, ceea ce era deosebit de grav şi provoca spaima celor dimprejur: „înțepenește", scrie Sfânta Evanghelie, „scoate spume la gură, se tăvălește pe jos și adeseori îl aruncă în apă și în foc, ca să-l piardă, de când era mic" (Marcu 9, 18). Este de presupus că acel copil trebuia să fie sub permanenta supraveghere a părinților, iar tatăl, disperat, auzind de minunile Mântuitorului, se adresează mai întâi apostolilor. În fața neputinţei lor, trece peste sfială şi vine la Hristos spunându-i disperat: „Am fost și la ucenicii tăi, dar nu au putut să-l vindece!" (Marcu 9, 18).

Reacția lui Hristos este neaşteptată pentru mintea noastră: se miră şi zice plin de indignare: „O, neam necredincios, neam fără Dumnezeu! Până când mai sunt cu voi? Până când vă voi mai răbda pe voi?" (Marcu 9, 19).

Este într-adevăr dramatic, cel puţin în limitele gândirii omeneşti, ca Dumnezeu să se întrebe: *Cât vă mai suport?* constatând cât de mare putea fi necredința. Hristos cere să fie adus copilul la El, dar nu se ocupă imediat de vindecarea lui. În mod surprinzător, se adresează tatălui: *Crezi tu că pot să fac aceasta*? Întrebarea ne iluminează: Dumnezeu așteaptă de la om un dram de credință. Hristos nu-și asumă toată vindecarea ca meritul personal, El vrea să-l facă pe om să înțeleagă că Dumnezeu lucrează acolo unde omul vrea ca Dumnezeu să lucreze și crede că Dumnezeu poate să lucreze. Putem spune că, într-o anume măsură, El transferă pe umerii tatălui copilului responsabilitatea vindecării şi, în acest fel, fapta Sa să nu apară ca un act de magie, greşeală de înţelegere perpetuată de-a lungul timpurilor: mulţi oameni au crezut și încă mai cred că Iisus a fost doar un om cu puteri miraculoase. Nici vorbă! Hristos a fost și rămâne în veci Dumnezeu adevărat și Om adevărat. În această calitate, El colaborează cu ceilalți oameni. Dovada este că, la finalul textului, le-a spus ucenicilor să nu spună nimic despre El, aducându-le la cunoştinţă să explice că Fiul Omului, adică El, va fi dat în mâinile oamenilor, cei cu care a venit să conlucreze, iar aceștia îl vor omorî.

Vedem, din această întâmplare, că nu putem reduce credința la o stare emoțională, cum fac apologeţii ateismului. În învățătura noastră, credința este o stare de luminare, o stare de cunoaștere prin alți senzori decât prin cunoașterea empirică și discursivă, prin analiză, prin sinteză, prin argumentație. Credința înseamnă a te raporta

la un mediu de cunoaștere, fără să ai nevoie de explicații. De aceea, atunci când Mântuitorul îi întoarce această responsabilitate tatălui, părintele își dă seama că pe umerii săi stă o povară: nu mai era în situația de a-I cere lui Iisus să-i rezolve problema, trebuia să o rezolve el însuşi.

Înțelegând, tatăl posedatului spune: *Cred, Doamne, ajută necredinței mele!* Acest strigăt de ajutor a ajuns subiect de gândire pentru foarte mulți, deoarece, acolo unde noi credem că avem credință, ea este atât de slabă încât la Dumnezeu apare ca necredință. Înţelesul ei ar putea fi: „eu cred că am credință, dar știu că această credință a mea nu este cât ar trebui să fie, de aceea, întărește-mi credința asta sau credința pe care Tu, Doamne, o percepi ca fiind necredință!" Este strigătul celui care se simte bolnav de îndoială.

Spuneam că ne înfricoşează faptul că Hristos nu se referă doar la credința sau la necredința acelui tată, ci la credința unui popor, a unui întreg neam. Iar dacă ne referim la noi, aflăm aici o oglindă a ființei noastre: suntem un neam și, adeseori, spunem cu o oarecare emfază că suntem un neam binecuvântat de Dumnezeu. Avem mănăstiri, avem biserici frumoase, suntem de origine apostolică, îl avem pe Sfântul Andrei, dar avem într-adevăr credință? „O, neam necredincios, până când vă voi mai răbda pe voi?" (Marcu 9, 19). Aproape se sugerează că, unde necredința neamului se extinde, acolo proliferează boala, suferința, dizabilitatea, cuprinzându-i și pe cei nevinovați. Parcă nu am văzut nicăieri pe stradă atâtea persoane cu dizabilități cum văd la noi. Oare nu ar

trebui să ne punem întrebarea: de ce sunt atâția copii care suferă? Pentru mulţi, răspunsul este foarte simplu: „Dacă ar fi Dumnezeu, n-ar fi copii care suferă!” Aşa este cel mai comod, să dăm vina pe Dumnezeu. S-ar putea însă ca Dumnezeu să ne întoarcă întrebarea și să o pună pe umerii noștri : „Oare nu tocmai necredința voastră a adus toată această suferință?”

Dacă am înțelege lucrul acesta, am realiza că, adesea, ceea ce numim noi credință este, de fapt, necredință. Evident, credința nu înseamnă o simplă formalitate: ne facem cruce din când în când, mergem la biserică și îndeplinim niște formule ca pe niște sarcini de serviciu. În fapt, chiar dacă realizăm sincer, profund, făcând un calcul sumar, doar cel mult cinci locuitori ai oraşului, din o sută, se află în biserici. Iar dintre aceştia, se întâmplă probabil ca patru să fie prezenți formal, să facă act de prezenţă, cum se spune. Mărturisesc, sunt primul dintre ei, în sensul că nu reușesc să intru în acea stare de rugăciune și de credință de pe urma căreia, dacă mi-ar apărea în față imposibilul, aş fi în stare să trec prin imposibil, să-l accept și să-l fac posibil, cu ajutorul harului lui Hristos.

Aşadar, aici se află marea problemă; necredința individuală se răspândeşte, cuprinde lumea iar reacţia fiecăruia este de a da vina pe sistem. Ajungem să ne complacem: dacă lumea nu merge la biserică sau nu postește, eu de ce aș face-o? Creăm, astfel, un cerc vicios, prin care încercăm să ne debarasăm de responsabilitatea individuală. La Dumnezeu lucrurile nu stau astfel. Dumnezeu ia problema din « sistem » și o pune pe umerii

noștri, ai fiecăruia în parte, pentru că, în direcția lui, oricine are o anumită doză de responsabilitate. Credem în Dumnezeu atât timp cât suntem mulțumiți, atât timp cât ne merge bine, atât timp cât familia ne este în regulă, atât timp cât avem serviciu, un venit constant. Întrebarea este dacă mai credem la fel de mult când pierdem serviciul și nu mai găsim altul, dacă nu suntem bine? Aici se arată credința, din perspectiva pe care ne-o propune Evanghelia de astăzi. Credem la fel de mult când nu ne merg bine lucrurile în familie? Facem ceva pentru îndreptare sau pur şi simplu divorțăm? Credem la fel de mult când suntem înșelați, suntem trădați, suntem exploatați? Credem într-adevăr, din tot sufletul? Tocmai de aceea ne întrebăm de ce este necesară credința! Pentru că logica noastră este astfel întocmită: „Dacă Dumnezeu ar face minuni, aș crede și eu. Dar dacă nu ne arată un semn, de ce aș crede, care ar fi motivația?"

Tocmai de aceea textul ne apare ca fiind oarecum straniu: el inversează perspectiva și spune că mai întâi trebuie să crezi, ca mai apoi să vezi minunea! „Crezi tu că pot să fac Eu aceasta?" (Marcu 9, 23). Dacă am crede în Dumnezeul imposibilului (*credo quia absurdum),* atunci ar apărea și minunea. E firesc să ne întrebăm ce vrea Dumnezeu înainte, de ce ne vrea credința înainte. Încercând să înţeleg asta, aş spune că Dumnezeu ne-o cere înainte pentru că El ne vrea egali Lui iar noi, cu necredința, îi putem slăbi lui Dumnezeu lucrarea. El ar vrea să lucreze, El ar vrea să ne ajute, să ne ridice, dar pentru necredința noastră, aproape că Dumnezeu nu poate să ne ajute,

pentru că necredința este un mod de a-I întoarce spatele lui Dumnezeu și a refuza de a-L vedea. Necredința înseamnă să nu cooperezi cu Dumnezeu atât de mult cât vrea El să coopereze cu tine. Necredința înseamnă să-ți rezervi libertatea pe care El ți-a dat-o de a fi împreună cu El, folosind-o, în schimb spre suferință inutilă, individuală și egoistă. Să-ți rezervi dreptul de a suferi singur, pentru că așa vrei tu, ca să fii autonom, ca să fii independent, ca să fii postmodern, cum se spune, pentru că două particularități ale omului postmodern sunt individualismul și confortul.

De aceea cred că a ne strădui să înțelegem rostul credinței este o problemă fundamentală. Credința nu este cea care face minuni. Nu credința prin ea însăşi, ea nefiind un scop în sine, cu alte cuvinte cred doar să cred, ci credința ca instrument care mă face să accept cu uimire că în viața mea există Dumnezeu, există Cineva pentru care nu există imposibil. Noi ne blocăm în anumite momente și spunem că nu mai putem trece mai departe. Dacă am avea credință, n-am mai gândi în termenii limitați, în cadrul structurii noastre mentale, când credința este convingere că suntem parteneri cu Dumnezeu și că El vrea să lucreze nu doar pentru noi, ci şi împreună cu noi, am avea, practic, putere asupra imposibilului.

La acest punct apare o altă întrebare: *cine poate să creadă*? Pentru că, de multe ori, și-au pus și Apostolii întrebarea aceasta: *cine poate să se mai mântuiască?* (Marcu 10, 26). Toți se pot mântui. Nu este răspunsul meu, este răspunsul lui Hristos care spune că „Dumnezeu vrea ca

toți să se mântuiască și să ajungă la cunoașterea Adevărului” (I Timotei 2, 4). Prin ce ajungem la cunoașterea adevărului? Prin experimente de laborator? Nu, prin credință. Dar, făcând o analogie, un teolog a văzut în credință un experiment care ajunge experiență. Pentru că noi experiem credința prin ceea ce îl lăsăm pe Dumnezeu să facă în viața noastră. Și când suntem convinși că Dumnezeu lucrează, nu mai este doar un experiment limitat, ci devine o experiență, iar credința nu rămâne un experiment fragmentar, cronologic determinat şi în vas închis, este un proces deschis spre lumea nesfârşită. Ajungem, astfel, la o serie de învăţăminte, scopul oricărei adunări a credincioşilor la care se ascultă un pasaj din Cartea Sfântă.

Din Sfânta Evanghelie putem desprinde mai multe idei, între care aceea că „necredința” nu este lipsită de speranţa vindecării. Cel mai uşor este să spunem că Dumnezeu ne cere prea mult, deci, nu pot să cred atât cât ar trebui, numai că nu asta a vrut să spună Hristos. Mântuitorul a spus că, dacă cineva dorește să creadă, dar o vrea din toată inima, va primi un răspuns. Pentru că nici tatăl din Evanghelie nu era convins de credința lui, și nu i s-a schimbat credința într-o fracțiune de secundă. El a spus că crede, dar nu suficient, de aceea a cerut să-i ajute „necredinței” lui. Deci, și-a dorit să creadă cât așteaptă Dumnezeu, dar nu a reușit şi, totuşi, Dumnezeu i-a răsplătit dorința. Este sigur că Dumnezeu nu răsplătește performanțele noastre duhovnicești, precum la competiţiile sportive, ci străduințele de zi cu zi, eforturile

neprecupeţite întru cele duhovnicești, altfel nu s-ar mântui nimeni.

Chiar și când credința nu ne este desăvârșită, Dumnezeu răspunde. Problema este, însă, insensibilitatea programată față de Dumnezeu, numită de unii ateism. Ca doctrină, ateismul este chiar mai mult, el militează împotriva lui Dumnezeu şi impune convertirea cu forţa, în anumite regimuri politice. Sfinţii Părinți spun că nesimțirea duhovnicească sau insensibilitatea către Dumnezeu este gravă, dar şi mai gravă este încăpățânarea de a nu-L recunoaște, de a nu-L primi. Dacă reușim să lucrăm asupra lor, credința poate să înceapă a înflori.

Mergând mai departe, înţelegem de ce credința desăvârșită înseamnă să te încredințezi cu totul lui Dumnezeu, fără a avea certitudinea că faci bine. A te încredința cuiva înseamnă a te dărui, a-ți dărui inima sau sinele cuiva care există în viața ta și simți că trebuie să-i fii credincios, fidel, pentru că deja te-a acceptat. Dar nu avem întotdeauna garanţia că facem bine. Un exemplu este din lumea celor care-şi închină viaţa Mântuitorului. Monahul, atunci când vrea să se dăruiască lui Dumnezeu, să plece din lume, nu este sigur că face bine, dar se încrede că Cel care deja l-a acceptat, adică cel care i-a trimis ideea vocației o să-l primească și o să-i arate dacă a făcut bine. Deci, nu întotdeauna ceea ce gândim că trebuie să facem, după niște proiecte și după niște argumente, aduce și rezultatele pe care le scontăm.

Ne mai învață Sfânta Evanghelie că puterea credinței, așa cum spuneam, nu stă în ea însăși, ci în Cel

către care este îndreptată, altfel, credința poate fi doar sentimentalism, iluzie, poate fi și o formă de animism, de îmblânzire a fricii. Dacă, însă, este instrumentul sau calea care conduce pe om spre Dumnezeu, care lucrează în viața noastră, atunci se manifestă prin putere, putere care este întoarsă de Dumnezeu, tot prin credință, pentru că Dumnezeu este credincios Sieși, adică nu se schimbă. Unul dintre temeiurile ortodoxiei este că „la Dumnezeu nu este schimbare sau umbră de mutare" (Iacov 1, 17) ceea ce înseamnă că Dumnezeu nu se dezminte de promisiunile Sale.

Aşadar, pe noi nu ne mântuie credința. A apărut şi o învățătură, din 1517 încoace, de la Reforma lui Luther, preluată și de bisericile neoprotestante, şi anume că pe noi ne mântuie doar credința în Iisus. Nu, credința singură nu ne mântuie, ci Dumnezeu-Persoana ne mântuie. Deci, El este cel care ne poate garanta că vom fi într-o relație conștientă cu El. Credința, luată în sine, nu este prin ea mântuitoare, ea conduce la Cel care este mântuirea. Este ca și cu un copil care se raportează la părinte; știe că protecția îi vine de la acesta ca persoană, nu de la legătura pe care o are cu el. Considerată în sine, legătura nu are eficiență, nici suficiență, dar el crede fără reţinere în dragostea, în protecția și în răsplata părintelui atunci când se încredințează acestuia.

Un pas mai departe și reţinem că Mântuitorul arată că fapta credinței se hrănește din rugăciune și post. Rugăciunea și postul se întăresc una pe alta, iar rezultatul este credința neclintită, care poate să facă și lucruri pe care

noi nu le putem face. Aș vrea să remarcăm că una este credința în Dumnezeu și alta este credința în Biserică sau credința „în" preoți. Deși unii se așteaptă de la preoți să le rezolve problemele, n-o să le rezolve, pentru că nu au credință. La fel ca apostolii, care n-au avut destulă credință și nu au putut să vindece copilul demonizat (Marcu 9, 18). Credința în Dumnezeu, însă, poate să aducă roade la orice problemă. Credința în Dumnezeu este distinctă de ceea ce poate face un ucenic. Oricât de bun ar fi un preot, slujitor, predicator sau vindecător harismatic, el, în permanență, are în conștiință faptul că este necredincios, că nu este îndeajuns de credincios pentru a răspunde așteptărilor unui om care vine cu imposibilul la el. Preotul nu are cum să facă imposibilul, el este doar cel care coordonează, care îndreaptă.

Ne întoarcem, astfel, la Sfântul Apostol Pavel care spunea că procesul sau roadele credinței sunt în legătură directă cu Dumnezeu. În *Epistola către Romani*, în capitolul 10, el vorbește despre credință. Există acolo un verset care cuprinde esența: „credința este din auzire", sau din ceea ce auzim, „iar auzirea este din cuvântul lui Hristos" (Romani 10, 17). Cu alte cuvinte, ne atașăm de cuvântul lui Hristos și începem să credem. Cine nu se atașează de cuvântul lui Hristos, nu are cum să creadă. Cine crede că trebuie să-și găsească argumente, ignorând Scriptura, experiența Bisericii și învățăturile Părinților care au trăit înainte de noi, experiind o viață sfântă, nu are cum să ajungă la adevăr. N-ai cum să ajungi să înțelegi conținutul învățăturii lui Hristos fără a le cunoaște și trăi. Poți ajunge

la un simulacru, în niciun caz nu va fi o credință consistentă.

Încheind, vom reţine că Sfânta Evanghelie ne mai învață ceva și anume faptul că credința este asemenea unei încercări pe un câmp de bătălie. Sfântul Nicodim Aghioritul a scris o carte care se numește *Războiul nevăzut.* Acest război, se ştie din experienţa celor încercaţi, nu este numai cu puterile străine, cu demonii. Războiul nevăzut este și cu necredința noastră, cu dubiile noastre. Unii spun că credința este marcată de dubii, iar dubiile sunt date de credință. Adică, într-un fel, nu se poate să ai o credință puternică fără să ai și dubii, ceea ce nu e greşit, însă nu acestea trebuie să cântărească cel mai greu. Nu-mi pot închipui că există om care să aibă doar îndoieli și să nu aibă și un gram de credință, pe care îndoielile pot să i-l determine. Altfel este vorba de încăpățânare, iar dacă omul este îndărătnic și nu vrea să accepta credința, șansa vindecării nu există. În fapt, lupta pentru credință se desfăşoară pe un câmp în care ne aflăm dezarmaţi. Se ştie că, la luptă trebuie să te duci cu o armă potrivită, dar, pentru că nu suntem echipaţi cu ea, credința vine „prin cuvântul" lui Hristos, cu alte cuvinte, acela care este pe câmpul de bătălie este şi cel care ne înarmează cu credința. Aşa încât, dacă noi credem că credința este fie numai de la noi, fie determinată unilateral de Dumnezeu, atunci fie nu e nevoie de Dumnezeu, fie El nu se deosebește de un ospătar care ne aduce ce vrem, atunci când vrem. Dacă, însă, ajungem să-l determinăm pe Dumnezeu să facă ceea ce credem cu adevărat că poate să facă, atunci Dumnezeu

nu este doar un prestator de servicii, ci Cel care se îndreaptă cu drag și cu afecțiune părintească spre om. A îndrepta credința către Dumnezeu înseamnă a-l face să nu se mai întrebe: „Până când voi mai fi cu voi”? (Marcu 9, 19).

A fi cu Dumnezeu înseamnă a ne încrede, a ne oferi ca celui care poate totul, care poate să dea totul, care poate să facă totul, iar acest tot se numește veșnicie, pentru că numai veșnicia este similară cu imposibilul, iar dacă noi luăm ceva de aici, nu luăm nimic material, ci luăm fărâma de veșnicie, luăm credința care sfidează imposibilul, pe care o putem cultiva aici și, bineînțeles că veșnicia nu este un dar extern naturii noastre, ci înseamnă, așa cum o numește Preafericitul Daniel, „comuniune de iubire jertfelnică cu Dumnezeu”.

Scrisoarea a patra – ***Despre calea Iubirii şi a Iertării***

Când ne apropiem de sfârşitul Postului Mare auzim în biserică două pasaje, primul din Evanghelia după Marcu, capitolul zece, al doilea din Evanghelia după Luca, capitolul șapte. Ele sunt anume rânduite pentru a ne arăta că Pătimirile Mântuitorului se vor desfășura, precum şi faptul că El le-a prezis.

Ce de-al doilea pasaj este tulburător. El este vorba de povestea femeii care a venit la Iisus, în casa lui Simon fariseul şi, făcând un act de pocăinţă, i-a uns Mântuitorului picioarele cu mir de mult preţ, spre stupefacţia tuturor, în primul rând a gazdei. El este rânduit anume pentru a se arăta că în Duminica a V-a din Post este sărbătorită Sfânta Maria Egipteanca, un alt model mare de pocăinţă, din seria femeilor prezente în istoria creştinismului.

Aceste două pasaje sunt, într-un fel, complementare unul altuia prin faptul că evidenţiază modul în care învăţa Hristos. Din Evanghelia după Marcu aflăm că Iisus mergea pe cale, urca spre Ierusalim, sau se îndrepta spre Ierusalim şi în timp ce mergea, apostolii îl însoţeau şi discutau. În această relatare, unii Părinţi şi unii teologi au văzut imaginea pelerinajului vieţii către Ierusalimul ceresc: noi nu mergem niciodată singuri acolo, când ne îndreptăm către Împărăţia Cerurilor, suntem însoţiţi de Hristos în permanenţă şi ar fi bine să fim şi în dialog cu El. Din această povestire alegorică desprindem învăţătura că orice pas făcut împreună cu Dumnezeu este un pas spre slăvire, şi orice pas făcut fără Hristos este bâjbâială şi este un risc.

Reţinem prin urmare că, pe de o parte, Hristos învăţa ori de câte ori avea ocazia: fie mergând, fie oprindu-se în casa unui fariseu, unde fusese invitat, acolo fiind întâmpinat, pe de o parte, de gazdă, pe nume Simon, iar de cealaltă parte de o femeie străină. Sfânta Evanghelie nu pomeneşte numele femeii. De-a lungul timpului au fost formulate mai multe ipoteze. Totuși identitatea ei este fără însemnătate (însuși păcatul trebuie să nu fie personalizat în public), întrucât Evanghelia este interesată de gestul ei, despre care Însuşi Hristos spune că se va pomeni până la sfârşitul lumii.

Un gest aparent nesemnificativ, care, prin valoarea lui simbolică, în planul lui Dumnezeu, rămâne înscris în veşnicie. O primă contestație a fost legată de valoarea vasului cu mir, folosit pentru a unge picioarele Mântuitorului, venit de pe drum. Gestul este catalogat drept risipă, în vreme ce putea fi vândut iar banii folosiți pentru săraci. Gestul se aseamănă astăzi cu un credincios care finanțează o icoană sau un lucru temeinic pentru Hristos, act normal pentru cel ce îl face, inacceptabil pentru cei ce nu cred în Hristos. Ortodoxia a promovat virtutea ca exemplu, dimensiunea jerfei, a darului, care înveşniceşte şi se înveşniceşte. Numai în Ortodoxie a rămas nealterată tradiţia şi învăţătura că acela care zideşte biserică îşi zideşte casă în ceruri, iar numele lui este pomenit până la sfârşitul veacurilor.

Pentru că am spus că o să încercăm să şi aplicăm lucrurile pe care le-am învăţat astăzi, mă gândeam la acestă imagine, în care cei doi apostoli, care s-au gândit ei

ce-ar fi bine pentru Dumnezeu şi pentru ei, şi i-au mâniat pe ceilalţi, au făcut dezbinare: doi contra zece.

Cred că acest lucru s-a întâmplat şi pentru că ei n-au avut smerenie, dar au vrut să se creadă de ei că au smerenie. Pentru că suntem în „epoca smereniei” de două săptămâni, cu ghilimelele de rigoare, adică avem vedete, care în smerenia lor îi învaţă pe creştini ce înseamnă smerenia şi care chiar le spun cum să se smerească, şi sunt atât de smeriţi, încât ştiu şi ce vrea Dumnezeu şi ce preferă Dumnezeu. Am găsit un text scris de o credincioasă de-a noastră, dar care nu mai stă acum în Iaşi, ci locuieşte undeva în sud, în care vorbeşte despre cum ar trebuie să ne raportăm la lucrurile preţioase dăruite Bisericii.

Ea dă un exemplu de catedrală din Dresda. Nu auzisem de ea până atunci. Ştiţi când a fost făcută Catedrala din Dresda? Între 1995 şi 2005. Ştiţi ce are specific? Faptul că are cea mai largă cupolă din Alpi, este impresionantă şi a costat 200 de milioane de euro. Câte contestări au făcut nemţii asupra acestei catedrale, care nu este în capitală, ci mai sunt zeci de catedrale în Germania, iar aceasta a fost făcută în numai zece ani, încât pare o minune ? Nu s-a auzit despre asemenea lucruri în presă. De ce alţii se entuziasmează, chiar dacă sunt consideraţi oarecum mai secularizaţi sau mai necreştini decât noi, 92% credincioşi? În această balanţă, mă gândeam că sunt unii care sunt formatori de opinie şi se erijeaază în cei care trebuie să dea lecţii de smerenie celorlaţi. Să avem foarte mare grijă cu acest lucru! În calitate de creştini, şi noi avem adeseori tendinţa să ne credem mai buni şi mai smeriţi

decât alţii. Niciodată nu suntem suficienţi de smeriţi! Smerenia adevărată ne-a arătat-o femeia din Evanghelia de astăzi.

Să revenim la această catedrală. S-au adunat 70 de milioane de euro numai din certificatele de donatori, iar instituţia bancară care administra conturile de donaţii, a contribuit cu încă 7 milioane de euro şi a organizat o campanie de strângere de fonduri printre angajaţii din reţea, adăugând încă un milion de euro. Printr-o altă iniţiativă, s-au vândut mii de ceasuri cu imaginea Bisericii, care aveau incorporate o pietricică dintre cele utilizate în reconstrucţie, deoarece a fost distrusă în al doilea Război Mondial de bombardamentele aliate. S-au adunat muţi bani şi cu aceasta. Crucea aurită de pe cupola centrală a fost oferită de poporul britanic şi Casa Windsor, adică de reprezentanţii monarhiei Regatului Unit, fiind confecționate de către un artizan britanic.

În 1998, un britanic, Robert Lee, fost un prizonier de război într-un lagăr de lângă Dresda, care promovat proiectul de reconstrucție printr-o sculptură care se numește *Îngeri în lacrimi* sau Îngeri cu lacrimi, o sculptură de lemn care exprima durerea şi suferinţa supra-vieţuitorilor Războiului al doilea Mondial. 38% din banii necesari au fost asiguraţi din fonduri publice, adică 70 de milioane de euro din fonduri publice. Erau taxe pe care oamenii le plăteau la stat, iar statul a hotărât că este bine să se facă acest monument. Numele donatorilor sunt înscrise discret, în ordine alfabetică, fără sume, pe panoul din plastic transparent care abia se văd pe fundalul de

piatră de la subsolul Bisericii. Construcţia a durat zece ani, iar la inaugurarea ei au participat 250 de mii de oameni, iar de atunci şi până astăzi, a fost vizitată de 14 milioane de oameni.

Nici chiar apostolii n-au înțeles exact care era scopul şi rostul pătimirilor despre care vorbeşte Mântuitorul, iar Ioan şi Iacob, crezându-se privilegiaţi în relaţia cu Dumnezeu, şi nu sunt singurii care se cred aşa, au încercat să vadă ce preferă Dumnezeu când au spus: „Cred că ar fi bine să ne dai nouă ceva distinct de ceea ce se dă obişnuiţilor, să ne dai să şedem de-a dreapta şi de-a stânga Ta, când vei şedea în Împărăţia Ta" (Marcu 10, 37). Deşi este foarte îndrăzneaţă solicitarea, vedem că Mântuitorul nu se supără, nu-i admonestează, nu-i diferenţiază, ci doar îi avertizează, că pentru a ajunge acolo unde doresc, trebuie să treacă mai întâi printr-un anumit botez, şi anume: botezul sacrificiului, botezul dăruirii de sine şi apoi să-şi asume şi Crucea.

Aşadar, Mântuitorul vorbeşte practic despre Pătimirile Sale, despre Moartea Sa şi Învierea Sa, însă neînțelegerea celor doi apostoli îi conduce la acea solicitare puerilă: „Dă-ne ceva cu care să rămânem şi noi, să fim siguri că vom rămâne cu ceva". De câte ori nu remarcăm aceeași reacție naivă la noi înșine? Atunci când cineva se îndreaptă către drumul fără întoarcere, avem tendinţa de a spune: Lasă-mi şi mie ceva, să ţin minte că e de la tine. Copiii spun deseori: „Nu-mi laşi şi mie cutare sau cutare lucru dacă tot pleci?". Ei nu înțeleg ce spune un părinte când vorbeşte despre „plecare". În mintea unui

copil nu se desfăşoară imaginea plecării definitive, în nevinovăţia lui, el crede că este doar o plecare temporară. În acest sens se cuvine să le acordăm ucenicilor circumstanțe atenuante pentru această solicitare, iar Mântuitorul o face cât timp nu-i amonestează cu severitate.

Ceea ce ne pune pe gânduri este însă dimensiunea prevestirii. Mântuitorul le spune ucenicilor că va trece prin Cruce, dă detalii exacte, ceea ce arată dumnezeirea Lui, că El nu pătimește ca un fel de erou, ci ca un miel la junghiere. Aceasta este distincţia dintre o jertfă oarecare şi Jertfa lui Hristos. O spune clar: „Fiul Omului, la Ierusalim va fi dat în mâna fariseilor, preoţilor, mai marilor şi cărturarilor, va fi scuipat, va fi umilit, va fi bătut, va fi dat la moarte, va fi răstignit, dar după trei zile va învia" (Matei 20, 18-19).

Deci, El îşi anticipează pătimirile pentru a arăta care este rostul urcării la Ierusalim, cum trebuie să înțeleagă cel care merge, împreună cu El, rostul călătoriei spre Ierusalimul ceresc. Ucenicii nu înţeleg că scopul acestei Jertfe este mântuitor. Deci practic, când le spune că „vă veţi boteza cu botezul cu care M-am botezat Eu" (Marcu 10, 39) şi că merge spre Cruce, le spune în altă cheie: „Voi fi Înaine-Mergătorul vostru, să nu vă fie frică pentru că întotdeauna vă voi aştepta înainte". Însăși imaginea că Hristos mergea înainte şi ucenicii după El, arată că El întotdeauna deschide Calea.

Practic, noi avem două frici fundamentale: frica de suferință şi frica de necunoscut, nu neapărat de moarte,

aşa cum a spus şi poetul național: *Nu de moarte îmi este frică, ci de veşnicia ei*. Prin ceea ce spune Hristos, îi vindecă pe apostoli de aceste două frici, pe care le desfiinţează când spune: „Nu vă fie frică de suferinţă, pentru că suferinţa aduce mântuire. Nu vă fie frică de necunoscut căci moartea nu are ultimul cuvânt, ci Fiul Omului va Învia" (Matei 17, 23). Deci, nu veţi merge în necunoscut dacă mergeţi lângă Hristos, ci veţi merge în Înviere. De aceea, orice pas împreună cu Hristos este un pas care ne duce către slavă; asumate, din punct de vedere creştin, suferinţa şi sfârşitul devin mântuitoare pentru că Cineva le-a depăşit mai înaintea noastră şi este înaintea noastră.

Numai astfel putem vedea cât de frumoasă este imaginea pe care Hristos o creează. Fiecare om a rămas, măcar odată, în întuneric, fiecare a mers în întuneric, cu atât mai mult, într-un spaţiu necunoscut, cu câtă dificultate facem un singur pas atunci când suntem în întuneric, oricât de mic, pentru că poate să fie pasul fatal. Când se aprinde lumina, căpătăm încredere şi, când vedem totul în jur, mersul devine sigur şi consistent, adică progresiv.

De aceea, credem că trebuie reţinute două aspecte: Hristos, care a spus „Eu sunt lumina lumii" (Ioan 8, 12), întâi merge înainte, ca Cel care luminează, iar al doilea, paşii noştri cu El sunt siguri. Orice pas făcut în întuneric este pasul orbecăielii, care în orice moment poate să fie şi ultimul pas.

Avem și un text dedicat Sfintei Maria Egipteanca, despre care se ştie că avut, în prima parte a vieții, o

perioadă de rătăcire uşuratică, iar când Dumnezeu i-a dat un semn, la intrarea unei biserici din Ierusalim, înțelege că trebuie să schimbe fundamental modul de viețuire, simțind cum o mână nevăzută o opreşte să intre în biserică. E momentul în care hotărăşte să urmeze chemarea lui Hristos. Textul biblic istorisește întâlnirea lui Hristos cu femeia păcătoasă, în casa fariseului Simon, un text împotriva formalismului, împotriva prejudecăților și judecăților. A formalismului, pentru că se spune în popor cum unii strecoară țânțarul și înghit cămila, adică forma în care pășim în sfânta biserică este mai importantă decât sentimentul cu care intrăm, nu pocăința cu care intrăm în biserică este importantă, ci dacă avem sau nu capul acoperit. Mântuitorul beneficiază de cinstea pe care o femeie considerată, și se pare că pe bună dreptate, păcătoasă, de a primi recunoașterea rolului Lui de a veni în lume pentru cei păcătoși, în primul rând.

Femeia nu-şi pune problema dacă procedează corect nerespectând regulile: vine în casa unui demnitar public, se apropie prin spatele oaspetelui și-i unge picioarele cu un mir de mare preț, dintr-un vas scump de alabastru, i le spală cu lacrimi și le șterge cu părul capului ei. Iisus nu o întreabă „unde-ți este basmaua dacă ai venit să te atingi de Mine?”, ci – spre surpriza celor prezenți – „iertate îți sunt păcatele tale”. Cu alte cuvinte, Hristos nu este interesat de basmaua de pe cap, întrucât vede „basmaua pocăinței” de pe suflet, smerenia autentică și motivantă, pe aceasta o vede Hristos în inimile tuturor. Când intrăm în Biserică, ne interesează, în primul rând că Dumnezeu ne vede

sufletul, în toată goliciunea lui. Față de El, Stăpânul tuturor, nimeni nu poate avea ceva ascuns, pe care să îl păstreze doar pentru sine. Oricât am crede că sunt lucruri pe care Dumnezeu le neglijează sau nu le vede, ne înșelăm, pentru că, în textul evanghelic, avem aceste exemple.

Primul exemplu este acela în care Mântuitorul, așa cum vedem, se uită în inima lui Simon fariseul, gazda Sa, iar al doilea este acela în care se uită în inima femeii. Nu este un fapt extraordinar, căci, pentru Dumnezeu, este firesc.

Ar trebui să apreciem că Mântuitorul nu refuză o invitație contestabilă. El vorbea adeseori împotriva fariseilor, îi sancționa pentru atitudinea lor formală și ipocrită, pentru prestația lor socială deplorabilă și, cu toate acestea, un fariseu îl invită la masă iar El nu-i refuză invitația. Nu refuză pentru că El, ca Dumnezeu, știa ce avea să se petreacă. Cu alte cuvinte, a înțeles că Simon fariseul are nevoie de El, dar știa că va fi și momentul întâlnirii cu această femeie, care n-a avut curajul și nici un alt loc să se apropie de El, motiv pentru care a intrat într-un spațiu, oarecum intim, într-o casă particulară.

Deci, pentru început, trebuie să medităm și să învățăm că există iertare de păcate, iar Mântuitorul este modelul iertării de păcate. Aici avem două păcate pe care El le iartă. Păcatul mare era al „femeii uşoare”, cum spunem astăzi. Mântuitorul însă o iartă pe ea și șterge păcatul. E posibil să nu fie fost o simplă greșeală, ci un păcat comis frecvent, o dependență, era deja cunoscută, avea deja antecedente şi, prin urmare, o „imagine

publică”, cum se spune în limbajul contemporan, al lumii aparențelor. Când Hristos o iartă, ignorând regulile, Simon își spune întru sine: „Dacă Acesta era prooroc, ar vedea cine este femeia aceasta, ar ști că este păcătoasă și nu ar îngădui să se atingă de El” (Luca 7, 39).

Să nu trecem prea uşor peste această observaţie a Evanghelistului Luca (capitolul 7): Simon nu s-a exprimat cu voce tare, ci „întru sine”. Mântuitorul vede că și fariseul generos săvârșește un păcat, al judecării sau, mai grav, al pre-judecării. Potrivindu-se prejudecăților, o condamnă pe femeie, necunoscând puterea lui Dumnezeu de a ierta. Se erijează, ca mulți din jur, în judecător, deşi nu i-a cerut nimeni să-şi aroge acest rol.

Dacă îl judecăm pe Simon, riscăm să ne asumăm noi înşine această postură, crezând că avem îndreptățirea de a evalua pe alții, convinşi fiind că păcatul judecării este mai mic decât ale celui pe care îl judecăm. Întotdeauna credem că cel pe care îl judecăm are păcate mai mari decât noi și, de aceea, ne permitem să o facem aproape natural.

Să ne închipuim cum s-a desfăşurat acea discuţie: erau invitați la masă, în prezența gazdei și celor din casa sa. Mântuitorul nu-l invită pe cel căruia îi predă o lecție la o discuție între patru ochi, de la om la om. El i se adresează simplu: „Simone vreau să spun ceva”. Erau unul lângă altul. Hristos fiind oaspetele de onoare, este clar că stătea lângă gazdă și-i putea spune discret, dându-ne o lecție de bunăcuviință. Învățătorul preferă să dea o lecție pentru omenitate, nu numai pentru un suflet. Folosește o pildă, ca în multe alte cazuri când voia să dea învățături pentru

publicul prezent: „Un cămătar avea doi datornici, unul datora cinci sute de dinari, altul cincizeci. Îi iartă pe amândoi că n-aveau de unde să dea; care dintre cei doi îl va iubi mai mult?” Simon răspunde: „Socotesc că cel căruia i s-a iertat mai mult! Drept ai răspuns! Așa este și cu această femeie” (Luca 7, 40-43).

Prin urmare, Mântuitorul se arată a fi nu un simplu evaluator, gata să dea calificative purtării celorlalți, ca Dumnezeu care știe totul, ci se comportă prietenos, cu delicateţe, ca şi cum ar fi fost un prieten apropiat. Îmi închipui că s-a aplecat spre el, au discutat în șoaptă, iar Simon a rămas șocat de faptul că Hristos știa ce gândește el, ajungând să înţeleagă propria greşeală.

Am auzit odată un preot predicând în biserică și spunând că unitatea de măsură a iubirii este iertarea. Cu alte cuvinte, dacă iubești cu adevărat, ierți cu adevărat. Părintele Nicolae Steinhardt spune că atunci când ierți trebuie să uiți, pentru că nefericitul proverb „Te-am iertat dar nu te-am uitat” arată că nu se produce iertarea cu adevărat. E ca și când, spune el, (bineînțeles, pe vremea aceea se făcea școală cu tablă și cu cretă), ștergi tabla cu buretele ud (*tabula rasa),* aceea este iertarea: se șterge și rămâne curat, iar dacă nu uiți este ca și cum ștergi cu un burete uscat, nu se mai vede de la distanță, dar dacă te apropii, rămâne urma scrisului, din care îl poţi reconstitui. Aceasta înseamnă că, dacă n-am uitat când am iertat, ori de câte ori ne aducem aminte de păcat, îl reactivăm în inimă.

De aceea, Mântuitorul nu face din vindecarea de judecare a lui Simon o problemă publică. Face lucrul acesta în mod pedagogic, prin excelență. Deci, El ce face? Încearcă să arate că fiecare om are propria demnitate. Pe femeie o ia de la nivelul cel mai de jos al naturii căzute, care probabil se și vindea pentru bani, iar pe demnitar îl ia de sus, de unde se credea el, în vârful ierahiei și în vârful eticii sociale, și-i aduce la același nivel, al celor iertați în realitate. Pe femeie o acceptă și îi acceptă prezența, ceea ce era de neconceput pentru ceilalți, îi acceptă închinarea, nu se arată a fi superior ei, și acceptă că ea vine și i se închină, și aduce o jertfă, iar pe fariseu în corectează fără a-l umili.

La sfârșitul Sfintei Liturghii auzim că preotul, când iese din Altar, invită ca toți cei care sunt în Biserică, să iasă din Biserică și să plece în pace, la fel ca femeia din Evanghelie, căreia i-a spus „credința ta te-a mântuit, mergi în pace" (Luca 7, 50).

Ca metodă pedagogică, pentru slujitori și pentru toți cei care predau religia, înțelegem că El este pedagogul prin excelență: îl coboară de pe piedestalul pe care se suise, artificial, pe Simon fariseul și-i arată că nu-i cu nimic mai presus decât femeia păcătoasă. Ar fi putut să-i refuze oferta generoasă de masă, dar Hristos acceptă oferta mai degrabă ca să afle mai multe despre El și să înțeleagă mai mult decât ceilalți farisei, care îl condamnau și chiar căutau să îl ucidă.

Deși se credea un învățător de lege, versat în Scripturi, Mântuitorul merge direct și privește în inima lui, lucru care apare ca o mare noutate pentru Simon, care era

sigur că știe totul. Din momentul acela, Simon începe să asculte ca un copil, ca un student care aude pentru prima dată pe profesor. Când Hristos începe să-i pună întrebări, răspunde ca la examen: „Da, sigur, așa este, așa cred”. Acest Profesor o face cu o mare bunăvoință și grijă, nu cu aroganță. Îl ia ușor și începe să-l conducă spre a înțelege lucrurile în realismul lor, spre a înțelege că nu păcatul este cel mai important lucru, ci pocăința și iertarea subsecventă, nu statutul social este cel mai important, ci să se coboare la nivel cu toți ceilalți, pentru că în fața lui Dumnezeu nu suntem distincți prin statul social, nici prin gen, nici prin alte modalități, pe care le considerăm importante în această viață.

Revenind la problema ipocriziei sau făţărniciei, nu putem să nu facem referire şi la modul în care trebuie să o înțelegem astăzi.. Trăim într-o societate în care făţărnicia şi minciuna fac casă bună şi ne sunt prezentate ca fiind parte din frumuseţea cotidiană. Învăţătura biblică este că, indiferent de starea în care aflăm, trebuie să ne orientăm spre Dumnezeu, să ne îndreptăm sincer şi autentic spre El, Cel care întotdeauna va oferi un răspuns cererii noastre. Acest demers este necesar, dificil și de lungă durată, dar posibil prin câțiva pași.

Primul ar fi permanenta ascultare de glasul lui Dumnezeu. Nu este suficient să-L auzim, trebuie să-L și ascultăm. Uneori Dumnezeu vorbeşte în taină, adică aproape avem senzaţia că nu ne vorbeşte. Pentru cei care explorează pe Internet, aş avea un exemplu potrivit lor şi nu numai: un concert pentru pian al lui John Cage,

muzician şi filosof american (1912-1992). La apogeul carierei sale, în 1952, a compus piesa *4'33"* în care, pe durata menţionată în titlu, nu se aude nici un sunet.

Orchestra este la locul ei, dirijorul este la locul lui, toată lumea stă într-o stare de încremenire minute întregi, fără să scoată vreun sunet. Mesajul lui era: ascultaţi-vă tăcerea! Sute de melomani stau într-o linişte mormântală, ascultându-şi liniştea interioară. Ideea a fost genială, deoarece mulți, după ce au ieşit de la un astfel de concert, au înţeles cât de important este să asculţi chiar când, aparent, nu se spune nimic.

Probabil că, de multe ori, trebuie să avem şi noi această stare de fixare în tăcere şi de ascultare a glasului lui Dumnezeu sau al tăcerii lui Dumnezeu din om. Mântuitorul Iisus Hristos ne spune că trebuie să fim îndrăzneți în ceea ce cerem, dar să nu cerem ceva punctual, care credem că ne este de folos. Ucenicii Iacob şi Ioan nu au cerut ceva material, ci au cerut ceva spiritual, ceva ce să-i deosebească de ceilalţi. Mântuitorul le spune: „Nu ştiţi ce cereţi!" (Marcu 10, 38), în sensul că, a sta împreună cu Hristos de-a dreapta şi de-a stânga, înseamnă a trece prin suferinţa prin care El a trecut, însemnă a avea smerenie autentică, pe care Iacob şi Ioan nu au avut-o în momentul respectiv. Cum spuneam, le acordăm circumstanţe atenuante pentru că erau copilăroşi. Inadecvarea acestei solicitări, se vede din expresia următoare, în care se spune că ceilalți zece s-au mâniat pe ei pentru că au început să gândească ceva ce vrea Dumnezeu, sau ce ar trebui să vrea Dumnezeu pentru că

vor ei. Nu vi se pare cunoscută ideea? Unii care ştiu ce vrea Dumnezeu pentru că aşa vor ei, să vrea Dumnezeu?

Al doilea pas este să nu ne preocupe locul în care vom fi în Împărăţia Cerurilor, de-a dreapta sau de-a stânga, mai sus, mai jos. Împărăţia Cerurilor nu este un loc în care ne aşezăm confortabil, într-un spaţiu oarecare, ci este o stare şi preocuparea trebuie să fie doar să fim acolo, nu locul în care vom fi acolo. Adevăratul pelerinaj al mântuirii este cel de până la Împărăţia lui Dumnezeu, sau cu Împărăţia lui Dumnezeu care este Hristos, şi atunci nu mai contează care este locul, pentru că o solicitare de acest gen ar însemna şi o responsabilitate mult mai mare.

Un teolog și filosof protestant, din secolul XIX, Friedrich Schleiermacher spunea: „Iubirea faţă de Hristos este măsura tuturor acţiunilor oamenilor din Biserică". Este şi aceasta o învăţătură pe care trebuie să o reţinem. Sunt oameni care se declară fii ai Bisericii, dar acţiunile lor nu-i arată a fi fii ai Bisericii. Lipsa lor de respect faţă de Biserică, a cărei structură, natură și rol nu o înțeleg, arată lipsa iubirii faţă de Hristos, pentru că în funcţie de cum te raportezi la Hristos, lucrezi în Biserică, cea care este trupul extins al lui Hristos în lume, nu o simplă instituție socială. Unde poţi să-ţi manifeşti mai concret dragostea faţă de capul Bisericii, dacă nu în trupul Lui care este Trupul lui Hristos, Biserica? Deci, nu poţi să cinsteşti la cineva capul şi să-i denigrezi trupul. Nu poţi să răneşti trupul, dar, în același timp, să spui că ai un mare respect faţă de capul acestuia.

De aceea, Împărăţia Cerurilor nu este un loc mic, ci este o stare infinită, este „locul” iubirii infinite a lui Dumnezeu, este locul extinderii la nesfârșit a Crucii. Crucea n-are ramă. Crucea are patru laturi care se întind la infinit. Nimeni nu poate să spună unde se sfârșește Crucea, iar prin faptul că Fiul lui Dumnezeu se lipește de Cruce, face dintr-un lucru material, finit, un mijloc spiritual infinit, un motiv în plus pentru care , numai Ortodoxia cinsteşte Crucea şi o personifică. Prin Persoana de pe ea, Crucea devine ca un fel de persoană de care ne ataşăm, pentru că devine una cu Cel care o sfinţeşte. Nu este obiect de tortură, așa cum afirmă denominațiunile neo-protestante, care au eliminat crucea din cult și ca semn al identității creștine. A fost obiect de tortură, dar tocmai prin faptul că Fiul lui Dumnezeu se răstigneşte pe ea, crucea devine infinitul instrument prin care se aduce mântuire lumii.

Făcând al treilea pas, înţelegem din Sfânta Evanghelie că cel mai scump lucru pe care putem să-L dăm, nu-i suficient de scump pentru Hristos, mirul de mare preţ. Un alt evanghelist precizează că Iuda ar fi spus: „De ce s-a făcut aşa risipă? Nu era mai bine să se fi vândut acest mir şi banii să-i dăm săracilor?” (Ioan 12, 5). Lui Iuda nu-i era milă de săraci, ci pentru că el purta punga apostolilor, era trezorierul, cel care știa ce intră și ce iese din casieria comună a ucenicilor. Din când în când mai lua câte ceva, fără să ştie ceilalţi. Deci, un lucru care pentru unii este scump, nu-i prea scump când îl dăruiești lui Dumnezeu, pentru că dragostea se exprimă în gesturi care

se vor cât mai mărețe, în gesturi admirabile. Nu ştim dacă femeia avea bani sau nu, dar înțelegem că cel mai de preţ lucru pe care l-a găsit ea, ca să-L primesacă pe Dumnezeu și să fie primită de El, a fost mirul de mare preţ.

Să ne amintim că femeia care vine la Hristos este o persoană care dorește să-şi facă o mărturisire tainică. Este, de fapt problema crucială, a disponibilității oamenilor de a se spovedi. Mai ales bărbaţii, în mare majoritate, care spun: „De ce să mă duc eu la popa, să-i spun lui popa ce am făcut?" Este delicată problema pentru că Biserica și cu atât mai puțin preotul nu forţează pe nimeni şi nici nu este cazul să o facă, dar această femeia arată cum trebuie să fie mărturisirea, pentru că Dumnezeu n-are nevoie de mărturisirea noastră. El ştie tot. Dovada este că, practic, actul de a merge la mărturisire şi de a îngenunchea, am mai spus-o eu, este eroic în sine. Petre Ţuţea spunea că geniile fac isprăvi, sfântul este cel care face minuni. Smerită și eroică, femeia, „stând în spatele Mântuitorului", a udat picioarele cu lacrimile ei şi le-a şters cu părul capului ei şi Iisus, fără ca ea să-i fi spus vreun păcat, fără calcularea păcatelor, i-a iertat toate păcatele, deoarece ştia pentru ce a venit, deşi ea n-a spus nimic.

Crede oare cineva, că dacă ne spovedim, spunem toate păcatele? Să fim rezonabili, sunt milioane şi milioane de păcate pe care le facem şi nu ştim că sunt păcate sau nu ne dăm seama că le-am făcut, dar prin însuşi faptul venirii la spovedanie îi dăm lui Dumnezeu șansa să ne ierte şi pentru ce nu ştim că am făcut.

Femeia evanghelică este un model pe care prea uşor îl neglijăm, mai ales când citim că era o femeie cam „păcătoasă”, cum spune fariseul Simon, şi cam aici ne oprim în mintea şi judecata noastră, dar mai departe nu putem merge din cauza limitării noaste. Bine ar fi să înțelegem că a veni la Hristos este un început şi poate să fie chiar suficient, pentru că acela este semnul că omul a trecut peste ego-ul propriu, îngenunchind la spovedanie. Deja ego-ul controlabil este controlat.

Pasajul în analiză ne așază în fața unei provocări: a înţelege că unele femei „păcătoase” sunt mult mai pasibile de a intra în Împărăția Cerurilor decât bărbații educați. Adeseori se face o nefirească distincție, considerând că femeia are o predispoziție mai mare spre păcat, sau este mai păcătoasă decât bărbatul prin raportare la prima femeia care a ispitit un bărbat, Eva. Totuşi, Sfântul Apostol Petru, adresându-și bărbaților, scrie: „Voi bărbaţilor, trăiţi înţelepţeşte cu femeile voastre, ca fiind făpturi mai slabe, dar faceți-le parte de cinste, ca unora care împreună cu voi sunt moștenitoare ale darurilor vieţii, aşa încât rugăciunile voastre să nu fie împiedicate” (I Petru 3, 7).

Bărbatul, așadar, poate împiedica sau anula propria rugăciune, dacă desconsideră femeia, care este moştenitoarea darului vieţii. Greu cuvânt spune Sfântul Apostol Petru. Deci, calitatea trupului de templu al lui Dumnezeu, lucrarea harului şi semnele dragostei sunt mult mai autentic arătate de femeie, şi de aceea chiar dacă nu sunt preoţi, sunt multe femei sfinte, pentru că mult mai

uşor îl acceptă pe Hristos şi mult mai uşor plâng pentru păcate.

În faţa lui Hristos, lacrimile femeii nu sunt apă sau umoare, sunt perle. Celebră este acea icoană de la mănăstirea Sihăstria a lui Procenko, în care Maica Domnului plânge, iar lacrimile se prefac în perle, pe faţa ei. Aşa sunt lacrimile de pocăinţă.

Înaintând pe calea înţelegerii textului evanghelic, să remarcăm că iubirea de Dumnezeu se desfăşoară în două moduri şi din două motive: când vrem să ne ierte păcatele, și când ne-a iertat deja păcatele. Iertarea întăreşte, promovează şi duce mai departe iubirea faţă de Hristos.

Logica Mântuitorului, când Simon se oprise la a judeca, este: „Nu judeca întâi, pentru că am să-ţi dau un exemplu. El iartă şi, prin iertare, femeia a arătat o dragoste mai intensă, pentru că i s-a iertat mult”. Să nu înțelegem că a fi împreună cu Hristos care ne iartă ar însemna o permisiune pentru păcat. Nu! În niciun caz. Acolo unde fiziologia noastră nu a rezistat, acolo trebuie să reziste disciplina mentală, care trebuie să controleze toate aspectele vieții.

Să ne întoarcem la Ioan și Iacob care, când au aflat că Mântuitorul va fi batjocorit, ucis prin răstignire și apoi va învia, au cerut: „Dacă vei învia, dă-ne nouă să fim în Împărăția Ta, unul de-a dreapta și altul de-a stânga” (Marcu 10, 37). Mântuitorul le confirmă că dorința lor este bună, că vor trece prin supliciu, dar nu ne alegem noi ce se întâmplă în Împărăția Cerurilor, ci noi trebuie să fim preocupați să ajungem în Împărăția Cerurilor, sau să

construim Împărăția Cerurilor în interiorul nostru, pentru că Hristos are multă îngăduință.

Împărăția Cerurilor este deschisă, așa a început predicația: „Iată, s-a apropiat Împărăția Cerurilor” (Matei 4, 17), dar ea se deschide celui care se deschide lui Hristos. Este un proces reciproc. Nu stă poarta împărăției deschisă pentru oricine, de aceea, spune Hristos că „este strâmtă calea celor care se mântuiesc şi largă a celor care se pierd” (Matei 7, 13-14). Deci, Împărăția Cerurilor se închide și se deschide în funcție de cum ne închidem și ne deschidem viața lui Hristos, pentru că El a deschis Împărăția Cerurilor, El este Împărăția Cerurilor.

Este simplu să spunem că Iisus ne va ierta totul și că toți vom avea același statut după trecerea din această viață. Da, „voința lui Dumnezeu este ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Timotei 2, 4), dar El arată, subtil și discret, că omul nu trebuie să fie judecător al altora, că mulți sunt chemați, puțini aleși (Matei 22, 14).Omul trebuie să se judece doar pe sine și păcatele sale. În momentul în care omul se judecă pe sine, Hristos este acolo, dăruiește iertarea ca Dumnezeu deplin. Autojustificarea nu este o virtute creștină. Sunt creștini care spun: „N-am nevoie de iertarea preotului, n-am nevoie de Biserică, eu mă spovedesc când vreau și cum vreau, la cine vreau, nu am nevoie de așa ceva”. Este o greșeală, pentru că este o formă de exprimare a autosuficienței luciferice, a celui care a crezut că poate să fie ca Dumnezeu, fără Dumnezeu. Fiecare își asumă ceea ce face și ceea ce spune, noi avem datoria să spunem că

iertarea o dă Hristos, în Biserică, nu preotul, ci prin preotul duhovnic.

Pe de altă parte, pentru a accesa, sau pentru a intra în Împărăția Cerurilor fiecare trebuie să-și asume supliciul. El îi întreabă pe Iacob și Ioan: „Puteți să vă botezați cu botezul cu care mă botez Eu, puteți să beți și paharul pe care îl beau Eu?” (Marcu 10, 38), adică puteți să vă asumați o anumită suferință cu un anumit scop și o anumită eficacitate? Când vorbesc despre supliciu, ne referim și la supliciul propriei evaluări. Nu ne doare sufletul când ne gândim că suntem păcătoși? Nu ne doare sufletul sau ne chinuie gândul că facem ce nu trebuie să facem? Este un fel de supliciu! Acesta este paharul pe care trebuie să-l bem, pe care trebuie să-l bem cu adevărat ca să trecem cu adevărat prin viață cu rost și finalitate. Nu este suficientă reacția emoțională față de păcatele proprii, ci se impune schimbare interioară profundă și autentică.

Este relativ ușor să-i dăruim lui Hristos recunoașterea păcatelor noastre și atât, cum practică grupările harismatice. Însă, Sfântul Apostol Pavel, scriind corintenilor, le spune niște lucruri foarte profunde, știind adeseori că suntem tentați să fim îngăduitori cu noi înșine și aspri cu cei din jur: „Negreşit, şi aceasta este o scădere pentru voi, că aveţi judecăţi unii cu alţii. Pentru ce nu suferiţi mai bine strâmbătatea? Pentru ce nu răbdaţi mai bine paguba? Ci voi înşivă faceţi strâmbătate şi aduceţi pagubă, şi aceasta, fraţilor! Nu ştiţi, oare, că nedrepţii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu? Nu vă amăgiţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici

malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu” (I Corinteni 6, 7-10).

În *Îndreptarul de spovedanie*, în calitate de duhovnici, ni se recomandă, ca atunci când cineva este într-o funcție publică și are angajați, întrebarea esențială să fie: „Sunteți drept cu angajații dumneavoastră? Sunteți drept cu subalternii dumneavoastră sau îi judecați în mod subiectiv după simpatii sau antipatii”?

Citind acest text, ni se taie respirația, că parcă prea ne identificăm cu aceste categorii. Cine nu face, măcar cu gândul, toate aceste păcate? Cine nu și-a dorit mai mult decât are? Sfântul Apostol Pavel nu vorbește despre păcatul săvârșit cu voie sau fără de voie, într-un moment. Eu cred că el vorbește despre permanentizarea păcatului, sau constanța în a păcătui.

Deci, Sfântul Apostol Pavel avertizează că, fie că este accidental, sau a săvârșit în deplină cunoștință păcatul, omul nu trebuie să deznădăjduiască, pentru că aceasta ar presupune că Dumnezeu nu mai poate ierta păcatele. Dacă păcatul este făcut întâmplător, nu este permanentizat, ca mod de viață, și nu-i afectează pe ceilalți, Dumnezeu este gata să ierte. E nevoie doar de deschidere, cum am văzut, pocăință sinceră, care se face în fața lui Hristos, în prezența preotului.

În practica pastorală ori ca duhovnici, am întâlnit situația (ne)firească în care o fată, care se îndrăgostește de un băiat mai necredincios, părăsește Biserica. De ce oare, adesea, cel care este mai necredincios îl influențează mai

puternic pe cel mai credincios? De ce o persoană crescută în Biserică, educată în spiritul credinței, în momentul în care partenerul cu care începe să clădească un viitor comun se îndepărtează de Biserică, cedează mai ușor la propriile principii religioase de viață, nu se mai spovedește, începe să asculte argumentele celuilalt, care nu face decât să se justifice pe sine pentru necredința sa?

Nu am aflat răspuns până în această clipă. Pot doar să spun ce cred: când punem pe altcineva mai presus decât Hristos, îi răpim lui Hristos șansa de a ne iubi și ierta, îi închidem ușa pe dinăuntru. Iertarea păcatelor este cel mai mare și cel mai frumos dar pe care Dumnezeu i-l oferă unui om. Nimic nu este mai plăcut, mai frumos și mai ziditor decât să pleci din biserică cu sentimentul că iertate ți-au fost păcatele, iar iertarea păcatelor de către Hristos, prin preot, eu cred că este cel mai puternic argument privind viabilitatea Bisericii de-a lungul secolelor.

Iertarea nu este literă moartă, este un fapt care se petrece acum și aici, în permanență. Prin ea, Biserica se dovedește a fi un organism viu întrucât fiind Trupul lui Hristos, împărtășește iertarea lui Hristos. Probabil că cei care nu vor iertarea, sau nu o caută, trăiesc într-o permanentă frică de iertare însă nu au curajul să o recunoască și sunt încredințați că Dumnezeu nu știe nimic despre ei. Iar asta, în cazul că Dumnezeu există! Unora dintre noi le este frică să ceară sau să primească iertarea, pentru că după aceea ar putea sau ar trebui să nu mai păcătuiască. Câți nu alegem postura de frondă („n-am nevoie de iertare!") ca să putem să coabităm cu păcatul

mai departe, preferând lanţul dependenţei de păcat. Am citit că omul ar avea aproximativ o mie şapte sute de frici şi – gândindu-mă la ele – constat că una dintre cele mari este frica de a fi iertat, care te determină să fii mai bun, să mai faci ceva, pentru că nu poți să rămâi indiferent. Uneori ne temem să cerem iertare cuiva căruia i-am greșit, pentru că ne temem că ne iartă. Și dacă ne iartă, înseamnă că trebuie să regretăm ce am făcut și să nu mai facem. Acest angajament, parcă uneori ne depășește.

Niciun om nu este atât de păcătos încât să nu primească iertare. Părintele Galeriu spunea: „Nu putem noi păcătui cât poate Dumnezeu să ierte”. Nu sunt puțini cei care spun că trăiesc, după ce se spovedesc, și se împărtășesc, o mare ușurare, o mare eliberare. Aceea nu vine de la preot, ci prin preot, de la Hristos Însuși. Și așa, cum i-a spus femeii din Evanghelie „mergi în pace”, spune fiecăruia să mergem în pace. Acest lucru se face în și cu dragostea lui Hristos. Iertarea, dacă o primim, înseamnă că-i confirmăm lui Hristos că-i primim dragostea. Neprimind iertarea, îi refuzăm dragostea.

Refuzul dragostei nu stârnește, în primul rând, mânia lui Dumnezeu, ci tristețea Lui. Atunci când El, oaspetele nostru de seamă, vrea să intre în casa sufletului, trebuie să ne gândim cu adevărat că, indiferent care ar fi păcatele (expuse de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Corinteni), sau un păcat pe care-l credem foarte mare, El este Dumnezeu și are puterea de a ierta păcatele.

PARTEA A DOUA

PROVOCĂRILE SFINŢENIEI ÎN LUMEA DE AZI

Scrisoarea întâi – *Gânduri despre cetele de sfinți*

Ar trebui să încep cu o mărturisire: primele două Duminici de după Rusalii (însemnate în calendarul creștin ortodox ca fiind dedicate tuturor sfinților, respectiv sfinţilor români) reprezintă o încercare pentru mine, ca predicator. Aparent, lucrurile sunt simple: este vorba despre toate cetele de sfinți pe care Biserica rânduiește să îi pomenim, dar, mai cu seamă, cei care nu s-au rânduit să fie pomeniți și pe care-i știe doar Dumnezeu. În realitate, de-a lungul anilor, am simţit nevoia de a limpezi pentru mine această problemă, căutând în fiecare an o altă cale, mai potrivită, cumpănind faptele şi cuvintele astfel încât acestea să ajungă la cei veniţi în lăcaşul sfânt.

Aş începe abrupt: când vorbim despre „sfinți" nu trebuie să ne gândim doar la cei care sunt glorificați, canonizați și recunoscuți ca atare de Biserică. Gândul trebuie să-i cuprindă pe toţi cei care cred cu adevărat în Iisus Hristos și trăiesc viața în Iisus Hristos în mod

autentic. Aflându-se în Antiohia Palestinei, Sfântul Apostol Pavel i-a numit pentru prima dată pe toți creștinii „sfinți". Le-a spus că sunt Sfinții lui Dumnezeu, după ce i-a numit Creştini. Prin urmare, cei care se află în Biserică precum şi cei care au Biserica în suflet, cu toate că în acel moment nu se află în acel lăcaş, sunt sfinți.

Înțelegem, din cuvintele apostolului, că Sfinții nu sunt nicidecum o categorie privilegiată întrucât, în ochii lui Dumnezeu toată lumea este chemată la sfințenie. Fiecare dintre noi, indiferent de statutul social, de gen, de chemarea pe care crede că o are, de vocația asumată, are putința să mărturisească, să trăiască sfințenia. Dar de aici până la înțelegerea textului din Evanghelie, citit în aceste Duminici, este ceva cale de parcurs.

Primul obstacol este cel al receptării: avem sentimentul că tot ceea ce auzim la lectura Evangheliei vine în contradicție cu ceea ce a rânduit Hristos, cu învățătura Lui până în acel moment. Este vorba de o serie de afirmaţii categorice. În unele tratate de teologie se vorbeşte de cele şase avertismente ale Mântuitorului, adresate celor care-l ascultau. În primul rând, de faptul că nu a venit să aducă pace. În al doilea rând, îi ridică pe unii împotriva altora. În al treilea rând, spune că nu-l primește pe acela care nu-și asumă crucea. În al patrulea rând, nu acceptă ca iubirea de semeni să fie mai mare decât iubirea față de Dumnezeu. În al cincilea avertisment, El spune că nu dăruiește viață celor ce iubesc viața aici pe acest pământ în asemenea măsură încât se leapădă de Hristos.

Iar ultimul este categoric: nu dă Împărăția decât celor care îl mărturisesc pe El.

Toate acestea dau o imagine a Mântuitorului oarecum diferită de tot ce știam noi despre el. Știam că este „Prințul Păcii”, cum îl numește Proorocul Isaia. Știam, de asemenea că este Calea, Adevărul și Viața. Știam că El este cel care dă iertare tuturor; cel care dăruiește Împărăția Cerurilor, cel care va judeca, dar nu va condamna. Adică este Cel care va dărui oamenilor care cred în El Împărăția Cerurilor şi asta nu pentru că oamenii o merită, ci pentru că bunătatea Lui este nespusă. Şi iată că totul este, cumva, contrazis în acest pasaj din Evanghelia după Matei.

Avertismentul sună astfel: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Matei 10, 32). Însă, de la bun început, Mântuitorul arată ce înseamnă mărturisire, lucrare complet diferită de proclamare. Putem lesne proclama Împărăția, putem mărturisi Împărăția. Putem declara, cu uşurinţă, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, dar nu putem mărturisi, convinși, că este Fiul lui Dumnezeu. Există mulți care proclamă că Iisus este Fiul lui Dumnezeu dar nu sunt convinși, alții care nu-L proclamă pe Iisus Hristos ca Dumnezeu pentru că nu au dorința de a o spune, însă mărturisesc, prin viața proprie, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, încât mărturisirea prin întreaga lor ființă este asemenea unei flăcări, dăruind lumina cunoștinței celor din jurul lor.

Prin urmare mărturisirea, aşa cum o înțelege Iisus Hristos, este co-existență cu Dumnezeu, este trăirea vie și

intensă cu Dumnezeu în suflet. Hristos nu are cum să ne mărturisească înaintea lui Dumnezeu Tatăl, dacă noi L-am ținut la ușă. N-are cum să se facă garantul nostru pentru viața noastră creștină și viața veșnică, dacă nouă ne-a fost rușine să Îl poziționăm în rândul celor cu care ne trăim viața. Astfel, ca urmare a acestei mărturisiri sau, dimpotrivă, ca o consecință a inexistenței acesteia, Mântuitorul rosteşte acele avertismente. „Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie" (Matei 10, 34), ne amintește acel moment când, dorind să-L protejeze, Petru a scos sabia și i-a tăiat urechea lui Malhus, slujitorul arhiereului. Iisus i-a spus zelosului apărător: „Întoarce sabia ta la locul ei, că toţi cei ce scot sabia, de sabie vor pieri" (Matei 26, 52). Mai este un loc în Sfânta Scriptură unde se vorbește despre această armă şi anume atunci când Maica Domnului este avertizată de către Înger: întâi i se spune că va naște pe Fiul lui Dumnezeu, iar după aceea că „prin sufletul tău va trece sabie" (Luca 2, 35). Prin urmare, se cuvine să gândim la sensurile cuvântului „sabie" dicolo de înțelesurile obișnuite.

Lumea aceasta, creația întreagă, este așezată, și poate fi privită într-un dublu sens: pe de o parte, o putem aborda cu ochii Creatorului, adică ai lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, este abordată cu ochii creatului căzut, adică a omului cu mintea întunecată grosier. Mântuitorul Iisus Hristos spune că *nu a venit să aducă pace* nu pentru că nu vrea pacea. El însuși spune: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9). Sensul

adânc al Fericirii este de fapt: „mărturisirea Mea nu va aduce pace în lume”. El ştie că învățătura Lui nu va fi una confortabilă, că va duce la neînțelegeri, la războaie, la certuri. Aşadar, vorbind ca Dumnezeu-Profetul, ne anunță ce avea să se întâmple cu învățătura Lui.

Dacă e să pornim de la viaţa de zi cu zi, de câte ori nu avem discuții în casă pe tema credinței? Pe tema urmării lui Hristos. Diferendele apar imediat când unul dintre membrii familiei este potrivnic lui Dumnezeu. Se întâmplă dureros de des, din păcate, ca în momentul când soția vrea să meargă la slujbă, soțul să-i spună: „De ce te mai tot duci la slujbă, destul, ai fost acum trei săptămâni, nu trebuie să te mai duci, stai acasă și gătește ceva”. De aici începe lipsa păcii, neînțelegerea sau chiar certuri grave. Uneori, acestea sunt grefate pe motivul „conflictului dintre generații”, cum se spune în clişeele sociologiei şi în presă. Fiica se împotriveşte mamei, soacra este contra nurorii, fiul nu se înţelege cu tatăl.

Să ne gândim la un caz frecvent: tatăl vede că fiul o ia pe căi greșite (neînfrânări și adicții), încearcă să-i spună că nu este bine ce face, că se îndepărtează de credință.

Reacția fiului apare ca formă de revoltă, de afirmare a propriului eu, ducând inevitabil la neînțelegere. Se poate întâmpla şi invers: cei mai tineri îl acceptă pe Dumnezeu, dar cei mai vârstă, educaţi de şcoală în spiritul materialismului, nu au trăit această experiență, ceea ce face ca dialogul să degenereze în discuții contradictorii. Explicaţia este simplă: cei din generația mai tânără au început drumul credinţei, pentru că au avut libertatea de

a o face, părinții, care au avut o educație mai mult sau mai puțin atee, în timpul comunismului, nu ajung să priceapă de ce copiii, nepoţii lor, îşi asumă respectarea regulilor creștine, care li se par împovărătoare.

Aceste exemple ilustrează semnificaţia învăţăturii Lui Iisus: nu este vorba de lipsa dorinţei Lui de a aduce pace, ci de împotrivirea acelora care nu-L primesc şi vor să impună altora necredinţa lor. În aceste discuții și frământări, cel care-L mărturisește, adică acela care-L trăiește, după cum spuneam, într-o legătură vie și autentică, acela va moșteni Împărăția. Prin urmare, cel care-L mărturisește în condiții de opoziție din partea lumii, de lipsă a păcii, ne spune Iisus, acela își ia crucea.

El o formulează introducând o negaţie: „Şi cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 38). Am venit să o ridic pe noră împotriva soacrei, pe fiu împotriva tatălui și pe fiică împotriva mamei? Cum se poate ca Hristos să-i ridice pe unii împotriva altora? Tocmai El, care ne-a poruncit: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă" (Matei 5, 44). N-a venit să-i ducă la împotrivire, numai că ei, prin convingerile lor contradictorii, intră în conflict.

Prin natura căzută, cu mintea întunecată, ne ridicăm unii împotriva altora, invocând temeiul credinței. Astfel, considerăm că X nu merge destul de frecvent la biserică, Y face prea multe lucruri bune, X face prea multe lucruri rele, deși se declară credincios şi alte judecăți de acest gen. Toate acestea, fac ca mărturisirea creștină, mărturisirea lui

Hristos să fie într-adevăr o mare provocare pe care omul trebuie să și-o asume.

Revenind la „sabie”, se cuvine a aminti că Sfântul Apostol Pavel folosea acest cuvânt într-un sens diferit decât arma care taie, spintecă, ucide. El spune: „Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, şi pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă” (Evrei 4, 12). Cu alte cuvinte, sabia este simbolul despărțirii dintre ceea ce este bun și ceea ce este rău, până la a le separa complet. Este incorect când spunem „sabie” să ne gândim la ucidere, ci ar trebui să ne gândim la tăiș, adică la separația valorilor.

Prin urmare, când Mântuitorul spune „Am venit să aduc sabie” nu avea cum să apere ideea comună, pe măsura gândirii umane, că aduce gâlceavă și ucidere, ci este imaginea puternică a despărțirii Binelui de Rău.

Textul ne conduce către o serie de concluzii care se înlănţuie: mărturisirea lui Hristos, când este autentică – într-o lume bântuită de controverse, care se leapădă cu mare ușurință de Dumnezeu – conduce la lipsa păcii, pe care Mântuirorul și-o asumă. El spune că n-a venit să aducă pace, nu pentru că ar fi potrivnic acesteia, ci pentru că însuși mesajul păcii Lui, aduce neliniște, după cunoscuta expresie că omul va înceta experiența războilui numai după ce moare.

Este limpede că nu este pace acolo unde cineva este superficial sau mărturisește strâmb. Este una dintre cauzele ce conduc la destrămarea familiilor, la conflictul

dintre cei care trăiesc în aceeaşi casă, fapt menţionat într-un text din Scripturi, unde se spune: „Şi duşmanii omului (vor fi) casnicii lui” (Matei 10, 36). Celor care se desprind sau se despart de Dumnezeu, Hristos le adresează avertismentul că dacă nu-și iau Crucea, nu sunt vrednici de El.

În final, toate acestea conduc la condamnarea celor care țin mai mult la principiile vieții pământești, ca indivizi strict legaţi de această lume, decât la principiile lui Hristos și la Viața veșnică. În finalul pasajului evanghelic se precizează că „Căci cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul Său pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela îl va scăpa” (Marcu 8, 35). În general, principiile de viață pentru noi sunt cele de termen scurt, adică să adunăm, să ne bucurăm, să consumăm, să ne realizăm, gândind că sfârșitul este departe. Mântuitorul propune o altă abordare a problemelor vieții acesteia: cele pe care ni le dă pentru viața biologică să le folosim ca un fel de vehicul către cele care conduc spre viața veșnică.

Că este așa, ne-o mărturisește Sfântul Apostol Iacob în capitolul patru din Epistola sa, unde se dau detalii despre cauzele nefericirilor noastre: de unde vin războaiele, de unde vin certurile dintre oameni. Oare nu cumva tocmai din propriile noastre pofte, care se luptă în mădularele noastre? Poftim și nu avem, dorim sau urâm ca să ucidem și să pizmuim, ne sfădim și ne războim și nu avem pentru că nu cerem și nu facem; cerem și nu primim pentru că cerem rău, pentru că ne risipim pentru lucrurile efemere.

„Preadesfrânaților, nu știți oare că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu! Adică, alipirea față de cele ale lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci, va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu. Sau vi se pare că scriptura grăiește în deșert? Duhul care sălășluiește în noi, ne poftește oare spre invidie? Nu! Ci dă mai mare dar, pentru că aceea zice: Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă Har; Supuneți-vă lui Dumnezeu, stați împotriva Diavolului și el va fugi de voi. Apropiați-vă de Dumnezeu și el se va apropia de voi. Curățiți mâinile și sfințiți inimile, cei îndoielnici pătrundeți-vă de durere, întristați-vă și jeliți păcatul. Râsul să se întoarcă în plâns, și bucuria voastră în întristare. Smeriți-vă înaintea lui Dumnezeu și el vă va înălța" (Iacov 4, 4-10).

Cum se vede, totul este legat de atitudine: cea față de plăcerile lumii, față de bunurile pe care le avem sau nu și de modul cum le folosim, față de ceilalți şi, prin aceasta, faţă de lucrarea lui Dumnezeu. Regăsim aceeaşi idee la Sfântul Apostol Pavel când îl îndeamnă pe tânărul episcop Tit: „Iar de întrebările nebuneşti şi de înşirări de neamuri şi de certuri şi de sfădirile pentru lege, fereşte-te, căci sunt nefolositoare şi deşarte. De omul eretic, după întâia şi a doua mustrare, depărtează-te!" (I Tit 3, 9-10).

Prin eretic, Sfântul Apostol îl desemna anume pe acela care nu-l mărturisește și nu-L trăiește pe Hristos. Lui Timotei îi scrie: „ferește-te de întrebările nebunești, fiindcă acestea dau prilej de ceartă" (II Timotei 2, 23). Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând față de

toți, destoinic, să dea învățătură, îngăduitor, mustrându-i cu blândețe pe cei care stau împotrivă, adică ce care refuză învățătura, cu nădejdea că Dumnezeu le va da pocăință spre cunoașterea adevărului. Cu alte cuvinte, la adevăr se ajunge nu numai prin simpla noastră elocință, ci prin lucrearea lui Dumnezeu.

Învățăturile pe care le tragem din Sfânta Evanghelie se referă, în primul rând, la problema credinței. Or, în credință, nu se pot face opțiuni vremelnice, bazate pe interesele de moment. Nu putem să fim credincioși un timp, cât ne convine și apoi să fim necredincioși, când vântul bate din altă parte pentru ca apoi, mânaţi de nevoie, să redevenim credincioși, având în cuget ideea că ne întoarcem la credință după cum avem interesul sau dorința personală.

Schimbarea trebuie să fie autentică, din necredință spre credință. Există cazuri când oameni care au fost atei convinși, se arată a fi credincioși pentru că valul social s-a schimbat. Fiecare trebuie să-și facă o anamneză necruțătoare, să nu încerce a se minţi şi a ne minţi, pretextând eroarea și conjunctura. Poate ne păcălesc pe noi, creștinii naivi, arătându-și mărturisirea de formă, dar la Dumnezeu nu există compromis. Poți ca astăzi să-L mărturisești și mâine să te lepezi, pe răspunderea proprie, dar adevărat creștin este cel care Îl mărturisește pe Hristos până la capăt și în orice condiții social-politice.

De aceea, martirul este preţuit la cel mai înalt nivel în biserică. Martirul este cel care l-a mărturisit pe Hristos indiferent de consecințe. Există o mărturisire superficială,

de conjunctură, ca cea a lui Iuda. El a recunoscut că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, L-a urmat un timp, iar la momentul tentației financiare s-a „orientat” spre interesul imediat și meschin. Consecința o cunoaștem.

Persoana care mărturisește, dar are oscilații în credință, nu trebuie să dispere, ci să se pocăiască și să se întoarcă. Cel mai cunoscut și dârz apostol al lui Hristos, Petru, deși l-a mărturisit pe Hristos în permanență, până în momentul pătimirilor, s-a lepădat de El, de Cel căruia îi spunese „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu!” (Matei 16, 16). Lepădarea a fost temporară, pentru că apoi „a plâns cu amar”, a recunoscut slăbiciunea, iar Hristos l-a repus în demnitatea apostolică și a retrimis pe Duhul Sfânt în inima lui. Deci mărturisirea se face în Hristos, nu numai pe Hristos, ci în Hristos, întru Duhul lui Hristos.

Prin aceasta, creștinul crește în credință întrucât, după cum se ştie, în rugăciuni cerem ca Dumnezeu să ne întărească în credință și să o sporească. Să ne amintim că, la Taina Cununiei, de exemplu, se cere la rugăciunea finală ca mirii să „sporească în viață și în credință”.

Hristos așadar, se arată ca Domn al păcii, prevede că vor fi războaie și certuri, dar asta nu din cauza Lui, ci din cauza răutății, neputinței și slăbiciunii umane. Certurile pentru credință: cruciadele, ereziile, neînțelegerile, Inchiziția și toate celelalte nu au fost și nu sunt de la Dumnezeu. Au fost rezultatul înterpretărilor greșite a Evangheliei lui Hristos, unii crezând că au monopolul adevărului, alții crezând că pe Hristos poți să-L mărturisești oricum.

Mărturisirea are la bază credința în cele scrise în Sfânta Evanghelie, pe care a lăsat-o prin Sfinții Apostoli și în Sfânta Tradiție, tezaurul oral și liturgic ce se păstrează în Biserică. Să rămânem fermi în credință, tari în mărturisire, să evităm așa cum ne sfătuiește Sfântul Apostol Pavel certurile pentru credință, și mărturisirea noastră pașnică în Duhul păcii să fie mai mult decât cearta pentru credință. Pentru cel care nu crede, trebuie să i se spună o dată, de două, de trei ori și, dacă cel care ascultă cuvântul în Duhul păcii nu schimbă nimic, atunci e bine să ne îndepărtăm de el, pentru acela poate să aducă mai mult rău Bisericii.

Cu puțin timp în urmă, mă întreba un student, de ce spune Mântuitorul: dacă El iubește atât de mult și e atât de bun cu noi, de ce spune că „De-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur. Şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş" (Matei 18, 15-17). Răspunsul este că nu trebuie să înceteze dragostea pentru semen, dragostea pentru om trebuie să se manifeste la nesfârșit; de șaptezeci de ori câte șapte să iertăm și să sfătuim, dar trebuie să-i protejăm pe ceilalți. Când Mântuitorul spune „să-ți fie ție ca păgân și vameș" înțelegem că, dacă acela are o concepție greșită despre Evanghelie, despre binele și răul dintre oameni, păstrarea lui în Biserică sau în comunitate are efecte nefaste mult

mai mari, atâta vreme cât nu vrea să se schimbe, dar are toate șansele să schimbe pe alții. Este asemenea mărului care începe să se strice și, dacă nu-l scoatem dintre celelalte mere, le strică pe toate cele din jur. Nu orice năzbâtie teologică sau ideologie pe care o aduce cineva în Biserică poate să fie acceptată. În Biserică n-avem ideologii, ci avem o învățătură, cea a lui Hristos, singura adevărată. Domnul recomandă să-i primim, să-i iubim și să-i cultivăm pe toți cei care înțeleg și trăiesc autentic învățătura lui Hristos, o mărturisesc, o transmit celorlalți și fac aceasta în Duhul înțelegerii și al păcii, nu al dezbinării.

Sfântul Apostol Pavel vorbește despre umanitatea și dumnezeirea lui Hristos în pasajul care se numește „chenoza”, care înseamnă „smerire” ori „deșertate” de slavă. Textul arată că Hristos este Dumnezeu, în chip de om, care nu a socotit a fi o uzurpare sau o știrbire a fi el întocmai cu Dumnezeu (Filipeni 2, 6-11). Dacă Sfântul Apostol Pavel a afirmat-o, nu se putea ca altcineva să spună că nu este așa, respectiv arhimandritul Eutihie, cu patru sute de ani mai târziu, de pe funcția de slujitor la catedrala din Constantinopol, de altfel, un om extrem de învățat care afirma că Hristos, Logosul lui Dumnezeu a avut două firi înainte, dar din momentul întrupării a rămas cu o singură fire sau natură, cea dumnezeiască, care a absorbit sau a înghițit natura umană din Persoana lui Hristos. Deci, Sfântul Pavel spune că nu a socotit o uzurpare El a fi Dumnezeu, „ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la

înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe cruce." (Filipeni 2, 7-8). De aceea Dumnezeu l-a preaînălțat și i-a dat un nume care este mai presus de orice nume: „ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl" (Filipeni 2, 10-11). Asta au spus părinții de la sinodul al patrulea ecumenic și, de aceea, trebuie să ținem ca adevărată această realitate.

Oricine ar veni să vestească altceva poate să o facă, este liber să o facă, dar se va afla în eroare. Biserica a rămas fidelă celor șapte Sinoade ecumenice (între anii 325-787), pe care nu le vom analiza separat pentru că ar însemna să dezvoltăm un capitol de istorie. Biserica Ortodoxă a rânduit în calendar câte o Duminică, special dedicată Părinților de la aceste sinoade.

De pildă, Duminica a doua după Rusalii, numită şi Duminica Sfinților Români, apare ca un ecou, o prelungire a Duminicii Tuturor Sfinților, cea dintâi după Rusalii. Textul evanghelic pe care-l ascultăm în această Duminică descrie chemarea lui Andrei la apostolat, cunoscut în tradiția Bisericii noastre ca fiind Apostolul românilor: după cum aflăm din cartea *Faptele Apostolilor*, el a ajuns până în Scitia Minor, adică până în zona Dobrogei de astăzi, fapt confirmat de evidențe arheologice, topografice și toponimice. Nu știm cât a stat, cât timp a predicat Evanghelia la țărmurile Mării Negre, dar prezența lui este

o certitudine, fapt care justifică această denumire dată Duminicii pomenite.

Stabilirea unei Duminici a Sfinţilor Români reprezintă o particularitate a tradiţiei ortodoxe. Dacă celelalte credinţe au aspiraţii universaliste („catolic" înseamnă pur şi simplu „universal"), veleităţi globaliste uneori, Biserica Ortodoxă este cea care caută să identifice, să unească şi să armonizeze elementul cultural local, patrimoniul local cu *credința într-unul Dumnezeu și slăvirea Lui unitară*. Ortodoxia oferă această flexibilitate extraordinară, într-un proces de inculturare sau inculturaţie, întrucât se adaptează la un spaţiu cultural sau geografic specific, adaptând, creştinând şi dând înțelesuri specifice unor elemente locale, în acord cu adevărurile evanghelice. În cazul în care acestea intră în contradicţie cu Evanghelia, atunci educă, formează sau respinge acele elemente, care se îndreaptă către superstiţie sau vreo învățătură greșită.

Sărbătoarea echilibrează oarecum lucrurile: sfinţii români nu au fost cinstiţi în mod deosebit în Ortodoxia universală. Din anul 1948, până în prezent, am avut mai multe evenimente legate de sfinţenia creștinilor români, în acest areal geografic, determinate de rezistenţa la false forme de religiozitate, precum și de instaurarea ideologiei aduse de regimul comunist. Întrebarea este dacă a se putea vorbi despre *un sfânt român, este legitimă*.

În general, ne închinăm la sfinţi, îi cinstim sfinţii ai căror nume le purtăm și nu numai. Aşadar, dacă ne-ar lua cineva pe nepregătite, dintre neortodocşi, în primul rând, ar trebui să ştim de ce îi cinstim pe sfinţi şi care este sfântul

apropiat inimii noastre. Este adevărat că toţi sfinţii sunt importanţi, toţi sfinţii au rolul lor, unora li s-au dat chiar anumite caracteristici, unii au acatiste, despre unii se spune că se ocupă cu anumite probleme și neputințe specifice, pe care le rezolvă. Nu aceste aspecte sunt cele mai importante, ci legătura în care noi intrăm cu sfinţii.

Aşadar, te poţi întreba ce este un sfânt, fără a atenta la dreapta credinţă. Poţi căuta în cele mai diverse izvoare, de la cele de informare curentă la cele specifice, consacrate de tradiţia creştină. Vei afla, astfel, că *sfântul poate fi definit ca o persoană diferită în principii de viaţă şi comportament social*. Prin extensie, în dicţionare, precum şi pe cunoscuta Wikipedia, el este definit astfel: *model exemplar, profesor extraordinar, făcător de minuni, mijlocitor, cel care renunţă la confort şi se detaşează de tot ce este material, sau posesorul unei relaţii speciale cu Dumnezeu.* Aşadar, sfântul este în general, neînţeles, este ostracizat, este evitat pentru că este altfel, sau, dimpotrivă, este căutat, este consultat, este adulat pentru că are alte valori și o legătură specială cu Dumnezeu. De aceea, el se constituie într-un ideal şi model paradigmatic, este cel care a găsit calea spre un alt ideal, este omul deplin, este persoană împlinită, ale cărui strădanii îl fac, deopotrivă, atractiv şi controversat (a se vedea controversele din societatea noastră pe marginea sfințeniei ieromonahului Arsenie Boca). Cuvântul grecesc αγιος (*aghios*), iar în latină, *sanctus* înseamnă *pus deoparte, separat, distinct sau chiar nepământesc.* De aceea sfinţim obiecte, adică o linguriţă cu care se oferă Sfânta Împărtăşanie este sfinţită, este pusă deoparte şi nu se mai

foloseşte la altceva, decât la împărtăşire. Sfântul este cel care este pus deoparte, este hărăzit lui Dumnezeu sau se hărăzeşte pe sine lui Dumnezeu, devenind mai mult ceresc decât omenesc.

Sfântul este confundat, în lumea modernă și postmodernă, dominată de imagini și idoli, unde ni se propun modele media, cu „eroi” și „super-eroi”. Unui copil, astăzi, dacă i se vorbește despre un sfânt, el se gândeşte la Superman, Batman, Lord of the Rings sau alte asemenea, ceea ce reprezintă o falsă asociere. Sfântul nu este mare prin actele sale, ci prin micşorare în actele sale. Este o harfă care vibrează la atingerea degetelor lui Dumnezeu, este omul care nu mai trăieşte pentru sine, aşa cum soarele nu luminează pentru sine, iar izvorul nu izvorăște şi nu curge pentru sine, ci întotdeauna pentru alţii. Deci, sfântul este într-o stare permanentă de dăruire, este într-o permanentă stare de strădanie, spre a deveni tot mai compatibil cu Dumnezeu, prin mijloace care-i stau la îndemână. Acestea ar putea fi, la unul smerenie, la altul asceză, la unul slujire, la altul martiriu, la unul misiune, la altul implicare socială. Ceea ce este esenţial în Ortodoxie este că sfinţenia, ca stare definitivă, este darul lui Dumnezeu pentru comuniunea cu El, prin smerenie şi pocăinţă, dincolo de pragul acestei vieţi. Sfinţenia, în starea ei ultimă, nu poate fi constatată şi afirmată în timpul acestei vieţi pentru că omul poate cădea oricând şi oricând poate deveni sfânt. Modelul cel mai cunoscut este tâlharul de pe cruce care, în ultima clipă a vieţii, a spus: „Pomeneşte-mă Doamne când vei veni în împărăția Ta”

(Luca 23, 42) şi a fost mântuit, deşi nu avea fapte de sfinţenie. Părintele mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului scria: „Cine este sfânt şi ştie că este sfânt, nu mai este sfânt”. Cine a început să creadă că este sfânt, deja a trecut în faza luciferică pentru că şi Lucifer a crezut că este ca Dumnezeu.

Sursa sfinţeniei este Dumnezeu Însuşi, care este sfinţenia prin sine. Aşadar, sfinţenia se lucrează în această viaţă şi se dăruieşte deplin în viaţa veşnică. În felul acesta, sursa şi ţinta sfinţeniei este Dumnezeu, adică, pentru a deveni sfinţi trebuie să ne raportăm la Dumnezeu: creștinul devine sfânt în potențialitate la primirea Botezului, pentru că se raportează la Hristos-Dumnezeu, dar fiecare devine sfânt în actualitate doar prin modul cum folosește harul lui Dumnezeu în această viață, prin care răspunde la chemarea Lui spre sfințenie sau prin măsura în care își orientează viața către Dumnezeu. Important este că sfinţenia este atributul persoanei (îngerești sau umane), ceea ce înseamnă că sfinţenia ţine de vocaţie. Cel care vrea să fie sfânt, devine sfânt, iar cel care nu vrea să fie sfânt, nu devine sfânt. Aş putea da un simplu exemplu: două persoane aflate într-un război sunt ucise, însă în ultimul moment unul spune „pomeneşte-mă, Doamne, nu mai scap”, iar celălalt poate spune ceva ce nu are legătură cu Dumnezeu. Deci, acest aspect face diferenţa, cel care doreşte să devină sfânt, devine sfânt, pentru că Dumnezeu nu forţează pe nimeni, El nu face sfinţii pe bandă, El aşteaptă ca omul să-şi exprime dorinţa de sfinţenie, apoi să se străduiască. De aceea afirmăm că

este atributul exclusiv al persoanei, pentru că presupune voință liberă, inițiativă, dorință conștientă, răspuns la chemare sau vocație. Modelul suprem este cel al Maicii Domnului, căreia îngerul i-a spus că este *plină de har*, şi apoi că „Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Luca 1, 35). Maria a răspuns: „Fie mie după cuvântul tău" (Luca 1, 38), adică a primit să fie plină de har, a rezonat la lucrarea Duhului prin voinţă proprie. Nu întâmplător este citat acest pasaj, pentru că cea mai însemnată dintre sfinţi este Sfânta Fecioară, Maica Domnului.

În acest punct al explorării noastre, gândul se opreşte la *chemare* (*voco, -are*), pentru că despre asta este vorba în primul rând. Tradiţia porneşte de la chemarea apostolilor. Deşi Hristos i-a chemat pe toți cei doisprezece Apostoli, pe fiecare în felul său, sunt reţinute ca exemple cazurile Simon și Andrei, fratele lui, Iacov și Ioan, fratele lui. Din aceste episoade se cuvine a desprinde, pe de o parte modelul, iar pe de altă parte înțelesul sfinţeniei, sub multiplele ei aspecte: răspunsul la chemare, sfinţirea (canonizarea sau proclamarea sfinţeniei), cine este îndreptățit la această treaptă în tradiţia noastră, modul în care se petrece acest act de mare răspundere duhovnicească.

Să ne întoarcem la textul Sfântei Scripturi pentru a desprinde câteva învățăminte. Din el aflăm că Mântuitorul i-a chemat pe Simon și pe Andrei. Simon este acela care, mai târziu, avea să se cheme Petru. Iisus le-a spus doar „Veniți după Mine!" (Matei 4, 19). Scena se petrece pe

malul mării (al lacului, se spune azi) Ghenizaretului. Pescarul şi confraţii lui erau în corabie și aruncau mreaja, Iisus era pe mal. Pe ceilalți doi i-a văzut în corabie împreună cu tatăl lor, reparând sau cârpind mrejele. Mă întreb de fiecare dată, recitind Evanghelia, dacă interpretez bine sau nu, dar mi se pare important că acolo apar aceste detalii, aparent anodine, din viaţa de pescar.

„A arunca mreaja”, în sens teologic, așa cum a înțeles Însuși Iisus Hristos, înseamnă a cuvânta, a transmite, a proclama învățături care urmează să rodească în cel care ascultă, să-l facă să se redirecționeze. Deci, așa cum atunci când se aruncă mreaja, peștele vine și este prins în această mreajă și, din acel moment, este folosit într-un anumit fel, în același fel și omul care primeşte cuvântul începe să fie mai folositor – în primul rând sieși, în al doilea rând celorlați.

Cel care aruncă mreaja este un pescar, dar Mântuitorul dă un înţeles mai profund cu ajutorul metaforei: „Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni.” (Luca 5, 10), adică nu veți mai prinde pește pentru uzul comun și pentru traiul de zi cu zi, ci veți îndrepta oameni către Dumnezeu. Sensul se prelungeşte în scena celor doi care, împreună cu tatăl lor, își cârpeau mrejele. Dacă mreaja înseamnă cuvântul lui Dumnezeu, cârpirea, sau repararea ei înseamnă responsabilitatea cuvântării, *dregerea* ei atunci când nu-şi mai îndeplineşte rolul.

În cuvântul Evangheliei nu ne putem permite să facem invenții sau intervenții. Este la modă să critici

Biserica, susţinând că ar fi prea dogmatică, dogmatizantă chiar, dar această dogmatizare a învățăturilor ține de responsabilitate. Aşadar, nu se cuvine să facem improvizații în fața oamenilor, să interpretăm Sfânta Evanghelie după propriul cap: când arunci un cuvânt, acel cuvânt trebuie să fie temeinic pregătit, trebuie să fie roditor, trebuie să aibă conținut.

Ajungând preot, am fost marcat de istorisirea unui mic eveniment din viața Înaltpreasfințitului Antonie Plămădeală, un mare cărturar. Dacă drumul vă poartă la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, ctitoria sa, veți fi uimiți de mulţimea cărților pe care le-a scris. A fost un istoric, un teolog şi un monah extraordinar. Odată, a venit de la Brașov spre Sibiu și a oprit la o parohie mică, unde se desfășura slujba Vecerniei. Evident, acest cărturar, pe care l-am cunoscut când eram elev la seminar, ne fermeca prinzându-ne în mreaja cuvântului său, a fost rugat de preotul din parohia respectivă să predice, iar el a refuzat. „Totuși, Înaltpreasfinția Voastră, lumea vă cunoaște ca un bun orator, iar la oamenii aceștia nu le puteți spune câteva cuvinte?" El a răspuns: „Nu. Nu sunt pregătit. Eu dacă nu mă pregătesc, nu vorbesc".

Această pildă a unui mare cărturar ne luminează şi asupra textului din Sfânta Scriptură. Când Hristos spune: „Veniți după Mine, și vă voi face pescari de oameni!" (Matei 4, 19), trebuie să înțelegem că nu ne putem limita la lucrurile simpliste, cotidiene, că acestea trebuie să fie interpretate într-o cheie spirituală când ajungem la vârsta înțelepciunii.

Aş mai face o observaţie exegetică: diferența dintre „vino după Mine!” și „vino la Mine!”. Citind atent Sfintele Evanghelii, vom constata că Hristos folosește mai multe feluri de chemări. Când îl cheamă pe Zaheu îi spune „coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân” (Luca 19, 5). În altă parte, un ucenic îl întreabă: „Rabi, unde locuiești? El le-a zis: Veniți și veți vedea!” (Ioan 1, 38-39). Dar cele mai importante sunt atunci când, vorbind apostolilor le spune, fiecăruia la rândul lui, „vino după Mine!” (Matei 8, 22). Dar într-un alt loc, adresându-Se mulțimii, le spune: „veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă!” (Matei 11, 28).

Aşadar, „vino după Mine!”, rostit de Iisus, înseamnă *urmează-mă, lasă tot,* așa cum au lăsat Iacov și Ioan mrejele în corabie, pe tatăl lor și au plecat după El. Deci, a-L urma pe Hristos înseamnă a-L urma cu capacitatea de jertfelnicie pe care El însuși o arată. Această chemare se adresează celor special aleși sau chemați de către El, respectiv preoții, monahii, chemați să slujească în templul Său, în trupul Său tainic. „Vino la Mine!” se adresează tuturor, mulţimii, după cum am văzut mai sus. Cei care vin *după El* au obligația să-L imite, să facă ce spune El, să împlinească în propria viața ce face El, cei care vin *la El* sunt chemați să-și găsească sensul, să-și găsească odihna, să-și găsească așezarea și rostul.

Am botezat la Ortodoxie un tânăr olandez, iar după săvârşirea tainei botezului, el m-a întrebat de ce preoții ortodocși poartă reverendă lungă și neagră. Probabil că în

mintea unora acesta este un semn care pune o barieră între obișnuit și special. Atunci am făcut legătura cu cele povestite acum câțiva ani de însuşi Înalpreasfințitul Teofan. Pe când făcea studiile în Paris, a fost abordat pe stradă de o trecătoare: „Vă rog frumos să nu mai umblați cu ținuta asta pe stradă, pentru că ne șocați!" El a răspuns: „Dar de ce, doamnă? Este ținuta mea". Iar ea a zis: „Pentru că dumneavoastră sunteți atât de diferit, încât îmi atrageți atenția și mă distrageți de la ceea ce gândesc și ceea ce fac eu".

Dar tocmai acesta este sensul, să distragi omul de la ceea ce face omul în mod obișnuit și să-i arăți că există și un alt mod de viețuire. Or, această ținută neagră, despre care mă întreba tânărul botezat de mine (culmea e că îl cheamă Petru, la fel ca şi pe cel care s-a dezis de trei ori de Iisus înainte de cântatul cocoşului) arată celorlaţi că preotul, purtând reverenda neagră, este cel care renunță, este primul care trebuie să plângă pentru păcatele lui și pentru cele ale poporului. Reverenda este numită „doliul bucuriei", o contradicție între termeni pentru rostirea de zi cu zi, dar plină de sens: doliul pentru că renunți la cele ale lumii, bucurie pentru de a te dedica unei slujbe speciale. Iată de ce preotul nu trebuie să fie un trist în calitatea lui de slujitor al Domnului, o regulă formulată cu umor şi de monahul Nicolae, cunoscut ca scriitor sub numele de Nicolae Steinhardt, pomenindu-l pe un mare muzician. Bătrânul Haydn e întrebat pentru ce muzica lui religioasă este veselă în loc de a fi ceremonioasă şi solemnă. Răspunsul a fost: „pentru că ori de câte ori mă

gândesc la Dumnezeu mă cuprinde veselia”! (*Jurnalul fericirii*, Rohia 2005, 170).

Trebuie să mărturisesc ceea ce mi s-a întâmplat recent, deşi, în mod obişnuit, n-aş fi făcut acest lucru. Într-o duminică nu eram în toate ale mele, eram puțin obosit și afectat de căldură. Prima credincioasă care a venit în biserică m-a întrebat: „Părinte, sunteți în regulă? Vă e bine?” A observat că nu zâmbeam, cum se cuvine când îi întâmpini pe cei care vin în casa Domnului. Întrebarea m-a alarmat şi mi-a adus în minte un adevăr uitat în acea dimineață: este extrem de important ca oricine este chemat după Hristos (preotul, monahul sau chiar cei care slujesc în Biserică în alt mod, ajutând la desfăşurarea slujbei) să simtă, să trăiască și să ofere celorlalți bucuria misiunii la care este chemat, uitând de sine.

Textele aduse împreună pentru a ne edifica asupra sfinţeniei, din Evanghelia după Matei, capitolul IV, capitolul V şi capitolul X sunt organizate pentru a oferi o perspectivă unitară. Este unul dintre puţinele pasaje evenghelice duminicale în care nu se ia un text în bloc din Sfânta Scriptură, ci se iau trei versete din capitolul IV, trei din capitolul V, două din capitolul X, încă două versete din capitolul X, dar mai din faţă, şi încă unul din capitolul X, mai din spate. În aceste texte, vedem că este vorba despre chemarea apostolilor.

Iniţial, a fost vorba numai în primul text în care sunt chemaţi Petru şi Ioan, Iacob şi Andrei. Însă, pentru că s-au adăugat sfinţii români, s-a adăugat şi următorul text în care se arată că Mântuitorul le spune ucenicilor:

„Iată Eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor; fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii. Feriţi-vă de oameni, căci vă vor da pe mâna sinedriştilor şi în sinagogile lor vă vor bate cu biciul (Matei 10, 16-17). Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri (Matei 10, 32-33). Şi veţi fi urâţi de toţi pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui" (Matei 10, 22).

Acest text a fost alcătuit pentru a arăta că trebuie să avem dorinţa, dar şi provocarea de a deveni sfinţi. Oamenii simpli ai mării, odată chemați, nu trebuie să se mai uite înapoi. Această chemare este una fermă și concret direcționată. În Biserică se admite și faptul că nu toată lumea este preot, ci există o preoție vocațională, aceea care se dă prin hirotonie unor oameni special pregătiți și aleși, și o preoție universală, adică a celor care mărturisesc în viața lor aceeași Evanghelie, dar nu au pregătirea necesară să interpreteze și să transmită învățăturile Sfintei Scripturi. Diferența este negată de unele facțiuni neoprotestante, care acreditează doar preoția universală, potrivit căreia toți sunt chemați să citească, să interpreteze și să predice cuvântul Evangheliei, nu prin prisma pregătirii de specialitate, ci a unei „vizitări" a Duhului, care îi face pe toți să vorbească, uneori chiar și în limbi „străine", necunoscute decât de ei.

A deveni sfânt nu este un lucru comod, aşa cum vrei să devii inginer, doctor sau preot. Cu puţină muncă şi ajutor, ajungi. În privinţa sfinţeniei, Hristos îi avertizează de la început pe ucenici că este un urcuş extrem de dificil, în care vor întâlni opoziţia constantă a semenilor, fie că sunt ignoranți, fie ideologi, fie mai-marii acestei lumi. Nu trebuie să ne mire faptul că astăzi sunt mai puţini cei care doresc lucrul acesta. Întrebare legitimă pentru fiecare păstor ar fi: „Mai este astăzi omul preocupat de sfinţenie?" Privind în jur, observăm tot mai multă avariţie, dezbinare, luptă pentru putere, destrăbălare, corupţie, defăimare, crimă, trafic de persoane, minciună, beţie și o gamă largă de adicții. Într-o societate caracterizată de astfel de „valori", este firesc să ne întrebăm dacă mai este cineva dornic de sfinţenie. Răspunsul pe care suntem tentaţi să-l dăm, este negativ. Și totuși, îndrăznesc să spun că este fals. Personal, cred că sunt foarte mulţi oameni care îşi doresc sfinţenia şi sunt foarte mulţi care vor fi sfinţi, tocmai pentru faptul că sunt prinşi în caruselul păcatelor, că sunt martorii acestori vremuri, că doresc să iasă din el, țintesc mai sus duhovnicește, dar nu pot face atât de multe pe cât doresc, pentru că mediul în care viețuiesc este extrem de ostil lucrării duhovnicești.

Numai așa putem înțelege afirmaţia tranşantă a lui Petre Ţuţea: „Măsura superlativului uman nu este geniu, ci este sfântul". El făcea diferența dintre Kant și mătușa care îngenunchea pe lespedea de piatră, spunând că aceasta din urmă este superlativul uman. Ceea ce a gândit Kant a fost bine, dar a fost pentru o vreme, nu este destinat

veşniciei (o dovadă fiind sfada dintre filosofi), pe când o rugăciune este mult mai mult decât o întreagă filosofie.

Sfântul nu aparţine unei categorii aparte, având anumite veleități, aspiraţii afirmate public, beneficiind de anumite favoruri pentru ca să ajungă la starea de sfințenie. El este un om independent prin excelență, adică este omul care este liber de orice constrângere materială și psihologică, omul care nu atârnă de nimeni, deci liber să se roage când vrea, și care poartă pe Dumnezeu și Îl tranmite în bucuria inimii. Este omul care nu se leagă de lucrurile de aici, convins fiind de dimensiunea spirituală, duhovnicească a lumii materiale.

Mai mult, sfântul nu este condiționat de poziția socială. Sfințenia nu este condiționată de poziția socială, dar căutarea ei induce modificări în comportamentul social al persoanei. De exemplu, un tânăr care se duce în mănăstire și se face monah, se duce ca un om obișnuit, dar condiția lui socială de monah îl determină să fie mult mai exigent și mai aspru cu sine, astfel încât el să-și lucreze mai eficient mântuirea, ceea ce este valabil şi pentru preot. Acesta este preot tot timpul, în ciuda celor care spun că preotul este preot în biserică, iar în rest este și el om. Natural, poate avea și el derapajele și căderile lui. Dacă ați citit *De la noi la Cladova*, nuvela părintelui Gala Galaction, veți vedea acolo frământarea unui preot în fața păcatului și strădania ca misiunea lui să fie împlinită chiar atunci când mintea lui este frământată de păcat.

Se spune că sfântul este ca omul care-și lucrează grădina, adică orice om. Prin modul în care își face

lucrarea, fiecare poate deveni sfânt. Am spus de multe ori că fiecare om își poate face slujba pe care o face ca pe o Liturghie. Devine slujitor, „preot”, în spațiul lui. Prin urmare, cred că este o şansă extraordinară pentru noi, nu numai să ne închinăm la sfinţii trecuţi ai neamului, ci şi că noi suntem sfinţii neamului şi dacă ne destabilizează ceea ce face omul, înseamnă că nu avem suficientă încredere în Dumnezeu, dacă ne deturnează, în credinţa noastră, corupția pe care o vedem în jur, lipsa de omenie şi toate celelalte, e semn că avem o problemă cu credinţa, că această credință este pusă la încercare tocmai pentru că este un moment de încercare. Albert Einstein, vestitul matematician și om de știință, afirma că omul este cel mai productiv în momentul în care duce lipsuri, când ceea ce îşi doreşte nu reuşeşte să dobândească, pentru că abia atunci se pune la treabă şi gândeşte mai mult. Cred că, în momentele în care societatea este mai decăzută moral, există şansa să fie cei mai mulţi sfinţi. Gândiți-vă că, în Imperiul roman, înainte de apariţia creştinismului păcatele și orgiile publice ajunseseră un mod de a fi al romanilor înstăriți, începând de la împărat și până la vestalele de la templu. Creștinismul venea cu mesajul opus, al sfințeniei și responsabilității morale, ceea ce a făcut ca primii creştini să fie peresecutați, încât mare parte dintre sfinţi îi avem de atunci. Şi acest lucru, nu numai pentru că erau martirizați, ci pentru că îşi asumau statutul de creștin, deşi ştiau că riscă foarte mult. Din perioada iconoclastă, de luptă împotriva icoanelor, din secolele al VI-lea şi al VII-lea, Biserica a canonizat foarte mulţi sfinţi.

Acum ne pregătim să canonizăm sfinţi din perioada cea mai represivă pentru Biserică, şi anume, comunismul, care a dat „sfinții închisorilor”.

Nu mai avem un regim opresiv, dar anti-creştinismul, anti-credinţa, anti-clericalismul sunt infiltrate insidios în societate şi otrava este servită în linguriţa de miere. Nu este ușor, dar pe cât de provocatoare sunt vremurile, pe atât de eficiente pot deveni în rodiri duhovnicești. În urmă cu trei săptămâni mă deplasam cu mașina spre granița de nord-vest a țării, pentru un program didactic, şi am fost încântat să văd o multitudine de biserici frumoase, în fiecare sat. De aici şi până la Maramureş, aproape că nu este localitate în care să nu vezi o biserică strălucind, construită de la fundație sau refăcută. Aceasta arată că sunt oameni cărora le pasă de mântuirea lor. Aceşti oameni sunt potenţialii sfinţi. Nu aş vrea să vă flatez, dar toţi cei care vă aflaţi în biserică, aveţi această preocupare, sunteți pe calea de a deveni sfinți. Nu ştiu câţi veţi dobândi cununa, însă nădăjduim ca toţi care sunt aici şi toţi pe care i-ați pomenit astăzi în pomelnicele dumneavoastră să izbândească. Dumnezeu răspunde la rugăciunea noastră pentru noi, dar mai cu seamă la rugăciunea noastră pentru ceilalți, întrucât are un bogat conținut de dragoste, grijă, generozitate și filantropie dezinteresată.

Am putea să ne interogăm și „Ce tip de sfinţi iubesc românii cel mai mult?” Am întrebat niște adolescenți și răspunsul doresc să-l împărtăşesc cu dumneavoastră: sfinţii martiri sau mucenici şi sfinţii cuvioşi. Oare de ce?

Martirii şi cuvioşii sunt cei care îndură până la jertfa supremă, sunt cei în care românul se regăseşte prin suferinţă, reziliență şi prin identitate creştină, în întreaga lui istorie. Românii au răbdat şi au suferit mult, iar un sfânt care a răbdat şi a suferit le devine foarte drag, alături de sfinii cunoscuţi, mari mucenici cum ar fi Sfântul Gheoghe și Sfântul Dimitrie. Un sfânt deosebit care este de cinstit în Biserica noastră este, de exemplu, Sfântul mucenic sau martir Constantin Brâncoveanu, cu fiii săi și sfetnicul credincios.

Românul nu are vreo predilecţie spre mărimuri și măriri, spre voievozi, spre împăraţi, spre arhierei, ci spre mucenici. Deci, Constantin Brâncoveanu, deşi a fost voievod, nu este cinstit ca sfânt pentru că a fost voievod şi a făcut lucruri frumoase şi zidiri, ci pentru că a sfârşit muceniceşte. Acest lucru îl ridică deasupra tuturor celorlalţi. Este canonizat şi Ștefan cel Mare sau Neagoe Basarab, dar cultul lor nu este atât de răspândit.

Pe lângă martiri, sunt cinstiți cuvioșii. Cuviosul este un alt fel de „erou", este cel care schimbă ideea de martiriu sau de mucenicie. Nu-şi dă viaţa, dar îşi oferă viaţa lui Dumnezeu, lasă totul în urmă, își ia crucea şi se îndreaptă către Dumnezeu în singurătate, luând cu sine lumea în rugăciune. Deci, ne identificăm cu sfinții cuvioşi prin faptul că excelează în răbdare, în asceză şi în rezilienţă sau în îndelungă-răbdare.

Nu putem trece cu uşurinţă asupra sfinţilor strategi, apărători ai credinței și neamului, ilustrat de domnul Ţării Moldovei, Ştefan cel Mare. Remarcam că românii au

reticenţe faţă de mărimi, de conducători, fapt explicabil după experienţa a zeci de ani de „cult al personalităţii”, de idolatrizare a „Conducătorului” în regimurile totalitare, fie că au fost fasciste, fie comuniste. Avem oare dreptul să proiectăm această reţinere asupra marelui voievod? El, care a ctitorit minunatul lăcaş în care slujim, aflat în perimetrul fostei curţi domneşti, purtând, din 1994, şi hramul Sfântului Ștefan cel Mare. Cu toate acestea, prăznuirea pe 2 iulie în fiecare an nu s-a încetățenit şi nu a fost receptată de credincioși, încercările noastre repetate nefiind susceptibile de rezultate. Printre cauze se poate număra, cred, şi faptul că nu toată lumea are încredere în sfințenia domnitorului pornind de la o anume reputaţie morală.

Ar fi cazul, totuşi, să ne amintim spusele Domnului Iisus Hristos: „N-am venit să chem pe cei drepţi la pocăință, ci pe cei păcătoși” (Luca 5, 32). Poate că, reflectând asupra lor, cei care contestă sfințenia voievodului ar fi mai cumpăniţi şi spun aceasta întrucât fiecare este păcătos în felul său. Hristos nu a venit pentru niște „drepți”. Pe cei legaţi doar de Vechiul Testament, fariseii și cărturarii, Hristos îi expune public pentru obtuzitatea gândirii și atașamentul față de litera legii, exemplul cel mai grăitor fiind cel cu femeia prinsă în adulter pe care voiau să o ucidă cu pietre, „cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei” (Ioan 8, 7). Ar fi mai indicat să apreciem o serie de calităţi, dintre care am reţinut trei: apărător al patriei, apărător al

credinței, ctitor de lăcașuri sfinte, la care se adaugă două virtuți atribuite lui de popor, respectiv bun și sfânt.

Era temperamental, dar poporul a creat o imagine idilică, până la Mihail Sadoveanu, care avea să evidențieze rolul istoric pe care l-a jucat în epocă pentru salvarea Europei creștine. Deasupra imaginii frivole, create prin glumele și basmele populare, se înalţă cea a sfințeniei pe care credincioșii profunzi i-au atribut-o, până dincolo de graniţele actuale, la cetățile pe care le-a zidit la Nistru, Bucovina de nord și Transilvania.

A fost un om credincios, nimeni nu are temei să-i conteste această calitate. Povestirile lui Sadoveanu, mergând pe firul tradiției populare, ne arată că el mergea cu regularitate la un duhovnic, Daniil Sihastrul. Se ducea adeseori acolo, mai ales atunci când avea de luat hotărâri grele pentru țară, asumându-şi condiția de domn al ţării într-o dispoziție de jertfă.

În ciuda statutului său de voievod, era postitor și smerit. Postitor în relația lui cu Dumnezeu. Se cuvine a se pomeni faptul că, după ce oastea lui a câștigat bătălia de la Podul Înalt, în loc să dispună trei zile de banchete cu băutură și veselie, el a dispus: „Poruncim poporului, ca împreună cu conducătorul să postim trei zile". Înțelegea că acea victorie nu era una obişnuită, că izbânda nu putea veni decât cu ajutor de la Dumnezeu. În mod firesc, modul în care îi mulțumești lui Dumnezeu nu este printr-o mare petrecere *populară*, ci prin post și prin rugăciune.

Se mai aminteşte, în tradiţie, că el cunoștea foarte bine calendarul bisericesc. Sfântul Ștefan cel Mare

urmărea sărbătorile cu deosebită aplecare astfel încât, când zidea o biserică, ctitorea o mănăstire, știa exact cărui eveniment s-o închine. Toate zidirile sfinte pe care le-a făcut sunt dedicate unor sfinți dragi sufletului lui, dar și unor evenimente care i-au marcat viața ori domnia. Așa este biserica mănăstirii de la Războieni care are hramul „Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul" întrucât credea că în acel loc ar fi fost decapitat tatăl său. Însăși tradiția de a face biserici după fiecare bătălie era pentru grija sufletelor celor morți în luptă, fie că erau moldoveni, fie că erau otomani, fără a-i opune, întrucât spunea: „Pentru sufletele tuturor celor care au căzut".

Toate acestea întăresc ideea că Sfântul Ștefan cel Mare a fost omul care a apărat cu prețul vieții lui creștinătatea, valorile credinței ortodoxe, ceea ce trebuie reamintit când vedem ce se petrece în zilele noastre, când aceste repere sunt anulate, ignorate, criticate, încât se poate vorbi de descreştinare. Venind dintr-o delegație acum câţiva ani, am întâlnit pe autobuz niște oameni care veneau din Suedia. Ei mi-au spus că localnicii îi puneau la treabă duminica, o muncă grea, adică necalificată. Mi-au relatat că unul dintre ei le-a spus managerilor că în România nu lucrăm duminica. Aceia i-au întrebat „dar de ce nu lucraţi?" Pentru că în România e sărbătoare. Înțelegând lucrul acesta, şefii de echipă i-au luat deoparte pe români şi au hotărât că aceştia *să fie liberi în ziua de duminică, pentru că respectă religia.* E o mărturie simplă, facută de oameni fără carte, care săpau la șanțuri, dar au

mărturisit public „pentru mine, credința înseamnă ceva”, și au fost respectaţi.

Câţi oameni asemenea lor aflăm în populaţia europeană? Poate trei, poate patru la sută mai cred, mai au de-a face cu credința, și mai puțini chiar cu Biserica. Nu cred că exagerez. Aflându-mă într-o altă țară scandinavă, Norvegia, într-un spaţiu de cult de o calitate extraordinară, de aproximativ patru sute de locuri, am constatat că, în ziua de duminică, erau prezenţi doar patru oameni de vârsta a treia sau o biserică în care se oferea sprijin oamenilor străzii pe timpul săptămânii, iar Duminica era închisă pentru că pastorul avea zi liberă.

Aşadar, Sfântul Ștefan cel Mare s-a opus descreștinării, păgânizării, care astăzi are chipul secularizării şi al „credinţelor alternative”: Meditația Transcendentală, religiile exotice extrem-orientale, denominațiunile neoprotestante harismatice, iar, mai nou, credința în tehnologie și știință care pot face din om o ființă transumană. Mai nou, devine vizibil un alt curent, atracţia pentru islamism, cu precădere în Franța și în Anglia, unde ritmul de convertiri este accelerat. Și nu este vorba de cei provenind din imigraţie, ci de localnici născuți, crescuți acolo, din familii fără legătură cu mixitatea de rasă sau etnie, cu nume englezești sau franțuzești, care acceptă Islamul întrucât sunt îndemnaţi: *Să credeți!* Nu li se spune de ce, ci doar să creadă și să făptuiască ceea ce li se cere.

Ștefan cel Mare s-a gândit la cei de după el: după ce construia o biserică, făcând-o pentru cei căzuți în luptă, gândul lui mergea departe. Dramaturgul Barbu

Ştefănescu-Delavrancea a rezumat prin vorbele personajului său crezul domnitorului: „Moldova nu este a mea, nu este a voastră, ci este a urmașilor, și a urmașilor urmașilor voștri, în veacul vecilor”, așa cum spune și scriitorul.

Unii exegeți evidenţiază faptul că Ștefan cel Mare devenise deja cunoscut și pentru credința și viața sa austeră din punct de vedere creștin, aducând un argument iconografic. El a început biserica mănăstirii de la Dobrovăț, unde tabloul votiv (cel al ctitorului) nu se află în spate, conform tradiţiei, ci în naos, aproape de altar, printre sfinți. Întrucât pictura nu a fost realizată în timpul lui, înseamnă că, la foarte scurt timp după trecerea lui la cele veşnice, pictorii lăcaşului de cult au considerat că a fost un om ales, că a făcut atât de multe pentru credință și pentru țară încât nu se cuvine să fie aşezat în locul din spate, ci merită să se afle cât mai aproape de altar. Am putea spune că era un fel de înainte-vedere a sfințeniei sau a canonizării lui. A fost zugrăvit aproape de sfinții cunoscuți, e adevărat, fără aureolă, pentru că încă nu fusese canonizat. Renumele său era dat de cele treizeci şi şase de bătălii, de zidirea a peste patruzeci de biserici, chiar dacă unii istorici susţin că aceasta este o legendă, numărul ctitoriilor fiind doar ceva mai mare de douăzeci. Indiferent de număr, ceea ce contează este atitudinea pe care a avut-o din puncte de vedere duhovnicesc în această lucrare de zidire de cetăți, de mănăstiri și de biserici, ca dovadă a dărniciei în cele sfinte.

Sfinţenia lui are ca temei și iubirea de ţară. În descrierea cronicarului se spune că era „mânios şi de

grabă vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospeţe omorâia fără judeţu”.

Cei care contestă sfinţenia domnitorului se opresc aici. În continuarea textului apar calităţile de conducător: „Amintrelea era un om întreg la fire, neleneşu şi lucrul său îl ştia a-l acoperi şi unde nu-l gândeai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meşter, unde era nevoie însuşi se vâra, ca văzându-l, ai săi să nu se îndepărteze şi pentru aceea, raru războì de nu biruia. Şi unde-l biruia alţii, nu pierdea nădejdea, că ştiindu-se căzut jos, se ridica deasupra biruitorilor”.

Se spune că Sfântul Ștefan cel Mare nu era iute la mânie doar pentru ca așa voia el sau pentru că era luat de val, ci pentru că nu putea suporta trădarea. Din păcate, imaginea domnitorului este afectată aici de faptul că, printre rudele cronicarului, s-ar fi aflat şi un potrivnic al lui Ștefan cel Mare. Pe de altă parte, în virtutea apartenenţei sale, considera că puterea revine boierimii, a cărei statornicie nu era însă fără cusur: Grigore Ureche era fiul lui Nestor Ureche, boier refugiat în Polonia din cauza neînţelegerilor cu domnitorul vremii, Eremia Movilă, la un veac după sfârşitul domniei lui Ştefan.

Se știe că, în acele timpuri, trădarea era la ordinea zilei, iar pedeapsa necruțătoare. Acest spațiu creștin răsăritean era ținta hegemoniei Ungariei, dar şi a Poloniei, pe de o parte, puteri creştine de altă confesiune, dar şi expansiunii Imperiului Otoman sau al invaziilor hoardelor tătărăști. Închipuiți-vă cum trebuia să-şi apere țara Ștefan cel Mare în aceste condiții vitrege! Și acest lucru

îl face să nu se oprească numai la a apăra cu sabia, ci a proclama Evanghelia, sau a proclama învățătura creștină. El avea conștiința creștinătății sale, de aceea după lupta de la Podul Înalt, papa de la Roma l-a numit *atletul lui Hristos*, pentru că era singurul care a avut curaj să apere Europa de otomani.

Evident aici se pune o întrebare, pe care mi-o adresez mie însumi: am, oare, căderea să judec dacă Sfântul Ștefan a fost sfânt sau nu? Răspunsul se află în căutarea rădăcinilor patriotismului autentic. De ce maghiarii îl au Sfântul Ștefan, pe care-l cinstesc și i-au înălţat catedrale? De ce în Viena avem Catedrala Sfântul Ștefan? De ce Boris este venerat la ruși şi o mulţime de alte naţiuni au sfinţi din rândul conducătorilor, deşi, judecând după criteriile care-i sunt aplicate Sfântului Ştefan cel Mare pentru a fi respins, fiecare ar fi avut câte un păcat? La fel se întâmplă la greci, la sârbi, la bulgari, la georgieni. Înclin să cred ca ar trebui să regândim puțin relația dintre noi, românii, în calitate de creștini și de autentici patrioți mergând spre reperele istorice. Patriotismul nu se vede în vopsirea băncilor și a gardurilor în roșu, galben și albastru.

Cu privire la sfinţii cinstiţi în mod deosebit în spaţiul românesc şi la cei faţă de care există o anume reţinere (cum este Ștefan cel Mare), s-ar putea ca această discriminare să fie cauzată de faptul că în cultura românească nu s-a filosofat foarte mult despre credinţă. Am avut doar câteva cazuri: Blaga, ca filosof cu pregătire teologică, în mod sistematic, Cioran prin sfâşierea lui între a crede şi a respinge religia în mod violent. Poate şi Nae Ionescu, care

era profesor universitar şi stătea câte o oră în genunchi, se spune, la Biserică, pentru rugăciune. În condiţiile regimului comunist, îl putem pomeni pe Nicolae Steihardt care nu a abordat creştinismul în mod sistematic şi nici credinţa în formă teoretică, ci a trăit-o autentic, considerând-o marea fericire pe care a găsit-o. Ar mai fi Petre Ţuţea, deşi era filosof şi antropolog creştin, Ioan Alexandru, mare poet. Dacă ne gândim la părinţii din mănăstiri, cine sunt mai cinstiţi astăzi sau ce arhiereu este mai cunoscut astăzi decât părintele Ilie Cleopa, decât părintele Paisie Olaru, decât părintele Iustin Pârvu, decât părintele Arsenie Papacioc, şi câţi alţii? Rezultă că, în spaţiul cultural românesc, ne identificăm cu o anumită categorie de sfinţi, apropiaţi sufletului nostru, fără a căuta sprijin în cărţi, în texte teologice. În secolul al XVIII-lea, un pelerin pe aici (*Condica lui Gheorgachi*, Iaşi, 1762) făcea următoarea remarcă: „*Preoţii prin Iaşi nu sunt aşa de educaţi,* unii abia dacă ştiu să citească şi să scrie, dar au o credinţă foarte puternică. *Iar femeile, deşi* nu ştiu nici Crezul pe dinafară, *excelează în* posturi aspre, în îngenunchieri şi în rugăciuni îndelungi" (sublinierile îmi aparţin).

Unii dintre cititori, mai orgolioşi, au considerat afirmaţia ca fiind peiorativă, dispreţuitoare. Alţii au interpretat pripit, precum Andra Şerbănescu, conferenţiar la facultatea de Litere din Bucureşti, în cartea *Cum gândesc şi cum vorbesc ceilalţi. Prin labirintul culturilor*. Autoarea foloseşte acest pasaj pentru a ajunge la concluzia că la noi, în biserică şi în credinţă, nu se găsesc oameni prea deştepţi şi asta se datorează faptului că românii nu au un nivel înalt

de gândire şi de filosofie, şi că ei se reduc doar la o credinţă oarecum ritualică. Făcând astfel de extrapolări, domnia sa interpretează după criteriile laice din secolul nostru constatarea făcută de un autor acum patru secole şi uită distanța pe care Hristos o punea între Credinţă şi cărturari.

Scrisoarea a doua – *Grijile vieţii şi calea mântuirii*

„Evanghelia despre grijile vieţii” este titlul primit, de-a lungul vremii, de capitolul al șaselea din Evanghelia după Matei. Pentru a-l înţelege mai bine, se cuvine a-l citi în paralel cu textul care-i face ecou (Luca, capitolul 12), din care desprindem fundamentele învăţăturii lui Hristos. În relatarea lui Matei crâmpeiul despre grijile de zi cu zi vine după Rugăciunea domnească, *Tatăl nostru*, şi după sfaturile pentru post, în zece versete (25-34), pregătind sfârşitul predicii de pe munte. Cea făcută de Luca (12, 22-32) vine după pilda privind lăcomia: „Aşa se întâmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi, şi nu se îmbogăţeşte în Dumnezeu” (12, 21).

Cele două istorisiri diferă şi prin „punerea în scenă” – pentru a ne exprima în jargonul spectacolului. Matei 5, 1-2: „Văzând mulţimile, Iisus s-a suit în munte şi, aşezându-Se, ucenicii lui au venit la El; și deschizându-Şi gura, îi învăţa zicând...”, apoi Luca 12, 1: „Şi în acelaşi timp, adunându-se mulţime de mii şi mii de oameni, încât se călcau unii pe alţii, Iisus a început să vorbească întâi către ucenicii Săi: Feriţi-vă de aluatul feriseilor, care este făţărnicia”.

Dacă mulţimea este prezentă în ambele cazuri, dimensiunea masei este evidenţiată în cea de-a doua relatare. Mai mult, dându-le sfaturi ucenicilor, este evident că publicul primeşte şi el învăţătura. Mai mult, cineva din mulţime îi cere lui Iisus să intervină într-un litigiu de moştenire, moment în care El arată că misiunea lui nu este aceasta: „Omule, cine M-a pus pe Mine

judecător sau împărţitor peste voi?" (Luca 12, 13-14). Dimensiunea dramatică este pusă în lumină de dinamica rostirii: către ucenici, către mulţime, către cel care-i solicită să intervină într-o ceartă de familie, astfel încât, recitindu-l atât pe Matei, cât şi pe Luca, mintea noastră discerne mai bine învăţătura Lui.

O primă lectură, având ca temei comoditatea, duce la concluzia că Mântuitorul Iisus Hristos transmite mesajul punând întrebări retorice, răspunsul fiind dat „mură-n gură": *De ce trebuie să ne îngrijorăm de ceea ce vom mânca, de ceea ce vom bea, cu ce ne vom îmbrăca, atâta vreme cât Dumnezeu știe de ceea ce avem nevoie?* Astfel înţeleasă rostirea Lui, am crede că Dumnezeu ne îndeamnă oarecum să fim indolenți, să nu purtăm grijă de nimic, cultivând lenea ca virtute. Mesajul ar duce la concluzia că Biblia descurajează munca, spre deosebire de regimurile atee care afişează „cultul muncii".

Lectura leneşă este însă eronată, fapt dovedit de sfârșitul textului în care se spune: „Toate acestea vi se vor adăuga" (Matei 6, 33), adică preocuparea pentru îmbrăcăminte, hrană și toate celelalte nu este înlăturată, doar că nu trebuie să fie așezate pe primul loc.

El zice aşadar: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33). A schimba prioritățile, a căuta mai întâi răspunsurile la grijile și îngrijorările acestei lumi, nu mai lasă timp de Împărăția Cerurilor, ceea ce este esențial în viețuirea creștină.

Fiecare a trăit propria experiență: când ne îngrijim doar de lucrurile utile și urgente, ele ne captează, ne sufocă, ne copleșesc și nu mai vedem dincolo de ele. Când omul care privește natura, mediul în care a fost așezat, prin lentila lui Dumnezeu, atunci vede și cam cum trebuie să se raporteze la ele.

Acest text poate fi citit și în cheie ecologică, dacă vreți, sau al relației omului cu natura și Dumnezeu. Mântuitorul face un apel mulțimilor, cărora le aduce aminte de locul şi rolul fiinţei umane în raport cu Creatorul şi ansamblul Creației (Facerea 1, 28-30).

Cred că am putea citi şi din această perspectivă dacă avem în vedere ce se întâmplă într-o lume în care se proclamă neîncetat că omul este o ființă rațională, ceea ce ar arăta superioritatea lui față de celelalte vieţuitoare. Cu toate acestea, omul face în mod eficient două lucruri. În primul rând, deși este conștient, în declaraţii, la nivel global, că habitatul sau ecosistemul sau planeta aceasta verde i-a fost dată ca el să-și lucreze mântuirea, el o distruge la nivel local, în practica de zi cu zi, fiecare acolo unde i-a fost dat să trăiască, ceea ce nu este în defavoarea lui Dumnezeu: lăcomia face ca singura ființă rațională se fie, în toată Creaţia, singura ființă care-și distruge casa conștient, constant, progresiv, ceea ce arată că raționalitatea tehnologică, economică (mereu mai mult) devine irațiоnalitate din perspectiva fiinţării în timp. În al doilea rând, omul, aşezat de Dumnezeu L-a așezat în mijlocul creației, primind porunca: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul”, ceea ce presupune

„păstrați-o cum ați primit-o și înfumusețați-o”, nu o gestionează, ci o abuzează, lucrând conștient la propria-i extincție, prin distrugerea habitatului.

În fiecare zi dispar specii de animale sau plante din cauza intervenției omului asupra ecosistemului, motivat de lăcomie. Este vorba de faptul că omul programează ca specia din care face parte să nu mai dăinuiască multă vreme ca urmare a „politicilor corecte” promovate în media şi în cultura *mainstream* şi de politicieni, în căutare de voturi pentru dominație și putere. Este vorba de acele politici cae țintesc distrugerea, epuizarea mediului natural în care se nasc, se cresc și se educă copiii, adică porunca „înmulțirii”.

Frecvent, apar întrebări privitor la situația omenirii peste cincizeci de ani, atâta vreme cât deja acum, generația și civilizația zisă modernă și post-modernă a ajuns la un punct de ruptură (histus), adică la momentul când populația activă aproape că nu mai acoperă necesitățile populației care se retrage. Se susţine public, fără menajamente, că lumea se înmulțește nepermis de mult și, din cauza aceasta, va apărea o criză alimentară globală, temei pentru care populația Terrei să fie controlată demografic.

Putem vorbi cel mult de lăcomie globală, având la vârf o grupare minusculă care dirijează aceste politici şi le promovează în mass-media, în cultura de masă (devenite şi ele industrii prin care se modelează aspiraţiile şi ideile oamenilor), ei posedând cea mai mare parte din resursele planetei. Potrivit statisticilor vehiculate de presa

economică, circa şase sutimi din populația globului stăpânește optzeci la sută din bogățiile ei. La un moment dat, reprezentantul unei mari firme de „băuturi răcoritoare”, răspândită la nivel planetar, spunea că apa nu este un bun al tuturor, deci nu este un subiect pentru drepturile omului. Am fost martorul unor prezentari ecologice internaționale unde reprezentanți ai unor comunități tradiționale indiene au mărturisit cum aceste corporații cumpără suprafețe imense, le împrejmuiesc cu gard de sârmă ghimpată, sapă puțuri de mare adâncime, cu a căror apă produc aceste băuturi răcoritoare pe care le vând la prețuiri mari populației locale sărace, determinând ca o femeie din comunitate să trebuiască să meargă 2 ore până la cel mai apropiat puț pentru apa zilnică. Cu alte cuvinte, cine poate să ia în proprietate apa o foloseşte cum vrea, hotărând cine moare de sete.

Această afirmație cinică, făcută de un înalt oficial al unei firme multi-naționale este gravă nu doar prin conţinutul ei, ea ne arată cât de mare poate fi lăcomia atunci când se raportează la bunuri, trecând peste dreptul la viață al unor oameni.

Tocmai anticipând pericolul unui astfel de stil de a gândi, Iisus a lansat mesajul cunoscut sub denumirea „Evanghelia despre grijile vieţii”: omul are nevoie de multe lucruri, dar ele nu trebuie să devină scopul vieții sale. Omul este făptura care ia foarte mult și dă foarte puțin. Se constată acum că omenirea consumă mult mai mult decât poate pământul să regenereze. Omul primește mai mult și împarte mai puțin. Deci, Dumnezeu dă mai

mult, îngăduie mai mult, încât nu se mai poate vorbi de sărăcie în sensul strict al cuvântului, adică a muri de foame. Cel puțin, în România, nu avem măcar echivalent pentru cuvântul englezesc „starvation”, care a fost tradus printr-o sintagmă explicativă: „a muri de foame”, pentru că nu există persoană care să fie atât de săracă încât să moară de foame, în sens propriu. Cu toate acestea, noi împărțim destul de puțin.

Grija sau *îngrijoararea* de care vorbește Mântuitorul Iisus Hristos acum două mii de ani, este oarecum o prefigurare a ceea ce se întâmplă acum. În fond, care este boala care ne macină pe noi astăzi? Dacă te duci la doctori și le spui ce te doare, simptome, stări, probleme coronariene, glicemie ridicată, de nutriție și dereglări de natură mentală și altele, prima explicație, inevitabilă și general valabil acceptată este „stresul, domnule, stresul”. Acesta ne omoară. De fapt, aceasta este boala: stresul sau îngrijorările. Prima recomandare este „nu vă mai stresați!” În paralel cu medicația și regimul alimentar, trebuie eliminat stresul și toate bolile intră în retenție. Cu toate acestea, noi trăim într-un stres constant.

Din experiența personală şi a celor apropiați, am spune că stresul este forma constantă de îngrijorare în care trăim, care ne macină zi de zi, începând adesea de la cele mai mărunte şi mai inutile lucruri. Suntem stresați dacă ieșim din casă, că ne gândim dacă la trecerea de pietoni, mașina care trece nu oprește, stresați de codul portocaliu de căldură, de cel galben de ploaie, de cel roșu de vânt, stresați de trafic, de starea de spirit a șefului, de lucrările

pe care nu le-am terminat sau vor veni la muncă. Suntem stresați până și de finala campionatului mondial de fotbal. Sunt oameni care trăiesc acest stres în asemenea măsură încât își neglijează familia, încât au probleme de sănătate auto-provocate, în fond, de lipsa unui orizont al grijilor fundamentale, și îngrijorarea că cei 22 de jucători care aleargă după o minge fac sau nu „spectacol”, fac „istorie” sau pierd lamentabil – după cum spun comentatorii.

Aşadar, există o multitudine de stresuri fără rost pe care le-am adăugat, pe care le concentrăm în viața noastră și constatăm că acestea ne epuizează.

Unii specialiști s-au gândit să cuantifice grijile acestea. Rezultatele publicate după niște analize temeinice sunt surprinzătoare. Patruzeci la sută dintre grijile pe care le avem sunt pentru lucrurile care nu vor avea loc niciodată, dar ni se pare, credem, ni se insuflă ideea că se vor petrece. Un procent de treizeci la sută revine grijilor pentru lucruri care au trecut și nu le mai putem schimba: am spus ceva, am făcut ceva și ce bine ar fi fost dacă nu am fi spus sau dacă nu am fi făcut, dacă am fi făcut, spus altfel altceva. Douăsprezece la sută adună grijile pentru imaginea noastră şi opinia celor din jurul nostru: ce spun unii despre noi, cum spun, ce au afirmat, ce se crede, ce nu se crede, ce am vrea să se creadă. Zece la sută reprezintă grijile pentru problemele proprii de sănătate, fie că sunt reale fie că sunt închipuite și, de fapt, de multe ori suntem doar în căutarea bolii: unora li se pare că sunt supraponderali, alții că au ceva și că nu au un diagnostic de la doctor deoarece nu au fost consultați cum trebuie din

incompetenţă sau dezinteres. În final, doar opt la sută ar fi grijile care se justifică, restul ne parazitează viaţa.

După toate acestea, cât de interesant sună spusele Mântuitorului: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Matei 6, 33). Îngrijorările cele mai răspândite sunt de fapt cele pe care ni le facem singuri, în contradicție profundă cu învăţătura Lui şi a tradiţiei înțelepţilor din Vechiul Testament. Să ne întoarcem la *Pildele lui Solomon* (capitolul al III-lea): „Pune-ți nădejdea în Domnul, din toată inima ta. Nu te bizui pe priceperea ta. Pe toate căile tale gândește la Dânsul, și El îți va netezi toate căile tale. Nu fi înțelept în ochii tăi sau nu te da deștept, așa s-ar traduce. Teme-te de Domnul și fugi de rău. Aceasta va fi dreptate pentru trupul tău și o înviorare pentru oasele tale” (Pildele lui Solomon 3, 5-8).

Înțeleptul aduce precizări pentru împlinirea vieţii și detașarea de griji inutile: „Cinstește pe Domnul din averea ta” (Pildele lui Solomon 3, 9), adică nu strânge numai pentru tine. A cinsti pe Domnul prin avere înseamnă a gestiona lucrurile în așa fel încât să aibă parte și alții, nu numai tu; „și din pârga tuturor roadelor tale” (Pildele lui Solomon 3, 9). Ce frumos era pe vremuri, când oamenii veneau la Biserică, în sate, probabil că mai există comunităţi care nu au uitat acele obiceiuri. Când apăreau primele roade, oamenii făceau un coșuleț cu pârga, îl duceau la Biserică și-l așezau acolo, iar preotul binecuvânta aceste roade la sfârșit de Liturghhie, apoi creştinul le lua și le împărțea la toți ceilalți. Care este

răsplata acelei purtări? „Jitnițele tale se vor umple de grâu, mustul tău va da afară din teascurile tale” (Pildele lui Solomon 3, 9), adică Dumnezeu recompensează fapta bună.

În continuare spune: „Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului și nu simți scârbă pentru mustrările Lui, căci Domnul ceartă pe cel pe care îl iubește” (Pildele lui Solomon 3, 11-12), adică în toate acestea să nu ne închipuim că este ceva rozaliu, ci că este vorba despre modul în care Dumnezeu ne și încearcă, și ca un părinte pedepsește pe feciorul care îi este drag. „Fericit este omul care a aflat înțelepiunea și bărbatul care dobândește pricepere” (Pildele lui Solomon 3, 13).

Mai suntem preocupați să dobândim înțelepciune și să ajungem la pricepere? Preocupările sunt multe, însă în alte direcții. Mă gândesc adesea la felul în care gestionăm relația dintre îngrijorările acestei lumi, stresul nostru și viața de credință şi la cum se poate vorbi despre acestea celor care vin în sfântul lăcaş să asculte Evanghelia. Şi asta întrucât cred că abordarea credinței în mod superficial, dacă nu mercantil (adică eu cred în Dumnezeu, iar El va face totul pentru mine, mă scuteşte de efort şi de griji) nu este ceea ce vrea să spună Hristos și nu este nici tipul de credință autentică.

Să reluăm firul textului pe care l-am început. Pentru a ne debarasa de aceste îngrijorări, se recomandă să avem încredere în Dumnezeu. Cum aceasta? Ne spune Mântuitorul: atâta timp cât El poartă de grijă de păsările cerului, de crinii câmpului și de toate făpturile, care pentru

noi nu au valoare (nici măcar nu știm câte păsări sunt, cât trăiesc, foarte rar dacă ne gândim o secundă pe an, când sunt -40 de grade, cum trăiesc acele vrăbiuțe), va purta de grijă de „făptura mâinilor Sale”, omul. Deci, noi nici nu conștientizăm existenţa lor, dar Dumnezeu are grijă de ele, astfel încât nu dispar dacă nu le distrugem mediul. Dacă Dumnezeu ne-a dat viața, nu este logic că se va îngriji și de detaliile acesteia? Dacă Dumnezeu poartă de grijă de un fir de iarbă și de un animal necuvântător, nu va avea grijă și de om?

Numai că omul fie crede că este părăsit de Dumnezeu și îl abandonează, fie că este suficient de puternic să stăpânească universul și îl neagă sau îl ignoră pe Dumnezeu.

Suntem conştienţi că omul este „cununa” Creației, Dumnezeu l-a făcut pentru a o guverna, conduce și desăvârşi, când l-a chemat să fie chipul Lui. Când Hristos întreabă „Oare nu este viața voastră mai mult decât mâncare și trupul vostru mai mult decât îmbrăcăminte?” (Matei 6, 25), El arată cât de înguști suntem la minte dacă putem crede că viața se reduce la ceea ce mâncăm. Doctorii spun astăzi, după decenii de experienţă şi statistici de pretutindeni, că mor mai mulți oameni din cauza a ceea ce mănâncă și a cât ingurgitează decât din alte cauze. Deci, modul cum ne alimentăm determină modul cum ne pregătim moartea și timpul când vom sfârși, nu viața. Este adevărat că zilele omului sunt în mâna lui Dumnezeu, dar omul poate să modifice planul Lui prin ceea ce face, pentru că este liber.

Când ne aduce aminte că trupul înseamnă mai mult decât îmbrăcămintea, nu trebuie să vedem în el doar carcasa, ci ceea ce Sfântul Apostol Pavel definea ca fiind „templu al Duhului Sfânt” (I Corinteni 3, 16). Tocmai de aceea Sfântul Apostol Pavel este necruţător cu acele păcate ale firii pe care unii foarte vocali astăzi, organizaţi politic, vor să le legitimeze (desfrânare, incest, homosexualitate, transgenderism). Într-adevăr, să nu uităm că dacă trupul este făcut de Dumnezeu, templu al Duhului Sfânt, hainele sunt făcute de om și nu-l fac mai important, cum se spune în înțelepciunea populară. Uneori credem că, dacă arătăm bine la exterior, suntem oameni vrednici de cinstire. Hristos spune că nu este așa. Trupul este mult mai mult decât ceea ce vedem şi decât aparenţa pe care i-o dăm.

De aici se desprinde o primă recomandare a Părinților: să avem încredere în Dumnezeu și să muncim ca pentru Dumnezeu sau cum spune românul, ca pentru mântuire, dar nu numai pentru noi, în mod egoist.

În al doilea rând, ni se spune că grija pentru viitor sau îngrijorarea pentru viitor poate să diminueze eforturile la ceea ce facem astăzi. Nu mai vedem și nu ne mai concentrăm pe ceea ce vrem să facem astăzi, gândind la ceea ce va fi. Îmi amintesc de o tânără de optsprezece ani, cu un copil nedorit, rămăsese însărcinată, practicând prostituția, și am încercat să o ajutăm, i-am propus să o ducem într-un centru maternal unde i se dădeau toate cele de trebuință, timp de nouă luni, până când familia o va accepta, deoarece intrase în conflict cu părinţii tocmai din cauza sarcinii. A refuzat, și-a abandonat copilul, familia

părinților ei, alcoolici, s-a destrămat și nu s-a ales nimic de ea și de cei 6 frați care au devenit delicvenți. Dacă nu facem astăzi ce trebuie, nu putem aștepta ceva bun de la viitor.

Al treilea sfat, pe care ni-l dau Părinții, este că trebuie să vedem că grijile pot să facă mai mult rău decât bine. Adeseori ne amăgim cu gândul că dacă sunt foarte grijuliu, rezolv mai multe lucruri și ne facem mai mult bine. Eroare: grijile doar pentru ceea ce este aici și acum ne pot face și rău. Aici cred că se potriveşte o istorisire în care e vorba de griji şi îngrijorări, un joc de cuvinte posibil în limba noastră. *Se spune că un om mergea undeva, iar pe cale s-a întâlnit cu Moartea și a întrebat-o:* Unde te duci? *Iar moartea i-a zis:* Mă duc în orașul de alături pentru că astăzi trebuie să iau o mie de vieți. *Omul i-a zis:* O mie de vieți, astăzi? Da*! Și atunci el a fugit înainte în oraș, zicând:* Vedeți că va veni moartea să ia o mie de vieți. *Seara s-a întâlnit din nou cu aceasta, plecat din oraș, și omul zice:* M-ai mințit, mi-ai spus că vrei să iei o mie se vieți, au murit șapte mii de oameni astăzi! De ce ai făcut aceasta? *Și ea a zis:* N-am mințit! Eu am luat doar o mie, ceilalți au murit de grijă, s-au îngrijorat pentru că fuseseră anunțați că voi veni.

Morala este că îngrijorarea poate să ne facă foarte mult rău, iar cei care o răspândesc, spunând (sau crezând sincer) că fac binele semenilor aduc nenorocirea.

A patra învăţătură, Dumnezeu nu-l neglijează pe om, dar nici nu-i dă cu de-a sila: „Dumnezeu îți dă, dar nu-ți pune în traistă!" Conform datelor statistice, dacă avem ceva în frigider și avem ce „consuma", nu trăim cu spaima că ne ducem acasă și totu-i gol, înseamnă că suntem

printre cei şaptezeci şi cinci la sută din populația lumii care este favorizată. Gândiți-vă că douăzeci şi cinci la sută dintre locuitorii planetei au această lipsă, în timp ce o parte dintre favorizaţi risipesc. Dacă ai un cont în bancă și niște bani în portofel, ești printre cei bogați, dacă te trezești mai sănătos dimineața, deși aseară te simțeai cam rău, ar trebui să-i dai mulțumire lui Dumnezeu că ești printre cei care se trezesc, căci sunt și cei care poate nu se mai trezesc. Dacă poți merge la Biserică, dacă sunteți astăzi în Biserică, puteți să vă faceți rugăciunea acasă, puteți să aprindeți candela, sunteți printre cei șase miliarde de oameni fericiți care pot să facă lucrul acesta. Gândiți-vă că în lume, aproape trei miliarde de oameni n-au voie să meargă la Biserică, nu că nu ar vrea. Noi avem voie și nu vrem. Iar faptul că am trăit de atâta timp fără război în preajmă, că suntem liberi, arată că suntem mai favorizați decât cinci sute de milioane de oameni: este cifra aproximativă a celor afectați în momentul de față de persecuții, închisoare, războaie și condiții foarte grele de viață.

Grijile sau îngrijorările sunt semnul slăbirii noastre în credință. Hristos nu ne îndeamnă spre lene, spre letargie, ci ne îndeamnă să privim realist ceea ce se petrece în jurul nostru, spre a aborda realist relația noastră cu Dumnezeu. Nu emoțional, nu doar să ne impresionăm sau pentru a face impresie. În textul scris de Sfântul Evanghelist Luca, de pildă, aflăm acest îndemn șocant: „Vinde-ți averile voastre, dați milostenie, faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmpuținată în ceruri unde nici un hoț sau fur nu se apropie și nici molia nu le strică.

Căci unde este comoara voastră, acolo este inima voastră" (Luca 12, 33-34).

Se vede că am putea face mult mai mult, dincolo de îngrijorările noastre. În Hristos este realist, nu pretinde atât de mult ci doar „căutați Împărăția Cerurilor și dreptatea Lui și celelalte se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33).

În încheiere, aş spune că grijile ne deturnează de la ceea ce putem face pentru Dumnezeu. În general, facem ceva din două impulsuri: dacă putem și dacă vrem. Cu alte cuvinte, a putea presupune capacitatea de a face ceva pentru Dumnezeu, a vrea înseamnă perseverența de a face ceva pentru Dumnezeu. Sunt unii care pot să facă ceva pentru ei și pentru Dumnezeu vor. Dovada este că în biserici noi avem doar vreo cinci la sută din populația țării, unul din douăzeci. Pot veni toți, dar nu vor. Aceasta arată cam care este raportarea noastră la Împărăția lui Dumnezeu. Oricine poate să se roage, indiferent care ar fi problemele vieții. Dar câți se roagă cu adevărat? Oricine poate face fapte bune, dar câți facem fapte bune cu adevărat și dezinteresat?

Să nu înțelegem că nu trebuie să fim conștienți de ziua de mâine. Dimpotrivă! Testul cel mai clar al nivelului de inteligență este cât de conștientă este o persoană despre ziua de mâine, nu rezolvarea de probleme de perspicacitate, logaritmi, formule matematice și alte lucruri de genul acesta. Cu alte cuvinte, să nu credem că Mântuitorul ne îndeamnă să nu luăm în calcul ziua de mâine. El spune doar atât: Să fim conștienți de ziua de mâine dar nu îngrijorați de ziua de mâine. În primul rând, pentru că

Dumnezeu are grijă, ne îndeamnă și ne călăuzește să facem ceea ce trebuie. În al doilea rând, pentru că s-ar putea să nu mai fim mâine. De ce să nu privim realist? Fugim de gândul morții, dar astăzi suntem o comunitate care ne rugăm împreună, iar unii este posibil ca mâine să nu mai fie în viață. Deci aceasta ne îndeamnă Hristos, este un îndemn spre o abordare realistă a zilei de azi, cu nădejdea la ziua de mâine și speranța mântuirii veșnice.

Concluzia la tot ceea ce am spus, cred eu că fiecare zi de azi este ziua binecuvântării, astăzi este ziua mântuirii, astăzi este ziua în care trebuie să ne gândim la Împărăția Cerurilor cu toată responsabilitatea. Astăzi trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu că suntem unde suntem și cine suntem. Nu știm ce va fi sau dacă va fi un mâine. A fost un ieri și a fost un alaltăieri. Și acelea au fost zile de binecuvântare, dar s-ar putea să le fi ratat, de aceea mai avem șansa unui astăzi. Dacă ne uităm în trecut, s-ar putea să vedem câte alte ocazii am avut și le-am ratat și atunci concentrarea la care ne cheamă Hristos este pentru astăzi, pentru că dacă vom învăța ceva din trecut este ce să (nu) facem mâine, dacă Dumnezeu ne dăruiește acel mâine. Deci, astăzi vom considera că este ziua binecuvântării, mâine, dacă Dumnezeu ne-o dăruiește, va fi tot ziua binecuvântării, a faptelor, a credinței, a îndemnului, a tuturor lucrurilor care nu numai că ne conștientizează pentru Împărăția Cerurilor, ci ne pregătește pentru dreptatea lui Dumnezeu și iubirea Preasfintei Treimi.

Scrisoarea a treia – *Despre credinţă şi vrednicie*

Vindecarea slugii sutașului din Capernaum este un eveniment minunat, a cărei relatare se face în Duminica a patra după Rusalii. Tema abordată necesită un răspuns la o întrebare fundamentală: *ce ne face să fim în Biserică*? Care este rostul prezenţei noastre în lăcaşul sfânt în zilele rânduite în calendarul bisericesc, cu precădere Duminica, greșit considerată ultima zi de „week-end”, când sunt programate tot felul de evenimente, chiar lângă biserica monument-istoric Sfântul Nicolae Domnesc, în faţa Palatului Culturii, pentru ca aparatele de filmat să exploateze clădirea-simbol a Iaşilor în orice alt scop, în afară de cel religios.

M-aș opri la trei motive evidente pentru fiecare credincios. Eliminăm, din start, motivul obișnuinței, total neserios. Dacă vii doar din obișnuință și pleci cum ai venit, vizita e inutilă. Ar putea cineva să-și viziteze părinții din obișnuință? Și totuși unii îi vizitează cu regularitate, dar nu din obișnuință, ci din tradiție, altfel spus au făcut din aceasta tradiție. Există o distincție între obișnuință, echivalentă cu rutina, și tradiție, echivalentă cu obiceiul bun și folositor. O vizită la părinți implică niște sentimente, niște trăiri și niște împărtășiri reciproce, uneori irepetabile.

Cred că principalul motiv pentru care mergem la biserică este să ne sfințim viața, să de adăpăm din sfințenia lui Dumnezeu în viața noastră, să conștientizăm că putem merge mai departe, în măsura în care primim din puterea lui Dumnezeu, din harul lui Dumnezeu care reprezintă

sfințenia. El este Sfântul, el este sfințenia, sursa sfințeniei și Cel care se dăruiește pe Sine în permanență, prin harul dumnezeiesc, pentru a ne sfinți viața și pentru a ne da putere să ne înțelegem rostul și să continuăm, cu sens, pelerinajul pământesc.

De asemenea, am credința că venim la biserică pentru a ne exprima dorința de a fi cu Dumnezeu, de a ne da glas pornirii sfințeniei din noi, de a arăta că suntem mai mult decât nişte boțuri de carne care se mişcă, că suntem spirite, iar pe lângă aceasta, simțim nevoia să intrăm în biserică să întrăm în comuniune, prin rugăciune, cu Dumnezeu. În *flacăra rugăciunii comune* și în *comuniune cu ceilalți credincioși* învățăm să aprindem scânteia veșniciei din noi. De multe ori, vedem că cel de lângă noi are o credință mai mare, simțim că are o putere mai mare în rugăciune, iar asta trebuie să ne facă să luăm aminte. Și, mai ales, prin această exprimare de rugăciune și de gratitudine încercăm să-I spunem lui Dumnezeu ca, acolo unde nu putem noi, să facă El.

De la început, trebuie să corelăm cele două motive cu dimensiunea educatică, educațională sau pedagogică a Bisericii, adesea ignorată: *venim la biserică și învățăm ceva*. Aici nu este doar problema credincioșilor (care nu pot fi ignorați, fiind subiect al actului educativ) însă marea povară a răspunderii este pe umerii păstorilor: cât de mult ne străduim să transmitem și să preluăm din ceea ce Hristos a dat.

Din Evanghelii am văzut că El nu a făcut niciodată un gest, nu a săvârşit nicio faptă, aparent obişnuită sau

dincolo de fire, fără să dea o învățătură, niciodată nu a făcut ceva fără să arate și ce trebuie omul să preia de acolo și să ofere mai departe. Hristos Însuși, după înviere, înainte de înălțarea la ceruri, se adresează ucenilor și le porunceşte să continue activitatea Sa: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (Matei 28, 19-20).

Aşadar, dacă ar fi să vedem care este dimensiunea cea mai semnificativă a Bisericii, rostul ei adânc în lume, trebuie să o vedem într-o uniune celor două porunci, de a sfinți (slujirea) și de a învăța (cateheza, predica și educație religioasă în școală), călăuzind pe „toți oamenii" să păzească „toate". Prin urmare, când Dumnezeu ne sfințește, trebuie să învățăm ceva. Când învățăm ceva, ceea ce învățăm trebuie să conducă la sfințire. Cele două componente sunt legate una de alta, precum cele două feţe ale unei monede.

Aş sublinia că în Ortodoxie, cu precădere în Ortodoxia noastră, românească, cel puțin așa cum ne străduim să o trăim, prin tradițiile noastre, Biserica face foarte mult în a învăța pe om mai ales să respecte ceea ce este în jurul lui, natură și oameni. Am în vedere Ortodoxia trăită autentic, aceea care prețuiește tot ceea ce este făcut de Dumnezeu ca fiind rodul lucrării „mâinilor" Sale. Începând de la materia așa-zis „moartă", creația, frumusețea, persoana, tot ceea ce reprezintă lumea în care trăim, încercăm să sfințim prin prezența unor slujbe speciale și prin atenția pe care trebuie să o dăm acestor lucruri.

În mod firesc, în acest proces de sfințenie și de sfințire se află omul, pentru că este chipul lui Dumnezeu. O învățătură a Evangheliei, relatând vindecarea slugii sutașului, este grija față de viața unui om. Recitind textul amintit nu putem să nu sesizăm cât de mare este diferența între ceea ce se întâmpla în vremea Mântuitorului, pe pământ, și ce se întâmplă astăzi. Hristos, pentru un singur om, cutreiera kilometri pe jos. Nu avea unde să locuiască, era flămând și, de fiecare dată, se lipsea pe sine inclusiv de hrana de toate zilele ca să câștige un suflet, cum a fost cazul cu femeia samarineancă atunci când a zis: „Eu am de mâncat o mâncare pe care voi nu o ştiţi" (Ioan 4, 32).

Sutaşul, din crâmpeiul de Biblie, vine la Hristos, deși nu avea vreo certitudine (fiind și păgân), relatează motivul, iar Hristos îl ascultă când spune: „sluga mea zace în casă, slăbănog, chinuindu-se cumplit!" (Matei 8, 6).

O viață de om, în primejdie de moarte. Evenimentele curente sunt înfiorătoare: în numele „altui Dumnezeu", cineva cu o armă în mână, la volanul unui camion, ucide zeci de vieți și nenorocește sute și mii de vieți adiacente, apropiaţii victimelor, cei care se tem să iasă pe stradă pentru a nu avea soarta lor, altcineva se detonează în mijlocuil mulțimii, altul trage rafale de armă și mitraliază copii dintr-o școală, unii vând copii pentru organe și droguri care ucid, cu acordul tacit al autorităților din toată lumea. Tot în numele unui „alt Dumnezeu", în alt loc, se dă un putsch sau o lovitură de stat în care din elicopter se trage în populație ca într-un lan de grâu, cu arme automate: sute de morți și răniți, mii de oameni încarcerați

pentru suspiciunea de complot, războaie purtate de „alianțe” pe teritoriul altor state, unde mor tineri nevinovați și câte altele? Nu a existat zi în care moartea violentă să nu fie împrăștiată în vreun colț de lume.

Cât de mare diferență este între ceea ce spune Dumnezeu din tradiția creștină despre viață și ceea ce spun „alți dumnezei” despre viață. De ce Sfânta Scriptură spune: „să nu ai alți Dumnezeu afară de Mine?” (Ieşirea 20, 2). De ce Sfântul Pavel spune că „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o - să fie anatema!” (Galateni 1, 8). Faptele ne arată că lumea contemporană se complace într-o „cultură a morții”, greu de înțeles pentru omul cu mintea întreagă.

Cum este cu putință ca un om care are acasă soție și copii să făptuiască asemenea atrocități? Toată lumea consideră că sunt manipulați. Dar dacă acești oameni sunt doar simple instrumente, pioni în mâna unor mari interese, înseamnă că într-adevăr pământul se va sfârși, nu din cauză că Dumnezeu nu-l mai vrea, ci pentru că oamenii nu-L mai vor pe El şi nici creaţia lui.

La un moment dat a apărut caricatură în presă arătând că, până la urmă, totul se reduce la bani. Era imaginea unui soldat care trage cu arma automată, iar tuburile cartușelor care săreau erau monezi de aur. În spatele lui, un personaj important, cunoscut cititorilor din epocă, aduna într-un sac bucăţile de metal, transformate în aur.

Documentare serioase au arătat că războaiele sau conflictele nu sunt făcute să fie rezolvate, ci sunt făcute să fie întreținute. Cu cât un conflict este mai lung, cu atât câștigă unii mai mult. Acum câţiva ani s-a dat publicității un raport în Anglia, legat de războiul din Irak, și fostul premier Tony Blair și-a cerut scuze public de faptul că intervenția a fost nejustificată, nu a avut nici argumentație, nici justificare, s-a știut că nu este bine: a fost un gest politic pe care l-au îndeplinit și care, din păcate, a dus la suprimarea a mii de vieți: din armatele americană, engleză și franceză, care interveniseră în Irak, fără a mai contabiliza altele zeci și sute de mii de localnici – combatanţi şi „victime colaterale", din rândul populaţiei civile, cum se spune în jargonul cinic al comunicatelor de presă, care evită să dea cifre.

Imposibil să nu ai în minte ideea că astăzi conflictele sunt provocate, întreţinute: neliniștea, frământarea în Orientul Mijlociu trebuie să continue pentru ca în felul acesta, în spațiul european să se facă niște politici cu care n-am fi de acord atât timp cât suntem creștini şi ne asumăm valorile în viaţa publică. Venim la biserică, în calitate de creștini, ca să ne sfințim, adică să înțelegem ce înseamnă viața și să o prețuim. E bine să prețuim fiecare clipă a vieții. Și viața o prețuim în măsura în care prețuim virtuțile.

M-a întristat nespus, acum câţiva ani, secvenţa difuzată în mod repetat de „televiziunile de ştiri", prezentând atacul violent împotriva unui președinte de către un grup de femei care făceau o campanie pro-

avortivă și care, evident, într-o „ținută” greu de imaginat (mai degrabă inexistentă), au aruncat în acel şef de stat cu diferite obiecte, motivând că el nu dă libertate neîngrădită acestor practici în ţara lor. Mesajul implicit era: numai eu am dreptul să trăiesc, nu şi ceilalți, doar eu stabilesc când celălalt se poate naşte sau nu, eu hotărăsc dacă celălalt moare sau nu. Nu doar atât, oamenii au hotărât și metodele de ucidere a fătului. „Misiune îndeplinită” ar spune activiștii.

Revenind la Sfânta Evanghelie, sutașul apare ca model de om care prețuiește viața. Un om de la care nimeni nu se aștepta să meargă la Hristos, nu să intervină pentru un slujitor era de neimaginat. Se înțelege că un șef de sinagogă, Iair, a făcut același gest, dar era pentru fiica lui, nu pentru un necunoscut neesențial. Sutașul i se adresează respectuos și încrezător: „Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinuindu-se cumplit” (Matei 8, 6). Am fi tentați, la prima lectură, să spunem că e un interes meschin, sutaşul își pierde sluga și nu mai are cine să-i facă treaba.

Dar faptul că stăpânul spune „se chinuie cumplit” mă face să cred că sutașul era un om care suferea el însuși de suferința slugii, empatiza, cum se spune. Ar fi putut spune doar „Doamne, rezolvă-mi cu sluga că nu mai are cine să-mi facă treaba în casă sau în curte”. Sau, şi mai simplu, nu s-ar fi dus, el, care avea în subordine o sută de oameni, să se roage pentru o slugă, putea găsi cu uşurință un înlocuitor. Dar când Evanghelistul reproduce acele vorbe, arată că el venise cu smerenie, dar şi cu o credință puternică.

Constatăm că tocmai modul în care i se adresează Îl face pe Hristos să nu-l mai pună sub semnul întrebării pe solicitant. Ne amintim că, atunci când femeia din ținutul Tirului, femeia cananeeancă, a venit la El, Hristos nici nu s-a uitat la ea, a lăsat-o în urmă, a abandonat-o, au intervenit apostolii pentru ea. În cazul acesta, însă, nu pune la îndoială solicitarea sutașului, ceea ce înseamnă că venise cu atâta convingere și o spusese cu atâta autenticitate și naturalețe încât Iisus îi răspunde fără a sta pe gânduri: „Venind îl voi vindeca!” (Matei 8, 7).

Lecția pe care trebuie să o învățăm continuă, când sutașul îi spune: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci spune numai cu cuvântul și se va vindeca sluga mea! Că şi eu sunt om sub stăpânirea altora şi am sub mine ostaşi şi-i spun acestuia: Du-te, şi se duce; şi celuilalt: Vino, şi vine; şi slugii mele: Fă aceasta, şi face” (Matei 8, 8-9).

Avem aici un sutaș teolog *sui generis*, care, deşi nu are educație biblică, intuieşte că problema bolii nu este o chestiune de nerezolvat, ea ține de simpla exprimare a lui Dumnezeu și vindecarea se petrece. Noi nu știm când începe vindecarea, dacă este datorată unei rugăciuni sau unui tratament sau amândurora, nu știm cum se produce vindecarea, ci doar o constatăm. Se știe că orice medic onest știe că el nu vindecă, el tratează, deși pacientul se duce la consultație nu ca să fie tratat, ci ca să fie vindecat. Organismul uman, minunat alcătuit, are niște rezerve inimaginabile care îl ajută și în procesul de auto-vindecare. Din poziția lui socială, neașteptat, sutașul este

atât de convins de sfințenia lui Hristos-Dumnezeu, încât se consideră nevrednic ca El să-i intre în casă.

De ce spunem că aici avem un model de credință? Rânduiala Sfintei Împărtășanii cuprinde o rugăciune a Sfântului Ioan Gură de Aur, care conține următoarea frază: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul casei sufletului meu...”, parafranzându-l astfel pe Evanghelistul Matei (Matei 8, 8). Deducem că Sfântul Ioan l-a luat drept profesor pe acel sutaș păgân de la care a învățat cum să se roage. Mai înțelegem din text cât de puternică poate fi credința, indiferent de contextul istoric și indiferent de tradiția în care suntem sau nu crescuți.

Pe de altă parte, nu omitem că ofițerul roman intervine, probabil, și datorită unor calități ale slugii. Se spune că dacă stăpânul e bun, și sluga e bună, la așa stăpân, așa slugă, în unele proverbe. Sunt convins că și sluga era o persoană onestă, fidelă și, probabil, foarte harnică. Bănuiesc că din cauza aceasta și intervine el, pentru faptul că recunoaște aceste calități și consideră că omul poate și trebuie să fie vindecat, chiar smerindu-se el însuşi în prezența lui Hristos.

Dar ce înseamnă de fapt vindecarea? Problema mă preocupă de ceva timp, am găsit notiţe datând de peste cincisprezece ani. Pe lângă orice altă consideraţie, rămân consecvent asupra unei teze şi anume că orice vindecare este o minune la care participă medicul, Dumnezeu și bolnavul însuși. Privind astfel, nu numai în Evanghelie Dumnezeu este parte din actul vindecării, ci și atunci când este o vindecare cu medicație, sau atunci când vindecarea

este doar trupească, necuprinzând și sufletul, deși adevărata vindecare este aceea care cuprinde întreaga persoană umană, în dualitatea ei, trup și suflet.

Aşadar, vindecarea parcurge niște pași, notam prin 2007, pregătind o serie de intervenţii publice. Prima fază ar fi vindecarea clinică, respectiv dispariția simptomelor bolii: te doare capul și primul lucru pe care îl faci este să iei o pastilă sau să bei două pahare mari de apă pentru ca durerea să treacă, dar au dispărut doar simptomele bolii. Al doilea nivel al vindecării este vindecarea paraclinică, adică aceea în care nivelul și calitatea analizelor revin la normal, pentru că, în general, în stare de boală, se dereglează toate funcțiunile, iar analizele ies rău. Or, dacă vindecarea este autentică și nu mai există simptomele bolii, automat, înseamnă că și analizele trebuie să revină la parametri normali. Al treilea nivel este vindecare micro-biologică, adică dispariția agresorilor micro-biologici. Întotdeauna o boală este declanșată de niște agenți microbiologici agresivi, ei fiind sursa bolii, deci trebuie eliminați. Al patrulea element este vindecarea imunologică sau apariția anticorpilor specifici la fiecare persoană. Deci, dacă există anticorpi, organismul uman are capacitatea de vindecare, dar aceștia trebuie să existe și să funcționeze. Nu în ultimul rând, al cincilea nivel este vindecarea sufletească, acolo unde descoperim cauza sufletească ce ne-a condus la starea de rău.

Se vorbește despre stres, despre supărare și alte multe lucruri care conduc la boli. În tradiția veche se vorbea de moartea de „inimă rea" sau „de supărare" sau

de „inimă albastră” din cauză că omul suferea din cauza unei afecțiuni spirituale, iar asta declanșa niște afecțiuni fiziologice. Vindecarea sufletească înseamnă a reintra în starea de moderație, de eliminare a cauzelor bolii sau abuzurilor, a stresului, fixarea priorităților și abordarea diferită a bolii. Toate acestea, pentru omul de astăzi, sunt firești însă la vremea când Mântuitorul a vindecat sluga sutașului nu se punea problema atât de elaborat. Noi îi mulțumim lui Dumnezeu că a dat puterea oamenilor de a descoperi, prin știință, prin medicină, toate remediile medicale și procedeele chirurgicale, dar Hristos vindecă direct, făcând ca omul să recunoască, în primul rând, cauza bolii, iar după aceea vindecarea să fie primită pur și simplu ca o minune a lui Dumnezeu.

Fidelitatea față de învățătura lui Hristos este extrem de importantă, este mântuitoare și generatoare de minuni. Prin ea ne sfințim, prin rugăciunile pentru ceilalți ne arătăm iubitori de oameni și plăcuți înaintea lui Dumnezeu. Sutașul s-a rugat pentru slugă, nașii se roagă la botez sau cununie, pentru fini, finii se roagă pentru nași, părinții pentru copii, copiii pentru părinți, frați, surori și așa mai departe. Nicio rugăciune pe care o facem nu este în zadar, chiar dacă o facem pentru necunoscuți. Am primit de la câteva persoane, spre surprinderea mea plăcută pomelnic cu bătrânii neștiuți sau copiii abandonați, cu cei morți în război, neștiuți, sau alte categorii. Foarte bine fac că îi poartă în rugăciune. Sunt oameni pentru care nu are cine să se roage, și este bine să fie trecuți în pomelnic, că îi știe Dumnezeu. Din pasajul despre sutașul milostiv învățăm

că dacă o ai, credința nu poate să rămână nemărturisită. El și-a arătat prin fapte credința, cum ar trebui să mărturisim și noi credința, prin participare la viața Bisericii, prin fapte bune și acte de filantropie.

La Dumnezeu, dacă ar fi să cerem ceva, ideal ar fi să cerem doar să fim în comuniune cu El; dacă este să cerem ceva mai concret, nu e bine să cerem lucruri punctuale, ci lucruri care sunt de folos pentru toată lumea, adică să cerem credință neîndoielnică, să cerem puterea de a nu ruga pentru alții, să cerem smerenia în rugăciunea noastră pentru ca Dumnezeu să o asculte fără să o chestioneze, cum a făcut cu sutașul, să ne dăruiască dragoste față de aproapele și față de viață în primul rând. Din și prin acestea decurg sau se împlinesc toate celelalte, pentru că ele sunt sursă de putere și har, motivație pentru a împlini lucruri bune. Nu în ultimul rând, cea mai importantă este sănătatea sufletească. Atâta timp cât există sănătate sufletească, sănătatea trupească o va însoți. Sau, dacă există sănătate sufletească, chiar și când sănătatea trupească se șubrezește, ea nu constituie niciun pericol și nicio îngrijorare, ci înțelegem că face parte din planul lui Dumnezeu cu noi; asumând boala, ea poate să devină și mântuitoare și sfințitoare.

Scrisoarea a patra – *Între glasul sirenelor şi chemarea Mântuitorului*

În rugăciunea care încheie Acatistul Mântuitorului rostim o formulă surprinzător de frumoasă: „Te-am părăsit, Doamne, să nu mă părăsești! Am ieșit de la tine, ieși în căutarea mea!"

În puţine cuvinte, rugăciunea sesizează atitudinea omului în relația cu Dumnezeu, de la început, până la sfârșitul lumii: omul fuge de Dumnezeu, iar Dumnezeu fuge după ei și încearcă să-l recupereze și să-l readucă în casa iubirii. Nu întâmplător, este atât de evident în zilele noastre, când, exact în timpul în care se săvârşeşte Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie, o bună parte a credincioșilor organizează manifestări publice, cross-uri, concerte, ședințe de partid, barbeque, cursuri, examene, plecări în excursii și, mai nou, city-break-uri. Potrivit ar fi ca cele două ore ale dimineţii de duminică, din respect pentru cei care se roagă, să li se asigure liniştea. Dimpotrivă, tocmai în acest interval apar persoane, grupuri, activităţi care nu numai că nu se îndreaptă către Dumnezeu, ci îi îndeamnă și pe alţii să le fie alături, îndepărtându-i de la ceea ce Hristos ne cheamă, să venim să-L cinstim, ca invitaţi ai Săi la Masa Euharistică.

În vremea comunismului, nu aveam ce face, pentru că eram forțați, să mergem Duminică de Duminică la munca câmpului, fiecare primar și președinte de CAP având sarcina să-i scoată pe oamenii din sat exact Duminică dimineața, exact în timpul Sfintei Liturghii.

Scopul nu era atât productivitatea, cât privarea oamenilor de dreptul de a se îndrepta către Dumnezeu, deşi Constituţia Republicii Socialiste România din 1975 prevedea, la articolul 30: „cultele religioase se organizează şi funcţionează în mod liber”. Activităţile din dimineaţa de Duminică, la locul de muncă, întreceri sportive, „Cântarea României”, erau acţiuni ale totalitarismului sau fundamentalismului ateu: cel care nu crede sau nu vrea să creadă în Dumnezeu încearcă să-i atragă de partea sa și pe cei care nu urmează aceeași linie. Şi atunci, ca şi acum, s-ar putea să fie vorba de o şansă ca, atunci când vom fi evaluați, să se vadă cu câtă fidelitate am mers contra curentului, cu câtă fidelitate am mers în ascultare de și în sensul poruncilor dumnezeiești, și nu am dat ascultare cântecului de sirenă, așa cum frumos, metaforic, spunea părintele mitropolit Teofan.

Ce e cântecul de sirenă? Este o iluzie pe care adeseori marinarii o au pe mare, în greutatea și arșița zilelor de navigație, mai ales noaptea, când pot comite inclusiv fapte reprobabile cum ar fi sinuciderea, aruncându-se în valuri pentru că li se pare că aud o chemare irezistibilă, făcută de aceste făpturi stranii, jumătate femeie, jumătate pește. Când cedau ispitei, marinarii se pierdeau, izbiți de stânci. În mitologia greacă, Ulise ar fi depășit ispita, cerând marinarilor să îl lege de catarg și să nu îl dezlege nici chiar dacă le-ar porunci. Cam asta este de fapt ceea ce facem uneori noi atunci când sărim de pe bordul corabiei lui Hristos, catargul, și ascultăm mai mult ceea ce ne transmite și ne vorbește această lume.

În Evangheliile sinoptice se află mai multe crâmpeie care ne îndeamnă să reflectăm asupra fenomenului de înstrăinare de Domnul. În ținutul gherghesenilor, Hristos vindecă doi demonizați, potrivit Sfântului Matei. Fugind de oameni, s-au îndepărtat de toate şi de toți. Se spune că locuiau în morminte și apăreau din când în când, furioși, încât oamenii se temeau să mai treacă prin acele locuri. Fugiseră de la Dumnezeu și, totuşi, Hristos-Dumnezeu vine să-i caute, El care n-a făcut niciodată o călătorie de plăcere, ci cu un scop filantropic de fiecare dată. Iisus mergea întotdeauna cu o țintă clară, fiecare călătorie avea un anume rost şi tocmai de aceea, în credința, în viața religioasă s-a păstrat, de-a lungul veacurilor, pe toate meridianele, pelerinajul ca act de credință, cu un scop precis, nu ca plimbare.

Acest gen de călătorie este un fel de a-L imita pe Hristos, care merge întotdeauna cu un rost. În cazul nostru, putem spune că avem un rost doar dacă înțelegem cum trebuie făcut pelerinajul. Dacă mergem pentru a ne închina la o persoană sfântă, la un loc sfânt, la o icoană sfântă, la moaște sfinte, pelerinajul își împlinește rostul. Dacă mergem doar ca să slăbim cu câteva kilograme, n-am făcut nimic, acela nu e pelerinaj, ci activitate terapeutică prin sport, fără legătură cu pilda Mântuitorului, care mergea de fiecare dată pentru a face un bine. Am spus de multe ori că Hristos vine, intră și rămâne doar unde este invitat, ascultat și așteptat. El nu vine și stă pentru că vrea să-I fie Lui bine, ci pentru că vrea și face ca gazdelor să le fie bine.

În cazul demonizaților, în toate situaţiile relatate de Evanghelişti, se arată limpede că aceştia nu mai erau conștienți nici măcar de faptul că au nevoie de ajutor, vieţuind în afara obştii. Interesant și tulburător este că nu-şi făceau rău unul altuia, ceea ce ne face să credem că răspundeau aceluiași duh, întrucât, după cum spune proverbul românesc, „cine se aseamănă se adună.” Evangheliştii relatează că aveau aceleași manifestări și răspundeau aceleiași chemări.

Aici ar trebui să adăstăm pentru o precizare. În Sfânta Scriptură se folosește termenul *îndrăcit* sau *demonizat* în sensul de posedat (cu sau fără voia posedatului). Demonizatul se manifestă irațional ca om, pentru că demonul i se substituie. Când Hristos apare, se plâng: „De ce ai venit înainte de vreme, ca să ne chinuiești?” În acelaşi timp au pretenţii: „dacă ne scoți de aici, dă-ne voie să ne ducem în altă parte”. Demonul recunoaște forța și identitatea lui Dumnezeu în Hristos, iar El cumva merge, pătrunde și lucrează acolo unde I se permite să lucreze.

Este și situația celor care se tem de vrăji: puterea vrăjirii izvorăşte din frica omului de vrăji, efectul ei se manifestă datorită faptului că noi *credem* în eficacitatea lor. Dacă am crede cu adevărat în Hristos, nu ne-ar fi frică de nimic, nici de vrăji, nici de vrăjmași, pentru că unde se află Hristos, nu este loc pentru duhurile rele. S-a întrebat multă lume de ce au cerut permisiunea să intre în turma de porci care era în preajmă, vreo două mii de capete, după cum arată relatările. După ce au intrat demonii în ea, întreaga turmă s-a aruncat de pe țărm în mare și s-a înecat.

Unii exegeţi cred că această scenă are un sens şi anume să arate puterea demonică a răului, atât de mare încât abia putem cuprinde cu gândul ce forță interioară ne ajută să suportăm răul, la care animalele nu au putut face față: demonii, expulzaţi din doi oameni, au înnebunit două mii de porci. Exegeți mai noi sunt de părere că Mântuitorul le-a dat voie duhurilor rele să intre în turma de porci pentru a-i pedepsi pe gadareni care făceau o activitate ilicită, creşterea unui animal a cărui carne nu aveau voie s-o consume, îndepărtându-i pe evreii vecini de la calea credinței.

Aş adăuga încă o explicație: Mântuitorul le îngăduie să intre în animale pentru a nu le lăsa cale spre alți oameni, pentru că demonii nu-și găsesc rostul dacă nu pătrund în alte ființe, dacă nu pun stăpânire pe ele, dacă nu înșală, dacă nu mint, dacă nu fac răul. Iar ei nu fac asta oricum, ci prin persoane, nu prin animale.

Dumnezeu lucrează tot prin oameni, numai că El respectă persoana, libertatea ei de a face binele sau răul, de a dialoga cu Creatorul. Dumnezeu nu „posedă”, invită și este invitat. Demonul însă, odată ce ai deschis ușa sufletului, năvălește, se năpustește, ia în posesie, depersonalizează, uzurpă și se substituie persoanei, prin care obține ceea ce dorește. Nu știm dacă acești nefericiți demonizați au acceptat cooperarea demonică (poate de asta le era frică oamenilor), dar e clar că răul pe care îl făceau era foarte mare.

În tradiția și în cultura noastră se vorbește foarte mult și laudativ de haiduci, ridicați la statutul de modele

naționale, de eroi care făceau bine, luând de la bogați și dând celor sărmani. Cred că această imagine este ușor construită în timpul comunismului, bazată pe o ideologie egalitaristă şi pe teoria înnoirii societăţii prin lupta de clasă, respectiv prin nimicirea celor înstăriţi. Să nu ne minţim: haiducia a fost, de cele mai multe ori, crimă organizată. Stăteau la drumul mare, ucideau, spintecau, violau, împărţirea banilor către săraci era nesemnificativă, comparativ cu nevoile tuturor săracilor. Putem vorbi de o formă de demonizare, în care ei lăsau impresia că făceau legea cu ascuțișul sabiei. În Biserică, în viața de credință nu se îngăduie așa ceva, scopul afişat (prin banii daţi unor săraci și văduvelor) fiind compromis de mijloacele folosite.

„Scopul scuză mijloacele" nu este o maximă validă în orizontul creștin, iar apariţia formulei în perioada Renaşterii italiene, pe fondul unor lupte sângeroase pentru putere, când adversarii puteau fi ucişi şi în biserică, în anii când războiul era considerat operă de artă, iar oştenii aflaţi în slujba unui principe primeau drept recompensă îngăduinţa de a jefui oraşele supuse, este bine să reflectăm înainte de a o invoca.

Vă propun o mică incursiune în ceea ce trăim, în perioada post-decembristă, când am început să importăm tot ceea ce Occidentul ne livrează, inclusiv metodele de educație și „parenting". În școală și familie, preocuparea fundamentală este să dăm libertate mare copiilor („educația centrată pe elev" și „copilul nu trebuie stresat"), pe care nu vrem să-i mai constrângem sub nicio

formă în procesul formării pentru viață. În toate domeniile psihologice, devenite populare, chiar și după anumite premise filosofice, se spune că omul este înnăscut bun și că toate problemele pe care le are sunt doar rezultatul unui mediu nociv.

Omul este, într-adevăr chemat să fie bun, are potențialitatea binelui, dar este mult mai predispus spre rău pentru că purtăm în noi efectele păcatului strămoșesc, care ne înclină spre rău, iar eliminarea răului nu se face prin mijloace de parenting modern: când copilul (nu) vrea ceva, trebuie să găsești o metodă de a negocia cu el, spunându-i cum ar trebui să facă, să-i oferi o recompensă în schimb pentru ce ar fi natural să facă sau să evite. Trebuie să avem foarte mare grijă la metode, la locul, momentul şi oportunitatea lor, încât copilul să nu sufere traume, să folosim inteligența emoțională, un sistem coerent de apreciere în orice circumstanță, să nu interzicem nimic, să nu criticăm greșelile copilului, să-l încurajăm, să nu-l criticăm de faţă cu alți copii și multe altele.

Am avut, la unele slujbe, de a face cu unii copii inadaptabili, cărora nu li se interzice nimic, nu li spune cum ar trebui să se comporte pentru a-i respecta pe ceilalţi, pe credincioşii care vin să se roage, pentru slujbe, pentru atmosfera de rugăciune. Dacă părintele îi spune, totuși, ceva, e ca și cum ar vorbi în deșert. Unii bunici sunt epuizați să alerge după ei prin biserică, dar nu au alternativă întrucât le-a fost dată sarcina să aibă grijă de ei. Nici frică, nici rușine, nici respect: copilul trebuie să facă ce vrea, apare suveran dictonul parentingal.

Trec anii şi constatăm că această libertate absolută pe care o dăm copilului mic, doar pentru că acestea sunt metodele, acesta este trendul, are efecte negative asupra formării lui ca adolescent și om matur, lipsa de răspundere a vârstei mici este continuată toată viața, chiar şi când, la rândul lui, cel astfel format devine părinte.

Super-protejarea copilului poate căpăta şi accente stranii. De exemplu, acum copiilor nu li se mai vorbește de Scriptură întrucât, se spune, că unele evenimente ar traumatiza. Cum să-i spui că Sfântul Ioan Botezătorul a fost decapitat? Cum să-i spui că Hristos a fost răstignit pe cruce? Nu, s-ar putea să creeze copilului o imagine urâtă și, din cauza acesta, s-ar putea să fie traumatizat mai târziu. Realitatea este însă cu totul alta: ceea ce făceau acei demonizați din Gadara este nimica toată comparativ cu cele văzute de copii în filmele horror, în jocurile interactive bazate pe scenarii de distrugere, cu folosirea de arme sofisticate, la televizor sau pe internet. Acolo au voie să se joace, pentru că „sunt cuminți". Părinţii nu le limitează accesul la astfel de divertismente – din comoditate sau pentru a nu-i stresa pe micii spectatori, aflaţi sub îngrijirea lor. Să nu mai vorbim despre efectele dezastruoase asupra sistemului nervos central și asupra creierului copilului sub 7 ani, expus la tehnologia modernă.

Această modalitate, oarecum dulceagă, de a încuraja părinții să aibă grijă de copii, fără să folosească vreo interdicție, rezolvă problema acum, dar creează o serie de probleme ireparabile pentru viitor. Nu vom avea copii mai educați, depinde și de fondul genetic pe care îl are fiecare,

dar textul evanghelic arată că orice persoană, inclusiv copiii, au apucături pe care părintele are obligația de a le identifica, de a le corija și de a le disciplina la vreme. Ceea ce nu poți să educi la un copil până la șapte ani, nu mai poți forma după aceea, ceea ce poți educa până la optspezece ani, nu poate fi înlocuit mai târziu dacă ai pierdut momentul propice.

Tocmai de aceea, acum douăzeci de veacuri, Sfântul Apostol Pavel a vorbit pe îndelete despre copii și despre educație. *Epistola către Efeseni* deschide capitolul 6 cu sfaturi privind relațiile de familie: „Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul” dar mesajul lui nu mai ajunge la generațiile de azi, nu mai înțelegem ce înseamnă *în Domnul*, şi nici „ascultarea de părinţi”, dacă folosim mijloacele „parenting-ului”, modele ale libertăţii fără limită a copilului, care nici nu mai trebuie să spună părinților „mamă” și „tată”, ci să folosească numele la persoana a doua singular, în vreme ce în actele oficiale formula să fie „Părinte 1” și „Părinte 2”.

Apostolul Pavel continuă: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, care este porunca cea dintâi cu făgăduinţa: Ca să-ţi fie ţie bine şi să trăieşti ani mulţi pe pământ”. Şi voi, părinţilor, nu întărâtaţi la mânie pe copiii voştri, ci creşteţi-i întru învăţătura şi certarea Domnului” (Efeseni 6, 2-4). Ceea ce nu înseamnă că „a certa” este prin ea însăşi regulă la discreţia părinţilor, ci este dedusă dintr-o anumită disciplină, pe care o voiește Domnul.

De ce spuneam că omul nu este prin esenţă eminamente bun? Pentru că, așa cum spuneam, el poartă

în el o anumită înclinație spre păcat. Voi da câteva exemple de minciuni mărunte, dar care le pregătesc pe celelalte, mai grave, de la a ascunde zarzavatul din supă, la a refuza uniforma școlară, copiatul la școală, minciuna și chiulul de la ore, provocarea profesorilor, revolta față de autoritatea părinților, bullyingul și multe altele, care nu i-au fost induse prin „educație”. De unde au rezultat acestea? Din fondul lor bun? Să fie limpede însă, nu vreau să susţin că sunt eminamente răi, dimpotrivă, ci doar că suntem predispuși spre o răutate gratuită, iar aceasta se poate eradica sau gestiona prin educație, în măsura în care conștientizăm efectele ei, în cooperare, părinți-profesori-duhovnici-copil.

Sunt multe întrebări și dileme pe care viața ni le așază înainte, dar dacă le analizăm cu atenție, am putea schimba predispoziția spre fals, spre înșelare și alte lucruri reprobabile până la vârsta maturităţii, când vrem-nu-vrem, devenim modele pentru copii. Ne miră că avem mulți pensionari, dar prea mulți sunt cei care nu aveau dreptul să se pensioneze. Dacă au avut ocazia, chiar și la patruzeci şi cinci de ani s-au pensionat și vor fi plătiţi până la sfârșitul vieţii, în timp ce desfăşoară o altă activitate. Pentru unii este chiar „legal”, iar pensia chiar „specială”.

Pentru o viață creștină autentică sunt fundamentale întrebările referitoare la Iisus: *Cine este pentru mine Hristos?* Nu cine este Hristos, în general, pentru că este foarte ușor să dăm lecţii despre Hristos. *Cine este pentru mine Hristos, adică în ce măsură Hristos din mine și eu în Hristos fac lucrurile*

despre care spun, și ce voi face dincolo, când nu mai decid eu? Dacă integrez această preocupare în viaţa mea, nu mai mint pentru a scăpa de zarzavatul din supă şi de uniforma de la școală sau pentru o pensionare timpurie, „pe caz de boală”. Dacă ne-ar preocupa cu adevărat aceste întrebări, cred că am face lucrurile aşa cum se cuvine.

Să revenim, deci la întrebarea „Cine este Hristos?”, ținând seama de atitudinea demonilor de la Ghergheseni. În *Epistola către Coloseni,* în capitolul I, versetul 16, Sfântul Apostol Pavel îl definește cumva pe Hristos: „El este cel prin care toate s-au făcut”. Aceasta înseamnă Logosul dumnezeiesc „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute, şi cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El şi pentru El” (Coloseni 1, 16). Când vorbim aici de tronuri, începătorii, domnii, stăpânii, toate acestea sunt categorii de îngeri buni.

În alt loc spune că „El este Capul Trupului, adică al Bisericii, El este începutul, Întâiul-Născut din morți. El este cel care va să vină întâi către toate, căci în El a binevoit Dumnezeu să se sălășluiască toată plinirea” (Coloseni 1, 18-19).

Dacă ne potrivim duhurilor acestei lumi, nu vreau să spun că suntem fatalmente demonizați, dar ne lăsăm atraşi să răspundem acestor ecouri şi astfel ne putem comporta ca niște oameni care au deschis ușa celui rău și au plecat după cântecul de sirenă.

Exemplele din viaţa de zi cu zi nu lipsesc. Un om își primește salariul pentru o lună de muncă, pe care, în

patruzeci de minute, îl cheltuie la jocuri de noroc, iar acasă are de îngrijit doi copii și o soție. Biserica este fermă cu astfel de apucături, pentru că ele nu sunt doar problema celui dependent, răspândind în jur frică, spaimă, dezgust, lipsuri, disperare.

Cum acţionează demonul? Mergând la Evanghelia după Matei, capitolul al XVII-lea, descoperim cum îl îndeamnă pe un tânăr să se sinucidă, să se arunce în apă și în foc. Suicidul nu este de la Dumnezeu, este rezultatul răspunsului la astfel de influențe. Chinuie pe femeia gârbovă despre care Evanghelia scrie că avea un duh de neputință și nu putea să privească înainte. In capitolul al XVI-lea din cartea *Faptele Apostolilor* se arată că îndeamnă spre vrăji, ca în cazul femeii care avea duh pitonicesc și câștiga foarte mult din această practică.

Încercând să adunăm într-un mănunchi întrebările privind identitatea lui Iisus şi puterile sale, trebuie să înțelegem pentru totdeauna că Mântuitorul Iisus Hristos este Domn al cerului și al pământului. O spune cu tărie Sfântul Apostol Pavel: „Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt" […], adică ceea ce noi încă nu am descoperit ca civilizație umană, astfel că se cuvine „și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl" (Filipeni 2, 10).

Se cuvine să mai reținem și faptul că Hristos vindecă mai ușor niște demonizați decât niște oameni împătimiți sau (auto)programați în rele, adică cei care devin dependenți, cu precădere cei care refuză orice strădanie a

celor din jurul lor pentru a-i scoate din cercul infernal al viciului (a se revedea imaginea soțului-tată care se duce parcă teleghidat la sălile cu jocuri de noroc), sub imperiul de nestăpânit al patimii. Este doar un exemplu, însă multe sunt patimile care-l țin pe om în robie. Cu aceștia Hristos nu mai poate lucra întrucât ei refuză, adesea îndărătnic, prezența Lui în viața lor.

Ne mai învață Sfânta Evanghelie și faptul că omul trăiește cu impresia că poate să-l alunge definitiv pe Hristos din viața sa. Pe Hristos nu putem să-L alungăm, noi putem doar să fugim de El, așa cum spuneam la început. Teoretic, ne îndepărtăm de El sau fugim de El, dar, în realitate, El este parte din viața noastră. Noi îl ignorăm, dar El rămâne acolo, pentru că noi suntem făpturi dumnezeiești și, cel puțin, prin Botezul pe care îl primim, avem pe Hristos care se află în noi. Este, însă, extrem de discret încât, cum spunea părintele Steinhardt, se aseamănă cu un gentleman, un lord care așteaptă să fie invitat, nu afectează libertatea, rămânând înlăuntrul omului şi aşteptând ca înțelepciunea să-și afle rostul astfel încât, cu mintea și sufletul , să-L redescopere și să-l facă să rămână.

Sfânta Evanghelie transmite că orice lucru rău pe care îl facem este un mod de însoțire demoniacă și păcătoasă, începând de la cea mai simplă vorbă necuvenită, de la bârfă şi înjurătură sau insultă, la acuzaţia fără temei, când nu știi dacă un om este într-adevăr victima vreunei patimi sau autorul vreunei infracțiuni morale, dar persişti pentru a nu te contrazice şi pentru că „aşa spune toată

lumea”. Să nu mai vorbim de actele de violenţă, jaful, siluirea, tortura sau omorul, de neînchipuit dar atât de frecvent şi, ceea ce este de necuprins cu mintea, face „rating” la emisiunile de ştiri, întră în reţeta de fabricaţie a filmelor „horror”, care creează o altă formă de dependenţă şi, uneori, sunt imitate.

Din Sfânta Evanghelie se cuvine să învățăm că avem un tratament preventiv împotriva răului, este vorba de Botez. În săvârşirea acestei Sfinte Taine, prima din viaţa noastră, în formulele din răgăciune se găsește liberarea de sub puterile drăcești sau demonice. De aceea se şi spune că acela care vine la Botez este omul cel vechi, care dispare și se naște omul cel nou. El iese de sub puterea răului („Mă lepăd de Satana”), în mărturisirea nașului, în numele pruncului, apoi eliberarea prin unirea cu Hristos („Te unești cu Hristos? […] Mă închin Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimeii celei de o ființă și nedespărțită”).

Dacă ne-am lua în serios Botezul, credința aceasta ar aduce numai fapte bune, iar cel care se botează devine, real și activ, fiu al luminii, moștenitor al veșnicelor bunătăți.

Prin urmare, așa cum în nutriția sau în medicația noastră luăm și anumite pilule sau pastile preventive, ca să nu ajungem la o tahicardie necontrolată, să nu avem probleme de ficat sau de altceva, tot aşa se cuvine se fie înțeles și Botezul. Este un dar pe care Dumnezeu ni-l dă, Biserica ne îndeamnă să-l facem chiar de la început, de la primele zile de viață, ale pruncului, în așa fel încât să devenim, pe cât se poate, imuni la rău și la însoțirea cu

demonul, cu strădania noastră de zi cu zi şi cu sprijinul Domnului Hristos. Este vorba, în cele din urmă, de modul în care ne folosim libertatea: ne îndreptăm spre aceste gânduri, vorbe şi fapte necuvenite, aducătoare de rău şi pentru noi şi pentru cei din jur, ascultăm deci vocile sirenelor, sau răspundem chemării frumoase a lui Hristos care vine și ne vizitează sufletul în fiecare zi pentru fiecare, în fiecare Duminică, în sfântul lăcaş, în participarea la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie, pentru a dobândi pacea și liniștea.

Scrisoarea a cincea – *Despre cele două vindecări*

Vorbind despre rostul călătoriilor lui Iisus, am mers pe urmele lui şi am fost martori la vindecarea sufletească a doi demonizați din ținutul Gherghesenilor sau Gadarenilor. După aceea, scriu Sfintele Scripturi, Hristos a urcat în corabie și a trecut de celealtă parte a mării, în Capernaum sau în orașul Său. El adoptase, oarecum, orășelul, după ce fusese rău primit în Nazaret, unde crescuse. Tocmai de aceea această aşezare este astăzi este recunoscută și promovată chiar, în pelerinajele care se organizează, drept orașul Domnului, deoarece este portul unde Hristos a început activitatea publică și față de care se simțea legat sufleteşte. Aici Iisus venea ca acasă, deoarece locuiau și o parte din rudeniile Sale, la care, probabil, putea să tragă.

Deci, vine aici, în Capernaum și ni se spune că s-a dus într-o casă. Detaliul lipseşte la Matei, fiind menţionat în schimb la Luca și la Marcu. El a început să vorbească, iar mulțimea era atât de numeroasă încât a blocat intrarea. De la Sfântul Marcu aflăm că oamenii care l-au adus pe slăbănog pe targă, n-au putut să intre în casă prin față, aşa că au desfăcut acoperișul și, prin deschizătură, l-au coborât în fața Mântuitorului pe cel bolnav.

Dacă această slăbănogire, despre care vorbește Sfânta Scriptură, este o paralizie, nu știm, dar se știe sigur că bolnavul era țintuit la pat. Mai toţi exegeţii spun că era vorba de paralizie, iar aceasta face și mai extraordinar faptul că Mântuitorul l-a vindecat, l-a făcut să meargă pe cel pe care lumea nu-l mai văzuse de mult timp

deplasându-se fără a fi purtat pe targă. În clipa vindecării, oamenii s-au minunat, s-au mirat și au slăvit pe Dumnezeu.

Cele de mai sus ridică o întrebare: cum răspundem la darul lui Dumnezeu în viața noastră, odată ce am conștientizat binele pe care Domnul îl face.

În comparaţie cu vindecarea sufletească a demonizaţilor, am putea crede că aici e vorba de o vindecare trupească, însă ne-am înşela. Niciodată Hristos nu vindecă doar sufletul sau doar trupul, pentru că Hristos-Omul este integral, trup și suflet. Prin urmare, prin tot ceea ce face, El are grijă de om ca entitate, ca ființă holistică, integrală, în care trupul și sufletul au rostul lor. Trupul este sălașul sufletului, iar sufletul este conducătorul trupului, de aceea, când unul dintre acestea suferă, suferă și celălalt, iar dacă unul nu mai este în rânduială, dezordinea din suflet se manifestă și în trup, iar neputința din trup tinde să aducă suferință sufletească.

Mântuitorul, fără să i se ceară nimic, îi primește în vizită pe acei prieteni ai paraliticului, chiar dacă nu i se spune nimic din ceea ce doreau, adică vindecarea bolnavului. El, „văzând credința lor, a zis slăbănogului: Îndrăzneşte, fiule! Iertate sunt păcatele tale!” (Matei 9, 2).

Dar bolnavul nu fusese adus să i se ierte păcatele, ci pentru cu totul altceva, și, cel mai probabil, nici măcar nu hotărâse el dacă să vină sau nu. De aici putem reține că primul lucru pe care-l are în vedere Hristos, când un om este adus în fața Lui, este să-i ierte păcatele deoarece, în funcție de puterea păcatelor din sufletul nostru,

reacționează și trupul, ceea ce ne frământă și ne chinuie, se reflectă fie pe față, ca semn de boală, fie în modul nefiresc în care ne manifestăm în relațiile cu ceilalți.

Evanghelia aceasta este cuprinsă în fiecare pomelnic. Poate că nimeni n-a observat acest lucru şi totuşi... Când oamenii vin cu pomelnicul la biserică, ce spun? „Pentru X, numele, sănătatea și iertarea păcatelor”. Aşadar, Mântuitorul dă iertarea păcatelor și sănătate paraliticului sau slăbănogului pomenit de Evanghelie.

Prin analogie, am putea spune că fiecare om are o anumită slăbănogire, dacă nu trupească, una sufletească desigur avem, fiecare păcat este un instrument de slăbănogire a sufletului nostru. Pentru toți oamenii și chiar peste toți cei care cred „Fiindcă toţi au păcătuit şi sunt lipsiţi de slava lui Dumnezeu” (Romani 3, 23).

Ce se întâmplă de fapt? Păcatul aduce o anumită întunecare a prezenței lui Dumnezeu: nu mai vedem slava Lui, lumina Lui, noi înşine încetăm a fi ființe de lumină în momentul în care săvârșim păcatul şi, ca urmare, imaginea Lui se estompează, se întunecă, devine difuză. Nu dispare cu totul, dar este ca și cum nu ar mai fi acolo.

Aşadar, credința este lumină, iar Hristos afirmă că El este Lumina. În momentul în care au văzut că Hristos-Dumnezeu a făcut minunea, s-au mirat și au slăvit pe Dumnezeu, li s-au deschis ochii și au revăzut slava lui Dumnezeu în omul respectiv. Deci, omul care se desparte de păcat, vede mai curat, mai potrivit prezența lui Dumnezeu în propriul suflet, în propria persoană și, privind curat la ceilalți, îi vede și pe ceilalți curați.

Această învățătură este profund ortodoxă, despre ea se vorbeşte îndeosebi din vremea Sfântului Grigorie Palama, în secolul al XIV-lea, putând fi rezumată astfel: orice dar se dă prin harul lui Dumnezeu. Hristos lucrează în viața noastră prin harul Său, prin răscumpărarea cea în Hristos-Iisus, pe care Dumnezeu L-a rânduit jertfă de ispășire prin credința în sângele Lui. Hristos își arată dreptatea Sa pentru iertarea păcatelor, celor mai înainte făcute prin îngăduința lui Dumnezeu.

Prin urmare, Dumnezeu nu ne determină să facem păcatul. Formula „Și nu ne duce pe noi în ispită" se citește, în contextul vremii și culturii în care a fost scrisă „Și nu ne lăsa pe noi să fim copleșiți de ispită", pentru că cel care crede în jertfa lui Hristos, redescoperă dreptatea.

Teologia vorbește despre două feluri de îndreptare sau mântuire, una obiectivă, alta subiectivă. Mântuirea obiectivă este aceea adusă de Hristos pentru toți, dându-se pe Sine jertfă, iar mântuirea subiectivă este cea pe care o lucrăm noi ca subiecți, fiecare în parte şi împreună, în comunitate, în colaborare cu harul, pe baza mântuirii obiective. Deci, noi beneficiem toți de mântuire sau îndreptarea în Hristos, dar ne-o personalizăm în funcție de cum lucrăm la îndemnul harului lui Dumnezeu, care este în noi. Aşadar, păcatul este o realitate nevăzută, astfel încât cel mai adesea o ignorăm.

Ajunşi aici, ne-am putea întreba: de ce a venit Hristos pe pământ, mai ales că fariseii nu L-au înțeles și nu L-au primit? Răspunsul vine de la sine: Iisus vine pe pământ cu un „vaccin" având puterea de a aduce miliarde de

vindecări, este vorba de credință. Credința în Iisus Hristos este vaccinul, sau cea care face ca păcatul să nu se cuibărească în sufletul în care El este prezent. Deci, Hristos sădește în suflet credința, se arată pe Sine a fi Fiul lui Dumnezeu, încât oricine crede în El, avea să spună mai târziu, „cel ce ascultă cuvântul Meu şi crede în Cel ce M-a trimis are viaţă veşnică şi la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viaţă" (Ioan 5, 24). Tot Sfântul Apostol Pavel spune că Hristos este singurul Mijlocitor între om și Dumnezeu. Prin Hristos înțelegem toată prezența dumnezeiască.

Vedem, din cele de mai sus, că noi căutăm, în primul rând vindecare și nu iertare, dar, venind la Biserică pentru vindecare, primim și iertare. Practic, am putea spune că Hristos este Cel care face un test, o punere la încercare a sufletului şi a minţii pe care fariseii nu le-au înțeles. El spune: „Iertate îți sunt păcatele" (Matei 9, 2), dar ei nu L-au crezut, atunci El spune: „Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te şi umblă?" (Matei 9, 5). Întrucât ei nu se gândiseră la aceasta, au spus că nu e cu putinţă. Și atunci, ca să fie limpede că Fiul lui Dumnezeu are putere de a ierta păcatele, i-a zis slăbănogului: „Ia-ți patul tău și mergi la casa ta"! (Matei 9, 6). Este greu de ştiut ce au făcut după aceea fariseii, probabil au rămas fără replică. Dar ceilalți oameni L-au slăvit pe Dumnezeu, deoarece aveau sufletul curat. Priveau ca să învețe, ca să absoarbă.

În consecință, dacă aici se vede că Hristos iartă păcatele și nu vedem dacă îl vindecă pe slăbănog,

înseamnă că avem toate motivele să fim convinși că în Biserică primim iertarea păcatelor. Deci, Dumnezeu, prin Biserică, pune accentul pe iertarea păcatelor. Să ne amintim că, în tradiția noastră, în comunităţile rurale, unde oamenii nu știau prea multă carte şi nici multă teologie, se spune că se rostea „iartă-mă frate!", atunci când veneau la Biserică, fie că era vorba de o altercație între ei, fie doar pentru că simțeau că au un gând rău. Cel mai tânăr își cerea iertare de la cel bătrân, îi săruta mâna dreaptă, el îl săruta pe frunte, abia apoi el venea și se închina. Este o scenă rămasă în amintire din copilărie în satul meu, nu știu dacă obiceiul s-a păstrat. Iar cel căruia i se cerea iertare, nu spunea „te iert" ci „Dumnezeu să te ierte" întrucât nu stă în puterea noastră să iertăm păcatele. Noi iertăm micile ofense, micile greșeli, încercăm să le trecem cu vederea, dar nu uităm, avem noi grijă să ţinem minte. Adevărata iertare venea de la Dumnezeu și erau convinşi amândoi – și cel care cerea iertarea, și cel care cerea Domnului iertarea celuilalt, că toate vin de la și prin El.

Credința operează prin minune. De fapt, după cum repet adesea în predici, minunea este proporţională cu credința, în măsura în care credem, avem și minunea. Dacă nu credem, minunile pot veni în valuri, iar noi nu le vom lua în seamă. Prin urmare aici avem în faţă două aspecte complementare: modelul de credință al celui care se lasă adus, slăbănogul, care probabil că nu mai avea destulă putere ca să decidă pentru el, dar și credința celor care

l-au adus și tocmai tăria întâlnirii celor două credințe L-a făcut pe Hristos să facă acea minunea.

În mintea şi în cultura iudaică din acea vreme, se făcea o strânsă legătură între păcat și suferință. Se credea că dacă omul a păcătuit, Dumnezeu îl va pedepsi și-i va da o suferință pe măsură. În spațiul românesc de coabitare cu etnia iudaică s-a moștenit și această abordare, alături de alte influențe. Este o abordare de tip „juridic" („după faptă şi răsplată"), dar este total păguboasă şi străină de credința creştină, întrucât Dumnezeu nu vrea să pedepsească pe cineva. Dacă El a venit din iubire pentru toată lumea, dacă El vine din dragoste pentru făptură, să o mântuiască, cum să o pedepsească?

Iudeii aveau convingerea că Dumnezeu este sau poate fi gelos. Există în Vechiul Testament și termenul acesta: „Eu Domnul Dumnezeul tău sunt Dumnezeu zelos, Care pedepseşte vina părinţilor în copii până la al treilea şi al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc" (Deuteronom 5, 9), iar relația dintre Dumnezeu și poporul evreu era o relație pe principiul de familie: Dumnezeu era Stăpânul (bărbatul cu putere nelimitată în familie), iar poporul era un fel de soție. Dacă poporul se îndepărta de El, Dumnezeu avea dreptul să-l pedepsească. Era un fel de trădare, un fel de infidelitate. Gândirea creștină, în schimb, arată că suntem fii ai lui Dumnezeu definitiv. Dumnezeu nu se leapădă de om și nu ne abandonează dacă ar fi supărat.

Noul Testament prezintă suferința însăși ca potențială șansă a credinței pentru unii, la fel cum credința

este „șansa” suferinței pentru alții. Să căutăm exemple la îndemâna tuturor. Când un om ajunge la o anumită suferință, începe să se întrebe cum sau ce să facă. Sunt oameni care nu au fost la Biserică de multă vreme, nu au citit din Sfânta Scriptură, nu și-au făcut rugăciunea zilnică, iar atunci când întâmpină o suferință, încep să caute sensuri, explicații, dar de cele mai multe ori, nu explicațiile ajută, ci faptul că se simte bine în stare de rugăciune, în Biserică, în slujbă, în discuția cu un preot și aceasta înseamnă că suferința i-a provocat credința care, de acolo înainte, va crește și va rodi.

Celălalt exemplu, unde credința este șansă pentru suferință, este cea din perioada de instalare a comunismului, la noi. Regimul totalitar a oferit oamenilor credincioși, pentru credința lor, suferință: au fost închiși, au fost chinuiți și unii au fost torturaţi în lagărele comuniste de exterminare. De unde știm că le-a sporit credința? De la Mircea Vulcănescu, unul dintre cei care au sfârșit în temnițe, care a rostit, înainte de a muri: „Să nu ne răzbunați”. Aceasta înseamnă că el a înțeles suferința ca rod al credinței și că acela care crede, nu poate să facă lucruri reprobabile, nici să dea loc gândurilor rele în sufletul său.

Vindecarea trupească din cazul slăbănogului din Evanghelie nu trebuie nicidecum să ne facă să gândim că Hristos este vindecătorul profesionist și că oricând vom face apel la El, se va conforma. Hristos nu a venit să ne vindece neputințele sau bolile trupești. Aceasta este clar. Hristos a venit să ne ierte, să ne dea iertarea păcatelor și să

ne însănătoșească și să ne readucă în starea de compatibilitate cu Dumnezeu, de la început. Faptul că a vindecat este pentru a arăta că are putere de a-și vindeca, că este Atotputernic și că este Dumnezeu. Noi vrem să fim vindecați, dar nu venim cu contribuția noastră de credință, astfel încât Hristos să spună: „N-am ce face, trebuie să te vindec, pentru credința ta!”

Aceasta ar trebui să fie puterea credinței noastre: să nu poată să nu ne vindece. Când trebuie să o arătăm, să fie atât de multă convingere, încât să avem smerenia femeii cananeene, care a spus: „Dar Doamne, dar și câinii mănâncă din firmiturile care cad de la masa stăpânilor lor” clipă în care Iisus a exclamat „O, femeie, mare este credinţa ta; fie ţie după cum voieşti” (Matei 15, 27-28).

În același timp, credința dă și un anumit optimism. Descurajarea este contagioasă. Am găsit un articol care ne arată cât de mare poate fi primejdia. Se spune acolo că un om s-a dus pe London Bridge, în capitala Regatului Unit, cu intenţia de a se sinucide, copleşit de disperare. Întrucât podul era luminat, un polițist l-a văzut, și i-a zis: „Stai puțin să stăm de vorbă, cred că nu are rost să te arunci”.

S-a urcat polițistul pe parapet, s-a așezat lângă cel tentat de suicid și au început să discute. Au discutat câteva ore și după aceea s-au aruncat amândoi.

Recomandarea este că nu trebuie să căutăm la oameni ce putem găsi numai la Dumnezeu. Să nu ne mire dacă omul nu ne ajută, întrucât nu am căutat unde trebuia. Deci, dacă este să cerem iertare de păcate cu adevărat, o putem și trebuie să o facem numai de la Dumnezeu. De

aceea, Dumnezeu S-a făcut „mic”, pentru ca să fie accesibil. Dar „mic” nu are aici sensul peiorativ al cuvântului din vorbirea de zi cu zi, după cum putem vedea în Epistola către Filipeni: „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe cruce. Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume” (Filipeni 2, 8-9).

Istoria a dovedit că ucenicii lui Hristos, mai noi și mai vechi, fie nu au înțeles pe deplin minunea întrupării, fie au uitat cine este Hristos, încât Islamul (care nu acceptă înomenirea lui Dumnezeu) s-a răspândit cu atâta succes în teritoriile de sute de ani de creștinism, în mai puțin de o sută de ani de la apariție. Totul arată că n-au înțeles și nu înțelegem că acest Dumnezeu mare, s-a făcut „mic” pentru ca noi să putem avea iertarea păcatelor, să creștem „mari” și să avem acces la împărăție. Nu frica este cea care aduce adevărata închinare lui Dumnezeu, nu frica și supunerea sunt idealul creștinului. Dimpotrivă, Dumnezeu se face Prunc, se smerește, se lasă hrănit la sân, și noi credem că a devenit unul dintre noi. Până și privitorii din Evanghelie s-au mirat că Dumnezeu a dat o putere ca aceasta oamenilor, dar nu au înțeles că Hristos era Dumnezeu. Era mai mult decât o putere dată oamenilor, era Dumnezeu lucrând în chip de om.

Putem încerca să desprindem câteva învăţăminte evanghelice, valabile pentru cotidianul modern. În primul rând, înțelegem că uneori ne gândim că Hristos a fost doar cândva, în vremea aceea, pe pământ. Hristos este și acum,

aici. Hristos este prezent în permanență, numai dacă acceptăm adevărul că este Dumnezeu. Dacă nu acceptăm că este Dumnezeu, a fost o persoană istorică, trăind acum aproape două mii de ani și, cu aceasta, creștinătatea s-a sfârșit, nu-și mai găsește nici sensul de a fi, nici nu mai poate justifica existența proprie în istoria omenirii.

Dacă gândim că Hristos este Dumnezeu, este prezent și acum, în fiecare moment de încercare a credinței. Cum? În Sfintele Taine, nevăzut dar nu mai puțin real. Acestea, se spune în definiția teologică, sunt slujbe prin care se face împărtășirea harului absolut, necesar pentru mântuire, prin lucrarea Duhului Sfânt în Hristos sau a lui Hristos și a Duhului Sfânt. Astfel, la Botez avem o primă încercare a credinței. Nu vă gândiți la copil, gândiți-vă la nași, căci ei sunt acolo tocmai ca să garanteze că-l vor crește pe copil în credință. Hristos este prezent, încearcă și întărește credința nașilor, și în funcție de credința nașilor, copilul crește în credință. Dacă ne referim la Mirungere, această taină se săvârşeşte cu credința întregului Sinod al Bisericii, și pentru toți cei care cred că Duhul Sfânt este prezent, este o încercare de credință. Împărtășania este prezența lui Hristos în Biserică, și credința cu care te apropii să te împărtășești cu Dumnezeu dovedește credința că Împărtășania se dă spre iertarea păcatelor și spre viață de veci. La Spovedanie se oferă, real, iertarea păcatelor de la Dumnezeu prin preot, iar la Sfântul Maslu, când rostim rugăciunea de sfințire a untdelemnului se rosteşte: „spre tămăduirea sufletului și a trupului, și spre iertarea păcatelor celor de voie și acelor fără de voie". Aşadar,

fiecare Taină, practic, aduce iertarea păcatelor și viața de veci sau accesul la viața de veci.

La aceste Sfinte Taine se adaugă Cununia, în care mirii cred în Hristos care le unește viețile și rămâne în familia nou-întemeiată și Hirotonia. Când candidatul la preoţie este așezat în genunchi și i se citește prohirisirea sau sfințirea, se face pe baza credinței lui și dăruirii vieții spre slujire. Dacă el este acolo fără credință, nu primește nici iertarea păcatelor, nu va da și nu va fi în stare a împărtăși cum se cuvine nici a ierta păcate celorlalți în numele Domnului Iisus Hristos. Vom reţine, rezumând, că Hristos este prezent în Biserică prin Sfintele Taine. Cei care au eliminat Sfintele Taine, L-au eliminat parțial și pe Hristos, de aceea, nu L-au mai văzut ca pe un Mântuitor, ci doar ca pe un Domn, apropiat și familiar până la a fi eroul preferat și moneda de schimb pentru păcatele individuale.

Mai trebuie să reținem că, în viața de aici, cu problemele ei, prin credință, găsim răspuns și la situațiile aparent imposibile. Un copil care merge la școală este uneori stresat şi i se pare că cea mai mare problemă din viaţă se află acolo. Dacă este învățat să aibă credință, Dumnezeu îl ajută să înțeleagă cât de importantă este formarea în școală pentru problemele existențiale care vor veni mai întâi. Prin credință, dificultățile sunt depășite sau, cel puțin, asumate și primite, devin instrumente care pot conduce la mântuire.

Este important, de asemenea, să reținem că trebuie să avem prieteni și când îi avem să încercăm să facem din ei

modele, sau să-i urmăm, când sunt deja modele. În fapt, ce sunt prietenii? Sunt niște aliați, niște susținători și oameni ai credinței. De ce ne trebuie prieteni? Nu ca să ne ajute! Se spune că un prieten adevărat este cel care te ajută la greu, și aceasta este adevărat. Dar, prietenul adevărat este cel pe care ți-l trimite Dumnezeu ca să-ți transmită ceva. Dacă ai văzut doar partea rea din el, nu te va ajuta cu nimic și ai pierdut o șansă, dacă vedem partea bună, atunci este foarte posibil ca el să fie omul lui Dumnezeu, care ne învață ceva, pentru că sunt atât de multe de învățat. Dacă ne și ajutăm unii pe alții, este cu atât mai bine.

Mântuitorul ridică prietenia la rang foarte înalt. El, Dumnezeu, le spune apostolilor: „De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu ştie ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute" (Ioan 15, 15). În altă ocazie, le spune „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi" (Ioan 15, 13). Evident, se referea, în primul rând, la apostoli, dar și la noi toți, care suntem sau devenim prietenii lui Dumnezeu.

Nu putem încheia fără a reţine o altă învăţătură: trupul nostru are limitări și slăbiciuni, încât facem de multe ori și lucruri pe care nu ni le dorim. Adeseori, spunem că nu am putut face un anumit lucru şi, dacă Dumnezeu ne înțelege, în slăbiciunea noastră, aceasta nu trebuie să devină motiv pentru a repeta un păcat sau un lucru rău. Dumnezeu ne înțelege slăbiciunea, dar nu permanentizarea ei prin propria voință. Hristos lucrează

numai acolo unde omul contribuie și el puțin, cu efortul său.

Așadar, nu stă numai în mâna și în dorința lui Hristos de a ne mântui, ci stă, în foarte mare măsură, în ceea ce facem noi. Citind Acatistul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, repetăm o frază care ar trebui învățată pe dinafară: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, mântuiește-mă!” după ce am rostit: „Iisuse, puterea inimii mele, Iisuse, înțelepciunea minții mele, Iisuse, tăria credinței mele”. În tot ce facem, trebuie să-L avem aliat pe Hristos. Deci, nu numai să ne considerăm noi prietenii lui Hristos, ci și să-L abordăm, ci și să-L chemăm, ci și să-L găzduim pe Hristos ca fiind prietenul inimii noastre.

Scrisoarea a şasea – ***Gânduri pe marginea Rugăciunii Arhiereşti***

Duminica a șaptea după Paști se constituie ca o punte între două prăznuiri împărăteşti, Înălțarea Domnului și Pogorârea Duhului Sfânt. Cea dintâi este sărbătorită în zi de Joi, la patruzeci de zile după Învierea Mântuitorului Hristos, iar cea de-a doua zece zile mai târziu, numită fiind Cincizecimea.

Pentru orice predicator, textul biblic din această zi este o încercare deloc uşoară. În general, în pericopele pe care le ascultăm în slujirea liturgică avem texte aparent simple, prin ordonarea lor ca istorisire a unei experienţe, fără încărcătură teoretică: Învierea Mântuitorului, parabole, minuni, învieri din morți. Nu acesta este cazul *Rugăciunii lui Iisus pentru Sine, pentru apostoli şi pentru toţi credincioşii.* Acest fapt m-a obligat mereu să mă documentez, să trec în revistă multe scrieri pentru această predică. Astfel, am constatat că, din tot ceea ce s-a scris, din ceea ce se scrie în teologie, acest text a polarizat atenţia exegeţilor, ceea ce dovedeşte că acel capitol este unul dintre textele fundamentale pentru întemeierea credinţei noastre, cu precădere pentru identitatea de creștini ortodocși. Acest text concentrază sensul existenței în viziunea lui Hristos, calea de urmat pentru a atinge ţelul pe care-l vrea Dumnezeu pentru om.

În tratatele de teologie, importanţa acestui text este arătată de două titluri-definiţie, *Rugăciunea Arhierească* sau *Rugăciunea Marelui Preot.* În curgerea faptelor din

Evanghelia după Ioan ea vine într-un moment de răscruce, fiind săvârşită de Mântuitorul înainte de a merge la Pătimiri, Răstignire și Moarte, ca mai apoi să învieze.

Frumuseţea textului este dată şi de întâlnirea a două feluri de a rosti, *rugăciunea* şi *predica*, fiind un model de neegalat pentru trăirea credinţei şi pentru propăvăduirea acesteia, configurând calea de urmat pentru slujitorii Bisericii.

Rugăciunea se desparte de modul în care înţelegem noi să ne adresăm Domnului, solicitând câte ceva. Iisus nu cere practic nimic pentru Sine, rugăciunea îi cuprinde pe apostoli, în faţa cărora este săvârşită şi, prin perspectiva celor care vor urma, pe toţi aceia care, de-a lungul timpului, aveau să meargă pe calea Lui. Din ea desprindem care este relația, sau trebuie să fie relația între Omul-Hristos și Dumnezeu, și apoi Omul-Hristos, care, deși este Om-Dumnezeu, se raportează la celelalte persoane treimice, respectiv la Tatăl și la Duhul Sfânt.

Prima învățătură pe care se cuvine a o desprinde este chiar cufundarea lui Hristos în rugăciune. Cât a fost pe pământ, El s-a rugat! Și atunci, dacă Dumnezeu se roagă, Hristos se roagă, care ar fi concluzia? Da, El, Atotputernicul se roagă, noi, cei slabi, ce ar trebui să facem? Să ne împăunăm cu ideea că suntem măsura tuturor lucrurilor? S-a văzut cât de mare este eroarea gândirii umane când, pe baza acestui postulat, s-a ajuns la cultul Rațiunii, generator al crimelor de masă comise după Revoluţia franceză de la 1789, după Revoluţia bolşevică, sub regimurile care au proclamat primatul Omului pentru

a-l strivi și câte alte grozăvii din istoria umanității. După Înviere, Hristos nu se mai roagă, pentru că El revine la starea de Dumnezeu adevărat, și arată, prin aceasta, cum spuneam, care este modul în care El se raportează la Dumnezeu-Tatăl.

Aşadar, Hristos se roagă și crede, se roagă Tatălui, dând model ca fiecare om, în felul său, să se roage, indiferent de anumite tipare de rugăciune, feluri în care aceasta se poate face, începând de la rostirea de texte citite, până la textele rostite pe din afară, meditație, sau pur și simplu participare la sfintele slujbe sau chiar prin tăcere și contemplație. Există o rugăciune, se spune că este chiar foarte profundă, aceea care se face prin tăcere și contemplație, adică deschiderea inimii pentru a ne umple de Dumnezeu și a da mărturie tăcută despre prezența Lui, în viața noastră.

Prin urmare, rugăciunea și credința merg mână în mână. Cel care crede, se roagă, și cel care se roagă, își întărește credința. Dar a crede înseamnă mult mai mult decât a simți. Nu putem reduce credința la o stare emoţională, la o întâmplare-eveniment generată de acea stare, la fel cum nu o putem încadra în schemele raţiunii. De-a lungul vremii, din lecturi şi din experienţa personală de predicator, am ajuns să constat că există păcătosul „rațional" și credinciosul „rațional".

Rugăciunea lui Iisus transcede raţiunea, trece dincolo de limitele cunoaşterii experimentale, perceptibile, pune la zid orgoliul „fiinţei raţionale" de a cunoaşte lumea şi a îndruma acţiunea umană. Citind-o, recitind-o

cu atenţie pentru a ne deschide spre rostirea Lui, vedem diferența între ce gândim noi și ce așteaptă Hristos să facem, nu neapărat să gândim, ci să făptuim.

Din punct de vedere rațional, din ceea ce cunoaştem prin experiența noastră, multe lucruri prezente în ea sunt inacceptabile. Ni se spune că Hristos este Dumnezeu și că are un Tată, cu alte cuvinte *Dumnezeu are drept Tată pe Dumnezeu*. Nu este logic, nu este „raţional"! Iar Tatăl îi are în grijă pe oameni, oamenii sunt meniți să fie sfinți: ne cuprind fiorii numai când ne gândim la aşa ceva! N-o să ajungem niciodată acolo, este de neacceptat.

Oamenii sfinți se sfințesc prin oameni sfințiți, adică, prin cei pe care Dumnezeu îi desemnează să arate oamenilor care este calea către sfințenie. Sfințenia sau sfințirea se realizează prin cunoașterea lui Dumnezeu sau interpersonală, iar cine nu vrea să accepte pe Dumnezeu prin credință, nu este obligat nici să devină sfânt. Prin urmare, Rugăciunea Arhierească ne pune la grea încercare rațiunea și ne aşază faţă în faţă cu temeiurile credinței.

Hristos începe rugându-se pentru Sine într-un scurt pasaj: „Şi acum, preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea" (Ioan 17, 5). Mai departe rugăciunea îi cuprinde pe ucenici: „Eu pentru aceştia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt. Şi toate ale Mele sunt ale Tale, şi ale Tale sunt ale Mele şi M-am preaslăvit întru ei. Şi Eu nu mai sunt în lume, iar ei în lume sunt şi Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele

Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem şi Noi" (Ioan 17, 9-11).

Prin mijlocirea ucenicilor, puntea dintre Iisus şi ceilalţi, rugăciunea pogoară asupra celorlalţi oameni, adică cei care sunt meniți să fie sfinți. Se cuvine însă a preciza un lucru esenţial – credința nu este suficientă pentru a ajunge la mântuire. Avem impresia că, dacă avem habar despre credință, „ştim ce este" şi „suntem de acord", Dumnezeu va face restul. Cu alte cuvinte spun „Eu cred că există Dumnezeu" și gata, nu mai am nimic de făcut, restul, până la a deveni noi sfinți, este treaba Lui.

Această pasivitate dăunătoare ne creează mari dificultăţi întrucât îl pune pe Dumnezeu în încurcătură, în relația cu noi. Pentru a înţelege despre ce este vorba, să revenim la textul Rugăciunii. Vedem că El se roagă pentru apostoli, pe care lumea îi va urî, ei sunt din lume, dar nu sunt ai lumii (Ioan 17, 14-16). El i-a ales din lume, ca să vestească în lume numele lui Dumnezeu, ei însă s-au străduit şi se vor strădui acolo: „Eu le-am dat cuvântul Tău, şi lumea i-a urât, pentru că nu sunt din lume, precum Eu nu sunt din lume" (Ioan 17, 14).

Tocmai în acest context se poate înțelege adecvat, în spiritul adevărului, un pasaj în baza căruia unii au văzut în Iisus un adept al războiului („N-am venit să aduc pace pe pământ, ci sabie" (Matei 10, 34)). Nu vom reveni în detaliu asupra înţelesului acestui avertisment, despre care am vorbit într-un capitol anterior. Rezumând, vom spune doar că, în urma venirii Lui, lumea nu ajunge la armonia aceea orizontală și inconștientă pe care unii vor să o

găsească în binecuvântarea „Pace vouă!” întrucât Dumnezeu vine și aduce o anumită provocare, astfel încât un părintele profesor Constantin Coman ne spunea, la cursul de Noul Testament, că Evanghelia „scandalizează”, adică stârnește, te face să gândești și să-ți pui probleme.

Aşadar, prin extensie, mergând pe aceeași logică, nu doar ucenicii sunt „extraşi din lume”, ci şi credincioşii pătrunşi de Adevărul Lui „nu sunt din această lume” şi, de aceea, Iisus se roagă pentru ei și pentru toți: „Nu Mă rog ca să-i iei din lume, ci ca să-i păzeşti pe ei de cel viclean” (Ioan 17, 15).

„Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (Ioan 17, 20-21).

Așadar, este limpede că un credincios nu este cel care acceptă existența lui Dumnezeu, ci acela care se comportă ca și cum îl poartă pe Dumnezeu în sine. Este ceva peste măsură de greu, aproape cu neputință de imaginat, de aceea spuneam că textul pune la cumplită încercare rațiunea, modelată în şi prin „cultura de masă”.

Aș lua un singur exemplu: timpul pe care îl petrecem la televizor. Cum se raportează un om credincios la televizor și cum se raportează un om care nu crede, sau nu este practicant al credinței, atunci când se uită la televizor? Am luat acest exemplu, nu pentru a vulgariza opunând Biserica şi comunicarea de masă, ci în urma unei constatări care mă întristează: românii sunt teledependenți. Acum

douăzeci de ani, când eram într-o parohie, la ora opt dimineața, copiii erau desculți, nehrăniți, dar televizorul trona pe dulap, antena era agățată într-un pom, afară și televizorul mergea. Familia respectivă nu dispunea de bani cu care să plătească energia electrică pentru utilităţi, dar cerea bani pentru a se uita la televizor, care devenise extensia creierului lor uman.

De aici am ajuns la concluzia că relaţia cu media ar trebui să fie unul dintre punctele fundamentale când încercăm să înțelegem credinţa în lumea contemporană. Un bioetician și eseist creștin, Virgiliu Gheorghiu, a scris mai multe cărți referitoare la efectele televizorului asupra creierului uman, asupra minții, iar acum mulți alți cercetători spun că un copil nu trebuie să aibă acces la iPhone, computer, tabletă, și ar fi bine să nu petreacă timpul în fața televizorului, deoarece acesta încetinește procesul de dezvoltare al creierului, al creativității și al imaginației. El nu este angajat. Atunci când se uită la imagine, deja are o altă realitate, pregătită și servită.

Deci, pentru un creștin, televizorul nu este un lucru indispensabil. Cel care-și asumă credința cum trebuie, între a se ruga și a se uita, ce credeți că ar face? În primul rând, un creștin alege această activitate, numai dacă este necesară și ziditoare. Sunt creștini care se uită la televizor, asta știu, dar pentru ei, televizorul este un instrument de educație. În ceea ce fac ei, trebuie să aibă discernământul necesar în a alege ceea ce este bine și ceea ce nu este de folos. Pentru creștin, este necesar ce-i zidește mântuirea sau ce duce la zidirea pentru mântuire, și ce este pierdere

de timp. Atunci când cineva urmărește o slujbă sau ascultă o emisiune ziditoare, aceasta înseamnă că începe să-L cunoască, prin alte mijloace, pe Dumnezeu. Se vorbește, de exemplu, atât de mult despre familie. Sunt invitați și psihologi, teologi, sociologi și istorici care povățuiesc și îndeamnă la cultivarea valorilor familiei. Deci, nu este nimic rău în televizor, în sine, dar cât de important este cum este folosit! Un gest simplu, apeși din telecomandă și te așezi în fața televizorului, pune la grea încercare autenticitatea credinței.

Majoritatea oamenilor folosesc televizorul pentru zgomot de fond, nu-l ascultă, însă el merge, dar nu au cum să nu-l audă. Pe adulți nu-i mai impresionează și nu-i mai influențează, cel puțin imediat, nu la fel se întâmplă cu copiii. Aceştia sunt impresionaţi, creierul lor este parazitat de imagini, sunete şi vorbe în care caută un sens, care le orientează comportamentul în direcţii greu de prevăzut.

Din păcate, cel care nu-și asumă și credința, consideră că televizorul este doar un mod de a se distra, de a trăi într-un divertisment perpetuu, vizionând filme de toate genurile sau pentru muzică de orice fel. Tinerii îmbrăcați foarte straniu, tatuați grotesc, tunși inestetic sunt imaginea vie a unei formări inconștiente, pe care au avut-o stând în fața unui televizor, unde au fost niște canale de muzică, unde cei care cântă muzica aceea, sunt îmbrăcați, tatuați și tunși după modul respectiv. În plus, nici nu ne mai alimentăm sănătos. În fiecare restaurant este un televizor care difuzează muzică și imagini video mixate și suprapuse, pe care probabil mulți nu le înțeleg și

nici nu au nevoie de ele, dar este parte din meniu. În instituții publice, în frizerii, în pub-uri, asculți o muzică pe care nu o dorești. Nu spun că ar trebui să ascultăm rugăciuni, deși nu ar fi rău, dar să o avem în mintea noastră. Prin modul în care folosim timpul , arătăm că ne apropriem (rămânând aproape de) gândirea lumii, în loc să ne apropiem de Hristos şi să ne apropriem gândirea lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel scrie că vârful trăirii creștine este să avem gândul lui Hristos. Dacă ajungem sau nu acolo, nu contează. Din nou, este imposibil la prima abordare, dar nu contează dacă ajungem acolo, ci contează cât de mult ne străduim spre gândirea și mintea lui Hristos, sau cât de mult credința în Hristos ne formatează viața, încât să avem satisfacția că ne-am străduit, că avem conștiința împăcată că facem ceea ce așteaptă Hristos de la noi să facem.

Ne mai îndeamnă *Rugăciunea lui Isus* să reflectăm la atitudine activă, diferită de „activismul" din perspectiva căruia este făcută oarecum vinovată Biserica de azi. Pe Hristos îl vedem aici că se roagă, se roagă în liniște. Tendința, pe care o văd ca pe un pericol pentru Biserică în zilele noastre, este că, sub presiunea societății, a unei societăți descreștinate, laicizate, să se comporte ca și cum doar lumea contează, iar lumea spune că Biserica trebuie să facă mai mult, nu să contempleze prea mult. Dar Hristos spune: „Eu pentru aceştia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt" (Ioan 17, 9).

Cine sunt aceștia din lume? Suntem noi, toți care avem o fărâmă de conștiință că aparținem lui Dumnezeu, că avem o relație cu Dumnezeu, chiar dacă suntem nevrednici de a fi în demnitatea aceasta. Prin urmare, a te comporta supus regulilor seculare este ca și cum ai căuta să-ți formezi mintea după mintea lumii și ignori mintea și gândirea lui Dumnezeu. În fapt, vedem că Hristos nu spune că Biserica trebuie să fie activă social, să fie un alt instrument sau altă instituție socială, dar nici să zacă, să fie inconștientă și nerăspunzătoare la nevoile societății, ci să cumpănească cele două atitudini, exprimate in formula „ora et labora" (roagă-te și muncește). Hristos recomandă întotdeauna echilibrul.

Să ne amintim de pilda cu Maria și Marta, cele două surori. Când Mântuitorul îl vizitează pe Lazăr în Betania, una stătea și asculta cuvântul lui Hristos, iar alta pregătea ospățul. Marta reclamă: „Nu gândești că este nedrept față de mine, ca ea să stea să asculte, iar eu să muncesc?" Hristos îi răspunde: „Partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea" (Luca 10, 42). Hristos nu spune că Marta greșește, ci că fiecare are rânduiala lui, că la fiecare trebuie să existe un echilibru. Nici numai ora, nici numai labora.

În societatea iudaică, de exemplu, există așa numiții ortodocși, evreii tradiţionalişti. Cred că ați auzit, poartă niște pălării mari, negre, au părul netăiat și au niște perciuni mari. Ei se roagă tot timpul și spun că aceasta este menirea lor. Nu fac armată, nu sunt angajați, au reprezentare în parlament, au reprezentativitate politică și obligația să se roage tot timpul, la Zidul Plângerii. A mers

o vreme, acum nu mai merge! Există proiect de lege în care se solicită schimbarea acestei situații, să fie puși să muncească, la fel cum face restul societății.

Deci, este important să facem ceva pentru oameni și pentru Dumnezeu, dar și cât timp petrecem cu Dumnezeu și cu oamenii. Uneori, a sta cu un om este esențial, mai ales dacă acesta se află într-o suferință.

„Eu pentru aceştia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt. Şi toate ale Mele sunt ale Tale, şi ale Tale sunt ale Mele şi M-am preaslăvit întru ei" (Ioan 17, 9-10).

Din acest verset se înțelege că Hristos a venit în lume să slăvească sau să preaslăvească pe Dumnezeu-Tatăl și să dea oamenilor viața veșnică. Este logic să înțelegem de ce să-L preaslăvească pe Dumnezeu-Tatăl, pentru că noi L-am întunecat prin păcat. Păcatul primului cuplu, Adam și Eva, a întunecat imaginea și prezența lui Dumnezeu în mintea lor și a noastră, încât nu-L mai vedem cum trebuie. De aici vine confuzia, de aici bâjbâiala și nesiguranța, de aici atâta răutate în lume, atâta violență între oameni. L-am întunecat, nu-L mai vedem, ştim că este undeva, dar nu-L mai vedem. Venirea lui Hristos, tocmai acesta face, vine să reevidențieze în mintea oamenilor faptul că Dumnezeu trebuie preaslăvit, iar cel care preaslăvește pe Dumnezeu, are viață veșnică sau se conectează la Dumnezeu.

Mântuitorul mai spune un lucru fundamental: „I-am păzit şi n-a pierit niciunul dintre ei, decât fiul pierzării", adică pe Iuda. Înțelegem, de aici, marea demnitate pe care

o avem, că Dumnezeu ne respectă libertatea. Dacă vrei să fii cu Dumnezeu, poți să fii cu El, dacă nu vrei, nu ești forțat, după cum nici El nu este forțat să ne primească în viața veșnică.

Îmi vine în minte o povestioară, care circulă destul de mult în spațiul virtual. Este vorba despre un domn care se duce la frizerie să se tundă și, în timp ce frizerul își făcea treaba, au ajuns să vorbească de una, de alta, iar clientul a spus ceva despre Dumnezeu. Frizerul i-a tăiat vorba: „Nu există Dumnezeu, de unde mai scos şi chestia asta? Pentru mine contează ceea ce văd și ceea ce fac". Clientul n-a intrat în polemică, însă, când a ieșit din frizerie, a văzut alături, lângă intrarea ei, stând și ascultând muzică cu căștile în urechi, un tânăr cu părul foarte lung, cu o barbă mare și cam nespălat. S-a întors la frizer și i-a zis: „Cred că am răspunsul pentru întrebarea ta: Nu există frizer". Iar frizerul a întrebat nedumerit: „Cum adică nu există frizer"? Clientul i-a răspuns: „Dacă ar exista frizer, după logica ta, n-ar mai fi oameni cu părul lung și cu barba neîngrijită pentru că toți ar fi așa cum trebuie".

Mai exact, dacă tânărul respectiv nu voia să intre, să-și tundă părul și să-și aranjeze barba, evident, era o chestiune de libertate. Tocmai asta încearcă să ne spună și Hristos, că cel care încearcă să se sfințească, o face prin cunoaștere.

Numai că aici, evident, nu este vorba de o cunoaștere empirică-științifică. Cunoașterea are minim două înțele-suri: una este cunoașterea empirică, adică cea pe care o dezvolți încet-încet, odată cu vârsta și cu studiul și cu

experiențele. Mai există o cunoaștere, care aduce bucurie: este cunoașterea unei persoane. Nu știu care este misterul unei persoane, dar odată ce am discutat cu ea, și dacă există o comunicare adecvată, spunea părintele Stăniloae, „când dau cu cineva mâna și am puțină iubire, din mine pleacă o energie spre el”. Despre asta este vorba în spusele Mântuitorului, nu de „cunoașterea” lui Dumnezeu, un obiect de studiu, ca substanță. Zice el: „Şi aceasta este viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (Ioan 17, 3).

Revenind, subliniem ca adevăr teologic că Dumnezeu nu este o substanță, nu este un obiect, ci este o Persoană. Când spui: „îl (o) cunosc pe X”, acea cunoaștere aduce și face prezentă în mintea noastră, persoana, chiar dacă este la distanță. Și când spui despre cineva „îl cunosc”, ai deja și experiența legăturilor, evenimentelor sau cuvintelor care s-au schimbat între voi doi.

În felul acesta, îndemnul lui Hristos de a ajunge la Dumnezeu prin cunoaștere, este prin cunoașterea personală de a ne adresa lui Dumnezeu ca unei persoane. Cunoașterea presupune un schimb de energie, un a primi și a dărui, chiar dacă această primire și această dăruire nu sunt conştientizate.

Aş introduce aici o experiență interesantă, trăită personal, săvârșind slujba botezului. În multe cazuri, când copilul este luat în brațe de altcineva, începe să plângă. Îndată ce este dat în brațele mamei, tace. Nu știu care sunt senzorii prin care copilul simte brațele mamei, el simte siguranța și, practic, nu conștientizează această relație, dar

este fericit că este în brațele mamei. El își cunoaște mama în felul lui. La fel și mama, poate că ea nu este conștientă că ea dăruiește ceva, însă dragostea ei permanentă față de copil, probabil face parte din această cunoaștere în care cei doi se cunosc și se dăruiesc, chiar dacă nu este ceva raționalizat și explicat.

Aşadar, cunoașterea aceasta trebuie să producă dragoste, iubire și lumină. De aceea, se vorbește în botez de faptul că persoana care este botezată, devine fiu al luminii. Înțelegem că pentru aceasta a venit Hristos pe pământ: să-L preaslăvească pe Dumnezeu-Tatăl, să dea lumii viață veșnică și să dea lumii speranță. El spune: „N-am pierdut pe niciunul" (Ioan 18, 9), cu alte cuvinte, suntem în corabia mântuirii, aici în Biserică, nu ne pierde pe niciunul, decât cel care vrea să plece.

Nu în ultimul rând, Mântuitorul a venit să aducă bucurie. Textul se încheie astfel: „bucuria Mea să fie în voi şi ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 10). Ori de câte ori Hristos întâmpina, după Înviere, pe femeile mironosițe sau pe altcineva, îi saluta fie cu: „Bucurați-vă!", fie cu „Pace vouă!"

În general, pacea o adresează apostolii, pentru că ei au menirea, ei sunt sfințiții de care vorbeam mai devreme, prin care oamenii pot să crească în sfințenie. Așadar, Hristos se descoperă ucenicilor aici, nu într-un viitor incert. Mântuitorul se descoperă ucenicilor pe Sine. El spune că se întoarce la Tatăl, și la slava pe care a avut-o dinainte. El vine pe pământ trimis de Tatăl, vestește oamenilor pe Tatăl, ceea ce duce la regândirea slavei lui

Dumnezeu, iar El, din cel smerit, din robul care acceptă să fie rob, se întoarce la slava dintru început, sau la statutul Lui de Dumnezeu cu adevărat.

Textul Rugăciunii lui Iisus, din Ioan, capitolul 17 nu este prea complicat, însă este extrem de consistent. Am citit *Coranul*, în virtutea studiilor comparative. N-am găsit nicăieri un text atât de limpede. Aceeaşi trăire am avut-o citind *Bhagavad Gita*, *Vedele*, *Brahmanele*, cărțile sfinte hinduse, dar și lucrări sacre din budism și jainism. Toate sunt extrem de flamboiante, extrem de nesigure, limbajul este fie mistic, fără acces la conţinut. Tocmai de aceea mă surprinde limpezimea acestei Rugăciuni atât de plină de miez și incomparabil realism în relația dintre viața de aici și viața veșnică, prin Iisus Hristos.

Un ultim cuvânt privind actul sfinţirii. Aflăm, din Sfintele Scripturi, că Mântuitorul îi trimite pe apostoli în lume, îi sfințește, iar după Înviere avea să le sufle harul Duhului Sfânt și să spună: „Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate” (Ioan 20, 22-23). Este totuşi important să facem o distincție: oamenii sfințiți nu sunt și sfinți și oamenii sfinți nu trebuie neapărat să fie sfințiți. Sfințirea este un gest liturgic, bisericesc prin care o persoană sau un lucru este luat din uzul comun și destinat unei alte cauze, care nu mai are de-a face și nu se mai amestecă înapoi, cu restul. Așa cum un preot este luat din lume, sfințit și făcut preot. El rămâne în relație cu lumea, dar nu mai este ca lumea, de aceea, Hristos spune: „Ei nu sunt din lume, cum nici Eu nu sunt din lume. Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău” (Ioan 17, 16-17). Nu este

obligatoriu să existe o armonie, pentru că ceea ce spune preotul, poate să fie în contradicție cu ceea ce gândesc credincioșii. Am avut situații în care oamenii s-au simțit vizați de sancționarea unui păcat pe care o făcea preotul în predică, crezând că face referire la el sau la ea.

Deci, de multe ori, preotul are această stranie misiune, în care trebuie să spună ceea ce vrea Dumnezeu să transmită oamenilor, nu ceea ce vor ei să audă. Recent, am văzut o scurtă înregistrare cu un tânăr care s-a dus într-o Biserică baptistă din Statele Unite, și vorbea despre ce l-a deranjat acolo. A văzut niște tineri care se pregăteau cu o formație de muzică, cu chitări, cu orgă, tobe și alte instrumente, mai încolo era cafeaua, ceva mai departe erau niște oameni care discutau. Atunci şi-a zis: „Nu cred că Dumnezeu-Tatăl L-a trimis în lume pe Hristos, ca să facă dintr-o biserică un club. Sunt sute, mii, milioane de cluburi în lumea aceasta, dar Bisericile nu trebuie să fie cluburi. Sunt locuri în care trebuie să-ți găsești liniștea, deci să nu vorbești, locuri în care trebuie să te rogi și să meditezi, nu să faci petreceri, locuri în care trebuie să te angrenezi în relația cu Dumnezeu, fără lucruri care trebuie să-ți aducă aminte că eşti din lume. Nu trebuie adusă lumea în Biserică și făcută Biserica ca lumea, ci dimpotrivă, Biserica este locul în care, dacă ai intrat, trebuie să găsești altceva decât găsești în lume”.

Iată de ce nu folosim în alte scopuri lingurița de Împărtășanie, vasele sfinte, icoanele și toate celelalte. O icoană nu o folosești ca blat pentru tăiat salata. Odată ce este pictată și sfințită, devine un obiect sfințit care are o

altă destinație și un alt rost, care nu este din lumea aceasta, dar pentru lumea aceasta. Cel care este sfințit, devine un instrument care îi ajută pe oameni să devină sfinți. Sfântul, spre deosebire de cel sfințit, este cel care împlinește până în ultima clipă voia lui Dumnezeu, care intră în dragostea lui Dumnezeu, care simte bucuria lui Dumnezeu, și este cel care a ales partea cea bună.

Am auzit și fraza aceasta: „De ce sunteți, oare, așa de obsedați cu Hristos, al vostru?” Nu este o obsesie! A vorbi despre Hristos, înseamnă a vrea să-l cunoști pe Tatăl, a vrea să-L împărtășești pe Duhul Sfânt. A vorbi despre Hristos și cu Hristos, înseamnă a merge pe singura cale ducând spre dragostea treimică. Fără Hristos, credința creștină ar fi la fel ca o religie, în care fiecare își face propria idee despre Dumnezeu. Prin urmare, a vorbi și a trăi cu Hristos, în Hristos, întru Hristos rămâne singura garanție a îndumnezeirii noastre, sensului spiritual al existenței noastre biologice, care devine teologică și teoforă.

PARTEA A TREIA

PUTEREA BOBULUI DE CREDINȚĂ

Scrisoarea întâi – *Credinţă şi acţiune*

Vom porni de la suferința unui părinte, acel tată care, văzând suferința copilului lui, ajunge la Mântuitorul și-I spune: „Doamne, miluieşte pe fiul meu că este lunatic şi pătimeşte rău” (Matei 17, 15) (că este posedat) și adesea este aruncat în foc sau în apă, iar un demon caută să-l piardă. „Şi l-am dus la ucenicii Tăi şi n-au putut să-l vindece” (Matei 17, 16)

Presupun că o luase, oarecum, progresiv. Probabil că, înainte de aceasta, mai fusese cu el și la vraci, la doctori, la descântătoare, că așa face omul în general; începe de la persoanele mai apropiate, de la ceea ce aude că ar fi bine să facă și, în final, când vede că nu există ieșire, ajunge și la Dumnezeu căruia îi cere să-l ajute și să-i dea o soluție, o alinare sau o vindecare.

De aceea, Hristos, odată cu vindecarea copilului, face o radiografie concisă a societății: „neam necredincios și îndărătnic”. Într-o traducere englezească, se spune *neam necredincios și pervers, ipocrit*. formularea este mai dură, *îndărătnic* ar fi mai potrivit deoarece evidenţiază acel

defect oamenilor care, deși recunosc o realitate, i se împotrivesc acesteia, ştiind bine că ar putea suferi după aceea. Îndărătnicia, numită şi încăpățânare, face parte dintr-un sistem de autoapărare, de izolare, de autojustificare prin care încerci să te convingi că tu singur ai dreptate, este deasupra celorlalți, neavând nevoie de ei. Este o formă de segregare, făcându-i pe cei din jur să se simtă frustraţi, fără rost, pentru că încearcă să te ajute, dar nu pot.

Această nemulțumire, cred eu, o simte Hristos atunci când spune: „O, neam necredincios şi îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?" (Matei 17, 17). Înainte de aceasta, Hristos fusese abordat puțin de către farisei, după ce a coborât de pe Muntele Tabor, unde se schimbase la față. Altfel spus, le arătase dumnezeirea, se văzuse dumnezeirea în modul cum s-a schimbat la față, prin lumina și prin mărturisirea pe care o făcuse Tatăl, și, cu toate acestea, nici poporul obișnuit și nici ucenicii nu reușeau să treacă dincolo, să accepte, să înțeleagă că suntem subiectul lui Dumnezeu pe pământ. După ce face această remarcă, spune: „Aduceți-l aici, la Mine" (Matei 17, 17). Cuvintele mi-au atras atenţia şi voi reveni asupra lor, rostul acestei formule imperative depăşeşte funcţia practică.

Deși ucenicii Petru Iacob și Ioan văzuseră schimbarea Mântuitorului la Față, au fost surprinși de acest fenomen pe care l-au văzut și, cu toate acestea, au fost surprinși și de neputința lor de a face ceva, de a-l ajuta pe copil. Situaţia se regăseşte în viaţa noastră de zi cu zi

întrucât mulți oameni așteaptă de la preoți să facă minuni, pentru că și noi suntem ucenicii lui Hristos, cei care, cel puțin teoretic, încercăm să predăm învățătura Învățătorului. Și noi am vrea, ca preoți, să vindecăm, să alinăm suferința, să înviem din morți pe unii sau pe alții, să prevenim pe cineva să nu moară în mod tragic și neașteptat.

Cine nu ar vrea? La asta ne cheamă Hristos, de fapt. De ce vrem să facem aceasta? Pentru că, în primul rând, lumea are nevoie de acestea. Și atunci un om care se gândește la ceilalți sau, cel puțin, încearcă să empatizeze cu ceilalți, ar vrea să facă mult mai mult decât face în realitate. Aşadar, dezamăgirea ucenicilor face parte din viața noastră și din dezamăgirea noastră. Este o dezamăgire pe care cu toții o trăim, întrucât. dacă am fi în stare de a vindeca, a scoate demoni, a învia din morți. ar înseamnă că avem credință măcar cât un grăunte de muștar.

Ucenicii au fost surprinși că nu au putut să-l vindece pentru că mai înainte, la capitolul zece, în Evanghelia după Matei, aflăm că: „Chemând la Sine pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat lor putere asupra duhurilor celor necurate, ca să le scoată şi să tămăduiască orice boală şi orice neputinţă (Matei 10, 1). Tămăduiţi pe cei neputincioşi, înviaţi pe cei morţi, curăţiţi pe cei leproşi, pe demoni scoateţi-i; în dar aţi luat, în dar să daţi” (Matei 10, 8).

Înseamnă că ceva lipsește. Dacă Hristos le-a dat mandatul apostolilor, iar apostolii le-au dat mandatul preoților, înseamnă că ceva lipsește, și lumea suferă, iar noi suferim cu lumea. Cauza este limpede, nu avem

credința așa cum se așteaptă Dumnezeu să o avem. Avem atât cât putem, adică noi rezonăm mai mult cu acel părinte care spune: „Cred, Doamne, ajută necredinței mele!” (Marcu 9, 24) decât să credem că toate sunt cu putință la Dumnezeu și să-L luăm pe Dumnezeu coaliat în tot ceea ce facem. Dacă am face analogia cu edificarea unei construcţii, ne află acum, în tot ceea ce facem aici, la minus doi. Dacă vă închipuiți o casă care ar trebui să aibă fundația de trei metri, noi ne aflăm la minus doi, adică doar cu un metru deasupra începutului fundației, pentru că noi abia lucrăm la credință acum, sau la credință care se manifestă spre necredință. Abia când se ajunge la nivelul solului, o casă începe să se vadă că va fi casă. Deci, dacă credința noastră ar fi cu doi metri mai sus, imaginar vorbind, abia atunci am putea să-i dăm acest nume.

Împlinesc deja în curând trei decenii de preoție. Recitind cele scrise până acum, când mă gândeam la lucrurile acestea, mi-am făcut și o analiză din perspectiva a ceea ce a spus Hristos: *Neam îndărătnic și necredincios!*, am privit credința mea în acea oglindă pusă de Mântuitor în fața celor care-L înconjurau. Am constatat cu amărăciune, cu dezamăgirea şi regretul apostolului, că nu am făcut nimic în toți acești ani. Încă nu am nicio confirmare că datorită predicii sau a activității din tot acest timp cineva a venit la credință, cineva și-a rezolvat o problemă, dacă la Maslu cineva s-a vindecat, dacă unii s-au eliberat de frici, dacă alții au descoperit credința. În fapt, este firesc să fie așa, ar însemna să fiu peste măsură de orgolios să mă cred deasupra apostolilor în materie de credinţă.

Aşadar, trebuie să ne asumăm această stare a necredinței sau a insuficientei credințe în care lucrurile nu se văd, nu se pipăie şi tocmai aceasta este lecția pe care ne-o dă Dumnezeu. Că dacă Dumnezeu mi-ar fi arătat că datorită activității pastorale, unii oameni au venit la credință, alţii s-au vindecat, probabil că, duhovniceşte, aș fi pierdut totul, intrând în pielea unei vedete, ca popă cu succes. Pentru că, orice s-ar spune, nu preotul face ceea ce se întâmplă în sufletul credincioșilor, ci Duhul Sfânt: *Aduceți-l la Mine.* Slujitorul lui Hristos nu trebuie să-i aducă pe oameni „la sine” sau „la Biserică”, ci prin Biserică, împreună cu ei, să-i aducă ofrandă lui Dumnezeu. Aşa încât, realist fiind, îmi rămâne doar nădejdea că poate Duhul Sfânt a lucrat mai mult decât am fost în stare să lucrez, în așa măsură încât unii oameni să-și fi descoperit, în aceşti ani, rostul sau calea. Trebuie să ne asumăm condiția, preotul nu este important, el este doar un slujitor, un servitor, un rob. Ceea ce contează în lumea aceasta și care ne leagă de Hristos este Biserica, adică unitatea dintre credincioși și ierarhie, nu preotul ca persoană.

Biserica are drept Cap pe Iisus Hristos, noi suntem Biserica vie sau luptătoare, suntem cei care ne adunăm în numele lui Iisus Hristos și ne lăsăm conduși, învățați sau zidiți de către preoți, adesea chiar vindecați sufletește de către aceștia. Iar preoții se spune că sunt urmașii ucenicilor sau urmații apostolilor. Atunci când Mântuitorul îi vizitează după Înviere le spune, suflând asupra lor: „Luați Duh Sfânt! Cărora le veți ierta păcatele, vor fi iertate, iar cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 22-23). Iar la

sfârșitul Evangheliei după Matei se spune: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh” (Matei 28, 19).

Vedem că Biserica nu este o invenție umană. Ea era prefigurată de câteva imagini evanghelice pe care trebuie să le vedem în toată frumusețea și în toată neputința lor. Noi, adeseori, prezentăm credința ca pe o chestiune triumfalistă, preotul ca pe un lider carismatic, care știe întotdeauna ce spune și care este un învățat de care trebuie să ascultăm, dar nu este așa. Preotul este și el om greșelnic, este om neputincios. Spuneam altădată că este om vulnerabil, în cel mai propriu sens al cuvântului. Asta ne arată că înșiși ucenicii lui Hristos, de față cu El, sunt neputincioși și vulnerabili. Iar Hristos le răspunde atunci când ucenicii Îl întreabă de ce nu au putut face vindecarea, iar El le răspunde spunându-le că pentru puțina lor credință. Aceasta le spune aspostolilor, dar tuturor celor care Îl ascultau le spune: Până când voi mai fi cu voi, neam viclean și pervers? Ultimul termen nu l-am găsit în Scriptură, dar l-am găsit în traducerea englezească, ei traducând tot din textul grecesc. De ce spun acest lucru? Pentru că perversiunea este schimbarea adevărului în altceva și continuarea sau propovăduirea greșelii, a erorii.

Între cei care se aflau în preajma Mântuitorului, așa cum se află și astăzi în sau lângă sau prin Biserică se aflau și cârtitori. Fariseii și cărturarii erau dintr-aceia care nu acceptau nimic din ceea ce spunea Mântuitorul, iar orice le-ar fi spus, ei le-ar fi interpretat în așa fel încât să-l prindă prin cuvânt, să-L ispitească sau să-L acuze, în final,

reușind aceasta. De aceștia nu ducem nici noi astăzi lipsă. Ei nu ascultă cuvântul Domnului, dar cârtesc. Nu Îl ascultă pe Hristos, dar încearcă să-L scoată și din sufletele celor care cred. Nu este nicio diferență dintre Biserica de astăzi și prefigurarea bisericii de atunci sub acest aspect. Mai mult decât atât, acești cârtitori încearcă să spună și adeseori reușesc să convingă pe unii să creadă că Dumnezeu este o făcătură a minții umane care poate să fie manipulată și cu care ei reușesc să manipuleze oameni și conștiințe.

Așadar, ce este Biserica? Biserica nu este formată din sfinți, așa cum au spus unii, ci Ea este formată de oameni de toate categoriile, toți fiind chemați la Dumnezeu. Așa cum în jurul Mântuitorului erau apostolii care se credeau ucenicii lui Hristos, cu puteri nebănuite, dar s-a constatat că nu era așa, erau oamenii ascultători, docili, cuminți, atenți, smeriți, erau cei care nu-L suportau, adică fariseii și cărturarii, adică, mai pe scurt, o societatea umană. Asta este Biserica, o societate umană, dacă e să o privim la nivel formal. Dar Ea nu se confundă cu Dumnezeu, ci este cea care ascultă de Dumnezeu și mijlocește taina lui Dumnezeu în lume, uneori cu neputință. Așa cum nici apostolii nu au putut, așa, de multe ori, nici noi nu reușim să facem relevant pe Dumnezeu vieții oamenilor, așa cum ni s-ar aștepta. Trebuie să ne înțelegeți că nu putem totdeauna să vi-L prezentăm, să vi-l descoperim pe Dumnezeu în așa fel încât credința voastră să crească. Nu se poate face aceasta într-o singură direcție. Așa cum circulația este în ambele sensuri, așa trebuie să fie și fluxul

credinței: dinspre preot spre credincioși, venind de la Dumnezeu, și dinspre credincioși, prin preot, spre Dumnezeu. Atunci se face ceva numai prin puterea și harul lui Dumnezeu care ne asistă, iar asta în măsura în care adăugăm credința noastră.

Deci, am auzit uneori pe unele persoane care spuneau că ele cred în Biserică. Am mai repetat lucrul acesta: nu credeți în Biserică! Un părinte al Bisericii, Antonie de Suroj, spune să nu credem în Biserică pentru că devenim idolatri. Biserica este o instituție, o societate, iar dacă credem în Biserică s-ar putea să fim foarte dezamăgiți. Zilele acestea, săptămânile acestea, unii și-au simțit credința realmente zdruncinată. Pentru că credința nu este în Biserică, ci în Dumnezeu. A crede în Dumnezeu înseamnă a te încredința Lui fără a ține cont de ceea ce se petrece în jur. Crede ce spune Biserica, crede în cele pe care Biserica le transmite, dar nu în Biserică, ca și cum ea L-ar substitui pe Dumnezeu. De aceea, Biserica fiind o societate cu lipsurile ei și cu oamenii ei, mai mult sau mai puțin credincioși, nu întotdeauna reușește să vindece și să ajute.

Biserica este singurul organism viu care lucrează într-o lume în decădere şi bântuită de demoni. Poate că termenii sunt puţin cam duri, dar dacă ne uităm de jur împrejur constatăm că lumea, adică noi, mergem tot mai mult spre rău. Dionisie Areopagitul spune că dintre miliardele de îngeri, doar o treime au căzut şi lucrează în lume, iar noi răspundem chemării lor, nu celorlaţi și chemării lui Dumnezeu. Se pare că, deși sunt mai puţin numeroşi, ispitesc cu mai mult succes. De unde știm asta?

Vedem cam cați oameni vin pe zi la credință și câți oameni părăsesc credința. Câți oameni vorbesc frumos și bine despre Dumnezeu și despre Biserică, care este Trupul Lui, nu este numai o instituție, și câți vorbesc de rău pe Dumnezeu, înjură de Dumnezeu, vorbesc de rău Biserica și fac rău.

Aşadar, cum am putea gândi că *noi n-am fi neam necredincios și îndărătnic*? Situaţia este mult mai tristă, ceea ce El a spus acolo nu-i avea în vedere doar pe iudei. Uneori, noi ne anesteziem spunând că evreii erau necredincioși și îndărătnici. Dar Hristos nu se adresează niciodată doar unui neam, când trimite câte o săgeată către popor, către ascultătorii Lui, el îi cuprinde pe toți aceia, din toate timpurile, până la sfârșitul veacurilor, care au auzit, aud sau vor auzi spusele Sale.

Aşadar, Biserica nu poate să rezolve toate problemele, să scoată demoni, să vindece, să învieze, iar explicaţia ne-o dă tot Mântuitorul Iisus Hristos: *în primul rând, din lipsa credinței*. Nu avem suficientă credință. Şi asta pentru că în Biserică suntem cu toții chemați la credință, nu numai preoții și nu numai credincioșii.

Să ne gândim ce facem când dăm glas inconștient credinței noastre. Primul reflex este de a pune puterea lui Dumnezeu la încercare, spunând „oare poate Dumnezeu să facă cutare lucru?" Adică ar putea să dea ploaie acum, când nu se așteaptă nimeni dar am avea nervoie. Am auzit chiar silogisme de acest gen: *Poate Dumnezeu să facă o piatră atât de grea încât să nu o mai poate ridica nimeni? Sigur că poate. Înseamnă că nici El nu o poate ridica. Nu poate. Dacă nu poate, înseamnă că nu e Dumnezeu*.

Acesta este stilul nostru de gândire. Deci, ca să dăm glas necredinței, de cele mai multe ori vorbim despre Dumnezeu și încercăm să „demonstrăm” neputința Lui (dacă El ar exista, nu ar muri de foame milioane de oameni, nu s-ar ucide zilnic alte mii, etc) nu ne străduim să cuprindem cu mintea puterea-I fără margini. Şi totuşi, în Sfintele Scripturi am putea găsi un bob de învățătură.

De exemplu, în Evanghelia după Matei, capitolul doisprezece, sunt date câteva parabole despre Împărăția lui Dumnezeu, iar ultimul verset spune că Hristos nu a făcut mai multe minuni acolo din cauza necredinței lor (Matei 13, 58).

Prin urmare, înfăptuirea minunii lui Dumnezeu în lume este determinată de prezența credinței. De asta Iisus spune: „Dacă veți avea credinţă în voi cât un grăunte de muştar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo, şi se va muta; şi nimic nu va fi vouă cu neputinţă” (Matei 14, 20). Numai că noi nu putem să facem lucrul acesta din cauza lipsei rugăciunii. Ucenicii erau deja plini de ei bănuiesc. Se spune că după ce după ce au fost trimiși să vindece, să scoată demonii și să învieze, au venit înapoi încântați spunând că până și demonii li se pleacă. Dar Hristos le-a spus să nu se bucure de aceasta, ci să se bucure că numele lor sunt scrise în ceruri. Se pare că ei se simțeau „speciali” şi lăsau să se vadă asta celor din jurul lor, mândri de puterile lor. Și vine lecţia smereniei, a umilinței. Nu au putut deoarece ei credeau că această înzestrare le-a fost dată de Dumnezeu ca un cadou, ca o favoare personală, până la sfârșitul vieții lor, aşa că nu s-au mai

rugat. Când au adus copilul să-l vindece, ei nu au mai făcut nico rugăciune şi astfel s-a făcut văzută neputinţa lor în lipsa ajutorului lui Dumnezeu.

Dacă noi vrem să depășim simplul nivel de credință formală, atunci când ne adresăm lui Dumnezeu, trebuie să o facem în rugăciune, iar când mai și dorim ceva de la El, această rugăciune trebuie să fie ferventă, constantă, nu doar atunci când avem nevoie. Cineva mi-a lovit stopul de la mașină, și trebuie să mă rog ca să mi-l descopere. Nu! Credința nu trebuie să conține aceste lucruri materiale directe, ci ea trebuie să fie constantă și continuă, de aceea Sfântul Apostol Pavel o recomandă, spunând: „Rugați-vă neîncetat!" (I Tesaloniceni 5, 17).

Care este efectul rugăciunii? Se spune că efectul rugăciunii este de a-l arde pe demon, dar nu-l îndepărtează. Sunt și oameni care se roagă, dar sunt totuși dependenți și de anumite patimi. Următoarea treaptă este postul, împreună cu rugăciunea. Postul cu smerenie scoate demonul din viața duhovnicească. Această posedare despre care vorbește Sfânta Scriptură noi o vedem ca pe o posedare trupească, dar să știți că demonul nu se așază în trup, ci el se așază în minte, iar mintea coordonează trupul, de aceea demonul nu este material, ci el folosește trupul pentru a îndepărta sufletul de Dumnezeu. Asta este interesant. El ne deturnează, așa cum spuneam, ne distrează de la adevăratul scop și, pentru a scăpa de această distragere, dacă numai prin credință și rugăciune nu putem, trebuie adăugat postul. Deci, postul nu este numai o dietă, așa cum are crede unii, sau o invenție a

Bisericii, ci este o formă prin care noi ne disciplinăm organismul încât să nu fim demonizați de patimi.

Postul înseamnă *o renunțare la sine* prin fapte care ne arată adevărata raportare la Dumnezeu. Un om care nu vrea să postească, nu concepe necesitatea de a renunța la lucruri relativ mărunte, care nu-l pun în primejdie, nu are cum să se raporteze nici la Dumnezeu, nici la semenii care înțeleg rostul duhovnicesc al postului, el se vede doar pe sine și-l interesează doar viața personală.

Ce am putea deduce de aici? Cu o oarecare înfricoșare, am tras o concluzie personală, riscantă poate şi anume că la granița dintre rai și iad stă Biserica. De ce spun aceasta? Pentru că în Biserică trăim cele mai interesante sentimente. În Biserică ne dăm seama cât de demonizați sau nu suntem. Dar în biserică ne dăm seama cât de favorizați și de binecuvântați suntem. În Biserică trăim și apogeul credinței iluminatoare, mistice. Putem trăi stări mistice de unire cu Hristos și putem trăi și sentimentul mizeriei și nisipului care suntem atunci când Îl descoperim pe Hristos și ne dăm seama unde suntem, în comparație cu cel care ne cheamă.

Deci, în Biserică, este și iadul deznădejdii, descoperind că ești neam necredincios și îndărătnic. În lume nu ai cum trăi acel sentiment, nu ai distanța şi nici perspectiva potrivită. Nici un alt loc nu îți descoperă cine ești cu adevărat, dar aici descoperi ce măreție avem, pentru că aici ni se spune că suntem mai presus de îngeri. Suntem chemați să fim *în casa lui Dumnezeu*, să fim dincolo de ușa Împărăției, nu în afară. Aici este șansa noastră, în Biserică

vedem drama demonizării și a împătimirii, dar şi opusul ei, adică șansa despătimirii și a îndumnezeirii, *theosis*, concept prin care Biserica Ortodoxă îşi arată specificul în afirmarea Crezului.

Sfântul Apostol Pavel aduce o limpezire a drumului spre credinţă spunând că șansa cea mai mare nu este aceea că am ajuns sau am venit în Biserică, ci că am fost aduși aici. Putem înţelege de aici responsabilitatea părinților care-și aduc copiii la Biserică începând cu Botezul. „Dumnezeu v-a făcut pe voi vii", adică avem șansa vieții veșnice. „Iar pe voi v-a făcut vii, cei ce eraţi morţi prin greşealele şi prin păcatele voastre, în care aţi umblat mai înainte, potrivit veacului lumii acesteia, potrivit stăpânitorului puterii văzduhului, a duhului care lucrează acum în fiii neascultării, întru care şi noi toţi am petrecut odinioară, în poftele trupului nostru, făcând voile trupului şi ale simţurilor şi, din fire, eram fiii mâniei ca şi ceilalţi. Dar Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit, Pe noi cei ce eram morţi prin greşelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har sunteţi mântuiţi!" (Efeseni 2, 1-5).

Unde este harul? Unde se împărtășește harul dacă nu în Biserică? Harul este pretutindeni, este energia lui Dumnezeu omniprezentă, dar ea se împărtășește, și lucrează în momentul în care realizezi starea în care te afli, în care realizezi că nu tu rezolvi problema, ci Hristos: „Aduceți-i la Mine"! În alt loc spune: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi" (Matei 11, 28).

Ne mai învață Sfânta Evanghelie și faptul că Hristos este bun, dar nu ne menajează. Nu face favoruri. El nu permite pervertirea credinței, de aceea am spus și a insistat asupra acestui lucru: *neam pervers*. Pentru că sunt destui care au pervertit și continuă să pervertească credința, reinterpretând cuvintele și învățăturile lui Hristos.

Hristos nu are o problemă personală cu nimeni. Nu a avut o problemă personală cu fariseii și cărturarii, la fel cum nu are o problemă personală cu ateii, ci doar ei au cu Dumnezeu. Dumnezeu îi îngăduie pe toți, iar atunci când este cazul, El îl mustră și pe credincios în public, și pe viclean, și pe fariseu, și pe preot, și pe episcop. Dumnezeu face în așa fel încât tot poporul, fiecare membru al poporului să-și arate și să-și manifeste credința sau să constate lipsa de credință. Deci, pe apostoli, am spune noi, i-a făcut de râs și le-a spus în fața celorlalți: *pentru puțina voastră credință!* Dacă cineva ne-ar spune nouă, după ce plecăm de la Biserică, că suntem necredincioși, ne-am simți jigniți. Credința nu este atât de puternică cât ar trebui să fie, și trebuie să ne rugăm în permanență, pentru ca aceasta să fie întreținută și manifestată.

Cum intră demonul în lume? Sau care este varianta de ușoară demonizare? Când spun demonizare, gândiți-vă la înclinația și răul gratuit pe care îl facem, cum intră, ne posedă și cum ne îndepărtează demonul de Hristos. Am regăsit prin fişele mele un scurt text scris de un părinte pe nume Ambrozie Young, călugăr la schitul *Vovidenia* sau *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* din Statele Unite ale Americii. Prin 2011, spunea într-o

predică: *Iată cum intră demonul în lume! Mai întâi, prin toate căutările de a vedea, de a percepe și domina viitorul*. El zice că sunt unii care caută cu mai mult sau mai puțin interes, mai mult sau mai puțin programat, prin spații sau persoane mediumistice, adică zodiacul, citirea în cafea, citirea în frunze de ceai, jocul și vederea viitorului prin cărți, tarotul, ghicitoria și toate lucrurile de acest fel. El spune că acesta este demonul intelectual prin care suntem îndemnați să găsim, să prevedem și să știm lucruri pe care nu trebuie să le știm și care sunt doar ale lui Dumnezeu. Fără El, încercăm să ne autodeterminăm prin aceste metode, să determinăm și să prestabilim ce se întâmplă. De multe ori, citind „previziunile astrale", încercăm să ne adaptăm comportamentul acelei zile în funcție de acele vorbe, nu ne interesează Evanghelia difuzată la Radio Trinitas.

Ne atrage atenţia apoi că demonul intră în noi prin abuz de alcool, prin droguri, împotriva căruia vorbește Sfântul Apostol Pavel, care spune: *nu vă îmbătați de vin întru care desfrânare*! Acel abuz, categorisit de el ca fiind demonul lăcomiei, care intră prin pântece în ființa umană, în îndepărtează pe om atât de preocupările intelectuale cât și de credință, exacerbând poftele trupeşti şi necumpătarea vorbelor.

În sfârșit, spune că o a treia dimensiune este prin abuz de sexualitate, care devine, mai nou, principalul subiect mondial, începând de la reclame, care au trimitere clară sau cel puțin o aluzie de genul acesta, și până la propaganda LGBT. Aceasta din urmă se face pe străzi, există activităţi de lobby, în care intră acum și

europarlamentarii, așa-zisele personalități din spațiul media, din industria cinematografiei, sute şi mii de *influenceri* pe reţelele sociale. Toate acestea întrupează demonul necurăției (*porneia* în limba greacă).

Aşadar, acolo unde avem alcoolism, dependență de tutun, ateism, dependență de droguri, dependență de pornografie, și altele nu trebuie să ne punem problema că avem sau nu acces sau ne este permis sau nu din punct de vedere legal, ci acolo este problema de credință. Unde este dependență, acolo trebuie să lucrăm la credință.

Din Sfânta Evanghelie mai învățăm că a aduce copiii la Dumnezeu este un început de vindecare și o armă de protejare, nu degeaba troparul Crucii spune: *Doamne, armă asupra diavolului Crucea Ta ne-ai dat-o nouă.* Unde ai o cruce, păcatul se săvârșește mai puţin ușor sau nu se săvârșește deloc. A-l aduce pe copil la Biserică înseamnă o responsabilitate fundamentală a părintelui, chiar dacă vede că acesta se opune, chiar dacă mai târziu copilul îl va înfrunta. Vine o vreme a adolescenței în care copilul spune că nu are nevoie de Dumnezeu și de Biserică pentru că este atei, pe la paisprezece-cincisprezece ani. Cumva este firesc, dar datoria părintelui este să-i spună ce se cuvine să facă.

Să fim atenţi la un aspect esenţial, un copil nu este adus la credință prin explicație, ci prin demonstrație, prin experienţa de zi cu zi a celui care-l îndrumă pe această cale. De pildă, dacă-i spunem copilului: *Haide să păzim cele zece porunci.*, nu ne putem aştepta la rezultate. Cine știe cele zece porunci pe din afară? Nici preoții nu le știu în ordine, aşa cum sunt scrise în Cartea Sfântă. Ce ar fi însă

ca în familie să demonstrăm credința prin faptul că trăim așa cum se cuvine credința? Să trăim ca și cum Dumnezeu este în permanență lângă noi, în noi și în mijlocul nostru.

În școală, să știți, copiii nu deprind credința. Am constatat că după douăzeci și șapte de ani de Religie în școală, nu avem copii mai buni. Dimpotrivă, uneori sunt chiar mai răi, pentru că au demonetizat ora de Religie, și, mai mult, datorită sistemului în care elevul este central, copilul învățând la ora de Religie mai mult neascultarea de porunci decât ascultarea lor, pentru că ele trebuie să fie acolo liber, trebuie să se exprime, să înfrunte, să conteste ceea ce zice profesorul. Apoi mai vine și statul care dă regim opţional la această oră, implicând o cerere specială pentru a o face şi profitând astfel de comoditatea unora sau de „trendul" unei comunităţi.

Din aceste cauze spun că este o responsabilitate parentală demonstrarea credinței în familie, nu să rezumăm totul la ora de Religie. E posibil ca la ora de Religie să relativizeze tot ceea ce înseamnă credința, pentru că acolo se face după un sistem, iar sistemul face regulile, iar regulile în școli sunt laxe astăzi. Nu mai există școala de altădată. Școlile de astăzi pun copilul în centru, iar responsabil pentru tot ceea ce face copilul nu este el, ci profesorul. El este tras la răspundere, și el trebuie să facă tot. De multe ori, el face mai multă birocrație în ceea ce privește raporturile, planurile de lecție, proiectele didactice și toate celelalte decât lucrează cu copilul.

Sfânta Evanghelie ne îndeamnă să mergem prin credință și prin auzire, fapt subliniat de Sfântul Apostol

Pavel în *Epistola către Romani*, capitolul zece. Dar aici îmi pun zilnic aceeeaşi întrebare. ce rezultate am obţine la un procentaj privind cele auzite de fiecare dintre noi într-o zi în familie? Din cât vorbește o femeie în familie, pe zi, ce procentaj este despre Dumnezeu și despre credință?

Nu trebuie să dăm răspunsuri, ci trebuie doar să ne problematizăm, să dăm răspunsuri. Cât din ceea ce se face are conținut religios-educativ? Nu doar așa: *nu pune mâna colo, nu fă asta, nu fă asta*! Ci să facem un act voluntar care are și o conotație religioasă, morală, educațională, și așa mai departe. Deci, nu este suficient să le asigurăm copiilor tot ceea ce vor ei sau ce cred ei că au nevoie.

În sfârșit, aș concluziona cu faptul că dacă prin credință ne putem convinge că Hristos poate face lucruri atât de senzaționale încât și un munte poți să-l muți, cu atât mai mult s-ar putea face lucruri minunate nu cu munții, pentru că nu avem nevoie să mutăm munții, ci să mutăm oamenii şi, în primul rând, pe mame. Căci dacă adăugăm la credință mai multă rugăciune și mai mult post, atunci se mută omul din necredință în credință. Atunci când cineva ne vede că avem un comportament întemeiat pe idei și principii venind din Sfânta Evanghelie, începem să demonstrăm credința în mod practic, ca modus vivendi și astfel să mutăm oamenii dintr-o parte în alta. Este suficient ca acela care ne vede să se întrebe de ce se roagă un om, chiar dacă el însuşi, momentan, nu înțelege rostul rugăciunii.

Scriam la începutul acestei epistole că eu însumi trăiesc drama faptului că nu văd lucrurile mișcându-se, că Dumnezeu nu-mi trimite imediat așa-numitul feedback.

Ca să vedeți că nu numai noi, acum, zilele acestea, săptămânile acestea, suntem confruntați cu lipsa de credință și cu lipsa de vrednicie, vă voi cita dintr-o carte a unui părinte de la Durău, părintele Teodosie Paraschiv, care a făcut niște spicuiri din textele Sfântului Ioan Gură de Aur, din secolul al IV-lea. Pentru a vedea că credința nu ține neapărat de preot, ci credința ține, în primul rând, de relația noastră cu Dumnezeu și de intensitatea și calitatea rugăciunii noastre, iată ce spune el că se întâmpla cu preoții, acum o mie șapte sute de ani. Zice: „Se întâmplă câteodată ca cei care stăpânesc să fie răi, adică preoții, netrebnici și spurcați, iar cei stăpâniți, adică credincioșii, să fie blânzi și cumpătați. Mireni care să viețuiască în bună cinstire și preoți care să se tăvălească în răutăți. Și nu ar mai fi nici Botez, nici Trupul lui Hristos, nici jertfă sau punere-înainte prin aceia dacă peste tot locul harul ar cere vrednicia celui pus la asemenea slujbă. Acum însă Dumnezeu obișnuiește a lucra și prin cei nevrednici, și cu aceasta întru nimic nu se va vătăma harul Botezului prin viața preotului, fiindcă ar urma ca cei care l-au primit să fie mai prejos decât ceilalți. Ceea ce se spune este că roada slujbei nu ține de vrednicia preotului, ci de harul lui Dumnezeu care este mijlocit de către preot. Astfel că, deși foarte rar se întâmplă de acestea, totuși se întâmplă. Acestea ne zic ca nu cumva unul dintre cei de față, cercetând cu amănunțime viața preotului, să se smintească

la sfintele slujbe săvârșite de el. Nu omul aduce ceva în sfintele slujbe, ci tot lucrul este al puterii dumnezeiești, iar el, preotul, este numai cel care vă va aduce la taina credinței creştine”.

Dar am totuși certitudinea că, oriunde ne facem datoria cum se cuvine, cum spuneam, prin credință, rugăciune și post, nici demonul nu stă împotrivă.

Şi dacă pasul pe acea cale nu este făcut, ar trebui, cel puțin, să-L chemăm în ajutor pe Hristos. Când credința este din auzire, să ne amintim că Hristos a zis: „Aduceți-l la Mine!” (Marcu 9, 19) sau „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi” (Matei 11, 28). Dar să avem încredere că nu numai noi mergem către Hristos, şi El vine către noi şi trebuie doar să-I deschidem ușa. Iar atunci când Mântuitorul se îndreaptă către noi, atunci când putem să o facem, trebuie să mai rostim, din când în când, printre multe cuvinte ale veacului acestuia, și simpla rugăciune care nu ne costă nimic: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă”!

Scrisoarea a doua – *Semănătorii de credință*

Filosoful chinez Confucius, care a trăit cu câteva sute de ani înaintea lui Hristos și binecunoscut în toată lumea, spunea următoarele: „Dacă vrei rezultate peste un an de zile, plantează orez! Dacă vrei rezultate peste zece ani de zile, plantează un copac! Iar dacă vrei rezultate peste o sută de ani, fă educație"!

Cu puţin timp în urmă, am cinstit *Anul omagial al educației religioase creştine*, al comemorării Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul și al tuturor tipografilor și ostenitorilor în câmpul publicațiilor bisericești. În Sfânta Evanghelie există un text care se referă, în primul rând, la educație, este vorba de Pilda Semănătorului, pe care Mântuitorul o spune ucenicilor Săi, o explică subliniind care pot fi rezultatele. De două ori în aceste texte apare formula pe care se spune să Hristos a strigat-o: „Cine are urechi de auzit, să audă!" (Matei 11, 15). Dacă am pune un semn al întrebării la această frază a Mântuitorului, am aduce-o în actualitate: *Cine are urechi de auzit, aude?*

Această întrebare s-a năpustit asupra-mi ca urmare a unei postări găsite pe Internet acum câţiva ani, cu ocazia sărbătorilor Sfintei Parascheva și a Iașilor, când un om de televiziune scria: *Nu înțeleg nimic,* spunea el. *În România, sunt declarați atei 0,11% din populație. Avem un pelerinaj care cuprinde zeci de mii de oameni și care a avut și are un ecou extraordinar asupra credincioșilor și, totuși, toate televiziunile sunt pline de talk-show-uri care desființează pelerinajele și religia. Oare, acești 0,11% sunt atât de vocali și atât de vizibili? Sau cei care s-au declarat credincioși, nu sunt cu adevărat credincioși?*

Faptul acesta mă face să mă gândesc la efectele educației religioase de la noi din țară, în ultimele trei decenii. Am început cu fraza lui Confucius tocmai pentru a vă arăta că a trecut mai bine de un sfert de veac și noi încă nu am avut în vedere educația: nici din punct de vedere religios, nici din punct de vedere al formării oamenilor de știință, nici din cel al formării personalității umane, al formării de caractere. Au trecut trei decenii pe care le-am irosit și nimeni nu poate să conteste faptul că nivelul de educație generală a oamenilor este scăzut, că nivelul de cultură generală al populației este scăzut, că nivelul de civilizație elementară este scăzut și că nivelul de educație religioasă al oamenilor este scăzut.

Nu sunt pesimist din fire, n-aș avea nici voie să fiu atâta vreme cât propovăduiesc de la acest amvon, cu mai multă sau mai puțină vrednicie, faptul că noi suntem în pelerinaj către Împărăția Cerurilor și spre Lumină, pentru că Hristos este Lumina Lumii. Că El ne spune să deschidem urechile și inimile ca să înțelegem înțelesurile profunde ale Evangheliei, la fiecare Liturghie pe care o facem. Și totuși, aceste constatări ar trebui să ne pună pe gânduri. Aşadar, dacă despre celelalte lucruri enumerate nu mă pot pronunța, nefiind specialist, în privința educației religioase constat cu amărăciune că rezultatele sunt mult mai slabe decât cele așteptate.

Adeseori am îndemnat: ar *fi bine să rostim Crezul*, și, mai în glumă, mai în serios, am zis: *nu e nicio problemă, cu toții sunteți tineri și ați făcut educație religioasă din clasa I până în clasa a XII-a.* La care, tot mai în glumă, o domnișoară

mi-a răspuns: *Dar cine a făcut Religie? Eu am chiulit!* Acesta este efectul educației religioase. Și faptul că nimeni dintre tinerii cu care discutam, din noua generație tânără nu știa Crezul, m-a făcut să înțeleg că dacă atâta lucru, care este fundamentul credinței noastre, nu a fost reținut, înseamnă că educația religioasă nu și-a atins scopul.

De aceea, semănătorul din Evanghelia amintită mă face să mă gândesc la altceva. Cu alte ocazii, la predici, am vorbit despre pământ, afirmând că nu este vorba despre semănător, ci despre sol: cum rodește, în ce tipologie ne încadrăm noi, ca persoane. Într-o discuție radiofonică la Radio Trinitas, un părinte vorbea cu foarte mare dezinvoltură despre cei care ar fi robiți de grijile lumii ca fiind pământ arid, parcă noi, ceilalţi, nu am fi așa. Personal, înclin să cred că nu trebuie să ne identificăm cu unul dintre pământurile respective, fiind fiecare în toate aceste clase de sol.

Uneori suntem pământ arid, iar sământa nu are umezeală și nu crește. Uneori suntem pe căi rătăcite, la margine de drum, și vin păsările și ne iau sământa Evangheliei și o duc aiurea. Uneori suntem podidiți de grijile acestei lumi și, deși înțelegem ceea ce trebuie să facem, lăsăm pe mai târziu. Uneori suntem pământ bun. Aşadar, nimeni nu se poate încadra într-o singură categorie, pentru că asta ar duce la un fatalism care nu are nimic de-a face cu creștinismul. De aceea m-am gândit că este bine să vedem nu numai ce tip de pământ suntem, ci și cine sau ce lucru poate fi identificat drept Semănător.

Prin urmare, în primul rând trebuie să ne întrebăm dacă timp de trei decenii am însămânțat greșit sau pământul a fost arid și continuăm să credem că suntem pământ bun.Mă întreb dacă nu este cumva nevoie de un alt mod de a concepe educația religioasă. este vorba de o urgență, s-a pierdut prea mult timp ca să mai facem experimente, prea multe dintre acestea au eşuat într-un sfert de veac.

O primă întrebare este: cine e semănătorul? Despre cine vorbește Hristos aici? Până acum am crezut că semănătorul este preotul, și atât. După 1990 am crezut că semănătorul este și profesorul de Religie, și atât, ceea ce nu este corect. Semănătorul, după experiența pe care o am până acum, este și preotul, și profesorul, adică orice profesor, și educatorul și părinții. Pentru că până acum segmentul acesta nu a existat practic sau a fost foarte firav. Educația religioasă primită în școală a fost neglijată în familie, iar efectul a fost cel al familiei, nu cel al școlii.

La un simpozion recent, un părinte de la Geneva, părintele Ioan Sauca, constata (citez din memorie): „În anii 1990, când veneam de la Geneva, vedeam bisericile pline, vedeam oameni care sunt preocupați de viața religioasă, de lucrurile spirituale, auzeam multe lucruri pozitive despre acestea. Acum, nu au trecut nici 20 de ani, zice el, și când vin, văd biserici goale. Vin și văd oameni care critică Biserica fără să știe ce este Ea. Vin și văd oameni care nu știu exact ce se întâmplă și prin ce trecem, dar, cu toate acestea, ei își dau cu părerea. De ce s-a întâplat lucrul acesta? Sunt tineri care atunci când mă văd în haină de preot se uită straniu la mine, ca și cum aș fi o arătare”.

Problema, după părerea lui, nu este neapărat în școală, adică nu numai acolo, întrucât primul loc la care trebuie să ne gândim este familia. El spunea așa: „Cum de se ține în tradiția iudaică obiceiul ca Paștele sau Pesah-ul trebuie sărbătorit în familie cu toți membrii familiei, iar toată lumea e prezentă, nelipsind nimeni? Iată cum, spune el, printr-un ritual. În ritualul Pesah-ului, se știe că încă de acum câteva sute de ani înainte de Hristos, Dumnezeu a poruncit evreilor ca în ziua de Paști, adică în amintirea zilei în care evreii au fost scoși din robia egipteană, să fie îmbrăcați ca pentru drum, să fie încinși cu cingătoare, să aibă toiagul în mână și să frigă un miel numai la jăratec, fiind pregătiți ca de plecare. Asta a fost atunci, dar ceea ce este interesant este faptul că se păstrează și astăzi. În cadrul acestui ritual, cel mai mic dintre copii, dintre băieți trebuie să întrebe: «Tată, de ce suntem îmbrăcați ca de plecare?» Iar tatăl îi răspunde: «Pentru că aceasta ne amintește de ieșirea din robia Egiptului și de binecuvântarea lui Dumnezeu». Iar a doua oară întreabă: «Tată, de suntem îmbrăcați ca pentru plecare? De ce mâncăm mielul fript la jăratec?» Iar el îi răspunde din nou”.

Acest mic ritual de familie, spunea părintele Sauca, se imprimă asupra tuturor celor din familie, și ei rămân cu această nevoie ritualică și cu această învățătură clară care îi identifică pe ei cu originea sărbătorii respective și practica respectivă. În loc de concluzie, părintelui spunea: *Câți părinți creștini de astăzi se roagă cu copiii, iar copilul să întrebe*: Tată, de ce ne rugăm noi astăzi? *Iar tatăl să răspundă:* Pentru a-I mulțumi lui Dumnezeu că a trecut o zi și pentru a-L ruga

să ne însoțească și ziua următoare. Și să mai întrebe o dată, eventual să facă împreună lucrurile acestea.

Părintele trăgea concluzia că veriga aceasta, în ultimii 20 de ani, s-a cam rupt. S-a cedat, s-a lăsat garda jos, cedând în fața altor preocupări, cu alte cuvinte părintele, în loc să se preocupe și de acest lucru, și-a închipuit că dacă îi face copilului o cameră separat, a rezolvat problema. Iar când copilul simte nevoia să se roage, el să-l trimită în camera lui să se roage. Evident, procedeul nu a avut efect, nu avem cum să știm dacă făcut-o sau nu. Copilul nu avea nevoie să i se spună „trebuie făcut", ci el trebuia să vadă că, măcar înainte de masă, se rosteşte o rugăciune în care îi mulțumim lui Dumnezeu că avem ce pune pe masă. Or ritul, deprinderile rituale din familia creștină, din păcate, sub diferite influențe, au cam dispărut. Atunci, ne întrebăm în calitate de părinți, de profesori sau de educatori sau orice am fi: „Am fost, suntem sau nu semănători în această perioadă? Avem ce roade să culegem după 30 de ani în care a trebuit să semănăm?" Culegem acum, însă roadele nu sunt cele așteptate. Și dacă aceasta nu vine și cu o anumită atitudine, atunci rezultatele sunt și mai slabe.

Ce atitudine? Mă refer la faptul că, în general, educatorul sau cel care vrea să învețe pe cineva ceva, în primul rând, trebuie să aibă competență. E un cuvânt greu de înțeles astăzi. Cât de competenți sunt astăzi oamenii care au funcțiile pe care le au și cât de preocupați sunt să fie mai competenți decât erau când au primit funcția? Apoi se pune problema discreției, a bunătății și a înțelegerii.

Cu alte cuvinte, semănătorul nu este doar un specialist bisericesc, fie că este preot, fie că este profesor de Religie. El cred că semănătorul este orice persoană adultă, responsabilă care poate și are obligația că creeze mediul în care cei mai mici pot să învețe ceva. Nu este deci suficient să aruncăm cu informație, ci să creăm mediul încolţirii informației, al creşterii şi maturizării acesteia în „pământul" format din mintea şi inima tinerilor. Or, familia, Biserica și școala sunt medii de informație și cunoaștere. N-are cum să știe *Crezul* o persoană dacă l-a făcut la școală, în două ore de Religie, dar n-a fost la biserică. Însă toți cei care sunteţi la biserică, deși nu ați făcut pe vremuri Crezul la școală, îl știți pentru că-l repetați în duhul Bisericii care spune să ne rugăm cu toții.

Și atunci, repetându-l și rostindu-l și aici, și acasa, îl facem parte din viața noastră și, vrând-nevrând dar mai degrabă vrând – în duhul libertăţii dăruite de Dumnezeu – devenim acela care ar trebui să fie semănătorul, nu neapărat prin ceea ce spune, ci mai ales prin ceea ce suntem.

Aşadar, rolul semănătorului nu este doar acela de a arunca sămânța, aceasta este o chestiune care ține de exercițiu. Dar dacă înțelegem pe semănătorul în sensul în care noi suntem implicați, atunci trebuie să fim, poate, cel care lărgește sentimentul de cunoaștere și care are conștiința că este împreună-lucrător cu Dumnezeu. Pentru că semănătorul, atunci când își semăna sămânța, el nu se gândea doar la faptul că și-a făcut treaba, și gata. Ci el, de acolo, trebuie să se roage, ca Dumnezeu să dea ploaie la

vreme, ca sămânța să fie bună, aceasta să încolțească. El nu stă deoparte, ci dacă apar buruienile, el le plivește, dacă trebuie, pășește. Prin urmare, îngrijește planta în așa fel încât s-o aducă la maturitate.

Când este vorba de educaţie, semănătorul nu este doar cel care spune ceva, și atât, el este implicat în proces. Lucrul acesta se vede și din modul în care abordăm astăzi educația. De foarte multe ori, profesorul sau educatorul consideră că educația constă în două partide: profesorul expert și studentul pasiv. Profesorul umple cu informație studentul, acesta având rolul de container care trebuie umplut. Atunci, profesorul zice că este mai de succes în măsura în care umple acest container. Cu cât containerele sunt mai pline, cu atât studenții sunt mai buni.

Nimic mai fals, mai departe de ceea ce spune Evanghelia de astăzi. Semănătorul nu este cel ce doar pune sămânța, ci este cel ce împreună merge. Procesul de educație reprezintă crearea acelui mediu în care profesorul și studentul sunt într-un proces de împreună-învățare și mai ales de împărtășire, de comuniune, de dăruire permanentă.

Ar fi foarte multe lucruri de spus, dar m-aș opri totuși, nu mai insist asupra diferenței dintre educația religioasă și cateheză. Ceea ce trebuie să spunem este doar atât: constatăm că educația religioasă nu are efect din două motive. În primul rând pentru că nu este continuată cu educație catehetică în biserică, apoi pentru că nu este continuată ca practică religioasă de acasă. Dacă acestea nu merg împreună, putem să anunțăm oricât în statistici că

suntem credincioși fiindcă tot ateii și tot cei 0,11% se vor face auziți şi, încet-încet, vor eroda însăși temelia credinței noastre. Nici măcar nu contează dacă sunt plătiți sau nu, adevărata problemă este cât de mult ne afectează pe noi lucrul lor de demolare dacă nu ne luăm în serios rolul de credincios. Ce ar trebui să spunem astăzi sau ce ar trebui să facem? Dacă educația se adresează copiilor, probabil cei mai mulți vă întrebați că sunteți adulți și nu mai mergeți la școală. *Eu ce ar trebui să fac?* M-am gândit că dacă Hristos a spus că sământa este cuvântul lui Dumnezeu, se ne întrebăm: *Cum mă raportez eu la cuvântul lui Dumnezeu?* Aşadar, dacă vrem să ne raportăm, primul lucru pe care trebuie să îl facem este să ieșim din rutina zilnică, să luăm Sfânta Scriptură și să încercăm să citim cât de cât. Pentru că Sfânta Scriptură este fundamentală pentru cel care vrea să învețe ceva despre ceea ce ne transmite Dumnezeu, care este Marele Semănător. Astfel se poate forma adultul care nu mai trece prin instituții de educație. Da, dacă Biserica este o instituție de educație, și este pentru că Hristos a spus ucenicilor: „Mergând, învățați toate neamurile și le botezați" (Matei 28, 19). Învățați, și apoi le botezați.

În fond, dacă cineva nu poate sau nu vrea sau nu are timp să vină la biserică, totuși, nu are voie să fie indiferent față de viața în Hristos. În primul rând, ar trebui să aibă Sfânta Scriptură și să citească cu o anumită regularitate. Prin aceasta, adultul se autoformează în spiritul credinței. Deci, din când în când, să ia Sfânta Scriptură și să un text sau mai multe, cât are el bunăvoință, dispoziție și timp. Apoi, al doilea lucru ar fi să practice rugăciunea. Dacă

Hristos Însuși, Cel pe care Îl vor descoperi în Scriptură s-a dus să se roage, de ce omul nu ar putea să se roage? Să se roage acasă, făcând acolo ce trebuia să facă la biserică. Adică să te rogi personalizând relația ta cu Dumnezeu, pentru că mulți vor asta, spunând că nu au nevoie de preot, de spovedanie, ci că ei cred, dar au relația lor cu Dumnezeu. Bine, să vedem cât este de bună. Încearcă să o faci să ajungă foarte bună. Și dacă relația a ajuns să fie îndeajuns de bună, atunci nu o să mai aibă nicio problemă în a fi și la biserică.

În sfârșit, al treilea element, prin renunțarea la sine. Renunțarea la sine prin practici cum ar fi cea a postului, dar nu numai aceasta. Poate practica milostenia, bunătatea, să dea sfaturi bune, să facă meditații *pro bono* dacă este profesor, orice lucru bun pe care poate să îl facă în folosul celorlalți. În felul acesta, omul poate să devină un bun semănător, iar când spun aceasta trebuie să înțelegem că învățătura și lectura, practica Sfintei Scripturi trebuie să fie în duhul Bisericii.

A existat un moment, rămas în istorie în care cel care a citit Scriptura susţinea că nu mai are nevoie de interpretarea nimănui, că el însuşi este în stare să tălmăcească tâcurile Scripturii. Așa a apărut Reforma în 1517, când se considera că toți cei care interpretaseră până atunci Cărţile Sfinte au greșit. Când citim trebuie să avem grijă la ispita trufiei. Citim, înțelegem, aplicăm, iar acolo unde lucrurile sunt puțin mai complicate nu e rău ca să apelăm la cel care este mai pregătit decât noi, să căutăm în scrierile adunate în timp.

Pe de altă parte, lectura nu trebuie să se reducă doar la o satisfacție intelectuală, ea trebuie să fie prilej de împărtășire. Atunci când ai înțeles un text biblic, îl împărtășești cu vecinul, cu vecina sau cu altcineva, cu prietenii, cu colegul de serviciu, cu colegul de birou, și, încet-încet, se înțeleg lucrurile mai profund. Iar acolo unde lucrurile sunt mult prea complicate, evident, ținând legătura cu o persoană mai abilitată, cu un profesor de Teologie, un profesor de Religie sau preotul, atunci lucrurile pot fi înțelese mai bine.

Având toate acestea în minte, să încercăm să ne regândim sau să ne reevaluăm viața noastră creștină. În primul rând, dacă și în ce măsură suntem pământul cel bun, sau cum putem deveni pământul cel bun. Țăranul român știe că și din pământ arid poate să facă pământ bun, dacă îl fertilizează și dacă poartă grijă de el. Și, în al doilea rând, dacă nu suntem doar un simplu pământ pasiv, ci suntem și semănători, indiferent de poziția socială pe care o avem, avem datoria de a însămânța, de a trezi, de a transmite sămânța Evangheliei tuturor și de a ne îngriji ca aceasta că rodească, încet-încet. Greșeala noastră este că noi credem că imediat ce am spus trebuie să și opereze, dar dacă ați reținut textul Evangheliei, spune așa: *Iar cei care au primit sămânța au adus rod însutit întru răbdare*. Aşadar de aceea nu trebuie așteptate rezultate spectaculoase, căci rezultatele vin încet, important este ca ceea ce facem să facem cu timp și fără timp, și, mai ales, cu perseverență și încredere.

Scrisoarea a treia – ***Gânduri despre religiozitate şi credinţă***

Înainte de a ne împărtăşi, noi, preoţii, atunci când pregătim Sfânta Împărtășanie, avem datoria să spunem, în taină, o formulă, la care lumea nu ia aminte: „Se sfărâmă sau se frânge Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se frânge, dar nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea, dar niciodată nu se sfârșește, și pe cei ce se împărtășesc, îi sfințește sau îi înveșnicește”.

Niciodată nu m-am gândit destul de profund la această rugăciune care ar trebui să ne conducă la o anumită corelație între ceea ce facem în Biserică şi ceea ce este scris în Sfânta Scriptură. Cei care s-au ocupat de analiza acestor fapte au ajuns la concluzia că în săvârşirea Sfintei Liturghii, patru cincimi sunt reprezentate de cuvântul biblic, inspirație din Sfânta Scriptură.

Revenind la formularea rugăciunii, mi-am întărit credinţa că suntem chemați la viață veșnică, la înveșnicire sau la sfințire prin Mielul lui Dumnezeu, Cel care se frânge și nu se desparte, se mănâncă pururea, dar niciodată nu se sfârșește. Cu alte cuvinte, din Sfânta Liturghie trebuie să înțelegem că lucrurile nu au caracter istoric. Cu alte cuvinte, textul acesta nu reprezintă un eveniment petrecut cu mult timp în urmă, cu care nu mai avem nicio legătură. Învierea fiicei lui Iair, de exemplu, este un eveniment istoric, dar mereu actual întrucât, când Hristos a chemat-o pe ea la viață, ne-a chemat, ne cheamă şi ne va chema la viață pe fiecare dintre noi.

Mântuitorul Iisus Hristos are aceeași compasiune și aceeași dragoste față de fiecare făptură umană. Nimeni nu este lipsit. De aceea, El se dă prin împărtășire la toată lumea, și chiar și cei care nu se împărtășesc au șanse dacă se fundamentează pe credința adevărată și profundă.

Aşadar, mântuirea sau sfințirea constă în cea mai mare măsură în darul lui Dumnezeu. Noi trebuie să ne străduim să ajungem acolo, dar ea, propriu-zis este darul lui Dumnezeu. Minunea acelei învieri, consemnată în trei texte: Matei 9, 18-26, Marcu 5, 21-43, Luca, 8, 40-56, au o semnificație aparte, din cauză că se adresează tocmai *credinței*, pusă faţă în faţă cu ceea ce se numeşte *religiozitate*. Putem fi oameni foarte religioși în manifestarea noastră dar să nu avem credință puternică, este ceea ce se desprinde de la prima lectură.

Iair era deci mai marele sinagogii, nu știm exact dacă el el avea rolul de a-i învăța cuvântul pe cei care veneau, este cert însă că-i avea în grijă pe oamenii care intrau în sinagogă, se preocupa de mediul în care oamenii veneau să se roage și să-și îndeplinească toate îndatoririle. Prin urmare, era neîndoielnic era un om religios.

Religiozitatea se manifestă în diferite moduri. Istoricul religiilor, Ninien Smart a scris o carte care a cunoscut peste douăzeci de ediții. El propune o analiză a fenomenului numit religiozitate pe mai multe dimensiuni: narativă, sacră, dogmatică sau doctrinară, etică, socială, comunională.

Aşadar, omul religios se poate manifesta în acele planuri (împlinind astfel o nevoie lăuntrică) însă, nu

întotdeauna religiozitatea este dublată sau reprezentată de credință. Aici este problema fundamentală din acest episod a cărui importanţă este atestată de trei evanghelişti. Iair este un om religios şi totuşi nu are nicio șansă de a-și scăpa fiica prin strădania lui. În paralel, o femeie religioasă se apropie de Hristos pe necunoscute, pe la spate, gândind „Numai să mă ating de haina Lui şi mă voi face sănătoasă". Avea o hemoragie care nu se mai oprea de doisprezece ani. Citindu-i gândul şi văzând-o că ezită Hristos i-a spus: „Îndrăzneşte, fiică! *Credința ta te-a mântuit!"* (Matei 9, 21-22). Relatarea lui Marcu pune în evidență drama femeii, care atinge haina Lui pe furiş, se vindecă şi se înfricoşează când Iisus îi întreabă pe ucenici cine l-a atins, privind de jur împrejur: „Iar femeia, înfricoşându-se şi tremurând, ştiind ce i se făcuse, a venit şi a căzut în fața Lui şi i-a mărturisit tot adevărul. Iar El i-a zis: Fiică, credinţa ta te-a mântuit, mergi în pace şi fii sănătoasă de boala ta!" (Marcu 5, 33-34). Scena are şi mai multă intensitate la Luca: „Şi o femeie, care de doisprezece ani avea scurgere de sânge şi cheltuise cu doctorii toată averea ei, şi de nici unul nu putuse să fie vindecată, apropiindu-se pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui şi îndată s-a oprit curgerea sângelui ei. Şi a zis Iisus: Cine este cel ce s-a atins de Mine? Dar toți tăgăduind, Petru și ceilalți care erau cu El, au zis: Învățătorule, mulțimile Te îmbulzesc și Te strâmtorează și Tu zici: Cine este cel ce s-a atins de mine? Iar Iisus a zis: S-a atins de Mine cineva. Căci am simțit o putere care a ieșit din Mine. Și, femeia, văzându-se vădită, a venit tremurând şi, căzând înaintea

Lui, a spus de față cu tot poporul din ce cauză s-a atins de El şi cum s-a tămăduit îndată. Iar El i-a zis: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Mergi în pace”.

În momentul în care Iair este anunțat că fiica lui a murit pe drum, atunci Mântuitorul îi spune: *Crede numai, nu te teme, crede și se va mântui*. Nu i-a spus: Fă-ți îndatoririle religioase. Niciun cuvânt despre ceea ce este de făcut în astfel de situații. Singurul lucru pe care-l face Mântuitorul atunci este de a-i scoate de acolo pe cei care plângeau. În tradiția iudaică, când cineva murea, erau aduse bocitoare profesioniste care veneau să se tânguiască și să-l jeluiască pe muribund, de obicei erau două, dar spun unii teologi, fiindcă Iair era mai marele sinagogii, erau probabil mult mai multe care începuseră spectacolul întristării. Așadar, Mântuitorul îi spune lui Iair doar atât: „Nu plânge, crede numai și se va izbăvi, n-a murit ci doarme!” (Luca 8, 52), și îi scoate pe toți de acolo, anulează tot acel ritual religios și-i arată care este roada credinței. Atunci când Iair se încredințează că El este Domnul, rugăciunea venind din credință, rugămintea din adâncul sufletului aduc rezultate, fiica lui este înviată din morți în momentul în care nimeni nu mai găsea nicio soluție.

În viața noastră adesea întâlnim situații fără scăpare, fără speranță, și de multe ori încercăm să găsim în altă parte soluțiile. Un teolog vedea credința lui Iair, ca fiind alcătuită din trei părți, concepere, confuzie și convingere, și se întreabă cum de a ajuns Iair la credință, răspunsul fiind fără echivoc: ca urmare a faptului că ajunsese într-o situație aparent fără ieșire și în momentul în care nu mai

afla nicio altă soluție. Într-adevăr, prin săvârșirea actelor religioase din tradiția iudaică și-a dat seama că nu mai avea nicio speranță, că acestea n-aveau niciun sens.

Atunci a aflat că Mântuitorul era un învățător care tămăduia. Nu s-a dus să se intereseze de învățătură, ci să se vindece și să caute vindecarea. Apoi, în momentul în care deja începuse să spere, și-I spune Mântuitorului: *Vino, căci fiica mea este pe moarte* (Marcu 5, 23), apare confuzia în credință.

Hristos se oprește pe drum pentru o femeie oarecare, care, am putea spune, a încurcat toate socotelile mai-marelui sinagogii, deoarece-L oprea din drum pe Iisus.

În acel moment Iair trece prin confuzia în credință, se întreabă de ce s-a oprit la această femeie, nici nu i se dă numele, nici nu i se spune cine este, era probabil necurată, altfel de ce s-ar fi ascuns? Este posibil să fi fost privită ca necurată întrucât ajunsese săracă lipită pământului, căci spune Evanghelia: „Cheltuise tot cu doctorii, și nimeni nu putuse să o vindece” (Luca 8, 43). Pentru ea, era problema fundamentală, viața se scurgea din ea și se apropie de Mântuitorul cu altă putere a credinței, am zice că era în competiție cu Iair. Credința ei mai mare îl face pe demnitar trăiască un moment de confuzie, de îndoială: Oare am făcut bine că L-am chemat? De ce nu vine? De ce întârzie?

Oare nu cumva, adesea, suntem asemenea tatălui descumpănit? Ne rugăm şi avem senzația că Mântuitorul întârzie, că nu ne răspunde la timp la rugăciune, și este firesc să ne întrebăm de ce, este firesc uneori chiar să-L judecăm pe Dumnezeu. Acest *de ce* care apare pe buze ori

de câte ori problema noastră este fundamentală pentru noi dar nu-L impresionează, uneori ai zice că refuză să ne răspundă. Am găsit că ar fi cel puțin trei explicaţii la situaţia problematică.

Mai întâi ne putem întreba: oare de ce Mântuitorul, știind că fiica lui Iair va muri, își permite luxul de a întârzia, fapt care declanșează sarcasmul celor din jur, așa cum suntem foarte des tentați să facem și noi. Dacă nu răspunde Dumnezeu cuiva la rugăciune, imediat îl luăm și îl persiflăm: Știam că mergi la Biserică, știam că te rogi, cum se face că ție ți se întâmplă așa ceva? Exact așa au făcut aceștia.

Hristos a zis: „Depărtaţi-vă, căci copila n-a murit, ci doarme. Dar ei râdeau de El" (Matei 9, 24). „Şi intrând le-a zis: de ce vă tulburaţi şi plângeţi? Copila n-a murit, ci doarme. Şi-L luau în râs" (Marcu 5, 39-40). „Şi încă vorbind El, a venit cineva de la mai-marele sinagogii, zicând: A murit fiica ta. Nu mai supăra pe Învăţătorul" (Luca 8, 49). „Şi toţi plângeau şi se tânguiau pentru ea. Iar el a zis: Nu plângeţi, n-a murit, ci doarme. Şi râdeau de El, ştiind că a murit" (Luca 8, 52-53).

De fapt ei gândeau în limitele noastre umane, gândeau după mintea noastră, pentru care singurul lucru clar și defintiv este moartea. Dar în timp ce noi vedem moartea ca şi cum ar fi o ușă încuiată, Hristos o vede fiind un prag. Noi ne lovim în ușă și credem că de acum încolo este neantul. Hristos ne arată că moartea este un prag peste care dacă trecem, intrăm într-un alt tip de viețuire, iar El nu este oprit în drum de acea ușă. Poate că așa se

poate înțelege și imaginea de după Înviere, când Hristos trece printr-o ușă, ca și cum n-ar fi nimic în fața Lui și se arată ucenicilor: „Şi după opt zile, ucenicii Lui erau iarăşi înăutru, şi Toma, împreună cu ei. Şi a venit Iisus, uşile fiind încuiate, şi a stat în mijloc şi a zis: Pace vouă!" (Ioan 20, 19).

Lucrul de căpetenie aici este că Hristos, prin această minune, transmite o învățătură şi anume că el reprezenta viața veșnică. Oamenii nu vedeau însă aceasta și credeau că El greșește, ocupat fiind cu învăţăturile și nevindecând la timp. În Evanghelia după Marcu se spune, de exemplu, că de multe ori unii îl opreau, îl întrerupeau din învățătură, voind să fie vindecați: „Venind în Capernaum și îndată intrând în sinagogă, Sâmbăta, a început să-i învețe și erau uimiți de învățătura Lui, căci El îi învăța pe ei ca Cel care are putere, în felul cărturarilor. Și era în sinagogă un om cu duh necurat, care a început să strige la El: Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene, ai venit să ne pierzi? Te știm, ești Fiul lui Dumnezeu. Și Iisus i-a certat și i-a vindecat după aceea" (Marcu 1, 21-24).

Aşadar, în timpul învățăturii, demonul a început să strige și L-a oprit. În capitolul II, tot la Marcu se spune: „Intrând iarăși în Capernaum, s-a auzit că este în casă și îndată s-au adunat mulți, încât nu mai era loc nici înaintea ușii, și El le grăia cuvântul despre Înviere, și au venit la El aducându-le un om slăbănog, pe care îl purtau patru inși, dar neputând să intre din pricina mulțimii, au desfăcut acoperișul și i-a dat drumul prin acoperiș, în fața lui Iisus" (Marcu 2, 1-4).

După cum vedem, ei nu au mai avut răbdare ca El să-și termine cuvântul, solicitau în primul rând să fie tămăduiți, interesați doar de vindecarea aceasta temporară. Hristos însă dă prioritate cuvântului, tocmai de aceea credem că foarte important este să știm că El a venit nu numai ca să vindece într-un timp, la un moment dat, într-un anume loc, ci aducând o învățătură care vindecă în veșnicie.

Mântuitorul a pus întotdeauna pe primul plan învățătura și apoi vindecarea. Niciunul nu a plecat nevindecat de la El, dar Iisus n-a schimbat prioritățile. Pe urmele Lui, Biserica, este chemată să ne învețe în primul rând. Care anume este învățătura ei? Că suntem veșnici, că suntem chemați la înviere. Aceasta este substanța învățăturii Bisericii, și de aceea aminteam rugăciunea pe care o spune preotul cu ocazia Sfintei Împărtăşanii: „Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, și pe cei ce se împărtășesc îi sfințește sau îi înviază, sau îi înveșnicește".

Așadar, aceasta este chemarea ei esențială, după cum spunea şi părintele patriarh Daniel, arătând că Biserica nu este chemată în primul rând la asistență socială. Aceasta decurge în fapt din învățătura ei, și este firesc să o facă, dar dacă Biserica ar renunța la dimensiunea liturgico-sacramental-învățătorească, ar deveni o asociație de ajutor social, sortită dispariției, ceea ce s-a întâmplat în alte țări. Locul ei a fost repede ocupat de asociații seculare de ajutor, funcționând prin profesioniști, care lucrează atâta

timp cât sunt plătiți. Când nu mai sunt plătiți, nu mai lucrează și organizația se închide.

Al doilea motiv pentru care trebuie să-i acordăm Mântuitorului „circumstanțe atenuante" pentru că a întârziat (conform înțelegerii lumeşti a faptelor Lui) este totuşi faptul că Iisus dă importanță, așa cum spuneam, nu numai învățăturii Sale, ci și femeii necunoscute. Pentru Hristos, și ea este fiica lui Avraam, și ea are aceeași valoare ca și fiica lui Iair, și ca orice persoană umană. Pentru El nu conta că era vorba doar de o simplă bolnavă, săracă, uitată, „necurată", în comparație cu familia lui Iair, om bogat, lider religios, stimat în societate, cunoscut de toată lumea, un notabil. Hristos nu face diferența între două bolnave şi acest fapt Îl caracterizează. Femeia sărmană are pentru El egală importanță, pentru că și ea avea, o problemă legată de viață și de moarte. Aşa se face că, în momentul acela, Mântuitorul Iisus Hristos răspunde și credinței ei spontane, care – credem noi – L-a impresionat mai mult decât notorietatea celuilalt solicitant.

Pentru El a fost important să arate care sunt roadele credinței în mulțime, de aceea a ținut s-o vădească tuturor, întrucât traumele vieții noastre nu ne aleg în funcţie de poziţia socială sau notorietate. Oricare ar fi statutul nostru, moartea, boala, tristețea, problemele de căsătorie, lipsurile, crizele financiare și toate celelalte, nu se rezolvă prin simplă religiozitate adică gesturi formale făcute, ci prin credință nestrămutată, prin încredințarea în Dumnezeu, care face imposibilul posibil.

Este ceea ce vedem încă de la nunta din Cana Galileii, simbol al unui nou capitol în viață, unirea destinelor a două ființe. Acolo Hristos face din apă vin, un fenomen neconceput, nelăsând ca bucuria momentului să fie tulburată de lipsa vinului. Acest act arată ce urmează să se întâmple. Veți trece prin multe, chemați-mă și vă voi ajuta. Astfel putem înțelege de ce El este Cel care îi cheamă pe toți împovărații și întristații, spre a le da odihnă.

În al treilea rând, ar trebui să ne amintim că nu este prima dată când Hristos întârzie. El L-a înviat și pe Lazăr, dar Maria și Marta, surorile acestuia, L-au anunțat pe Iisus dinainte: „Lazăr este bolnav, vino să-l vezi" (Ioan 11, 3). Mântuitorul a mai zăbovit însă vreo două zile, învățând, și abia după aceea s-a gândit să vină în Betania, să-l vadă pe Lazăr. Între timp, bolnavul murise, avea deja patru zile de când era îngropat. Și ele caută tot cam același gen de învinuire: „Doamne, dacă ai fi venit la timp, poate fratele nostru n-ar fi murit, și El zice: Dar n-a murit, va mai trăi. Marta a răspuns: Noi știm că va mai trăi, că va învia la Învierea cea de apoi, dar acum este mort" (Ioan 11, 21-24; Daniel 12, 2).

Prin urmare, referindu-ne la Dumnezeu, se cuvine a reține ca învățătură următoarele: ceea ce noi credem că este întârziere, pentru El nu are același sens, în primul rând pentru că Dumnezeu nu este cuprins în timp. Noi vrem ca Dumnezeu să ne răspundă rapid, concret, atunci când îi cerem. Noi suntem cronologici, dar Dumnezeu nu este rob timpului, așadar răspunde când și cum știe El, în funcție de credința noastră.

În concluzie, în clipa când trecem prin situații grele, este momentul fundamental al încercării credinței. Unii îl primesc pe Dumnezeu și se agață de această credință cu toate puterile, alții îl hulesc pe Dumnezeu și se agață de altele. Vedem acest lucru în poemul *Moartea lui Fulger* de George Coșbuc, care a învățat la seminarul teologic și era, printre celelalte, și teolog. Iată ce rostește mama lui Fulger atunci când află de moartea fiului ei: „Ah, Dumnezeule, nedrept Stăpân/ M-a dușmănit trăind mereu,/ Și-a pizmuit norocul meu./ E un păgân și Dumnezeu,/ E un păgân"!

Dar, un sfetnic de la curte, sfânt, scrie George Coșbuc, născut odată cu lumea, într-un ceas cu lună-i spune: „Pe cer când soarele-i apus,/ De ce să plângi privind în sus?/ Mai bine ochii în jos să pleci,/ Să vezi pământul pe-unde treci./ El nu e mort,/ Trăiește-n veci,/ E numai dus./ Dar știu un lucru mai presus/ De toate câte ți le-am spus/ Credința, în zilele de-apoi/ E singura tărie-n noi/ Căci toate-s tari cum credem noi,/ Dar mâine nu-s".

În primul rând, trebuie să pricepem și să ne rămână în cuget că Dumnezeu nu lucrează după programul nostru, Dumnezeu are programul Lui și modul Lui de a răspunde credinței noastre. Întrebarea este nu când ne va răspunde Dumnezeu, ci cât de profund i-am cerut noi, cât de adânc i-am prezentat situația noastră, căci, în general, noi credem, dar El vrea doar să avem încredere că nu suntem singuri. El nu este în timp și spațiu, așa cum suntem noi, de aceea, ceea ce noi considerăm că este întârziere, pentru Dumnezeu este non-sens, El nu întârzie niciodată. Noi percepem reacția Lui ca o întârziere, pentru că suntem nerăbdători și pentru că știm că suntem limitați.

Pentru a fi mai pe înțelesul cititorilor aş recurge la un test de perspicacitate, de verificare a imaginației noastre: se dau nouă puncte dispuse egal și cineva cu patru linii trebuie să le unească, fără să ridice creionul de pe hârtie. Toată lumea încearcă să le facă în pătratul format de cele nouă puncte, dar de fapt trebuie doar să treci în exterior și să unești celelalte două, și se face această unire cu patru linii drepte. Rezultă de aici că noi suntem oarecum predispuși, aproape condiționați, să gândim într-un spațiu limitat, într-un ţarc al reprezentării.

Un al doilea lucru pe care ni-l transmite Evanghelia de astăzi, ar fi că, şi atunci când avem certitudinea că Dumnezeu întârzie, aceste întârzieri pot să fie elemente de întărire a propriei credințe. Să ne amintim de pildă de Iosif. Era unul dintre cei doisprezece fii ai lui Iacov, a fost vândut, ar fi fost îndreptățit să creadă, conform modului nostru de a gândi, că Dumnezeu nu este cu el. Vândut fiind de frații săi, aruncat într-o groapă, a ajuns rob la egipteni, a fost închis acolo în urma unui complot din cauza soției faraonului. În final, ajunge prim-ministrul Egiptului și cel care avea să scoată din mizerie și sărăcie pe frații Lui, și să salveze poporul evreu de la decimare prin secetă și foamete. Așadar, ceea ce ar fi putut să fie interpretat ca *Dumnezeu nu-mi răspunde*, s-a întors să arate că Dumnezeu a avut un alt plan cu el.

În sfârșit, să ne străduim să acceptăm și a treia învățătură: chiar dacă Dumnezeu întârzie sau nu acționează cu viteza pe care o așteptăm noi, este mult mai sigur să ne încredem în El decât să-l judecăm și să ne

lepădăm. N-am făcut nimic dacă L-am judecat și ne-am lepădat, asemeni mamei din moartea lui Fulger.

Iar în acest punct mă opresc la o frază pe care am găsit-o, am notat-o și mi s-a părut că este interesant să o împărtășesc, chiar fără a-i putea menționa autorul: nu te poți baza pe o credință neîncercată. Numai credința încercată este credința autentică. Adeseori, noi afirmăm cu foarte mare ușurință *eu cred*, dar nu întotdeauna reușim să trecem testul când ne este pusă la încercare credința.

Prin urmare, cred că suntem privilegiați nefiind doar niște oameni religioși, prin faptul că ne închinăm și slujim lui Dumnezeu Cel adevărat, căruia nici boala, nici moartea nu-i pot sta împotrivă, pentru care imposibilul nostru este posibilul Lui. Cât de important este să ne închinăm acestui Dumnezeu care este speranța celor fără de speranță, ați auzit aici la Acatistul pe care l-am citit: *Bucură-te Iisuse, Cel ce ai înviat pe tânăr, înviază și sufletul meu*. Deci, El este nădejdea celor fără de nădejde, după cum spune Acatistul. Cât de privilegiați suntem că avem un Stăpân care ne-a deschis calea spre împărăție: „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le" (Matei 28, 18-19). Vedeți, același lucru pe care L-a făcut El, în finalul Evangheliei după Matei, îl spune Bisericii: „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ". Iar Ioan spune cum a fost transmisă puterea Lui către ucenici: „Suflând asupra lor Le-a spus: Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, vor fi iertate"! (Ioan 20, 22-23).

Sfântul Apostol Pavel dădea o frumoasă sinteză în *Epistola întâi către Corinteni*: „Trebuie ca acest trup

stricăcios să se îmbrace în nestricăciune, și acest trup muritor să se îmbrace în nemurire” (I Corinteni 15, 53).

„Iar când acest trup stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune...”. Se subînțelege, el nu-și pune problema dacă se va schimba sau nu, dacă va fi nestricăcios sau nu. Pentru el, este clar, că indiferent dacă omul a fost bun sau rău, va intra în nestricăciune pentru că așa vrea Dumnezeu. De noi depinde dacă va intra în nestricăciune, în sensul iubirii, al comuniunii iubitoare cu Dumnezeu sau al pedepsei veșnice, *dar toți vor învia*, ne avertizează tot Sfântul Apostol Pavel.

Deci, când acest trup stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune și acest trup muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: „Moartea nu mai are biruință. Unde-ți este moarte biruința ta, unde-ți este moarte îndrăzneala ta. Și boldul morții este păcatul, iar puterea păcatului este legea” (I Corinteni 15, 54-56).

Sfântul Apostol Pavel ne spune deci să dăm mulțumire lui Dumnezeu, care ne-a dat biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea, la rugăciunea de care vorbeam: *Se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește*, se ia o bucățică din Sfântul Agneț și se pune în Potir, și se spune: Iisus Hristos, *Biruitorul*. De aici este luat textul, de la Sfântul Apostol Pavel. Să-I dăm mulțumire lui Dumnezeu că ne-a dat biruință prin Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea, ca frați întru credință, trebuie să fim tari, neclintiți, sporind întotdeauna în lucrul Domnului, știind că osteneala noastră nu este zadarnică în Domnul.

Scrisoarea a patra – *Ispita îndepărtării sau Libertatea amăgitoare*

Din când în când, după o serie de predici, am simţit nevoia de a reveni în faţa credincioşilor pentru a lămuri o parte din cele rostite pe marginea pericopelor Evanghelice. Cele scrise mai jos sunt rezultatul unei astfel de strădanii de limpezire.

În centrul învăţăturilor lui Hristos stă încrederea în Dumnezeu, credinţa în Dumnezeu, în condiţiile date, pe care noi le putem determina. Adică în acel loc şi în acel moment dat omului să trăiască, întrucât acolo şi atunci el trebuie să folosească puterea credinţei, pentru a reuşi să-L mărturisească pe Dumnezeu şi să-şi construiască, indiferent de mediul socio-cultural şi geografic în care se află, sau chiar împotrivindu-se acestuia, propria mântuire, accesul la bunurile spirituale, superioare care sunt Împărăţia lui Dumnezeu şi comuniunea iubirii cu El.

Tocmai în acest context se cuvine să remarcăm că Mântuitorul Hristos, prin multele exemple pe care Le-a dat, revine la un laitmotiv, ideea de departe. Într-una din pildele pe care le dă, spune că Împărăţia cerurilor se aseamănă cu un stăpân, care se gândește la avuţiile lui, pentru că vrea să plece departe, și împarte avuţiile la nişte slujitori, gândind că atunci când se va întoarce, slujitorii îi vor da ceea ce este al său (Luca 19, 12-28). O altă pildă este în care Mânuitorul spune că stăpânul acesta, şi-a concentrat averea în nişte talanţi, pe care i-a dat în funcţie de puterea de administrare a multora dintre slujitorii cei

mai de seamă. Le-a dat talanţii, şi El din nou a plecat departe, într-o ţară îndepărtată (Matei 25, 14-30). Este şi pilda stăpânului care sădeşte vie, care nu doar le dă nişte bunuri, pe care să le folosească, ci le dă şi modul, spaţiul şi mediul de supravieţuire. Sădeşte El via, construiește turnul, o împrejmuiește cu gard, îi numește şi le spune să poarte grijă de vie, şi să o stăpânească, şi s-o folosească în aşa fel încât, ea să aducă roadă, iar El va lua din când în când ceea ce i se cuvine, din roada viei (Matei 20, 1-16).

Adică, nu le-a pus problema că va veni o vreme când veţi rămâne fără nimic, ci dacă veţi lucra cum trebuie, va veni o vreme când în mod costant, sistematic, voi trimite slujitorii la voi să daţi din roada viei. Nu mai departe de acestea, este vestita pildă a fiului risipitor (Luca 15, 11-32). De data aceasta, nu Tatăl pleacă departe, ci Fiul pleacă departe. El se gândeşte că este prea aproape de părintele său şi se încurcă de el, şi se gândește să ia tot ce este al lui şi să plece departe.

Alăturând aceste pilde, am ajuns la o primă concluzie, şi anume, aceea că adeseori noi vrem să fim departe iar alteori trăim sentimentul că suntem departe. Suntem departe de Dumnezeu, sau vrem să fim departe de Dumnezeu. În ultima vreme se vorbește în media că există oameni care doresc să se îndepărteze de civilizație, nu neapărat voind să vină mai aproape de Dumnezeu, ci pur şi simplu aspirând la un alt mod de viață. Caută, şi în cele din urmă găsesc un loc într-o sihăstrie, undeva, sau în locuri aflate departe de tumultul societății contemporane.

De fapt de multe ori constatăm că, vieţuind în civilizaţie, suntem departe de educaţie. În consecinţă, starea de îndepărtare se vădeşte a fi ispită pentru mulţi dintre noi. Ne îndepărtăm adeseori unii de alţii, nu neapărat prin distanţa în spaţiu, uneori trăim în aceeaşi casă, alături unul cu altul din punct de vedere fizic, dar suntem departe unul dea altul. Am auzit de familii în care partenerii, deşi au ajuns la vârsta senectuții, fie din cauza lui, fie din cauza ei, ajung la ceartă, nu-şi mai vorbesc câte două sau trei săptămâni, stând în acelaşi apartament de două camere, patruzeci de metri pătraţi. Aceşti oameni sunt la mare distanță unul de altul, nu mai împărtășesc nimic, deşi împart acelaşi „spaţiu locativ" (cum se spune în termeni administrativi). Gândindu-ne la aceste situații ne putem întreba: ce presupune (în)depărtarea, prin ce devine ea o ispită?

În primul rând, este un mod în care încercăm să ne manifestăm libertatea, de a ţine pe cineva la distanţă, sau de a ne distanţa de cineva. Însă, fraţi creştini, în Sfânta Scriptură se arată în toate aceste exemple pe care le-am dat, că nu este prielnică. Înstrăinarea nu aduce nimic bun, ci numai comuniunea. Din experienţa socială, pe care o trăiește România ultimilor douăzeci şi şase de ani, se vede că nu avem mult câștigat prin îndepărtare. Poate că unii oameni dobândesc mai multe bunuri şi mai mulţi bani, salarii şi o viaţă mai tihnită, deşi chiar cei care reuşesc nu spun că le-ar fi mai uşor, ci doar că le este mai bine. Câştigă mai mult, dar şi responsabilitățile sunt mai mari iar dacă ar fi să facă o evaluare atentă şi sinceră, ar constata că pierderile sunt foarte mari.

Îndepărtarea de părinți până la indiferență este cea mai frecventă în această perioadă şi această situație mi-a amintit de povestea scrisă de Vasile Militaru. Fabula are ca personaj o mamă rândunică având şase pui şi ne arată cum pasărea e în stare să-i crească pe toţi dar că, în final, toţi împreună nu ajung s-o hrănească atunci când ea nu mai poate zbura. Relaţia de muncă oferă şi ea astfel de pilde, cum vedem în pilda lucrătorilor din vie. La o scară mai mică, în zilele noastre, în instituții publice dar şi în mediul privat, abia aşteptăm să nu fie şeful acolo, ca „să ne simţim liberi", ceea ce aduce cu sine o anumită neglijență, care-i afectează pe beneficiarii finali ai serviciilor noastre, cumpărători ai produselor, dacă e vorba de mărfuri, cetățeni așteptând decizii importante, dacă ne referim la administraţie.

Prin îndepărtare, soţii devin insensibili unul faţă de celălalt. Este vestitul proverb românesc: *Ochii care nu se văd, se uită*. Acest lucru se referă la sentimentele de dragoste, însă, între soţi trebuie să fie mai mult decât dragoste, și anume responsabilitate. Sunt frecvente situațiile cu părinţi care se îndepărtează de copii, îi lasă în urmă plecând la mare distanţă şi astfel nu mai rezonează aşa de uşor cu nevoile copiilor, lăsaţi în grija „cuiva" (rude mai mult sau mai puţin capabile să preia această sarcină) crezând că dacă trimit o anumită sumă de bani, cadouri scumpe, problema copiilor este rezolvată.

Având în vedere aceste exemple, desprinse din viaţa de zi cu zi, pildele şi învăţătorule Mântuitorului nostru, Iisus Hristos ne apar ca un semnal de alarmă. Trebuie să

ne aducem aminte că El vorbește adeseori despre îndepărtare ca pedeapsă: *Daţi-l afară!, Aruncaţi-l afară!* sau chiar *În întunericul cel mai din afară!* (Matei 25, 30). Adică undeva unde nici nu mai poate comunica, nu mai poate să vadă şi să se descurce. Menţionez această îndepărtare pentru că arată cât de mult şi cât de importantă este, pentru Dumnezeu, decizia noastră. Omul care nu crede în El este cel care se desparte în mod premeditat de Creator. Este departe, fie în timp, fie în spaţiu, dar cel mai adesea, îndepărtarea aceasta este în mintea omului. Cel care nu (mai)crede în Dumnezeu, nu mai este preocupat de Dumnezeu, este concentrat pe problemele lui personale. Iar una dintre ispitele mari pe care le avem noi în îndepărtarea de Dumnezeu, este vârsta.

Adeseori, noi echivalăm întâlnirea cu Dumnezeu, cu moartea şi până atunci ne amăgim cu sentimentul că Dumnezeu este departe, mai avem până atunci, mai este timp. Aceasta este una dintre marile ispite pe care vedem că le manifestă tinerii, și parcă astăzi este mai grav decât oricând. Am rămas şocat vizionând o emisiune extraordinară, despre o maică din Sălaj, vindecată la vârsta de douăzeci şi şase de ani de cancer de către Părintele Arsenie Boca. Avea undeva spre optzeci de ani în momentul filmării şi povestea atât de frumos cum a decurs întâlnirea cu el şi cum, după întâlnirea cu el şi, la câţiva ani de la întoarcerea la credinţă, ea hotărăşte să intre în monahism. După un timp, când i se face o tomografie la ficat şi stomac unde avea problemele, doctorul constată, cu surpriză, că nu mai era nicio urmă a bolii trecute.

Imediat după aceea însă, la acelaşi canal, a apărut o discotecă dintr-un sat pe nume Mihăileşti. Satul este renumit în urma unei tragedii, acolo a explodat o maşină cu azotat şi au murit şaisprezece pompieri, în urmă cu câţiva ani.

Imaginile pe care le dădeau cei care au filmat acea discotecă sătească m-au făcut să mă gândesc la Apocalipsă. Eu încă mai trăiesc cu imaginea satului patriarhal, cu imaginea credinţei şi a Bisericii, ca locul în care oamenii se întâlnesc şi se împacă, se roagă, se sensibilizează, se ajută. Am văzut în schimb că în fiecare sâmbătă, în acel sat, evenimentul principal este discoteca, în care destrăbălarea, vulgarul, mizeria umană, beţia, drogurile şi tot ce vă puteţi imagina, erau reflectate pe chipurile tinerilor din Mihăileşti, absolut încântaţi că „se distrează". Unul striga în gura mare că nu poate vorbi, că este beat dar îi spunea reporterului câte ceva despre atmosferă. Şi atunci m-am gândit, că dacă este sâmbătă seara iar nişte oameni stau şi „petrec" într-un „club" până dimineaţă pe la patru, cinci, aşteptând cu nerăbdare următorul week-end, pentru a se întâlni din nou acolo, cât de aproape pot să-L simtă pe Dumnezeu? În mintea noastră, de multe ori trăim cu amăgirea că Dumnezeu este departe.

Pornind de aici ne întoarcem la Evanghelia de la Matei, capitolul al 15-lea, despre femeia cananeeancă. Este vorba de o femeie păgână, trăind undeva în nordul Ţării Sfinte, într-un ţinut idolatru şi păgân, unde închinarea la Dumnezeu nu exista, unde totul era pe baza a ceea ce moştenise de la strămoşii închinători la idoli. La un

moment, femeia aceea constată că fiica ei are o suferinţă, ispitită fiind de un demon. Fără să se aştepte, fără să creadă că vreodată acolo, în depărtarea ei, va fi locul în care vine Dumnezeu, se trezeşte cu prezenţa lui Hristos, ajuns prin părţile Tirului şi ale Sidonului.

Aşadar, un prim lucru pe care Evangelia ni-l transmite aici este că Hristos ajunge în locuri în care nu se aşteaptă oamenii. El apare unde oamenii nu vor să apară, Hristos vindecă pe oamenii care nu ştiu că trebuie, sau pot să fie vindecaţi, şi astfel Hristos ne dă o lecţie despre modul în care trebuie să se roage omul în orice moment al vieţii. Să nu uităm că în Evangelia aceasta avem două tipuri de ispitiri: fiica este rău chinuită de demon, o va fi ispitit o vreme, şi o va fi posedat-o o vreme, dacă ea va fi acceptat cine ştie ce forme de vrăjitorie, după cum spun unii Părinţi.

La rându-i, mama fetei, femeia cananeeancă, este ispitită de Hristos. În limbajul românesc vechi, mai ales în cel bisericesc, examenul se numea „ispitire", punere la încercare, act prin care profesorul „ispiteşte" sau îl cercetează pe student, pe elev, să vadă dacă ştie, ce ştie el şi cât de bine pentru a valida cunoaşterea domeniului şi înţegerea, nu doar suma de informaţii. Acest lucru îl face Mântuitorul Iisus Hristos. O ispiteşte pe acea femeie, care strigă după El „Doamne, fie-ţi milă de mine". Hristos nu o bagă în seamă, apostolii intervin, şi-I spun: „Slobozeşte-o că strigă în urma noastră". Ea strigă din nou: Doamne, ajută-mă! În acel moment Hristos vine cu o metaforă: „Nu este bine să iei pâinea copiilor şi să o arunci câinilor". Ea

revine replicând în același limbaj figurat: „Da Doamne, aşa este, dar şi câinii mănâncă din firmiturile care cad de la masa stăpânilor lor”(Matei 15, 22-28).

Lucrul acesta îl dezarmează pe Hristos, care după ce a ispitit-o, punându-i la încercare trăirea, constată că femeia are o credință atât de mare, încât nici Apostolii nu o pot depăşi. Faptul este cu totul remarcabil, este singurul loc din Sfânta Scriptură, în care Hristos este atât de surprins de tăria în credință a cuiva ajunge să exclame: „O, femeie, mare este credinţa ta!” (Matei 15, 28). Această exclamaţie vine parcă fără să fie controlată şi imediat: „Fie ţie după cum voieşti!” (Matei 15, 28).

Una dintre întâlnirile care au dat multe speranțe s-a petrecut între capul Bisericii Romano-Catolice şi Patriarhul celei mai numeroase biserici din Răsărit, acum câțiva ani în Havana. Pare interesant, să vedem că după sute de ani, de despărțire, capii unor Biserici s-au întâlnit într-un loc îndepărtat, ca un ținut al Sidonului şi al Tirului. Nu s-au întâlnit la Roma, nu s-au întâlnit la Moscova, nu s-au întâlnit la Constantinopol, adică leagănul creștinismului, nu s-au întâlnit în Ierusalim sau în Antiohia, sau în Alexandria, ci s-au întâlnit într-o țară comunistă, păgână. De ce vor fi ales să se întâlnească acolo, nu cred că este important. Important este că lumea credea, că acolo este ultimul bastion al ateismului. Cuba comunistă devine un loc unde nimeni nu se aștepta că poate veni Dumnezeu, că poate constitui locul de unde să reînceapă hrana copiilor lui Dumnezeu. Despărțirea dintre Apus și Răsărit a constituit pentru mulți sociologi şi mulți istorici, un prilej

să spună că creştinismul aduce mai multă mărturie despre Hristos, prin faptul că sunt separaţi. Această întâlnire, care evident că este o întâlnire formală, cu semnarea unui document formal, un protocol care a fost dat publicității, poate să constituie scânteia care să confirme că exact acolo, unde lumea nu se așteaptă, acolo ajunge Dumnezeu.

Prin contrast, Europa de astăzi, oferă pe tipsie creștinismul, în condițiile islamizării rapide şi masive. În emisfera nordică ne este ruşine să mai vorbim despre Dumnezeu, iar Bisericile sunt transformate în cafenele, discoteci şi cluburi. Mai nou, am văzut şi convertirea în apartament: în Anglia, cineva a cumpărat o Biserică în mijlocul unui cimitir și a transformat-o în propria casă. Însăși ideea de a locui în acest spațiu, în mijlocul cimitirului mi se pare macabră, dar pentru unii pare că este exotică.

Prin urmare vedem că noi, cei care avem firmiturile, suntem copiii lui Dumnezeu, şi nu avem doar firmiturile, ci suntem la masa Stăpânului. Însă, noi creştinii, suntem pregătiți să abandonăm masa aceasta, şi să credem că Dumnezeu este departe. Chiar dacă ar fi aşa, cu toate că Dumnezeu nu este departe, aproape fiind de fiecare dintre noi, suferind acolo unde atâția martiri şi-au pus viaţa pentru El, este deosebit de grav să gândim că Europa poate să meargă mai departe, ca un spațiu şi o societate necreștină.

Această asociere mă face să cred că trebuie să reînnoim viața noastă spirituală creștină, iar Evanghelia de astăzi ne dă pildă de credință şi de rugăciune, pentru

că ele nu merg una fără cealaltă. Cine se roagă fără credință, se roagă degeaba. Cine crede fără să se roage, este doar un ispititor, şi cum spuneam, sunt două ispitiri, cărora trebuie să le facem faţă, astăzi. Prima este ispitirea de la diavolul, este aceea cu patimile. Ne ispiteşte în fel şi chip cu patimile, cedăm sau nu cedăm, este altă poveste. Pentru aceasta, Dumnezeu ne-a lăsat Biserica, Spovedania, Liturghia, comuniunea, faptele bune, credința, să depășim ispitirile sau chiar patimile.

Dar, ne ispitește şi Dumnezeu, frați creștini, cu libertatea, şi această ispitire cu libertatea şi cu demnitatea este cea mai importantă, pentru că Hristos, spunea Înaltpreasfinţitul Daniel, când era mitropolit, aici la Iaşi, nu ne va întreba ce am făcut bine sau nu, în viață, ci cum ți-ai folosit libertatea ta, ai făcut ceea ce ai fi putut să faci bine sau ai lăsat să treacă. Deci, această ispitire cu libertatea, cred că este mai grea decât ispitirile trupești sau sufletești, când păcătuim cu fapta, vorba sau gândul, în viața de zi cu zi. Nu este o ispitire directă întrucât Dumnezeu ne dă demnitatea aceasta atât de mare, încât să folosim libertatea cum credem noi de cuviință. El ne arată jaloanele, El nu posedă, aşa cum diavolul posedă, ci El este discret, şi în felul acesta ne arată doar ce ar trebui să facem.

De aceea, cred că ar trebui să pornim cu rugăciunea sinceră. Credința noastră să fie exprimată prin rugăciune sinceră, nu neapărat formală, cu zeci de rugăciuni, cu anumite litere, cu anumite cuvinte, ci în diferite feluri. Sfântul Apostol Pavel le spune colosenilor, dar prin ei şi nouă, următorul lucru: „Stăruiți în rugăciune şi privegheţi

în ea, cu mulţumire, rugându-vă totodată şi pentru noi, ca Dumnezeu să ne deschidă uşa cuvântului" (Coloseni 4, 2-3).

Deci, chiar dacă dumneavoastră nu predicați cuvântul, aşa cum o facem noi, rugăciunea dumneavoastră face ca preoţii să fie activi sau nu. Spune Sfântul Apostol Pavel, marele predicator: „Ca Dumnezeu să ne deschidă uşa cuvântului, pentru a vesti taina lui Hristos, pentru care mă şi găsesc în lanţuri, ca să arăt aşa cum se cuvine să grăiesc. Umblaţi în înțelepciune, faţă de cei care sunt în afara Bisericii, preţuind vremea" (Coloseni 4, 2-4), adică evaluaţi cum se cuvine timpul, căci nu se va mai întoarce. „Vorba voastră să fie întotdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia" (Coloseni 4, 6).

Iată cum trebuie să arate imaginea creştinului, care este responsabil. La sfârșitul Sfintei Scripturi, Sfântul Evanghelist Ioan vorbește despre faptul că, de modul cum ne-am achitat de acest lucru, ţine şi judecata: „Cine e nedrept, să nedreptățească înainte. Cine e spurcat, să se spurce încă. Cine este drept, să facă dreptate mai departe. Cine este sfânt, să se sfințească încă". Zice Iisus: „Iată, vin curând şi plata Mea este cu Mine, ca să dau fiecăruia, după cum este fapta lui. Eu sunt Alfa şi Omega, cel dintâi şi cel de pe urmă, începutul şi sfârşitul" (Apocalipsa 22, 11-13).

Și încheie astfel: „Afară câinii și vrăjitorii, și desfrânații, și ucigașii, și închinătorii la idoli, și toți cei care lucrează și iubesc minciuna. Eu, Iisus, am trimis pe îngerul Meu să mărturisească vouă acestea, cu privire la Biserici. Eu sunt rădăcina şi odrasla lui David, Steaua care strălucește dimineața" (Apocalipsa 22, 15-16).

Așadar, Mântuitorul vorbește aici, că la venirea Sa, va lua în seamă faptele noastre, de aceea, Sfânta Evanghelie de astăzi ne pune în față imaginea acestei femei cananeence, care pleacă dintr-o poziție foarte ingrată, aceea de a nu fi ascultată, de a fi o păgână, de a fi o femeie, de a fi o persoană în suferință, şi devine o mare profesoară de rugăciune şi de rugăminte. Ea arată, în primul rând, cum se face rugăciunea. Rugăciunea se face ca şi cum Dumnezeu ar fi aici, şi acum. Să nu ne rugăm ca şi cum Dumnezeu va fi cândva în viața noastră, ci ca şi cum Dumnezeu ar fi aici şi acum, şi aceasta arată convingere. De aceea Mântuitorul, în altă ipostază, spune: „De aceea vă zic vouă: Toate câte cereţi, rugându-vă, să credeţi că le-aţi primit şi le veţi avea" (Marcu 11, 24).

A doua caracteristică a rugăciunii trebuie să fie demnitatea, pentru că în calitate de rugători, noi suntem conștienți de faptul că noi suntem creatura lui Dumnezeu. Atunci când Mântuitorul îi îndeamnă pe ucenici să se roage, în Predica de pe munte, şi foloseşte imaginea păsărilor cerului şi a crinilor câmpului, spune: „Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteţi voi cu mult mai presus decât ele?" (Matei 6, 26). Cât de mare este demnitatea la care ne cheamă Dumnezeu, chiar şi în rugăciune!

Apoi, rugăciunea trebuie să se facă cu conştiinţa atotştiinţei şi grijii lui Dumnezeu, iar aceasta se numeşte teologie. Teolog este cel care se roagă cu convingerea că Dumnezeu are toată puterea să facă ceea ce este rânduit şi

bine pe pământ, şi nu numai pe pământ. Atunci când Sfântul Apostol Petru a fost reabilitat, l-a întrebat Dumnezeu: „Petre, mă iubeşti tu pe Mine?” Şi el a răspuns da, de două ori, iar a treia oară, i-a răspuns: „Doamne, Tu ştii toate, Tu ştii că te iubesc!” (Ioan 21, 17).

Așadar vedem, Petru devine atunci un teolog. El îşi dă seama că după ce Mântuitorul îl întreabă de câteva ori, el nu poate să înţeleagă de ce l-a întrebat, pentru că în mintea lui el era teolog, şi atunci confirmă faptul acesta şi spune: *Tu ştii toate, Tu ştii că te iubesc!* Atunci Mântuitorul spune: „Păstoreşte oile mele” (Ioan 21, 17).

Nu în ultimul rând, femeia cananeeancă ne învaţă că rugăciunea trebuie să se facă fără a-i subestima pe cei sau cele de lângă noi, făpturile din preajma nostră. În Duminica vameşului şi a fariseului, se ştie că unul dintre capetele de acuzare ale fariselui este acela că se compară: „Îţi mulţumesc că nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, nedrepţi, adulteri, sau ca şi acest vameş” (Luca 18, 11). Femeia din Evanghelia de astăzi, nici măcar câinii nu-i disprețuiește, arătând apropierea lor de om, ceea ce o face să creadă că „şi câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor” (Matei 15, 27). Gândind astfel, ea se arată a fi o persoană care se roagă cu multă smerenie, de aceea, de fapt şi spune: „Doamne miluieşte pe fiica mea, şi apoi Doamne ajută-mă” (Matei 15, 22; 25), ceea ce arată identitatea dintre suferința ei şi suferința copilului.

Deci, în felul acesta, vedem că ceea ce se spune în Scriptură, nu rămâne numai între coperţile Cărţii Sfinte. Din acest motiv, Evanghelia despre femeia cananeeancă se

citeşte la Sfântul Maslu, a cincea Sfântă Evanghelie de la Sfântul Maslu, în care se dă pilda vindecării.

M-am întrebat, de ce a fost considerat necesar, ca acest text evanghelic să fie inserat în săvârșirea slujbei pentru Sfântul Maslu? Răspunsurile pot fi multiple, eu mă opresc la cele mai accesibile dintre ele. Un prim răspuns, este că ea a intrat în tradiția şi în rânduiala Maslului, pentru a arăta că demonizarea nu a fost un fenomen istoric, terminat, ci demonizarea este un fenomen care nu se vede, dar care adeseori se simte, şi care este la fel de prezentă în viața noastră, ca şi atunci. Nu-i știm sursa exactă, niciodată nu știm dacă este vorba despre o demonizare personală sau de o împătimire cu voia. Ceea ce este clar, este că adeseori este percepută ca o energie negativă, adică atunci când simțim că ceva negativ ne îndeamnă spre rău, şi spunem că este doar o energie negativă, dar, Biserica este mai concretă şi spune că atâta timp cât omul nu este cu Dumnezeu, este ca o corabie fără cârmă şi oricând poate să fie locuită de alte puteri. Numai Dumnezeu dă sens corbiei vieţii noastre, şi acest lucru poate să iasă în diferite forme.

Tot la Sfântul Maslu se mai citesc şi anumite Sfinte Evanghelii, care arată diferite feluri de a păcătui. De exemplu, în prima Evanghelie, când se vorbește despre samarineanul milostiv, acolo se taxează aroganța în credință, aroganța preotului şi a levitului, superficialitatea. Apoi, în Evanghelia despre soacra lui Petru se arată legăturile de familie, apoi se arată că Mântuitorul Iisus Hristos îl vindecă pe Zaheu de o altă patimă, arghirofilia

sau iubirea nesăbuită de arginţi. În pilda despre cele zece fecioare, se arată că Dumnezeu ne vindecă dacă suntem lipsiți de formalism în credință, sau de superficialitate. Nu este suficient doar să ne declarăm a fi creştini sau credincioşi, dacă nu arătăm şi profunzimea acesteia, şi evident, Dumnezeu ne vindecă de necredinţă şi nu în ultimul rând, de hoţie.

Foarte rar se vorbește despre aceasta în spațiul bisericesc, dar ultima Evanghelie de la Maslu este cea a lui Matei, care era la vamă și venind Iisus, i-a zis: „Lasă totul şi vino după Mine!” (Matei 9, 9). Este cunoscut faptul că vameşii, la vremea respectivă îşi însuşeau multe bunuri peste ceea ce le era cuvenit, dar Matei se vindecă, el este dispus să lase sursa acesta incredibilă de câştig, şi să meargă după Iisus. Iată așadar, cum trebuie făcută rugăciunea şi de ce trebuie să luăm aminte la această Evanghelie.

În al doilea rând, este așezată la Sfântul Maslu şi este citită şi recitită Evanghelia, pentru că ea devine model de rugăciune pentru alții, şi pentru acest motiv, Biserica a şi imortalizat cuvântul sau expresia *Doamne miluieşte*, şi l-a inclus în toate slujbele. Mitropolitul de Florida spunea zilele trecute că în Sfânta Liturghie, nimeni nu a numărat de câte ori cântăm sau spunem *Doamne miluieşte*. Dacă cineva ar număra, spune el că am ajunge la peste o sută de ori. Deci, într-o singură Sfântă Liturghie rostim de peste o sută de ori cuvântul pe care l-a rostit femeia cananeeancă: *Doamne miluieşte* sau *Doamne fie-Ţi milă*. Iar finalul rugăciunii este aşa: *Fie ţie după credinţa ta*. Deci, finalul ţine

de cât de conştienţi şi de conştiincios spunem *Doamne miluieşte*, plecând de la Sfânta Liturghie cu convingerea că va fi după credința noastră.

Nu în ultimul rând, se citeşte Evanghelia aceasta şi pentru a arăta că şi noi suntem departe. Ținutul Tirului şi Sidonului, la vremea respectivă, era o depărtare geografică. Astăzi putem vorbi despre Tirul şi Sidonul moral, în care ne aflăm şi care adeseori este departe, şi care ne invită sau ne îmbie să ne amăgim că Hristos este departe, şi Hristos nu ştie unde ne aflăm noi. Ar fi o eroare, pentru că Hristos ştie în permanenţă unde ne aflăm, şi nu a fost, nu este şi nu va fi niciodată departe, indiferent de loc, de vârsta sau de statutul social.

Aş încheia doar cu un singur gând, o preocupare pe care se cuvine s-o avem mereu în minte. Am citat şi citit din Apocalipsă, unde Hristos spune: „Iată, vin curând şi plata Mea este cu Mine, ca să dau fiecăruia, după cum este fapta lui” (Apocalipsa 22, 12). Să ne gândim, că atunci Hristos nu ne va judeca, nu ne va evalua, nu va calcula multele păcate pe care le-am făcut, ci va face o singură afirmaţie: „Fie ţie după credința ta” (Matei 15, 28).

Scrisoarea de încheiere – *Tot ceea ce faceți, faceți din credință...*

Întâlnirea cu un grup de copii din Bucovina, în perioada aşteptării Naşterii Mântuitorului, a fost prilejul fericit de a le împărtăşi câteva învăţăminte desprinse din îndemnurile Lui, pe care le transcriu în paginile următoare.

Hristos îndemna în Evanghelia Sa, în cuvântul Său, pe popor întotdeauna astfel: „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați, iar eu vă voi da odihnă!" (Matei 11, 28). Apoi spune: „Învățați de la Mine căci sunt blând și smerit cu inima!" (v. 29). La aceste două texte aș vrea să mă refer astăzi, prin prisma textului pe care l-ați auzit, acela al vindecării în zi de sâmbătă a unei femei bolnave, gârbove de optsprezece ani, care a venit la sinagogă să asculte cuvântul, și pe care Hristos, atunci când a văzut-o, a vindecat-o stârnind mânia mai-marelui sinagogii.

Viața noastră este presărată de poveri, uneori mai ușoare, de cele mai multe ori destul de grele, pe care, *nolens volens,* le ducem. Dar fiindcă suntem într-o perioadă de post, o perioadă în care mai toată lumea se gândește să se purifice, să se curețe, să se pregătească pentru primirea Mântuitorului Iisus Hristos în Betleem, cred că ar trebui să medităm puțin asupra unei poveri mai mari, povara păcatului. Toate zic eu că sunt suportabile, dar povara păcatului cred că este una dintre cele mai grele, care nu ne dă pace nici zi, nici noapte, și care din când în când trebuie descărcată, trebuie *download*-ată undeva.

Suntem în perioada în care suntem îndemnați să venim și să primim dezlegare. Este o povară pe care o ducem, unii mai mult, iar alții mai puțin. M-am întrebat de ce se dă aici această cifră. De optsprezece ani a legat-o satana pe această femeie, și era în această neputință. Nu știm dacă este vorba despre o chestiune fizică, dar este posibil în mare măsură să fi fost partea văzută a bolii, partea fizică a suferinței, dar să fi fost și altceva, pentru că Hristos o dezleagă.

Nu se vorbește despre vindecare, ci despre dezlegare. Dezlegarea aduce după sine și vindecarea. Deci, asta înseamnă că ea purta o povară de optsprezece ani. Adeseori, noi purtăm povara păcatului ani de zile. Sunt oameni care nu se spovedesc cu zecile de ani, dar după o vreme vin la înțelepciune și fac lucrul acesta.

Cred că cifra de optsprezece ani este un fel de măsură a lui Dumnezeu care îngăduie atât de mult să nu facem, să nu descărcăm povara păcatului, cu riscul că dacă se trece de optsprezece ani, atunci povara va face parte din structura noastră. Dacă în această perioadă avem puterea de a lucra, de a ne lupta cu patima, după optsprezece ani, o patimă se înrădăcinează atât de mult în noi încât începe să-și arate urâțenia și degradarea. Gândiți-vă de pildă la patima alcoolului. Toată lumea mai bea. E frumos, e bine, e convivial, avem momente, dar când un om ajunge în patima păcatului, dacă în optsprezece ani nu-și dă seama de alcoolismul său, atunci el riscă să nu mai scape niciodată, pentru că patima îl va stăpâni, îl va degrada și îl va urâți. Și nu numai patima alcoolului, ci și cea a narcoticelor, a jocurilor de noroc și a tuturor celorlalte.

Deci, Dumnezeu ne pune la dispoziție optsprezece ani la dispoziție pentru fiecare lucru rău pe care știm că îl facem, pentru a nu-l mai face. Ce depășește acești ani devine un mare pericol pentru viața noastră duhovnicească. În această perioadă suntem chemați să schimbăm ceva de voie, ca să nu fim nevoiți să schimbăm ceva de nevoie. Sunt unii care spun că nu se pot schimba datorită faptului că fac un anumit lucru încă din tinerețe. Atunci când apare o boală sau o neputință, atunci când își dau seama că viața le este pusă în pericol, ei renunță de nevoie și la pahar, și la țigară, și la multe altele.

Aşadar, suntem oarecum îngăduitori cu patima, de multe ori mult prea mult. Suntem îngăduitori cu ale noastre, pentru că începem să le justificăm, dar suntem îngăduitori și cu ale altora, căci de multe ori acceptăm că X are o anumită problemă, și nu ne mai legăm de ea pentru că se simte jenat dacă îl avertizăm sau dacă îl facem atent că nu este pe drumul cel bun.

Problema nu este că avem o patimă sau alta, problema din Evanghelia de astăzi este că vrem să ascundem patimile pe care le avem, prin urmare nu vrem să ne arătăm în lume așa cum suntem. În viața noastră intimă avem probleme destul de grave, dar în exterior vrem să părem altceva, că suntem mult mai buni decât se crede. Atunci problema aceasta duce la ipocrizie sau fățărnicie, pentru că prin aceasta vrem să arătăm o altă imagine, una pozitivă. Fățărnicia sau ipocrizia este un păcat foarte subtil și se manifestă de la parlament până la Biserică. Din forurile superioare ale politicii, din forurile

superioare ale intelectualității, chiar și din Academie, și până la cea mai umilă biserică dintr-un sătuc uitat de lume, fățărnicia ne însoțește și nu selectează pe cei inteligenți de cei mai puțin inteligenți, pe cei educați de cei mai puțini educați, pe cei credincioși de cei mai puțin credincioși.

Dimpotrivă, uneori ipocrizia îi încearcă mai tare pe cei care cred că sunt mai credincioși decât alții. Noi vrem să fim buni, și e bine că vrem să fim buni, dar ispita de a deveni bun și de a nu lupta suficient pentru a deveni cu adevărat bun ne face fățarnici, pentru că adevărata bunătate se dobândește cu foarte multă greutate, cu foarte mult efort, nu se dobândește foarte ușor. Dovadă este că atunci când învățătorul de lege vine și îl întreabă pe Hristos: „Învățătorule bune, ce să fac ca să moștenesc împărăția cerurilor?” (Marcu 10, 17). Hristos îi spune că nu este bun, ci numai Dumnezeu este bun.

Cu alte cuvinte, vedem care este standardul la care suntem chemați, acela în care nici măcar Hristos nu acceptă foarte ușor acest apelativ. De fapt noi, în dorința noastră de a fi creștini, credem că trebuie să fim buni, iar dacă nu putem să fim buni, atunci încercăm să facem un simulacru, o idee de bunătate pe care o simulăm nu cu gândurile cele mai bune, ci pentru a fi lăudați, apreciați, pentru a fi înălțați în ochii celorlalți.

Dar în contradicție sau în opoziție cu această tendință superficială de a deveni buni este facerea de bine care ne face buni. A face fapte de milostenie, fapte bune și a căuta dezlegarea de la Dumnezeu schimbă mersul, iar

atunci facerea de bine începe din cea mai umilă biserică din cel mai umil sătuc și poate să ajungă până în parlament. Adică față de ceea ce vrem noi să părem, ar trebui să lucrăm de la structura existenței noastre personale, iar în felul acesta să începem să construim, dar pentru aceasta avem nevoie de un fundament: ce ar trebui să mă determine să fiu mai bun?

Iar aici Mântuitorul arată că este iubirea sau dragostea, dar nu așa cum o înțelegem noi. În limba latină este *caritas,* în limba franceză este *charité,* în limba engleză a fost tradus din franceză cu *charity,* care nu înseamnă o dragostea așa cum o înțelegem noi, ci o dragoste superioară care se extinde dinspre noi spre ceilalți prin faptul că o avem model, pe cea care ne-a dat-o Dumnezeu, iar Hristos o împărtășește lumii dăruindu-Se pe Sine pentru mântuirea tuturor. Singurul care nu poate fi suspectat nici de ipocrizie, nici de fățărnicie, nici de răutate este Mântuitorul Iisus Hristos. Atunci cel care vine la Hristos primește odihnă și dezlegare. Ce îl face oare pe Hristos să ne cheme la Sine?

De data aceasta, El se află într-o sinagogă, într-un mediu sacru, într-un mediu oficial, public, iar după ce învață o vede pe această femeie și dezleagă. Cred că în primul rând o dezleagă de povara păcatelor. Imaginea aceasta este recurentă în Biserică, pentru că Iisus și-a pus mâinile peste ea, spunând: „Fiică, dezlegată ești de neputința ta!” (Luca 13, 12). Dacă se adună prea multe, păcatele ne fac neputincioși la a mai face bine. De asta spun că maximum cât ar trebui să ducem o povară este de

optsprezece ani. De atunci încolo nu o mai ducem noi, ci ne duce ea. Imaginea aceasta este atunci când preotul spovedește, pune mâinile pe capul credinciosului care s-a spovedit și spune: *Iar eu, nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te dezleg de toate păcatele!*

Aşadar, nu preotul iartă ci Hristos, prin preotul care devine mâna lui Hristos în lucrarea cu oamenii. Ne putem întreba: *ce-l face pe Hristos să ne cheme la El?* Același sentiment despre care vorbeam în limba greacă este și *agape,* nu este *eros,* așa cum credem adeseori. Acest *agape* înseamnă dragostea filantropică, dezinteresată, altruistă. Credem că pe Hristos, așa cum se vede și în Evanghelie, îl face să ne cheme la El în primul rând bunăvoința lui, bunăvoința, binefacerea și filantropia. Bunăvoința, adică dorința, atitudinea personală de a face bine. Hristos este în permanență în starea de făcător de bine. Apoi, binefacerea în sine este actul de a pune în practică binele în mod altruist, și o datorie față de Dumnezeu, și nu în ultimul rând este filantropia. Ce este filantropia? Este un cumul de acte și de acțiuni pe care le punem la dispoziția celorlalți, prin bunuri, timp sau bani, fără să așteptăm nimic în schimb. Deci, un cumul de bunuri, asta este filatropia. Toate acestea așadar izvorăsc din *agap*e sau din această dragoste jertfelnică, dăruitoare. De aceea, Hristos, vedeți, atunci când recomandă porunca cea mai mare, spune să-l iubim pe aproapele ca pe noi înșine, să-l iubim pe necunoscut, să-l iubim pe dușman și să ne rugăm pentru el, căci dacă nu manifestăm această iubire dăruitoare, atunci nu avem cum să manifestăm bunătatea și filantropia.

Din Evanghelie vedem că Hristos face toate aceste lucruri, arată bunătatea, arată facerea de bine, arată filantropie sau dragoste față de femeie, dar ce primește în schimb? Ceea ce îi dăm și noi: invidie, mânie și ură. Cu acestea știm noi să răspundem. Adeseori, aud că suntem măcinați de aceste păcate, de aceste patimi în zilele noastre. Aproape toată lumea cred că este de acord să spună că nu am avut momente în care să nu fi manifestat măcar puțin invidia atunci când vedem ceva în jur care ne creează tristețe și disconfort datorită binelui altcuiva. Invidia apare din frica de a nu ne afecta pe noi ceea ce dobândește sau face celălalt, din tristețea că noi nu suntem și nu putem fi ca celălalt și din nemulțumirea dată de gândul că el nu merita lucrul acesta. De ce tocmai lui i s-a oferit? Gândiți-vă, atunci când dorim o funcție mare și nu o dobândim, și o dobândește altcineva, tocmai la asta ne gândim: în primul rând, *nu cred că merita să fie acolo*, în al doilea rând, *ar fi trebuit să fiu eu*, în al treilea rând, *oare cum mă va afecta faptul că fostul meu coleg de birou este acum mai mare*? Aici apare invidia, iar ea se manifestă.

Invidia se vede și din atitudinea mai-marelui sinagogii care, atunci când a văzut că Iisus învăța, nu a zis nimic, dar atunci când a văzut că a făcut și bine, și când a văzut că oamenii au început să-l slăvească, i s-a trezit invidia și mânia. Evanghelia zice că mâniindu-se mai-marele sinagogii, s-a adresat poporului ca să-L sancționeze pe Hristos. Șase zile aveți să vă vindecați, nu în ziua sâmbetei, a spus el (Luca 13, 14). Cu alte cuvinte, era mai importantă ziua sâmbetei.

Vedem așadar, că din invidie ajungem la mânie. Mânia este o altă patimă foarte insidioasă. De fapt, lucrurile acestea stau la baza păcatelor noastre. Noi vedem doar lucrurile generale, adică noi credem că păcatele sunt doar chestiunile care se văd în exterior: că am vorbit de rău, că am înjurat, că am blestemat, că am făcut nu știu ce gesturi, că am făcut tot felul de lucruri văzute. Dar nu lucrăm suficient de mult la fundamentul subtil, emoțional al lucrurilor care conduc la păcat. Acestea sunt, cum spuneam: invidia, mânia și ura. Invidia ne face adeseori să dorim lucruri de care nu avem nevoie, așa cum vorbește Sfântul Evanghelist Ioan despre pofta ochilor, adică de dorința de a avea ceea ce vezi, nestăpânirea privirii și lăcomia după ceea ce vedem.

Ce este mânia? Ea este trecută între păcatele capitale. Mânia este o emoție foarte puternică pe care uneori nu o putem determina sau opri instantaneu, și care se vrea exteriorizată prin acte de agresiune sau de violență. Și tot Sfântul Apostol Pavel spune: „Mâniați-vă, dar nu greșiți!” (Efeseni 4, 26). Îl vedem aici pe Sfântul Pavel înțelegător. Cu alte cuvinte, mânia se stârnește adeseori din motive independente de noi, dar în puterea noastră stă să o gestionăm cum se cuvine, adică aceasta poate aduce și alte păcate. La Galateni, Sfântul Apostol Pavel spune care sunt păcatele care derivă din aceasta: închinarea la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, gâlcevi, pizmuiri sau invidii, ucideri, beții, chefuri asemenea păgânilor, și multe altele (Galateni 5, 19-21). Problema pe care Sfântul Apostol Pavel o pune aici este că arată și care ar fi efectele acesteia.

În *Epistola către Efeseni*, în capitolul 4, spune: „Mâniați-vă, dar nu greșiți! Soarele să nu apună peste mânia voastră!" (v. 26). Apoi, în versetul 27 spune: „Nici nu dați loc diavolului!" Mânia, așadar, deschide poarta diavolului ca să lucreze în faptele noastre. De aceea vedem că Mântuitorul, atunci când o vindecă pe femeie, spune că această femeie a fost legată de satana de optsprezece ani. Adică erau niște lucruri nedezlegate acolo, iar el știe lucrul acesta ca Dumnezeu.

Nu în ultimul rând, al treilea lucru cu care din păcate îi răspundem lui Dumnezeu și din păcate și semenilor noștri este ura. Ura înseamnă dorința de a face rău, ostilitate și dușmănie. De ce este periculoasă și rea? Noi avem un fel de istorie a mâniei, a supărării, suntem un popor de supărăcioși, de multe ori. Asta se vede, de exemplu, dintr-o frază foarte simplă. Dacă îl întrebi pe un om cât este ceasul, îi spui așa: *Nu te supăra, cât e ceasul?* Ca și cum el ar fi putut să se supere, și decât să se supere, preventiv, cel care întreabă va vorbi frumos. Deci, mânia a căpătat valențe structurale aproape, încât pentru orice lucru, pentru aproape nimic ne ieșim din fire și ne manifestăm exterior. Aici e problema. Se întâmplă să ne mâniem în anumite situații, dar depinde ceea ce facem după aceea: înjurăm, blestemăm, facem gesturi, și toate celelalte. De aceea spune și Sfântul Pavel să nu greșim chiar dacă ne mâniem.

Și de ce este periculoasă ura? Pentru că ura, spun Părinții Bisericii, are două componente. Prima este că îl conduce pe cel în care se manifestă la o dezordine

interioară. Când urăști pe cineva, nu ai liniște, nu dormi cum trebuie, nu poți să te mai concentrezi la lucru, vrei să te răzbuni cumva, vrei să faci un rău. Cel care suferă primul din cauza urii este cel care o practică, cel care nu și-o stăpânește, nu și-o educă și nu și-o domină. Apoi este răul pe care îl putem face unei potențiale victime. Dar psihologii spun că aceste emoții interioare care stau la baza multor păcate pe care le facem pot fi educate, iar educația poate începe de la ceea ce văd copiii în familie, și până a lucra cu noi înșine în mod consecvent.

Noi, românii, suntem emoționali în general, dar nu suntem suficient de consecvenți atunci când trebuie să facem ceva pe termen lung, să lucrăm de exemplu cu problema mâniei, dar nu numai astăzi sau mâine, pentru că trebuie să mă spovedesc și să mă împărtășesc, iar după asta e liber la mânie. Trebuie să luptăm cu mânia atât de mult încât mânia să nu mai facă parte din structura mea. La fel, toate patimile pot fi eliminate, luându-le unul câte unul și lucrând consecvent.

Sfânta Evanghelie propune o primă învățătură, aceea că la Hristos se află adevărata blândețe, care trebuie să fie model pentru blândețea noastră. Și de ce? El zice: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”! (Matei 11, 29). Blândețea este cea mai bună armă împotriva mâniei și urii, ea fiind și sursa altor virtuți: bunătatea, răbdarea, smerenia, iubirea de semeni, bunăvoința și facerea de bine. De aceea Mântuitorul spune că cel care se va mânia pe fratele său și îl va numi nebun, este vrednic de gheenă. Asta nu înseamnă că trebuie să fim impasibili

la răul din lume. Există și o mânie sfântă: mânia împotriva idolatriei, împotriva ereziei, împotriva corupției și a lucrurilor antisociale. Și Hristos s-a arătat indignat. Când a intrat în templu și a văzut că templul este plin cu mese cu bani și cu porumbei, și cu comerț, i-a scos afară și le-a zis: „Casa Mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceţi peşteră de tâlhari!" (Matei 21, 13).

De asemenea, Sfânta Evanghelie ne învață și faptul că întotdeauna va exista o facțiune mică de oameni care va contesta, va critica și va denigra tot ceea ce se face într-o societate. A se vedea faptul că au denigrat atunci când s-a făcut un referendum pentru normalitate. Unii au denigrat și spuneau că ar trebui să fie acei bani pentru autostrăzi, au reușit să facă să nu iasă bine referendumul, dar nu fac autostrăzi, nu fac spitale, nu fac nimic. Au denigrat Catedrala, acum ea devine un simbol, iar foarte multă lume devine încântată că patriarhul nostru a tăcut și a făcut. Dar unii continuă să facă filmulețe cu camera ascunsă, să facă colaje de filme și să arate că totuși nu a fost atât de măreț evenimentul, au fost oameni nemulțumiți, au fost unii care au vociferat, a fost o proastă organizare, și altele.

Vor fi întotdeauna lucruri de acest fel, să nu ne mire! Adică sunt oameni stăpâniți de rău, și nu pot face decât atât, fie pentru că trebuie să câștige din asta, fie și pentru că vor să aducă și pe alții la rău, căci omul rău nu e mulțumit să fie doar el rău, ateul nu e mulțumit să fie doar el ateu, el trebuie să atragă pe cineva, asta e satisfacția. La fel cu diavolul, nu e mulțumit să fie doar el rău, ci

întotdeauna caută, spune Evanghelia, răcnind ca un leu în căutarea celor pe care vrea să îi înghită (I Petru 5, 8).

Ne mai învață Sfânta Evanghelie și că a face bine nu este numai o poruncă evanghelică universală. Înaltpreasfințitul Bartolomeu Anania, nu cu mult timp înainte de a trece la Domnul, a spus: *Eu nu știu unde mă duc, dar El știe unde mă duc, și El știe de ce eu nu trebuie să știu unde mă duc. Și cred că dacă vrem să-L facem pe Dumnezeu să ne ducă unde vrem să ne ducă, trebuie să practicăm faptele bune dezinteresat. Faptele bune pot să schimbe decizia Judecătorului.*

Există și două pericole principale privind dezlegarea. Cei ce sunteți prezenți în biserică, știți ce înseamnă spovedania, știți ce înseamnă viața Bisericii, știți ce înseamnă viața creștină, iar punctul acesta trebuie adresat altora care nu sunt aici. Aceste două pericole privind primirea dezlegării de povara păcatelor, sunt fuga și formalismul. Fuga o au cei care nu vor să vină, care întotdeauna își găsesc argumente ca să nu se spovedească, să nu se împărtășească, pentru că lor nu le trebuie Biserică fiindcă au relația lor cu Dumnezeu. Formalismul este riscul celor care fac lucrul acesta, dar îl fac formal: *Mă duc să mă spovedesc pentru că trebuie să mă spovedesc, e perioada, e post, și cu asta am terminat!*, dar nu au o renunțare autentică și profundă la viața de păcat.

În sfârșit, o ultimă învățătură pe care ne-o prezintă Sfânta Evanghelie, este faptul că femeia aceasta primește dezlegare, așa cum primim cu toții, dezlegarea de care avem nevoie din cauza celui rău. Satana vrea să aibă putere asupra lumii până la sfârșitul veacurilor. Am găsit

o idee foarte interesantă care spune: *De aceea, a spus Hristos apostolilor și apoi preoților*: „Luați Duh Sfânt, cărora veți lega păcatele, vor fi legate, iar cărora le veți dezlega, vor fi dezlegate!” (Ioan 20, 22-23). Dacă n-ar fi dat această putere de dezlegare în Biserică, Trupul Său, ar fi fost vai și amar de omenire, Satana ar fi avut putere până la sfârșitul veacurilor. Dar prin faptul că Dumnezeu, Hristos, împărtășește această putere preoților, prin punerea mâinilor episcopului, li se dă această putere de a dezlega păcatele. Și să știți că de foarte multe ori preoții suferă boli incredibile datorită păcatelor pe care le aud, datorită răului și energiei pe care o preiau. Am vorbit cu doctori despre treaba asta. Sunt boli de inimă pe care nu le găsești decât la preoți, ei nefăcând niciun fel de exces, dar care suferă din cauza acestei energii pe care o transmite fiecare credincios, preotul încărcându-se cu de toate. Când preotul spune: *cele pe care le veți lega,* nu înseamnă doar că te oprește de la Împărtășanie, ci că preotul preia păcatul și îl duce cu el, începe să-l expieze el însuși. De multe ori, el este sub povara păcatelor multora pe care el trebuie să le ducă și eventual chiar să tragă pentru ele, de aceea unii spun că a fi preot înseamnă o demnitate, dar în primul rând a fi preot înseamnă un mare risc, iar în al doilea rând este o ascultare.

Sfântul Apostol Pavel învață cum trebuie să viețuim. În Epistola către Romani, el spune următorul lucru: „Să țineți ziua Domnului”, adică ziua de slujire, ziua Duminicii, ziua Învierii, „pentru că cel ce nu ține ziua nu o ține pentru Domnul. Cel ce mănâncă să nu judece și să

aducă mulțumire lui Dumnezeu. Cel ce nu mănâncă, pentru Domnul nu mănâncă, și mulțumește lui Dumnezeu ... Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt. Cel ce slujește lui Hristos în aceasta este plăcut lui Dumnezeu și este cinstit de oameni" (Romani 14, 6; 17-18). Vedeți, slujește lui Hristos, nu are demnitate mai mare. „Drept aceea, să urmăm cele ale păcii, cele ale zidirii unuia către altul!" (Romani 14, 19). Ce frumos le vorbea Pavel romanilor! „Nu strica pentru mâncare lucrul lui Dumnezeu. Toate sunt curate, dar răul este pentru omul care o face spre poticnire. Bine este să nu mănânci carne, nici să bei vin, nici să faci ceva din care se poate poticni, se sminteşte sau slăbește în credință. Credința pe care o ai, să o ai pentru tine însuți înaintea lui Dumnezeu. Fericit este cel care nu se judecă pe sine în ceea ce aprobă" (Romani 14, 20-22).

Și încheie el: „Iar cel care se îndoiește, dacă va mânca, se osândește, fiindcă nu a fost din credință". Aşadar, învăţătura cea mai importantă este: tot ceea ce faceți, faceți din credință, iar în credință nu este păcat.

ISBN:978-606-37-2177-9